www.mruni.eu

Artur DORŽINKEVIČ

Daktaro disertacija

TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ UŽTIKRINIMAS TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES CIVILINIAME PROCESE

SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (S 001)
VILNIUS, 2026

M R U
Mykolo Romerio universitetas

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Artur Doržinkevič

TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ UŽTIKRINIMAS TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES CIVILINIAME PROCESE

Mokslo daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2022-2026 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
prof. dr. Vigintas Višinskis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:
prof. dr. Vaidas Jurkevičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. hab. dr. Marcin Asłanowicz (SWPS universitetas, Lenkija, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Darius Bolzanas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Vigita Vėbraitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. gruodžio 9 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

© Mykolo Romerio universitetas, 2026

TURINYS

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS 5
ĮVADAS 8

1. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ SAMPRATA 36
1.1. Laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos neapibrėžtumo problematika 36
1.2. Pagrindiniai laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymiai 43
1.3. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto atsiradimo priežastys 58
1.4. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinė raida ir formavimasis 62
1.4.1. Laikinosios apsaugos priemonės bendrosios teisės tradicijoje 64
1.4.2. Laikinosios apsaugos priemonės kontinentinės teisės tradicijoje 66
1.5. Pagrindinės laikinųjų apsaugos priemonių rūšys 69
1.5.1. Reikalavimo įvykdymą užtikrinančios priemonės 74
1.5.2. Reguliacinio pobūdžio priemonės 80
1.5.3. Priemonės, laikinai įvykdančios piniginį ieškinio reikalavimą 85
1.5.4. Įrodymų užtikrinimo priemonės 89

2. TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ IR LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ INSTITUTO SANTYKIS 96
2.1. Laikinųjų apsaugos priemonių poveikis teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir kitoms žmogaus teisėms 96
2.1.1. Procesinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija 98
2.1.2. Materialinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija 104
2.2. Valstybės pareigos, užtikrinant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese 113
2.2.1. Valstybės pozityviosios pareigos užtikrinant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese 114
2.2.1.1. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto vieta ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą turinyje 115
2.2.1.2. Laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas kaip galimas ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas 122
2.2.1.3. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir teismo nešališkumo santykis 124
2.2.2. Valstybės negatyviosios pareigos užtikrinant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese 128
2.2.2.1. Teismų praktikos nuoseklumo užtikrinimas taikant laikinąsias apsaugos priemones 129
2.2.2.2. Rungtyniškumo ir šalių procesinio lygiateisiškumo užtikrinimas taikant laikinąsias apsaugos priemones 133
2.2.2.3. Teismo pareiga motyvuoti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo 141

3. IEŠKOVO IR ATSAKOVO TEISIŲ IR TEISĖTŲ INTERESŲ PUSIAUSVYRA TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES 145
3.1. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos 145
3.1.1. Preliminarus ieškinio pagrįstumas 149
3.1.2. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui 153
3.2. Proporcingumo kriterijus taikant laikinąsias apsaugos priemones 158
3.2.1. Ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros testas 163
3.2.2. Ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros bei viešojo intereso santykis 166
3.3. Ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros užtikrinimas laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo metu 173
3.3.1. Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir panaikinimas 173
3.3.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių apskundimas 177
3.3.3. Civilinio proceso stadijų poveikis laikinųjų apsaugos priemonių taikymui 181

4. TEISMO NUTARČIŲ DĖL LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ VYKDYMO YPATUMAI IR SANTYKIS SU TEISE Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ 186
4.1. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo samprata 186
4.1.1. Vykdymo proceso reikšmė laikinųjų apsaugos priemonių institutui 186
4.1.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo panašumai ir skirtumai lyginant su teismo sprendimų dėl ginčo esmės vykdymu 192
4.1.3. Pagrindiniai teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo požymiai 196
4.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai 199
4.2.1. Savanoriško teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai 200
4.2.2. Laikinųjų apsaugos priemonių atribojimas nuo priverstinio vykdymo priemonių 202
4.2.3. Asmeninio pobūdžio teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nevykdymo teisiniai padariniai 210
4.3. Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijų taikymas vykdant nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių 217

IŠVADOS 226
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS 228
LITERATŪROS SĄRAŠAS 230
SANTRAUKA 262
MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS 290
SUMMARY 292

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS

ABĮ	Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas.
ABTĮ	Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas.
ATGTĮ	Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas.
BK	Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.
BPK	Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.
Briuselio konvencija	1968 m. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 299.
Reglamentas „Briuselis Ia“	2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija), OJ L 351.
Reglamentas „Briuselis I“	2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 12.
Briuselio režimas	reglamentas „Briuselis I“, reglamentas „Briuselis Ia“ ir Briuselio konvencija kartu.
Briuselis IIter	2019 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas (ES) 2019/1111 dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija), OJ L 178.
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.
CPK	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.
CTKĮ	Lietuvos Respublikos civilinio turto konfiskavimo įstatymas.
Direktyva dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo	2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.
Dizaino įstatymas	Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas.

ES	Europos Sąjunga.
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas.
EŽTK arba Konvencija	1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.
Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamentas	2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose, OJ L 189.
KAĮ	Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas.
LRKT, Konstitucinis Teismas	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.
Konstitucija	Lietuvos Respublikos Konstitucija.
LApT	Lietuvos apeliacinis teismas.
LAT, kasacinis teismas	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.
LVAT	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
JANĮ	Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas.
PŽĮ	Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas.
Sprendimų vykdymo instrukcija	Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“.
TRIPS susitarimas	1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos susitarimas dėl intelektinės nuosavybės aspektų, susijusių su prekyba (pakeistas 2005 m.)
UNIDROIT	Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas.
UNIDROIT veiksmingo vykdymo projektas	UNIDROIT parengtas projektas dėl geriausios praktikos dėl veiksmingo vykdymo (angl. *Draft Best Practices for Effective Enforcement*).

ALI / UNIDROIT principai	2006 m. ALI / UNIDROIT tarptautinio civilinio proceso principai (angl. *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*).
ELI / UNIDROIT taisyklės	2021 m. ELI / UNIDROIT modelinės Europos civilinio proceso taisyklių (angl. *ELI / UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure*).
Vaiko teisių konvencija	1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija.
Patentų įstatymas	Lietuvos Respublikos patentų įstatymas.
PŽĮ	Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas.

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Teisingas civilinės bylos išnagrinėjimas reikalauja laiko. Pati idėja, kad teisingumas turi būti įgyvendinamas greitai, kildinama dar iš senovės romėnų laikų[1]. Tai, kad laikas priskiriamas teisingumo įgyvendinimo sričiai, yra plačiai pripažįstama ir atsispindi teisiniame aforizme „Lėtas teisingumas – blogas teisingumas“ (angl. *justice delayed is justice denied*)[2]. Šiais laikais siekis kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių yra vienas iš civilinio proceso tikslų[3] ir jis ypač akcentuojamas socialinio civilinio proceso mokykloje[4]. Tačiau tol, kol ginčas sprendžiamas teismo procese, gali kilti grėsmė būsimo teismo sprendimo įvykdymui. Todėl teisinėje sistemoje ne mažiau svarbu yra ne tik greitai išnagrinėti ginčą, bet ir užtikrinti, kad teismo sprendimas būtų realiai (faktiškai) įvykdytas. Tiek teismų praktikoje[5], tiek teisės doktrinoje[6] pripažįstama, kad teisingumas įvykdomas ne priėmus teismo sprendimą, o jį faktiškai įvykdžius. Tačiau laikotarpiu nuo kreipimosi į teismą su ieškiniu iki teismo sprendimo realaus įvykdymo gali atsirasti įvairaus pobūdžio grėsmės teismo sprendimo įvykdymui. Šios grėsmės gali būti nulemtos tiek objektyvių aplinkybių,

---

1 Rimvydas Norkus, *Supaprastintas civilinis procesas* (Vilnius: Justitia, 2007), 3. Be to, imperatorius Justinianas civilinio proceso trukmę apribojo trejais metais tam, kad procesai netaptų kone begaliniai ir nesitęstų ilgiau nei žmogaus gyvenimas (Vytautas Nekrošius, *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės* (Vilnius: Justitia, 2002), 10).

2 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments“, *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.jstor.org/stable/764736.

3 CPK 2 straipsnyje numatyta, kad civilinio proceso tikslai – ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus, tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdant, taip pat kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, aiškinti bei plėtoti teisę.

4 Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė*, t. 1 (Vilnius: Justitia, 2003), 37.

5 EŽTT praktikoje pažymima, kad teismo sprendimo įvykdymas laikomas neatskiriama teisminio proceso dalimi („Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91“, para. 40, Hudoc, žiūrėta 2026 m. kovo 6 d., http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020). LAT praktikoje pažymima, kad tam, jog „būtų realiai apgintos sprendime nustatytos byloje dalyvaujančių asmenų teisės ir teisėti interesai, jį būtina įvykdyti“ („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1928090).

6 Kaip nurodoma teisės doktrinoje, „[C]ivilinė byla <...> baigiama teismo sprendimo įvykdymu“ (Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *op. cit.*, 387). Tokio požiūrio laikosi ir kiti autoriai (Remigijus Jokubauskas ir kt., *Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022); Piotr Szczekocki, „Justice in Judicial Enforcement Law: Comments in the Context of the Decision-Making Model of the Law Application Process“, *Studia Iuridica Lublinensia* 32, 4 (2023): 176, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://journals.umcs.pl/sil/article/view/15963 ir kt.).

pavyzdžiui, neigiamų laiko padarinių vykstančiam teisminiam ginčui[7], tiek subjektyvių aplinkybių, pavyzdžiui, nesąžiningų atsakovų ar kitų asmenų veiksmų[8]. Todėl, siekiant užtikrinti realų asmens teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, valstybių teisės aktuose įtvirtintas laikinųjų apsaugos priemonių[9] institutas[10]. Laikinųjų apsaugos priemonių institutu užtikrinama, kad nors teismo procesas ir truktų ilgą laiką arba būtų kitų kliūčių teismo sprendimui įvykdyti (pavyzdžiui, atsakovas gali bandyti paslėpti turtą), ieškovas galės užtikrinti, kad teisingumas jo atžvilgiu galiausiai būtų įvykdytas. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas galimas ne tik nacionaliniuose[11], bet ir tarpvalstybiniuose teismo procesuose[12], o tai parodo universalų šio instituto poreikį įvairiuose teismo procesuose.

Tyrimo aktualumą, be kita ko, pagrindžia EŽTT praktika, iš kurios matyti, kad egzistuoja teorinės ir praktinės problemos dėl laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) įgyvendinimo. Viena vertus, EŽTT praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad bet kurio teismo priimtas

---

7 Pavyzdžiui, tokio pobūdžio grėsmė atsiranda nagrinėjant viešųjų pirkimų bylas. LAT yra pažymėjęs, kad viešųjų pirkimų bylose paprastai egzistuoja poreikis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nes jų netaikius, perkančiosios organizacijos gali susidurti su „dvigubu apmokėjimu“ už tą pačią sutartį („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1676090). Tai reiškia, kad neigiami padariniai gali atsirasti dėl objektyvių priežasčių, t. y. vien dėl fakto, kad ginčų nagrinėjimas užtrunka tam tikrą laiko tarpą, todėl, siekiant išvengti tam tikrų neproporcingų padarinių (šiuo atveju – perkančiosios organizacijos galimo dvigubo apmokėjimo), atsiranda poreikis taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Plačiau žr. 1.3 disertacijos dalį.

8 Grėsmės teismo sprendimo įvykdymui skirstymas į objektyvias ir subjektyvias aplinkybes būdingas tiek teismų praktikoje („Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-516/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1512842), tiek teisės doktrinoje (Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė ir Vigintas Višinskis, *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024), 25).

9 Šiame tyrime sąvoka „laikinosios apsaugos priemonės“ vartojama kaip bendrasis terminas, apibrėžiantis laikinąsias apsaugos priemones, atitinkančias CPK 144 straipsnio 1 dalyje nurodytą funkciją užtikrinti būsimo teismo sprendimo tinkamą įvykdymą. Užsienio valstybėse vartojami skirtingi terminai apibūdinant laikinąsias apsaugos priemones (pavyzdžiui, anglų kalba vartojami įvairūs terminai, atsižvelgiant į prašomos laikinosios apsaugos priemonės rūšį ir pobūdį: *interim measures*, *interlocutory measures*, *provisional measures, provisional relief*, *preliminary measures*, *preservation measures*, *interim relief* ir kt). Detaliau apie tai žr. 1.1. disertacijos dalį.

10 Sąvoka „laikinųjų apsaugos priemonių institutas“ įvardijamas CPK įtvirtintas teisės institutas, kuris reglamentuojamas CPK 144-152 straipsniuose ir kitose teisės normose, kurios reglamentuoja laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ypatumus (pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės bylose – ATGTĮ 81 straipsnyje.; šeimos bylose – CK 3.65 straipsnyje ir CPK 376 straipsnyje; viešųjų pirkimų bylose – CPK 423^7 straipsnyje ir kt.).

11 Laikinąsias apsaugos priemones (nors ir kitokiu pavadinimu ir su tam tikrais ypatumais) galima taikyti administraciniame procese (ABTĮ 70 straipsnis), baudžiamajame procese (BPK 151 straipsnis) ir civiliniame procese (CPK 144 straipsnis).

12 Teisė taikyti laikinąsias apsaugos priemones turi Tarptautinis Teisingumo Teismas (Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnis), ESTT (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 279 straipsnis) ir EŽTT (Konvencijos taisyklių 39 taisyklė).

sprendimas turi būti vykdomas, o jei valstybė neužtikrintų efektyvaus teismo sprendimo vykdymo, tai teisė į teisminę gynybą būtų iliuzinė[13]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas užtikrina, kad būsimo teismo sprendimo įgyvendinimas būtų realus. Kita vertus, EŽTT praktikoje ilgą laiką buvo pripažįstama, kad „laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese, kuriame nepriimamas sprendimas dėl bylos esmės, nenustatomi civiliniai teisių ir pareigų klausimai“[14], todėl Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai, susiję su teise į teisingą bylos nagrinėjimą, netaikomi. Tokia praktika reiškė, kad asmenys negalėjo remtis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis garantijomis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese, nes buvo pripažįstama, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymas reikšmingai nepaveikia asmenų civilinių teisių ir pareigų. 2009 m. EŽTT Didžioji kolegija byloje *Micallef prieš Maltą* pakeitė iki tol formuotą praktiką ir išaiškino, kad laikinosios apsaugos priemonės kartais net ir visam laikui paveikia civilines teises ir pareigas, todėl kiekvienu atveju reikia įvertinti laikinosios apsaugos priemonės poveikį civilinėms teisėms ir pareigoms[15]. Remiantis minėta EŽTT praktika, kyla poreikis analizuoti, kada ir kokios laikinosios apsaugos priemonės veiksmingai paveikia asmens teises ir pareigas. Taip pat svarbu įvertinti, kokie Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai gali būti taikomi ir kaip juos nustatyti taikant laikinąsias apsaugos priemones. Bet netgi ir nustačius, kad teismo procese dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali būti taikomas Konvencijos 6 straipsnis, kyla klausimas, ar vykdant[16] teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių minėti reikalavimai vis dar aktualūs, nes EŽTT yra išaiškinęs, kad Konvencijos 6 straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei sprendžiamas ginčas (angl. *contestation*) dėl civilinės teisės ar pareigos[17]. Apibendrintai kalbant apie vykdymo procesą, EŽTT skundų priimtinumo Komisija dar 1997 m. byloje *Krone prieš Austriją*[18] pripažino, kad pagal bendrąją taisyklę „vykdymo procedūros po civilinio teismo sprendimo nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nes jos pačios nesprendžia ginčo dėl civilinių teisių,

---

13 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 36813/97, para.196, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72925

14 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. sausio 16 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 62763/00, para. 2, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23005.

15 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*“, pareiškimo Nr. 17056/06, para. 80-86, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95031.

16 Pastebėtina, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdomos dar nesant įsiteisėjusio teismo sprendimo dėl ginčo esmės.

17 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*“, pareiškimų Nr. 6878/75; 7238/75, para. 46-47, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57522.

18 „Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1997 m. gegužės 21 d. sprendimas *Krone prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 28977/95. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689.

bet remiasi nepriklausomo teismo išankstiniu šių teisių nustatymu, nors ir egzistuoja tam tikros išimtys, kai vykdymo procese egzistuoja ginčai“[19]. Taigi, kyla klausimų, ar vykdant teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo egzistuoja ginčas dėl civilinių teisių ir pareigų ir kokie tai būtų atvejai. Todėl EŽTT praktika patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių instituto suderinamumas su teise į teisingą bylos nagrinėjimą yra aktualus nagrinėjant civilines bylas.

Nagrinėjama problematika taip pat aktuali ES lygmeniu. Nuo Amsterdamo sutarties, kuri iš dalies keitė Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį, priėmimo, teisminis bendradarbiavimas tarpvalstybiniais klausimais buvo vienas iš svarbiausių ES įstatymų leidėjo darbotvarkės klausimų[20]. Efektyvus, operatyvus ir ekonomiškas civilinių bylų, turinčių tarptautinį elementą, nagrinėjimas ir teismo sprendimų įvykdymas yra būtina sąlyga, ir šiam tikslui įgyvendinti ES civilinio proceso teisėje numatyta galimybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones[21]. Be to, ES civiliniame procese nuo 2017 m. sausio 18 d. pradėta taikyti specifinė laikinoji apsaugos priemonė – europinio sąskaitos blokavimo įsakymas. Visgi, užsienio teisės doktrinoje pažymimas ES reglamentavimo, susijusio su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, netobulumas ir problematika[22]. Įvairūs laikinųjų apsaugos priemonių probleminiai klausimai yra analizuojami ir naujausioje ESTT praktikoje[23], todėl šis institutas yra aktualus ES lygmeniu.

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aktualumą patvirtina ir privalomosios teisinės galios neturintys teisės aktai (angl. *soft law*), pavyzdžiui, Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto (UNIDROIT) atlikti tyrimai, susiję su civilinio proceso taisyklių, įskaitant laikinųjų apsaugos priemonių instituto, analize. 2020 m. Europos teisės instituto (ELI) ir UNIDROIT išleido privalomosios teisinės galios

19 *Ibid.*

20 Giesela Ruhl, „Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters After Brexit: Which Way Forward?“, *International and Comparative Law Quarterly* 67 (2018): 101.

21 Teisė taikyti laikinąsias apsaugos priemones numatyta, pavyzdžiui, reglamento „Briuselis Ia“ 35 straipsnyje, ar reglamento „Briuselis IIter“ 15 straipsnyje.

22 Andrew Dickinson. „Provisional Measures in the „Brussels I“ Review: Disturbing the Status Quo?“, *Journal of Private International Law*, 6 (3) 2010.

23 Pavyzdžiui, generalinis advokatas N. Emiliou yra pabrėžęs, kad kreipimasis į ESTT dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento savaime paneigia laikinųjų apsaugos priemonių netikėtumo elementą, nes atsakovas informuojamas apie tokią procedūrą ir gali paslėpti savo turtą. Todėl generalinis advokatas siūlė keisti ESTT Procedūros reglamentą („Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato N. Emiliou 2025 m. spalio 30 d. išvada byloje Nr. C198/24“, para. 21–42, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A62024CC0198&qid=1746164056644). ESTT priimdamas sprendimą dėl to detaliau nepasisakė. Pabrėžtina ir tai, kad ESTT kitose bylose yra nesutikęs su tam tikromis generalinio advokato išvadomis kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą. Pavyzdžiui, byloje Nr. C581/20 generalinis advokatas A. Rantos išvadoje nurodė, kad laikinosioms apsaugos priemonėms taikytinas *lis pendens* principas, tačiau ESTT nesivadovavo šia išvados dalimi („Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato A. Rantos 2021 m. rugsėjo 9 d. išvada byloje C-581/20“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62020CC0581).

neturintį teisės aktą – Europos civilinio proceso taisykles[24], kuriose išskiriamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys, kiekvienos rūšies taikymo sąlygos ir kiti aktualūs klausimai. Net septyniolikoje šių taisyklių straipsnių reglamentuojamos laikinosios apsaugos priemonės, o 2006 m. išleistuose ALI / UNIDROIT Tarptautinio civilinio proceso principuose laikinosioms apsaugos priemonėms buvo skirtos vos trys nuostatos[25]. Galiausiai pažymėtina, kad ne tik laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra aktualus tarp privalomosios teisinės galios neturinčių teisės aktų, bet ir vykdymo proceso reikšmė nuolat auga. Šiuo metu UNIDROIT rengia privalomosios teisinės galios neturintį teisės aktą „Geriausia praktika dėl veiksmingo vykdymo" (angl. *Best Practices for Effective Enforcement*), ir planuojama, kad jį sudarys net 141 rekomendacija, susijusi su efektyviu ir proporcingu vykdymo procesu, o 1 dalies 9 skyrius bus skirtas laikinosioms apsaugos priemonėms, kurių paskirtis – užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą[26]. Taigi, privalomosios teisinės galios neturinčių teisės aktų gausa parodo vis labiau didėjantį laikinųjų apsaugos priemonių reglamentavimo kompleksiškumą ir bandymus suvienodinti teisinį reglamentavimą, susijusį su šioje disertacijoje nagrinėjama problematika.

Tyrimo problematika. Teisinė laikinųjų apsaugos priemonių prigimtis lemia tai, kad ieškovo interesams gali būti suteikiamas laikinas prioritetas tol, kol byla nagrinėjama teisme. Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnis) ir šios priemonės gali būti taikomos nepranešus atsakovui (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Teismas turi nuspręsti dėl tokių priemonių taikymo išskirtinėmis salygomis, t. y. remdamasis tik vienos iš šalių pozicija, netirdamas įrodymų iš esmės ir per itin trumpą laiko tarpą – ne ilgiau kaip per 3 darbo dienas (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali

24 ELI / UNIDROIT, *Model European Rules of Civil Procedure* (Vienna: European Law Institute; Rome: UNIDROIT, 2021), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d. https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.

25 ALI/UNIDROIT, *Principles of Transnational Civil Procedure* (Rome: UNIDROIT, 2006), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d. https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf. Šios taisyklės reglamentuoja laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas ir proporcingumą (8.1); *ex parte* procedūrą (8.2); kompensaciją bei užstatą (8.3).

26 UNIDROIT, *Draft Best Practices for Effective Enforcement*, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2025/07/Consultation-Draft-BPEE.pdf. 1 dalies 9 skyrius reglamentuoja laikinąsias apsaugos priemones siekiant užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą.

turėti panašų poveikį kaip ir galutinis teismo sprendimas[27]. Visa tai lemia, kad šiomis priemonėmis galima piktnaudžiauti procesu, pavyzdžiui, daryti spaudimą atsakovui ir priversti sudaryti nepalankią taikos sutartį; arba paprasčiausiai sukurti papildomą finansinę naštą, galinčią lemti atsakovo nemokumą. Anglijos teisėjas Lordas John Donaldson yra pažymėjęs, kad laikinosios apsaugos priemonės[28] yra vienas iš „branduolinių ginklų" teisėje[29]. Ne ką mažiau svarbu paminėti ir tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nėra bylos nagrinėjimas iš esmės, todėl jis visuomet siejamas su tinkamumo dilema (angl. *the timing dilemma*), nes jeigu, viena vertus, teismas netaiko šių priemonių, ieškovo teisės gali būti neužtikrintos, o tai gali nulemti, kad vėlesnis teismo sprendimas jam bus bevertis. Kita vertus, jei tokios priemonės taikomos atsakovui, o galutiniu teismo sprendimu ieškinys visgi būtų atmestas, tokiu atveju bus padaryta nepagrįsta žala atsakovui. Taigi, tiek teismo veikimas, tiek neveikimas kelia pavojų sąžiningiems proceso dalyviams[30]. Nors laikinosios apsaugos priemonės užtikrina ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) įgyvendinimą, tačiau, šias priemones taikant neapdairiai, atsakovui gali būti sukeliama neproporcinga žala arba jo galimybės gintis nuo pareikšto ieškinio bus apribotos. Todėl taikant šias priemones būtina atsižvelgti ir į atsakovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) užtikrinimą, ir į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės

---

27 Galima pateikti kelis EŽTT bylų pavyzdžius, kur laikinosios apsaugos priemonės savo esme prilygo ginčo išsprendimui iš esmės. Vienoje byloje buvo pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – laikinas laikraščių platinimo sustabdymas, kuris susijęs su pareiškėju (buvusiu Turkijos prezidentu). Šis draudimas galiojo 10 mėnesių, o teismo sprendimas taip ir nebuvo priimtas, nes byla buvo nutraukta („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. spalio 8 d. sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*", pareiškimo Nr. 28255/07. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126797). Kitoje byloje buvo pritaikytas laikinas draudimas publikuoti knygą, bet paskui šis draudimas tapo galutinis, taigi, faktiškai šios priemonės sutapo („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Éditions Plon prieš Prancūziją*", pareiškimo Nr. 58148/00. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61760). Dar kitoje byloje buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas, nes taikytos laikinosios apsaugos priemonės tapo priemonėmis bylą išspręsti iš esmės, t. y. lakinųjų apsaugos priemonių institutas faktiškai tapo „galutiniai" ginčą išsprendžianti priemonė, todėl tai buvo neteisėta Konvencijos 8 straipsnio atžvilgiu („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. liepos 23 d. sprendimas *Širvinskas prieš Lietuvą*", pareiškimo Nr. 21243/17. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194735).

28 Konkrečiai kalbama apie Anglijos teisėje taikomas dvi laikinųjų apsaugos priemonių rūšis: *Mareva Injunction* ir *Anton Piller Order*, kurios paprastai taikomos nepranešus atsakovui.

29 *Bank Mellat prieš Nikpour* [1985] F.S.R. 87, 92 (C.A.), cituota iš Alexander Kern, „The Mareva Injunction and Anton Piller Order: The Nuclear Weapons of English Commercial Litigation", *Florida Journal of International Law* 11, Nr. 3 (1997): 488, https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1303&context=fjil.

30 Zuckerman, *supra note,* 2: 367. Be to, kaip nurodo Spyros Tsantinis, susidaro paradoksali situacija, kai sąžiningas ieškovas pradeda bijoti, kad ši priemonė taps galutinė, o nesąžininga šalis tikisi šio efekto (angl. *who is in the right must fear and who is not in the right can hope*) (Spyros Tsantinis, „Provisional Measures: Protective and Interim Relief in Greek Law", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 200).

gali sukelti spaudimą atsakovui arba kitaip nepagrįstai suvaržyti jo teises. Taigi, teisinė laikinųjų apsaugos priemonių prigimtis lemia problemas, susijusias su abiejų šalių teisės į teisingą teismą užtikrinimu.

Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių institutą, taip pat kyla klausimas, pagal kokius kriterijus identifikuoti šias priemones. Tai aktualu, nes šiam institutui netaikomas baigtinio sąrašo principas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punktas), be to, galimos taikyti skirtingo pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės. Tam tikrais atvejais gali kilti klausimas, ar tam tikri procesiniai institutai patenka į laikinųjų apsaugos priemonių instituto apimtį, pavyzdžiui, sprendimo vykdymo sustabdymas (CPK 363 straipsnio 1 dalis ir 372 straipsnio 2 dalis). Todėl būtina apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių sampratą ir nustatyti esminius šio instituto požymius.

Taip pat aktuali problema, susijusi su poreikiu užtikrinti, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebūtų naudojamas nepagrįstai. Teismų praktikoje šio tikslo, be kita ko, siekiama atribojant šį institutą nuo materialinės teisės. Pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės iš esmės yra atribojamos nuo materialinių teisinių gynybos būdų[31], o teismas, taikydamas šias priemones, nenagrinėja ginčo iš esmės[32]. Be to, laikinosios apsaugos priemonės yra ribotos laiko atžvilgiu, jos neturi prejudicinės reikšmės ir *res judicata* galios[33], taikant laikinąsias apsaugos priemones negali būti modifikuojami materialiniai teisiniai santykiai ir iš jų atsiradę materialiniai reikalavimai ir jų apimtis[34]. Laikinųjų apsaugos priemonių dalykas įprastai negali sutapti su materialinio reikalavimo (ieškinio) dalyku[35]. Priešingas aiškinimas, t. y. kad šis institutas gali būti laikomas materialinių teisių gynybos būdu, reikštų, kad teisingumas būtų įgyvendinamas tik preliminariai įvertinus byloje susiklosčiusią situaciją. Tokia pozicija, be abejonės, neatitiktų fundamentalių teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų[36], todėl nebūtų priimtina. Taigi, teismų praktikoje pabrėžiamas procesinis laikinųjų apsaugos priemonių pobūdis ir siekiama atriboti šį institutą nuo materialinių teisinių

---

31 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-955-1120/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1918688.

32 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-302/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1974378.

33 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1350-781/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1934117.

34 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-650-1097/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://www.infolex.lt/tp/2328647.

35 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1927608. Egzistuoja tam tikros išimtys, pavyzdžiui, prevencinio ieškinio atveju („Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2073201), prašant priteisti laikiną materialinį išlaikymą („Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/144458) arba intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylose (Vaidas Pajeda, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai“. *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 69).

36 Apie teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus detaliau žr. šio tyrimo 2 dalį.

gynybos būdų. Tačiau, nepaisant procesinio šio instituto pobūdžio, teismų praktikoje pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės vienaip ar kitaip neišvengiamai įsiterpia į materialiuosius teisinius santykius ir juos modifikuoja, pavyzdžiui, tai taikoma priteisiant laikiną išlaikymą[37] arba numatant vaiko laikiną gyvenamąją vietą[38], arba reiškiant prevencinį ieškinį[39]. Be to, užsienio teisės doktrinoje išskiriama specifinė laikinųjų apsaugos priemonių rūšis – „laikinasis (tarpinis) mokėjimas" (angl. *interim payment)*[40], kuri savo pobūdžiu reiškia laikiną ieškinio reikalavimo patenkinimą. Galiausiai iš EŽTT praktikos matyti, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones gali būti pažeidžiamos materialinės subjektinės atsakovo teisės[41] arba pažeidimai yra kompleksiniai, t. y. pažeidžiant ne tik procedūrinę teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, bet ir materialinę teisę, pavyzdžiui, nuosavybės apsaugą[42] ar kitus Konvencijos straipsnius[43]. Taigi, kyla klausimas, ar laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra tik procesinis institutas, ar jis gali būti naudojamas ir kaip materialinis teisių gynybos būdas? Kiek ir kokia apimtimi laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali įsiterpti į materialinės teisės klausimus? Kaip taikyti šį institutą, kad būtų nepažeista nei ieškovo, nei atsakovo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą? Minėti klausimai yra svarbūs nustatant laikinųjų apsaugos priemonių poveikį asmenų teisėms. Akivaizdu, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas paveikia ne tik procesinę žmogaus teisę į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis), bet ir materialines žmogaus teises, tokias kaip teisė į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis), teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis) ir teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis).

Teisingumas materializuojasi ne tiriamajame (teisminiame, deklaratyviajame) procese, o vykdymo procese[44]. Laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis taip pat neapsiriboja jų pritaikymu, šios nutartys turi būti įvykdomos. Laikinosios apsaugos priemonės gali būti veiksmingos tik tuomet, kai efektyviai pritaikomos, todėl jos reikalauja skubaus

---

37 CK 3.65 straipsnio 2 dalies 4 punktas.

38 CK 3.65 straipsnio 2 dalies 2 punktas.

39 „LApT 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022", *supra note,* 35.

40 Detaliau apie šią laikinąją apsaugos priemonę žr. šio tyrimo 1.5. skyrių, kuriame nagrinėjamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys.

41 Apie tai, kad laikinosios apsaugos priemonės gali prilygti ginčo išsprendimui iš esmės žr. disertacijos 2.1.2 dalį.

42 EŽTT vienoje byloje yra konstatavęs Konvencijos 6 straipsnio ir Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimus, kadangi pareiškėjos nuosavybės teisė buvo apribota daugiau kaip 10 metų, o laikinosios apsaugos priemonės pritaikytos nedalyvaujant ginčo šaliai („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *UAB „JGK statyba" ir Guselnikovas prieš Lietuvą*", pareiškimo Nr. 3330/12. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150669).

43 EŽTT yra pasisakęs, kad tie patys faktai gali būti analizuojami nagrinėjant Konvencijos 6 straipsnį, pavyzdžiui, su Konvencijos 8 straipsniu („Europos Žmogaus Teisių Teismo 1987 m. liepos 8 d. sprendimas byloje O. prieš Jungtinę Karalystę", pareiškimo Nr. 9276/81, para. 65-67, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57551).

44 Szczekocki, *supra note,* 6: 176. Apie civilinio proceso skirstymą į teisminį (tiriamąjį, deklaratyvinį) procesą ir vykdymo procesą detaliau žr. 4.1.1 dalį.

vykdymo (CPK 152 straipsnio 1 dalis). Visgi, ar galima kalbėti apie laikinųjų apsaugos priemonių „vykdymo procesą“, jeigu šios nutartys yra vykdomos civilinio proceso stadijoje, kai ginčas dar nėra išspręstas, t. y. byloje nėra priimto įsiteisėjusio teismo sprendimo. Kai kurie autoriai laikinųjų apsaugos priemonių institutą priskiria prie tarpinio proceso, kuris yra tarp teisminio (tiriamojo, deklaratyvinio) ir vykdymo procesų[45]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant teisingumą. Bet apskritai keltinas klausimas, kokia apimtimi teismo nutartims dėl laikinųjų apsaugos priemonių galima taikyti Konvencijos 6 straipsnio reikalavimus. Tam tikri autoriai, pavyzdžiui, Á. Pérez Ragone ir G. Kodek, nurodo, kad Konvencijos 6 straipsnis gali būti taikomas tik galutinai išspręstiems klausimams, o ne tarpinio pobūdžio (laikiniems) klausimams, kurie galutinai nenulemia civilinių teisių ir pareigų[46]. Juolab kad tik 2009 m. EŽTT Didžioji kolegija byloje *Micallef prieš Maltą*[47] pakeitė ankstensę teismų praktiką ir išaiškino, kad Konvencijos 6 straipsnis tam tikrais atvejais gali būti taikomas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesui[48]. Bet vis dar lieka klausimas, kaip pritaikyti šią teismų praktiką nacionaliniam laikinųjų apsaugos priemonių institutui, t. y. kada ir kokios laikinosios apsaugos priemonės veiksmingai paveikia asmens teises ir pareigas.

Nepaisant minėtų teorinių problemų dėl to, ar laikinųjų apsaugos priemonių vykdymui taikomas Konvencijos 6 straipsnis, nekyla didelių abejonių, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti vykdomos ir joms turi būti taikomi sąžiningo ir teisingo įvykdymo principą atitinkantys reikalavimai[49]. Tačiau būtina įvertinti, kaip konkrečiai šie reikalavimai pasireiškia. Pavyzdžiui, ar galima vykdyti teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių savanoriškai, o gal šis procesinis institutas vykdomas tik per prievartą? Taip pat svarbu įvertinti, koks teismo vaidmuo ir koks anstolio vaidmuo užtikrinant laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo teisėtumą ir proporcingumą. Kalbant apie teismo sprendimo vykdymo procesą, kyla klausimas, kokios laikinosios apsaugos priemonės apskritai tampa įmanomos (pavyzdžiui, ar tikslinga taikyti turto areštą, jeigu antstolis jau taikė turto areštą kaip priverstinio vykdymo priemonę)? Todėl būtina išanalizuoti teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumus.

---

45 Pavyzdžiui, Carlos Esplugues-Mota nurodo, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesas yra prevencinis (angl. *precautionary*) ir pagalbinis (angl. *ancillary*) procesas, kuris ne visada yra privalomas, kad pasiekti teisingą bylos išpsrendimą. Tačiau tam tikrais atvejais būtina pasinaudoti šiuo procesu, kad siekiant užtikrinti, kad teisminiame (deklaratyviame) procese priimami sprendimai būtų įgyvendinti vykdymo procese be proceso vilkinimo (Carlos Esplugues-Mota, „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 208–210).

46 Álvaro Pérez Ragone ir Georg Kodek, „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 1 skyrius, žiūrėta 2026 m. vasario 20 d., cplj.org/a/13-1, para. 70.

47 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*”, *supra note,* 15: para. 80–86.

48 Detaliau apie Konvencijos 6 straipsnio taikymą procesiniams klausimams žr. šios disertacijos 2 dalį.

49 Szczekocki, *supra note,* 6: 178.

Apibendrinant, tikslinga išskirti tokius pagrindinius tyrime analizuojamus probleminius klausimus:

1. Kaip apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sampratą ir esminius požymius, atsižvelgiant į šio instituto skirtingas funkcijas civiliniame procese?
2. Kaip tinkamai nustatyti ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyrą taikant laikinąsias apsaugos priemones?
3. Koks laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą santykis ir kokie kriterijai aktualūs sprendžiant dėl Konvencijos 6 straipsnio taikymo laikinųjų apsaugos priemonių procese?
4. Kaip ir kokia apimtimi laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali paveikti materialinės teisės klausimus tiek ieškovo, tiek atsakovo teisių ir teisėtų interesų atžvilgiu?
5. Ar teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas patenka į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apimtį ir, jeigu taip, kokiais kriterijais remiantis galima taikyti Konvencijos 6 straipsnį laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procesui?
6. Ar galima vykdyti teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių savanoriškai ar tik per prievartą?

Kadangi nagrinėjama problematika yra aktuali ne tik analizuojant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (CPK 144 straipsnis), bet ir teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo (CPK 148 straipsnis) ar panaikinimo (CPK 149 straipsnis), šiame tyrime analizuojant įvairią problematiką apibendrinamai vartojama sąvoka „teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių“, apimanti visas anksčiau minėtas procedūras (CPK 144, 148 ir 149 straipsniai), nebent tam tikrose vietose eksplicitiškai bus nurodomas kuris nors vienas institutas.

Mokslinio tyrimo naujumas ir jo reikšmė. Šiame tyrime analizuojama tema laikytina nauja. Autoriaus žiniomis, nei užsienio doktrinoje, nei Lietuvos teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebuvo nagrinėjamas tuo aspektu, kad būtų siekiama ištirti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir jos įgyvendinimą laikinųjų apsaugos priemonių procese. Iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas daugiausia analizuotas tam tikrais bendrais aspektais[50], nesiejant šio instituto taikymo ir vykdymo ypatumų su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais.

Pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra susijęs su vykdymo procesu, o kai kuriose valstybėse jis netgi reglamentuojamas kartu su vykdymo proceso teisės normomis[51]. Todėl laikinųjų apsaugos priemonių analizė dažnu atveju aprėpia ir įvairius vykdymo proceso klausimus. Kaip pažymima teisės doktrinoje, vykdymo procesas pats savaime yra gana neįprasta ir nepakankamai ištyrinėta teisės sritis[52], tačiau net ir vykdymo proceso teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutui ne

50 Žr. disertacijos įvado dalį dalį „Tyrimų apžvalga“.

51 Pavyzdžiui, Vokietijos CPK 8 knygos 5 skirsnis ir Austrijos vykdymo kodekso 2 dalis. Detaliau žr. 64 išnašą.

52 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 6.

visada skiriama tikslingesnio ir nuodugnesnio dėmesio. Be to, vykdymo procesas dažnai pasižymi konkrečios valstybės nacionalinės teisės sistemos ypatumais, pavyzdžiui, pripažįstama, kad netgi geografiškai ar kultūriškai panašiose valstybėse egzistuoja įvairūs vykdymo proceso modeliai ir jų skirtumai[53]. Tai lemia, kad užsienio valstybių patirties pritaikymas neatlikus išsamesnio tyrimo paprastai yra sudėtingas ir painus procesas. Taigi, šis disertacinis tyrimas reikšmingas tuo aspektu, kad jame išsamiai analizuojami laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą klausimai, kurie gali būti atsakyti tik įvertinus išskirtinius Lietuvos vykdymo proceso ypatumus. Mokslinio tyrimo reikšmę taip pat patvirtina keli papildomi aspektai.

Pirma, laikinųjų apsaugos priemonių instituto suderinamumas su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais nagrinėjamas pirmą kartą, todėl šis darbas galėtų būti naudingas teismams taikant ir aiškinant teisę bei sprendžiant ginčus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Be to, atsižvelgiant į aktualią statistiką, teismų praktikoje gan dažnai sprendžiama dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo[54]. Iš visų 2025 m. priimtų teisminių ir neteisminių procesinių sprendimų net 16,65 proc. jų buvo vienaip ar kitaip minimas laikinųjų apsaugos priemonių institutas[55]. Taigi, tiek ginčo šalims, tiek teismui laikinųjų apsaugos priemonių institutas išlieka aktuali ir reikšminga praktikos dalis.

Antra, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą yra demokratinės ir teisinės valstybės pagrindas ir ši teisė sulaukia bene daugiausia dėmesio tiek dėl pareiškėjų gausos, tiek dėl žmogaus teisių pažeidimų[56]. Be to, EŽTT praktikos įvairovė ir platus šios teisės elementų sąrašas daro šią teisę viena iš kūrybiškiausiai interpretuojamų Konvencijos teisių[57]. Be to, atliekamas tyrimas yra susijęs ir su fundamentaliomis žmogaus teisėmis, kurios yra materialinio pobūdžio (be kita ko, su teise į nuosavybės apsaugą, teise į privatų gyvenimą,

---

53 Fernando Gascón Inchausti, „Towards More Effective Enforcement Proceedings Through More Effective Asset Discovery“, iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi (2022), 154. Apie skirtingus vykdymo proceso modelius detaliau žr. Wendy Kennett, *Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge* (Cambridge: Intersentia, 2021), 9–10, 46 ir Wendy Kennett, „Organizational Models of Enforcement Institutions“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess ir kt., XIII dalis, 5 skyrius, cplj.org/a/13-5, para. 4.

54 Pirmosios instancijos teismų civilinėse bylose 2023 m. įvyko 4 964, 2024 m. – 5 665, o 2025 m. – 5 585 posėdžiai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Iš jų laikinosios apsaugos priemonės 2023 m. pritaikytos 2 617, 2024 m. – 2 611, o 2025 m. – 2 500 atvejų, o jas taikyti atsisakyta atitinkamai 1 490, 1 550 ir 1 519 atvejų (Teismo informacinės sistemos „Liteko“ duomenys. Duomenys surinkti 2024 m. balandžio 4 d. ir 2026 m. rugsėjo 24 d. gavus atsakymą iš Nacionalinės teismų administracijos Teisės ir administravimo departamento Teismų veiklos skyriaus darbuotojo).

55 Pagal „Infolex“ teismų praktikos paieškos duomenų bazę, iš viso 2025 metais buvo priimta 10 874 įvairių teisminių ir neteisminių institucijų procesinių sprendimų civilinėse bylose, o iš jų net 1 811 procesinių sprendimų vienaip ar kitaip procesinio sprendimo tekste vartojo žodžių junginį „laikin(-) apsaugos priemon(-)“ (žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?Id=20&item=results&Tipas=4&Zodziai=%22laikin+apsaug+priem%22&ZodziaiKur=1&DataNuo=2025-01-1&DataIki=2025-12-31&Chng=1&order=1&desc=1&#middle).

56 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Registrų centras, 2010), 11.

57 *Ibid.*

teise į saviraiškos laisvę ir kt.). Taigi, atliekamas tyrimas yra reikšmingas ir svarbus tuo aspektu, kad juo analizuojamas iki šiol menkai tyrinėtas mokslinio pažinimo laukas – laikinųjų apsaugos priemonių poveikis žmogaus teisių apsaugai – ir aprėpiamos įvairios žmogaus teisių tyrimo sritys bei teisės aktai, įskaitant Konvenciją ir Chartiją[58].

Trečia, šiame tyrime analizuojami vykdymo proceso klausimai, aktualesni ne teismams, o antstoliams, vykdantiems teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių. 2025 m. pabaigos duomenimis, Lietuvoje buvo 5,26 mlrd. Eur neišieškotų skolų[59], o daugėjant skolų – daugėja ir teisminių bei priverstinio vykdymo procesų, kuriais siekiama išieškoti šias skolas. Susiduriant su galbūt nesąžiningu atsakovu, byloje taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Tyrimo rezultatais siekiama atsakyti į reikšmingą praktikoje kylančią problemą – kaip ir kokia apimtimi taikomi teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, o ši problema yra nauja, aktuali ir reikšminga.

Ketvirta, atliktas tyrimas ir gauti rezultatai gali būti naudojami skaitant paskaitas bei vedant praktinius seminarus Lietuvos universitetų teisės studijų studentams, studijuojantiems civilinio proceso teisę.

Tyrimo objektas. Šio tyrimo objektas – laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas civiliniame procese. Šis tyrimas neapima materialinės teisės klausimų, pavyzdžiui, žalos atlyginimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kai ieškinys atmetamas (CPK 146 straipsnio 2 dalis), arba žalos, atsiradusios dėl teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių neįvykdymo (CPK 145 straipsnio 9 dalis), atlyginimo, nes minėti klausimai reikalauja tyrinėti civilinės atsakomybės ir kitus materialinės teisės aspektus.

Į šio tyrimo objektą nepatenka komerciniame arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės, išskyrus tam tikrus atvejus, kai minėtos priemonės naudojamos lyginamuoju aspektu. Tokį pasirinkimą lemia tai, kad šiuo tyrimu laikinosios apsaugos priemonės, be kita ko, yra siejamos tik su teismams priskiriama teisingumo vykdymo funkcija. Savo ruožtu arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės neturi *imperium,* t. y. arbitražas pats savaime neturi priverstinio vykdymo mechanizmo[60]. Arbitražas, skirtingai nei teismas, nėra viena iš valstybės valdžių, o arbitrai yra privatūs asmenys, o ne valstybės tarnautojai ar kiti valstybės pareigūnai. Taigi, negalima vienareikšmiškai lyginti arbitražo vykdomos paskirties ir teisme vykdomo teisingumo. Tai patvirtina ir LAT praktika, pagal kurią vien tai, kad sudarytas arbitražinis susitarimas, nereiškia, kad draudžiama kreiptis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bendraisiais

---

58 Primintina, kad pagal *Bosphorus* prezumpciją ES pagrindinių teisių apsauga laikoma „lygiaverte" Konvencijos sistemos apsaugai („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *Bosphorus prieš Airiją*", pareiškimo Nr 45036/98, para. 165, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69564.).

59 Antstolių rūmai, „Antstoliai kreditoriams 2025 m. sugrąžino 326,6 mln. eurų skolų", žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://www.antstoliurumai.lt/index.php?id=3225.

60 Ali Yeşilirmak, *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*, *International Arbitration Law Library*, t. 13 (The Hague: Kluwer Law International, 2005), 8.

pagrindais[61]. Taip pat svarbu, kad arbitraže yra taikomos riboto pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, t. y. tik trys galimos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys, iš kurių viena skirta įrodymams užtikrinti (KAĮ 20 straipsnio 2 dalies 1–3 punktai). Kitais žodžias tariant, arbitražo teismas gali įpareigoti tik ginčo šalis[62], o ne kitus asmenis. Dar svarbiau tai, kad šalys gali susitarti dėl kitokio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, be to, arbitražo teismas netaiko CPK normų, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones[63]. Taigi, arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės nepatenka į tyrimo objektą, išskyrus atvejus, kai lyginamuoju aspektu eksplicitiškai bus pateikiama nuoroda į arbitražo taikomas laikinąsias apsaugos priemones.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šios disertacijos tikslas – atskleisti, kaip ir kokia apimtimi užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą taikant laikinąsias apsaugos priemones ir vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių civiliniame procese.

Siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą ir visapusiškai išnagrinėti tyrimo problematiką, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai analizuojami ne tik teisminiame (deklaratyviniame) procese, bet ir vykdymo procese. Tokį sprendimą nulėmė kelios priežastys. Pirma, laikinosios apsaugos priemonės yra iš prigimties susijusios su vykdymo procesu, nes taikant šias priemones paprastai teismas turės įvertinti įvertinti grėsmę dėl to, ar būsimas teismo sprendimas galės būti sėkmingai įvykdytas vykdymo procese. Be to, įstatymų leidėjas yra numatęs, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnio 1 dalis) ir šioms nutartims apskųsti nėra taikomas suspensyvinis efektas (CPK 152 straipsnio 3 dalis), todėl nuo pat jų priėmimo yra aktualūs šių priemonių vykdymo ypatumai. Antra, užsienio valstybių reglamentavimas patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas tam tikrose jurisdikcijose yra reglamentuojamas kartu su vykdymo procesu[64], todėl svarbu įvertinti vykdymo proceso ypatumus. Trečia, EŽTT praktikoje taip pat pripažįstama, kad teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos tam tikrais atvejais gali būti taikomos vykdymo procese[65].

---

61 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/10344.

62 Valentinas Mikelėnas, Vytautas Nekrošius ir Eglė Zemlytė, *Lietuvos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*, (Vilnius: Registrų centras, 2016), 91.

63 *Ibid*, 92.

64 Pavyzdžiui, Vokietijoje, Austrijoje (Masanori Kawano, „Provisional Measures as a Necessary Instrument for Effective Justice“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 194) arba Japonijoje, kur 1989 m. buvo priimtas laikinųjų apsaugos priemonių įstatymas („Japonijos civilinių laikinųjų apsaugos priemonių įstatymas“ (*Minji Hozen-hoh)*, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3928/en).

65 Vykdymo procedūros laikomos teisminės procedūros dalimi, siekiant užtikrinti pagrįstos procedūros trukmės reikalavimą („EŽTT sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*“, *supra note,* 5). Be to, kai vykdymo procese kyla ginčas dėl civilinės teisės ir pareigos, tokiu atveju gali būti taikomos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnį („EŽTT priimtinumo Komisijos sprendimas *Krone prieš Austriją*“, *supra note,* 18). Detaliau ši problematika analizuojama disertacijos 4 skyriuje.

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad sąvoka „teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“[66] gali būti vartojama siaurąja ir plačiąja prasmėmis. Siaurąja prasme teisė į teisingą bylos nagrinėjimą suprantama kaip apimanti patį teisingumo (angl. *fairness*) elementą, nes be teisės į teisingą bylos nagrinėjimą nebūtų įgyvendinamas ir pats teisingumas[67]. Plačiąja prasme ši sąvoka apima įvairias sudėtines teises (garantijas, elementus), pavyzdžiui, teisę į viešą bylos nagrinėjimą, teisę į įstatymų įsteigtą nešališką ir nepriklausomą teismą, teisę į bylos nagrinėjimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką ir pan.[68]. Atsižvelgiant į tai, kad šiame tyrime analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymas Lietuvos civiliniame procese, šiame tyrime daugiausia dėmesio skiriama teisei į teisingą bylos nagrinėjimą plačiąja prasme, remiantis standartais pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, Chartijos 47 straipsnį ir Konstitucijos 30 straipsnį. Tyrime esminis dėmesys skiriamas būtent Konvencijoje įtvirtintiems teisės į teisingą bylos nagrinėjimą standartams ir tai lėmė dvi priežastys. Pirmoji priežastis susijusi su tuo, kad nors Konstitucija yra hermeneutiškai savipakankama[69], t. y. atsakymus į visus klausimus dėl Konstitucijos taikymo galima rasti joje pačioje, tačiau konstituciniai teismai gali remtis ir kitais šaltiniais, įskaitant ir ekstranacionalinę teisę[70]. Vienas iš tokių šaltinių yra EŽTT praktika, o šis reiškinys teisės doktrinoje įvardijamas kaip konstitucinių teismų ir EŽTT jurisprudencinis dialogas[71]. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad Konstitucija dažnai aiškinama ta prasme, kad atitiktų Konvencijos standartus, autoriaus manymu, tikslingiau tyrinėti EŽTT praktiką. Antroji priežastis, susijusi su Chartijos aiškinimu, yra ta, kad EŽTT yra suformuota *Bosphorus* prezumpcija, pagal kurią preziumuojama, kad ES žmogaus teisių apsauga paprastai yra lygiavertė tai apsaugai, kuri numatyta Konvencijoje[72]. Taigi, autoriaus požiūriu, tikslinga analizuoti būtent EŽTT praktiką. Be to, EŽTT, skirtingai nei LRKT ar ESTT, yra tarptautinė institucija, kurios paskirtis – užtikrinti žmogaus teisių apsaugą (angl. *human rights adjudicating*

---

66 Lietuvos teisės doktrinoje galima rasti įvairių terminų, kurie iš esmės reiškia tą pačią teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Pavyzdžiui, doktrinoje vartojama sąvoka „teisė į teisingą teismą“ (Štarienė, *supra note,* 56); „teisė į teisingą teisinį procesą“ (Vytautas Sinkevičius, „Teisės į teisingą teisinį procesą samprata Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje“, *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, Nr. 2 (2006): 250–281); „teisė į tinkamą teismo procesą“ (Tadas Lukošius, „Viduramžių bažnyčios proceso teisė (*ordo iudiciarius*) kaltinamojo teisės į tinkamą teismo procesą kontekste“, *Teisė* 126 (2023): 73–87). Šiame tyrime minėtos sąvokos laikytinos sinonimais, o autoriaus vartoja oficialų pavadinimą, kuris vartojamas oficialiame Konvencijos vertime ir įtrauktas į ES tarpinstitucinė terminologijos duomenų bazę (IATE), t. y. teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (angl. *right to a fair trial*) (žiūrėta 2026 m. spalio 2 d., https://iate.europa.eu/search/result/1788759444193/1)

67 Štarienė, *supra note,* 56: 19.

68 *Ibid,* 17–18.

69 Sąvoka taip pat vartota straipsnyje: Gediminas Mesonis, „Konstitucijos hermeneutika: teisės ir filosofijos sintezė“, *Logos* 58 (2009): 42.

70 Egidijus Kūris, „Jurisprudencijų dialogas ir Konvencijai draugiškas Konstitucijos aiškinimas“, *Jurisprudencija* 32, 1 (2025): 37–38.

71 *Ibid,* 39.

72 „EŽTT sprendimas byloje *Bosphorus prieš Airiją*“, *supra note,* 58: para.155-156.

body), o teisės doktrinoje pažymima, kad būtent tokioms institucijoms ir yra patikėta priimti galutinį sprendimą žmogaus teisių klausimais[73].

Nors šis tyrimas nėra apribotas konkrečiomis Konvencijoje įtvirtintomis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą nuostatomis (garantijomis, elementais)[74], bet, atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių instituto ypatumus, būtų galima išskirti tam tikras esmines garantijas, t. y. teisė į nešališką teismą[75] ir teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, grindžiamą rungtyniškumo ir lygiateisiškumo principais[76]. Be abejonės, svarbios ir įvairios kitos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos, kurios analizuojamos šioje disertacijoje įvairiais lygmenimis[77], bet šiame tyrime nėra siekiama išsamiai įvertinti kiekvieną garantiją, nes ne visos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos reikšmingai pasireiškia analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių institutą[78] ir vien tik formalus Konvencijos 6 straipsnyje nustatytų konkrečių teisių laikymasis negarantuoja, kad teismo procesas buvo teisingas, nes tai galima įvertinti tik atsižvelgiant į visą bylos nagrinėjimo procesą[79]. Be to, nors šis tyrimas orientuotas į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) analizę, tačiau atsižvelgiant į tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali paveikti ir kitas žmogaus teises[80], tam tikrose tyrimo vietose bus paminėtos ir kitos žmogaus teisės bei su jomis susijusi EŽTT praktika. Visgi pagrindinis tyrimo objektas yra procesinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, o ne kitos žmogaus teisės.

Tyrimo tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

1. Atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sampratą.
2. Išanalizuoti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir laikinųjų apsaugos priemonių instituto santykį.

---

73 Eva Brems ir Laurens Lavrysen, „Procedural Justice in Human Rights Adjudication: The European Court of Human Rights", *Human Rights Quarterly* 35, 1 (2013): 176.

74 Teisės į teisingą teismą garantijos (elementai) šiame tyrime suprantamos kaip konkrečios teisės, kurios numatytos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje. Toks skirstymas yra būdingas teisės doktrinai (pvz., Robin C. A. White ir Clare Ovey, *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights*, 5th ed. (Oxford: Oxford University Press, 2010), 242-278; Štarienė, *supra note,* 56: 177–409; Louise Doswald-Beck, *Human Rights in Times of Conflict and Terrorism* (Oxford: Oxford University Press, 2011), 345–375, ir kt.).

75 Tai aktualu, nes taikydamas laikinąsias apsaugos priemones teismas iš anksto pasisako dėl tam tikrų ginčo aplinkybių, kurios gali būti aktualios sprendžiant bylą iš esmės, be to, šioje disertacijoje vertinamas teismo aktyvumas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, pakeitimo ar panaikinimo teismo iniciatyva, o tai taip pat kelia problemų dėl nešališkumo (žr. disertacijos 2.2.1.3 skyrių).

76 Tai ypač aktualu kalbant apie laikinąsias apsaugos priemones neinformavus atsakovo (*ex parte*) (žr. disertacijos 2.2.2.2 skyrių).

77 Pavyzdžiui, teisė į pagrįstą (motyvuotą) teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių (ne)taikymo; teisė į apeliaciją / kasaciją, teisė į teisingą bylos išnagrinėjimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką ir kt.

78 Pavyzdžiui, teisė į įstatymu įsteigtą nepriklausomą teismą beveik neanalizuojama, nes tai nesusiję su laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymo ir vykdymo problematika.

79 White ir Ovey, *supra note,* 74: 260, 261.

80 Pavyzdžiui, teisė į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis), teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis) ir teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis).

3. Atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikšmę užtikrinant ginčo šalių teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir derinant priešingus ginčo šalių interesus.
4. Atskleisti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimo ypatumus vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

Tyrimų apžvalga. Laikinųjų apsaugos priemonių institutą nagrinėjo skirtingi nacionalinės ir užsienio teisės mokslininkai. Lietuvos teisiniame diskurse laikinųjų apsaugos priemonių instituto analizę būtų galima suskirstyti į dvi grupes.

Pirma, išskirtini tie Lietuvos teisės doktrinos autoriai, kurie bendruoju aspektu analizavo laikinųjų apsaugos priemonių institutą, tačiau jų tyrimai nebuvo išimtinai susiję tik su šiuo institutu. Pavyzdžiui, 1997 m. išleistame vadovėlyje V. Mikelėnas analizavo kai kuriuos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aspektus[81], 2003 m. išleistame vadovėlyje autoriai E. Laužikas, V. Mikelėnas ir V. Nekrošius apžvelgė laikinųjų apsaugos priemonių esminius klausimus[82], 2006 m. išleistame vadovėlyje A. Driukas ir V. Valančius nagrinėjo aktualią teismų praktiką dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir aptarė aktualų teisinį reglamentavimą[83], o 2020 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto autorių kolektyvo išleistame vadovėlyje analizuoti esminiai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aspektai[84]. Pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nagrinėtas ne tik bendruose civilinio proceso vadovėliuose, bet ir kituose tyrimuose, pavyzdžiui, R. Jokubausko ir kitų autorių tyrimuose apie vykdymo procesą[85] ar tyrimuose apie nemokumo proceso ypatumus[86]. Laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai tam tikru aspektu tyrinėjami ir V. Mizaro monografijoje apie autorių teisę[87]. Galiausiai tam tikri laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai yra nagrinėti normatyviniuose teisės teorijos tyrimuose, pavyzdžiui, D. Murauskas analizuoja laikinųjų apsaugos priemonių institutą tyrime, kuriame gilinamasi į teisinį instrumentalizmą teismų

81 Valentinas Mikelėnas, *Civilinis procesas. Pirmoji dalis*, antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas (Vilnius: Justitia, 1997).

82 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4.

83 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika,* t. 2 (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006).

84 Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis. 1 knyga* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020).

85 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6.

86 Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021).

87 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė: monografija,* t. 2 (Vilnius: Justitia, 2009), 731–735.

sprendimuose[88]. Tokius tyrimus yra atlikę ir kiti autoriai[89]. Visuose minėtuose darbuose laikinųjų apsaugos priemonių institutas buvo ne pagrindinis tyrimo objektas, o kitų tyrimų objekto sudedamoji dalis.

Antra, atskirai išskirtini Lietuvos teisės doktrinos autoriai, atlikę konkrečius tyrimus, susijusius su laikinųjų apsaugos priemonių institutu, – K. Armalis[90], N. Kaminskienė[91], I. Maculevičienė su šios disertacijos autoriumi[92], E. Sinkevičius ir R. Norkus[93], V. Pajeda[94], D. Pelenis[95], D. Soloveičikas[96], A. Balsiukienė ir V. Višinskis[97] bei kiti autoriai[98], įskaitant ir atskirus disertacijos autoriaus tyrimus[99]. Šios disertacijos kontekste reikšminga aptarti tam tikrus minėtų autorių darbus.

Autorius K. Armalis analizavo, kaip Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje

---

88 Donatas Murauskas, *Instrumentalizmas teismų sprendimuose: argumentavimas įvertinus socialinius padarinius*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015), 204–247.

89 Deividas Poška, *Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose*, daktaro disertacija (Vilnius, 2007); Dainius Raižys, *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme*, daktaro disertacija (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008); Mantas Arasimavičius, „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 323–346; Kristijonas Povylius, „Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts“, *Teisė* 134 (2025): 97–110, ir kt.

90 Klaidas Armalis, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje“, *Teisė,* 100 (2016): 68–80.

91 Natalija Kaminskienė, „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach“, *Jurisprudencija,* 119, 1 (2010): 243–260.

92 Artur Doržinkevič ir Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, Jurisprudencija 30, 1 (2023): 138–158.

93 Edvardas Sinkevičius ir Rimvydas Norkus, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose“, Jurisprudencija 20, 1 (2013): 197–206.

94 Pajeda, *supra note,* 35: 66–73.

95 Dainius Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema“, *Teisė* 42 (2002): 96–106; Dainius Pelenis, „Skolininko teisių gynyba laikinosios teisinės apsaugos procese (Vokietijos civilinio proceso teisės pavyzdžiu)“, *Teisė* 42 (2002): 107–115; Dainius Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos“, *Teisė* 50 (2004): 113–124.

96 Deividas Soloveičikas, „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus“, *Teisė* 70 (2009): 67–85.

97 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note, 8.*

98 Pavyzdžiui, Irmantas Šulcas, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų“, *Juristas* 7–8 (2011): 19–25, Salvija Andriūnaitė. „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas“. *Juristas* 6 (2007): 25–27, kurie analizavo šį institutą nerecenzuojamuose teisės žurnaluose.

99 Artur Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste“, *Teisė* 123 (2022): 85–97; Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137; Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.

aiškinamos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, kaip keitėsi jų įrodinėjimas ir kokios yra pagrindinės tendencijos. Autorius apžvelgė pirmosios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos – tikėtino ieškinio pagrįstumo – skirtingą aiškinimą teismų praktikoje bei kritikavo „didelės ieškinio sumos“ sąlygą, kuri vyravo teismų praktikoje iki 2016 metų.

Autorė I. Maculevičienė kartu su šios disertacijos autoriumi nagrinėjo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas specialių kategorijų civilinėse bylose, t. y. intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, viešųjų pirkimų teisinių santykių ir komercinės paslapties apsaugos bylose. Dėl to buvo analizuoti specialūs Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktai ir teismų praktika, susijusi su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu tam tikrų kategorijų civilinėse bylose. Autoriai taip pat apžvelgė laikinųjų apsaugos priemonių formavimosi raidos klausimus ir palygino juos su Anglijos jurisdikcija.

Autorius V. Pajeda analizavo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ypatumus intelektinės nuosavybės teisių apsaugos bylose. Autoriaus pažymėjo, kad įgyvendinant Direktyvą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo buvo pakeisti nacionaliniai įstatymai, susiję su intelektinės nuosavybės teisių apsauga. Autorius apžvelgė aktualią Lietuvos apeliacinio teismo praktiką ir nacionalinių įstatymų, susijusių su intelektinės nuosavybės teisių apsauga, pakeitimus.

Autorius D. Pelenis tyrė laikinųjų apsaugos priemonių institutą įsigaliojus 2002 m. CPK, todėl šio autoriaus tyrimai laikytini pirmais reikšmingais žingsniais analizuojant šį reiškinį Lietuvoje pagal naująjį CPK. Minėtas autorius pristatė Lietuvos auditorijai Vokietijoje įtvirtintą laikinųjų apsaugos priemonių institutą, ir tai buvo itin aktualu tiek teorine, tiek praktine prasmėmis Lietuvoje įsigaliojus 2002 m. CPK. Kitame tyrime autorius tyrė pamatines laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nuostatas pagal 2002 m. CPK, įvertino laikinųjų apsaugos priemonių reikšmę ir tikslus civiliniame procese, aptarė šio instituto konstitucines garantijas ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas, be kita ko, remdamasis užsienio valstybių (Vokietijos, Ispanijos) patirtimi.

Autoriai A. Balsiukienė ir V. Višinskis kartu su šios disertacijos autoriumi parengė išsamų tyrimą, kuriame apžvelgtas laikinųjų apsaugos priemonių institutas Lietuvos civiliniame procese. Minėtame tyrime analizuota laikinųjų apsaugos priemonių instituto prigimtis ir esmė, bendrosios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nuostatos, konkrečių pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymas atskirų kategorijų (nemokumo, viešųjų pirkimų, intelektinės nuosavybės, akcininkų teisių įgyvendinimo ir šeimos teisinių santykių) bylose.

Kalbant apie užsienio teisės doktriną, paminėtini šie autoriai, nagrinėję laikinųjų

apsaugos priemonių institutą, – N. Andrew[100], A. Bruns[101], L. Collins[102], G. Cuniberti ir S. Migliorini[103], D. Draguiev[104], E. Dumbauld[105], L. Ervo[106], C. Esplugues-Mota[107], V. Harsagi[108], J. D. Johnson Jr.[109], M. Kawano[110], X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez[111],

100 Neil H. Andrews, „Provisional and Protective Measures: Towards a Uniform Protective Order in Civil Matters“, *Uniform Law Review* 6 (2001): 931–949.

101 Alexander Bruns, „Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonisation?“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

102 Lawrence Collins, *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws* (Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press, 1994).

103 Gilles Cuniberti ir Sara Migliorini, *The European Account Preservation Order Regulation: A Commentary* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

104 Deyan Draguiev, *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes* (Cham: Springer, 2023).

105 Edward Dumbauld, *Interim Measures of Protection in International Controversies* (Dordrecht: Springer, 1932).

106 Laura Ervo, „The Finnish System of Provisional Measures – A Forest of Norms“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

107 Esplugues-Mota, *supra note,* 45.

108 Viktoria Harsagi, „Provisional Measures in the Hungarian Civil Procedure Law“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

109 James D. Johnson Jr., „Attachment and Sequestration: Provisional Remedies under the Louisiana Code of Civil Procedure“, *Tulane Law Review* 38, 1 (1963–1964).

110 Kawano, *supra note,* 64.

111 Xandra Kramer ir Guillermo Ormazabal Sánchez, „Provisional and Protective Measures“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XI dalis, 1 skyrius, žiūrėta 2026 m. sausio 22 d., cplj.org/a/11-1

M. Kengyel[112], N. Kyriakides[113], J. Leubsdorf[114], C. Besso Marcheis[115], C. Miles[116], P. L. Murray[117], E. Rozalinova, A. Angelov ir I. Georgiev[118], D. Sinaniotis[119], T. Tajti ir P. Iglikowski[120], N. Trocker[121], S. Tsantinis[122], P. Westberg[123], A. A. S. Zuckerman[124] ir kiti.

Autorius L. Collins knygoje „Essays in International Litigation and the Conflict of Laws“ išsamiai ištyrė laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir apžvelgė jo pagrindinius bruožus. Nors autorius siekė ištirti tarptautiniuose teismuose (pavyzdžiui, ESTT ir Tarptautiniame Teisingumo Teisme) taikomas laikinąsias apsaugos priemones, tačiau atkreipė dėmesį į šios srities tyrimų stoką. Todėl autorius tyrė šį institutą nuo jo

---

112 Miklos Kengyel, „Provisional Measures in the Hungarian Judicial Practice“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

113 Nicolas Kyriakides, „Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures“, daktaro disertacija (Oxford: University of Oxford, 2016), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f.

114 John Leubsdorf, „The Standard for Preliminary Injunctions“, *Harvard Law Review* 91, Nr. 3 (1978): 525–566.

115 Chiara Besso Marcheis. „Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

116 Cameron A. Miles, „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals“, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 73 (2013): 615–672, žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://www.zaoerv.de/73_2013/vol73.cfm; Cameron A. Miles, *Provisional Measures before International Courts and Tribunals*, *Cambridge Studies in International and Comparative Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

117 Peter L. Murray. „Provisional Measures in U.S. Civil Justice“ iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

118 Elena Rozalinova, Alexander Angelov ir Ivan Georgiev, „Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters)“, *Revista Forumul Judecătorilor*, Nr. 4 (2012), , žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://ssrn.com/abstract=2224223.

119 Dimitrios Sinaniotis, *Interim Protection before the European and National Courts*, daktaro disertacija (London: University College London, 2014), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://discovery.ucl.ac.uk/1446695/1/Sinaniotis.Dimitrios_thesis.pdf.

120 Tibor Tajti ir Peter Iglikowski, *A Cross Border Study of Freezing Orders and Provisional Measures: Does Mareva Rule the Waves?* (Cham: Springer, 2018).

121 Nicolo Trocker, „Provisional Remedies in Transnational Litigation: A Comparative Outline of Forms of Judicial Cooperation”, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

122 Tsantinis, *supra note,* 30.

123 Peter Westberg, *Interim Measures and Civil Litigation* (Scandinavian Studies in Law, 2007).

124 Zuckerman, *supra note,* 2: 353–387.

ištakų, įskaitant pagrindinius laikinųjų apsaugos priemonių ypatumus, ir įvardijo šį institutą kaip vieną iš teisinei sistemų būdingų principų (angl. *general principles of law*)[125]. Autorius taip pat skyrė daug dėmesio teisėjo diskrecijai apie šių priemonių taikymą[126] ir nagrinėjo kitus aktualius klausimus. Nors autorius siekė aptarti tarptautinei teisei būdingus klausimus, tačiau labai reikšminga ir tai, kad jis apžvelgė žmogaus teisių užtikrinimo ir laikinųjų apsaugos priemonių problematiką[127], taip pat aptarė kai kurias EŽTT bylas, siejamas su bendrosios teisės tradicijoje taikomomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis.

Autorius Cameron Miles knygoje „Provisional Measures before International Courts and Tribunals" tyrė laikinųjų apsaugos priemonių taikymą tarptautiniame kontekste ir jo tyrimas pasižymi istorinio metodo taikymu. Autorius analizavo laikinųjų apsaugos priemonių istorines ištakas, pradėdamas graikų, romėnų ir kanonų teise bei baigdamas laikinųjų apsaugos priemonių įsitvirtinimu šiuolaikinėse teisinėse sistemose. Autorius tyrė, kaip laikinųjų apsaugos priemonių institutas susiformavo įvairiose valstybėse, įskaitant Prancūziją ir Vokietiją, bei kaip šis institutas įtvirtintas atitinkamuose kodifikuotuose teisės aktuose.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių susiformavimą anglosaksų tradicijoje, paminėtinas reikšmingas J. Leubsdorf atliktas tyrimas, paskelbtas leidinyje „The Standard for Preliminary Injunctions". Jame analizuota, kaip susiformavo skirtingi laikinųjų apsaugos priemonių taikymo standartai Anglijos teismuose[128].

Autorių X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez publikacija „Provisional and Protective Measures" yra reikšminga tuo, kad tai yra vienas naujausių darbų apie laikinąsias apsaugos priemones, be to, ši publikacija yra „Comparative Procedural Law and Justice (CPLJ)" pasaulinio lygmens lyginamosios civilinės justicijos projekto, organizuojamo Liuksemburgo Maxo Plancko instituto ir remiamo Liuksemburgo tyrimų fondo, dalis[129]. Taigi, publikacijoje pateikiama nuolat atnaujinama informacija apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą. Autorių X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez publikacijoje pateikiama laikinųjų apsaugos priemonių samprata (kartu su tikslais, kurių jomis siekiama), nurodomi laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai, rūšys, taikymo sąlygos ir kt. Be abejonės, minėtas šaltinis yra svarbus šiai disertacijai, nes leidžia lyginamuoju aspektu įvertinti šiuo metu aktualų įvarių valstybių teisinį reglamentavimą ir formuojamą teismų praktiką.

Autorius D. Draguiev monografijoje „Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes" atliko kokybinį ir lyginamąjį tyrimą, kuriame išsamiai aptarė įvairių valstybių vidaus teisės ypatumus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, be kita ko, palygindamas juos su privalomosios teisinės galios neturinčiais teisės aktais,

---

125 Collins, *supra note*, 102: 10.

126 *Ibid.,* 11.

127 *Ibid.,* 17.

128 Leubsdorf, *supra note,* 114: 525–566.

129 Detaliau žr. https://www.cplj.org/.

t. y. 2006 m. ALI / UNIDROIT principais ir 2020 m. ELI / UNIDROIT taisyklėmis. Autorius aptarė laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas, pakeitimą, panaikinimą, skubos ir proporcingumo reikalavimus bei kitus svarbius klausimus.

Pabrėžtina, kad visų pirmiau nurodytų autorių moksliniai darbai nėra skirti laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) suderinamumo problematikai ištirti, taip pat nėra atliktas išsamus laikinųjų apsaugos priemonių instituto teisės normų, susijusių su vykdymo procesu, ypatumų tyrimas. Todėl tikslinga atskirai pažymėti tyrimus, kurie susiję su žmogaus teisių apsaugos sritimi (ypač su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimu), ir tyrimus, kurie susiję su vykdymo procesu.

Įvairią žmogaus teisių problematiką, įskaitant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą aiškinimą, tyrinėjo M. Cranston[130], S. C. Greer[131], M. Klatt[132], A. McHarg[133], A. R. Mowbray[134], V. Sinkevičius[135], L. Štarienės[136], D. Jočienė ir K. Čilinskas[137] ir kiti autoriai[138].

Įvairius vykdymo proceso klausimus aptarė D. Campbell[139], Z. Cao[140], M. Degu-

130 Maurice Cranston, „What Are Human Rights“, iš *The Human Rights Reader*, rev. ed., red. Walter Laqueur ir Barry Rubin (New York: Plume, 1990).

131 Steven C. Greer, The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects, Cambridge Studies in European Law and Policy (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2006).

132 Matthias Klatt. Positive Obligations under the European Convention on Human Rights. *ZaöRV,* 71 (2011), žiūrėta 2024 m. spalio 14 d., https://www.zaoerv.de/71_2011/71_2011_4_a_691_718.pdf.

133 Aileen McHarg, „Reconciling Human Rights and the Public Interest: Conceptual Problems and Doctrinal Uncertainty in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights“, *Modern Law Review* 62, Nr. 5 (1999).

134 Alastair R. Mowbray, *The Development of Positive Obligations under the European Convention on Human Rights by the European Court of Human Rights*, *Human Rights Law in Perspective*, t. 2 (Oxford: Hart Publishing, 2004).

135 Sinkevičius, *supra note,* 66.

136 Štarienė, *supra note,* 56.

137 Danutė Jočienė ir Kęstutis Čilinskas, *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje* (Vilnius: Teisės projektų ir tyrimų centras, 2004).

138 White ir Ovey, *supra note*, 74; Doswald-Beck, *supra note,* 74: *345*-375; Lukošius, *supra note,* 66 ir kt.

139 Dennis Campbell (red.), *Enforcement of Foreign Judgments* (London Hong kong: LLP, 1997).

140 Zhixun Cao, „Enforcement Mechanism for Civil Matters“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 3 skyrius, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 17 d., cplj.org/a/13-3.

chi[141], A. Galič[142], F. Gascón Inchausti[143], R. Jokubauskas, M. Kirkutis, E. Tamošiūnienė ir V. Višinskis[144], W. Kennett[145], R. Laher ir Á. Pérez Ragone[146] ir kiti autoriai[147].

Tyrimo metodologija. Pripažįstama, kad teisiniu tyrimu gali būti siekiama tiek apibūdinti šiuo metu galiojančią teisę, tiek analizuoti vertybinį (idealoginį) teisės turinį, t. y. tyrimas gali būti normatyvinis[148]. Be to, analizuojant sudėtingus teisės klausimus ir siekiant juos įvertinti normatyviniu požiūriu, atsakymai dažnai priklauso nuo pasirinktos vertybinės, ideologinės krypties, taip pat tyrimo metodologijos[149]. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, svarbu apibūdinti šio tyrimo vertybinį, idealoginį kontekstą. Šiame tyrime labiau siekiama antrojo varianto, t. y. ne tiek analizuoti šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, kiek ieškoti atsakymo į tinkamą teisinių santykių reglamentavimą ir šių normų taikymą. Šiame darbe atspirties tašku, analizuojant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, nėra vien tik pozityvistinis vertinimas, nagrinėjant teisės aktus ir EŽTT praktiką. Lietuvoje, kaip ir daugelyje vakarietiškų valstybių, pripažįstama, kad teismas (teisėjas) ne tik mechaniškai taiko teisę, bet ir vykdo teisingumą,

---

141 Masahisa Deguchi, „Comparative Legal Perspective on the Effective Enforcement of Creditors' Rights", iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 2 skyrius, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 17 d., cplj.org/a/13-2.

142 Aleš Galič, „Enforcement by Means of Periodic Penalties (Astreinte) in Slovenia: A Transplant Gone Wild", iš *Transformation of Civil Justice: Unity and Diversity*, red. A. Uzelac ir C. H. van Rhee, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 70 (Cham: Springer, 2018).

143 Gascón Inchausti, *supra note,* 53.

144 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6.

145 Wendy A. Kennett, *Enforcement of Judgments in Europe* (Oxford University Press, 2000).

146 Rudy Laher ir Álvaro Pérez Ragone, „Enforcement of Non-Pecuniary Claims", iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 4 skyrius, žiūrėta 2026 m. vasario 24 d., cplj.org/a/13-4.

147 Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas, ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė, t. 2* (Vilnius: Justitia, 2005); Richard Marcus, „America's BYO Approach to Enforcing Money Judgments", iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 91 (Singapore: Springer, 2022), žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://doi.org/10.1007/978-981-16-5609-5_7, Ragone ir Kodek, *supra note,* 46; Guillermo Ormazabal Sánchez, „The Investigation into the Debtor's Assets in Civil Enforcement Proceedings", iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 91 (Singapore: Springer, 2022), žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://doi.org/10.1007/978-981-16-5609-5_15; Szczekocki, *supra note,* 6; Egidija Stauskienė, *Teismo vaidmuo vykdymo procese*, daktaro disertacija (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006); Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai", *Jurisprudencija,* 11, 101 (2007): 58–65; Vigintas Višinskis, *Teismo sprendimų vykdymo procesinės problemos*, daktaro disertacija (Vilnius, 1999); Marius Žemkauskas, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis, „Bendrųjų civilinio proceso principų taikymas vykdymo procese", *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 508-529; Mindaugas Žolynas, „Vykdymo procesas – civilinio proceso stadija ar savarankiškas procesas?", *Teisė,* 62 (2007).

148 Teisės normatyvumas yra teisės taisyklės vertybinį turinį atspindintis teisės bruožas, kuris teisę sieja, be kita ko, su morale (Eglė Mackuvienė, *Teisinio argumentavimo korektiškumo prielaidos*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011), 14).

149 Murauskas, *supra note,* 88: 8.

gina vertybes[150]. Šiame tyrime teisė į teisingą bylos nagrinėjimą vertinama kaip žmogaus teisė, kurios filosofinis pagrindimas glūdi prigimtinių teisių (angl. *natural rights*), glaudžiai susijusių su prigimtine teise (angl. *natural law*), teorijoje[151]. Tačiau pabrėžtina, kad šiame darbe nėra siekiama atsakyti į amžinąjį klausimą, kas yra teisė ir kokia teisės samprata teisingiausia. Teisės sampratų yra daugiau nei viena ir šiame tyrime nėra perdėtai akcentuojama kuri nors viena iš jų. XX amžiaus II pusėje įtvirtinus žmogaus teises pozityvistinėje teisėje, šios dvi teisės mokyklų (pozityviosios teisės ir prigimtinės teisės) koncepcijos tam tikrose srityse sutampa. Taigi, šiame tyrime yra svarbi ir prigimtinės teisės mokykla, kurioje teisė į teisingą bylos nagrinėjimą suprantama kaip neatsiejama (prigimtinė) žmogaus teisė, bet taip pat aiškiai vadovaujamasi teisės, kaip pozityviųjų įstatymo leidėjo sukurtų teisės normų sistemos, koncepcija, ypač analizuojant Konvencijos straipsnius.

Darbe atliekamas kokybinis tyrimas, pasirinktas dėl tyrimo specifikos, t. y. tyrimu siekiama atskleisti giluminę laikinųjų apsaugos priemonių ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą problematiką. Tyrime daug dėmesio skiriama teismo vaidmens, užtikrinant ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą taikant laikinąsias apsaugos priemones, analizei. Nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą suderinamumo problematiką naudotasi įprastais tokio pobūdžio tyrimams taikomais metodais[152], o būtent *istoriniu, lyginamuoju, dokumentų analizės* ir *apibendrinamuoju* metodais.

Istorinis metodas. Istorinis tyrimo metodas pasitelkiamas siekiant atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių kilmę, sampratą, vystymosi raidą. Remiantis šiuo metodu vertinama, kaip susiformavo laikinųjų apsaugos priemonių institutas, kokios buvo jo atsiradimo priežastys, kokie laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslai. Istorinis metodas taip pat svarbus įvertinant laikinųjų apsaugos priemonių terminologijos problematiką ir tarptautiniame, ir Lietuvos kontekste.

Lyginamasis metodas. Lyginamasis tyrimo metodas buvo taikomas analizuojant ir vertinant pasirinktų užsienio valstybių teisinį reglamentavimą, susijusį su laikinosiomis apsaugos priemonėmis. Šiuo metodu siekiama atskleisti anksčiau galiojusio ir šiuo metu galiojančio teisinio reglamentavimo skirtumus. Darbe remtasi bendrosios teisės tradicijos valstybių (ypač Jungtinės Karalystės ir JAV) bei kontinentinės teisės tradicijos (ypač Vokietijos, Austrijos, Prancūzijos, Italijos, Ispanijos) laikinųjų apsaugos priemonių instituto teisiniu reglamentavimu ir (ar) teismų praktika. Šiame darbe, atliekant lyginamąją analizę, pavyzdžiui, išskiriant laikinųjų apsaugos priemonių

150 Rūta Latvelė, *Teisėjo vaidmuo aiškinant teisę*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010), 4, 5.

151 Pripažįstama, kad žmogaus teisių ištakos glūdi prigimtinės teisės doktrinoje (Cranston, *supra note,* 130: 17).

152 Detaliau apie socialiniams mokslams taikomus metodus žr. Kęstutis Kardelis, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai (Šiauliai: Lucilijus, 2007), Rimantas Tidikis, Socialinių mokslų tyrimų metodologija (Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003). Taip pat žr. užsienio teisės doktriną (Xandra Kramer (red.) ir Laura Carballo Piñeiro (red.), *Research Methods in Private International Law: A Handbook on Regulation, Research and Teaching* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2024); Mark Van Hoecke (red.). *Methodologies of Legal Research*. (Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2011).

rūšis, naudojamasi funkciniu požiūriu (metodu)[153]. Funkcinis požiūris į lyginamąją teisę vyravo didžiąją XX a. dalį[154]. Jei laikomasi funkcinio požiūrio į mikroaplinkybių palyginimą (t. y. ne į bendrųjų klausimų, o specialių problemų palyginimą), paprastai derėtų tikėtis, kad skirtingų teisinių sistemų rezultatai panašiose bylose bus panašūs. K. Zweigert ir H. Kötz šią mintį apibrėžė nurodydami tokią pagrindinę lyginamosios teisės taisyklę: skirtingos teisinės sistemos, nepaisant didelių istorinės raidos, konceptualios struktūros ir veikimo stiliaus skirtumų, pateikia tokius pačius arba labai panašius sprendimus, net ir atsižvelgiant į detales, toms pačioms gyvenimo problemoms spręsti[155]. Be to, tai yra „kontrolės kriterijus“, nes jei tyrėjas pastebi, kad rezultatai labai skiriasi arba yra visiškai priešingi, jis turėtų būti atsargus ir sugrįžti, kad dar kartą patikrintų, ar sąlygos, kurias jis pateikė savo pirminiam klausimui, iš tiesų buvo grynai funkcinės, ir ar jis pakankamai plačiai išplėtė savo tyrimų lauką[156]. Funkcinio požiūrio derinys su lūkesčiais, kad skirtingos teisinės sistemos, institucijos ir taisyklės duoda panašius rezultatus sprendžiant panašias problemas, padarė didelę įtaką, o pastaruoju metu jį dar labiau paskatino įvairūs projektai, kuriais skirtingu mastu ir skirtingais būdais siekiama suderinti arba suvienodinti Europos privatinę teisę[157]. Tačiau XX a. antrojoje pusėje lyginamojoje teisėje taip pat įsivyravo požiūris apibrėžti ir teisės sistemų skirtumus[158]. Kai kurie tyrinėtojai atmetė funkcionalizmą ir ragino pripažinti, o ne slopinti teisinių sistemų skirtumus[159]. Nepaisant to, šiuo metu pripažįstama, kad lyginimas paprastai duoda geriausius rezultatus, kai tyrėjas ieško ir panašumų, ir skirtumų, o tinkama panašumų ir skirtumų pusiausvyra priklauso nuo tyrimo tikslo[160]. Nagrinėjamo tyrimo tikslas, kaip minėta, yra atskleisti, kaip ir kokia apimtimi taikomi teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procese. Šis tyrimas priskiriamas prie „teisės išmanymo“ (angl. *understanding law*), o teisės doktrinoje rekomenduojama tyrėjui paprastai nagrinėti tiek panašumus, tiek skirtumus[161]. Daugiau įvairovės ir platesnes suvokimo galimybes

153 Apie funkcinį metodą detaliau: Julie De Coninck, „The Functional Method of Comparative Law: 'Quo Vadis'?“, *Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht / The Rabel Journal of Comparative and International Private Law* 74, 2 (2010): 318–350, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., http://www.jstor.org/stable/27878873.

154 Gerhard Dannemann, „Comparative Law: Study of Similarities or Differences?“, iš *The Oxford Handbook of Comparative Law*, red. Mathias Reimann ir Reinhard Zimmermann (Oxford: Oxford University Press, 2019), 393.

155 Konrad Zweigert ir Hein Kötz, *An Introduction to Comparative Law*, vertė Tony Weir, 3 leidimas (Oxford: Clarendon Press, 1998), 39, cituota iš Dannemann, *supra note,* 154: 394.

156 *Ibid.*, 40.

157 Dannemann, *op. cit.,* 395.

158 Harold C. Gutteridge, *Comparative Law* (1946), 8–9; Marc Ancel, *Utilité et méthodes du droit comparé: Éléments d'introduction générale à l'étude comparative des droits* (1971), 65, cituota iš Dannemann, *op. cit., 396*.

159 Dannemann, *op. cit*.

160 *Ibid.,* 407.

161 *Ibid.,* 410–411.

suteikia tai, kai vienas aspektas labiau akcentuoja panašumą, o kitas – skirtingumą[162]. Taigi, šiam tyrime lyginamasis metodas taikomas ieškant skirtingų jurisdikcijų požiūrio į laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir panašumų, ir skirtumų.

Dokumentų analizės metodas. Šis tyrimų metodas buvo naudojamas renkant ir analizuojant duomenis iš dokumentinių šaltinių. Šis metodas buvo taikomas nagrinėjant pozityviąją teisę (Lietuvos ir užsienio valstybių teisės aktus, kuriais reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas) ir teismų praktiką (Lietuvos ir užsienio valstybių teismų ar tarptautinių teismų, įskaitant EŽTT, procesinius sprendimus). Šis metodas padėjo atskleisti, kaip laikinųjų apsaugos priemonių institutas įgyvendinamas teoriniu ir praktiniu lygmenimis, kokia apimtimi užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese.

Apibendrinimo metodas. Apibendrinimo metodas šiame tyrime naudojamas siekiant apibendrinti medžiagą tiek atskirose tyrimo skyriuose, tiek galutiniame tyrimo etape – apibendrinant tyrimo metu surinktą informaciją. Be to, šis metodas leidžia išryškinti tyrimo problematiką ir pateikti pasiūlymus įstatymų leidėjui tobulinant teisinį reglamentavimą bei teismams, taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese.

Disertacinio darbo struktūra. Tyrimo struktūrą nulėmė tyrimo tikslas ir jam pasiekti iškelti tyrimo uždaviniai. Disertaciją sudaro įvadas, keturios dalys, išvados, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmoje disertacinio darbo dalyje analizuojama laikinųjų apsaugos priemonių instituto samprata. Šioje darbo dalyje pabrėžiama laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos problematika, nes nei nacionalinėje, nei užsienio praktikoje nėra vienos šio reiškinio sampratos. Išskiriami pagrindiniai laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai, siekiant atskirti šį reiškinį nuo kitų panašių reiškinių. Taip pat analizuojamos objektyvios ir subjektyvios laikinųjų apsaugos priemonių atsiradimo priežastys. Apžvelgiama laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinė raida, išskiriant bendrosios teisės tradicijos ir kontinentinės teisės tradicijos skirtumus. Galiausiai, atsižvelgiant į skirtingų laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas, apibrėžiamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys.

Antroje darbo dalyje nagrinėjama teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir laikinųjų apsaugos priemonių instituto santykis. Analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo poveikis teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir kitoms (materialinėms) žmogaus teisėms, siekiama nustatyti, kada laikinosios apsaugos priemonės yra aktualios tik procesine prasme, o kada jos reikšmingai paveikia materialines teises ir pareigas. Galiausiai apibrėžiami teisės į teisingą bylos nagrinėjimą standartai, aktualūs taikant laikinąsias apsaugos priemones, t. y. apibrėžiamos tiek pozityviosios valstybės pareigos, kurių ieškovas ar atsakovas turi teisę reikalauti iš valstybės, kad būtų užtikrinta jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, tiek negatyviosios valstybės pareigos, kurios įpareigoja valstybę susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, kurie gali pažeisti ieškovo ar atsakovo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą.

Trečioje dalyje aptariamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir šiam taikymui reikšmingi specifiniai laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai. Analizuojamos

162 *Ibid.*

laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, padedančios užtikrinti tinkamą ieškovo ir atsakovo teisių bei interesų pusiausvyrą. Įvertinama proporcingumo principo svarba taikant laikinąsias apsaugos priemones ir aptariama, kaip užtikrinti laikinųjų apsaugos priemonių proporcingumą ne tik jų taikymo, bet ir galiojimo metu (pavyzdžiui, pakeičiant ar panaikinant pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones).

Ketvirtoje dalyje analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas (realizavimas). Aptariama vykdymo proceso samprata ir apibūdinami teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdymo ypatumai, lyginant su įprastai priverstiniame vykdymo procese vykdomais procesiniais sprendimais. Taip pat pabrėžiami teisės į teisingą bylos nagrinėjimą taikymo standartai bei išskiriama išieškotojo ir skolininko vykdymo pusiausvyros problematika vykdant šias nutartis. Įvertinamas ir palyginamas teismo ir antstolio vaidmuo vykdant laikinąsias apsaugos priemones. Galiausiai analizuojami teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai, pavyzdžiui, teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo savanoriškai (gera valia) galimybė, šių nutarčių atribojimas nuo priverstinio vykdymo priemonių bei asmeninio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių priverstinio vykdymo problematika ir šių ypatumų sąsaja su teise į teisingą bylos nagrinėjimą.

Darbe suformuluoti ginamieji teiginiai, išvados ir pasiūlymai.

Tyrimo rezultatų aprobavimas ir sklaida

Tam tikri atlikto tyrimo aspektai ir rezultatai paskelbti recenzuojamuose mokslo leidiniuose publikuotuose straipsniuose:

1) Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7689.
2) Artur Doržinkevič ir Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7690.
3) Artur Doržinkevič, Ivan Sukhorukov, „*Effective Application of Provisional Measures under the Brussels Ibis Regulation*“. *Socrates*, 26, 1 (2023): 75-81. https://reference-global.com/article/10.25143/socr.26.2023.2.75-81.
4) Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7890.
5) Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė, ir Vigintas Višinskis. *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/49327.

Disertacijos tema skaityti pranešimai konferencijose:

1) 2024 m. birželio 6–7 d. vykusioje konferencijoje „the 12th international scientific conference for young researchers Social Transformations in Contemporary Society (STICS) 2024“ pranešimas „The European Account Preservation Order (EAPO): a Sui Generis Interim Measure in the EU Law“.

2) 2025 m. spalio 16 d. vykusioje konferencijoje „13th International Scientific Conference Social Transformations in Contemporary Society 2025“ pranešimas „Provisional Measures Through Human Rights Lens“.

Mokslinės stažuotės

2024 m. balandžio–gegužės mėn. darbo autorius du mėnesius stažavosi Gento universitete (Gentas, Belgija). 2024 m. spalio–lapkričio mėn. darbo autorius du mėnesius stažavosi Tarptautiniame privatinės teisės unifikavimo institute (UNIDROIT) (Roma, Italija).

Autorius lieka dėkingas Gento universiteto prof. dr. Wannes Vandenbussche už palaikymą stažuotės metu bei Gento universiteto ir UNIDROIT bibliotekoms už suteiktą galimybę naudotis bibliotekų ištekliais.

Disertacijos ginamieji teiginiai:

1. Atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinę raidą, priežastis, kuriomis pagrindžiama šio instituto reikšmė, ir poreikį užtikrinti tinkamą ginčo šalių interesų pusiausvyrą, laikinųjų apsaugos priemonių institutas turi būti reglamentuojamas taip, kad teismas turėtų plačią diskreciją spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindų egzistavimo ir dėl to, kokiu mastu ir būdu tikslinga apriboti asmens teises.
2. Proporcingumo principas yra esminis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kriterijus, leidžiantis įvertinti, ar taikant laikinąsias apsaugos priemones ir vykdant atitinkamas teismo nutartis, yra aktualios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

1. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ SAMPRATA

1.1. Laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos neapibrėžtumo problematika

Laikinųjų apsaugos priemonių instituto analizę vertėtų pradėti nuo šios sąvokos apibrėžties. Nors laikinąsias apsaugos priemones vienokia ar kitokia forma taiko daugumos teisinių sistemų teismai, tačiau nėra visuotinai pripažintos sąvokos „laikinosios apsaugos priemonės“ apibrėžties[163]. Tokios apibrėžties nepateikia ne tik tarptautinė privatinė teisė, bet ir komercinio arbitražo teisė[164]. Priklausomai nuo konteksto, gali būti vartojami įvairūs anglų kalbos terminai: *interim measures*, *interim relief, provisional measures*, *interim order*, *protective measures*, *precautionary measures, interlocutory injunction* ar kt. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, dauguma minėtų terminų vartojami kaip sinonimai, tačiau jie turi ir savo ypatumų, susijusių su konkrečiomis jurisdikcijomis ir jų praktika[165]. Pavyzdžiui, Anglijos teisėje vartojama sąvoka „laikinoji teisių gynimo priemonė“ (angl. *provisional remedy*) reiškia įvairias teismo proceso metu priimtas nutartis, kuriomis siekiama laikinosios apsaugos[166]. Tarptautiniame komerciniame arbitraže taip pat vartojamos įvairios sąvokos, apibūdinančios laikinąsias apsaugos priemones[167]. Tačiau svarbu pažymėti, kad konkrečiais terminais dažnai atkreipiamas dėmesys į laikinųjų apsaugos priemonių paskirtį. Pavyzdžiui, terminai *provisional*, *interim*, *interlocutory*, *preliminary* (lietuviškai – laikinas, tarpinis, preliminarus) parodo laikinumo aspektą, o terminai *protective* ir *conservatory* (lietuviškai – apsauginis, konservacinis) reiškia šių priemonių apsauginę paskirtį[168]. Kartais akcentuojamas ir terminas *urgent*, atkreipiantis dėmesį į skubos aspektą[169]. Šie skirtingi terminai kilę iš įvairiose teisinėse sistemose esančių nuorodų į šias priemones[170]. Paminėtina, kad Vengrijoje laikinosios apsaugos priemonės turi griežtą dichotomiją, t. y. egzistuoja „laikinosios priemonės“ (angl. *provisional*) ir „apsaugos

---

163 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 8.

164 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 4, 5.

165 Skirtingi terminai vartojami tiek skirtingų tarptautinių teismų (EŽTT, TTT, ESTT) praktikoje, tiek įvariuose teisės šaltiniuose (UNIDROIT dokumentuose, ES reglamentuose), tiek skirtingose teisės tradicijose (Murauskas, *supra note,* 88: 204, 205).

166 „Tokios priemonės paprastai taikomos iki bylos nagrinėjimo teisme, tačiau jos taip pat gali būti taikomos iki apeliacinio skundo pateikimo arba iki teismo sprendimo įvykdymo“ (Campbell, *supra note,* 139: 140).

167 Kai kurios iš jų anglų kalba: *provisional measures, provisional and protective measures, interim measures, interim measures of protection, interim or conservatory measures, preliminary measures, preliminary injunctive measures, urgent measures, precautionary measures, and holding measures* (Yeşilirmak, *supra note*, 60: 8, 9).

168 *Ibid.*, 9.

169 *Ibid.*

170 *Ibid.*

priemonės“ (angl. *protective*). Pasak Vengrijos autorių, tarp šių dviejų institutų yra skirtumų. Laikinosios priemonės skirtos pareiškėjo teisėms apsaugoti tol, kol vyksta bylos nagrinėjimas, t. y. iki teismo sprendimo įsiteisėjimo, o apsaugos priemonės yra ekstraordinarinės priemonės ir priklauso vykdymo procesui, nes jomis siekiama sukurti situaciją, kuri garantuotų galutinio sprendimo patenkinimą[171]. Taigi, skirtingose jurisdikcijose ir skirtingame kontekste gali būti vartojamos įvarios sąvokos, apibūdinančios laikinąsias apsaugos priemones.

Priklausomai nuo konkrečios valstybės teisinės tradicijos ir kultūros, laikinosios apsaugos priemonės gali reikšti skirtingas sąvokas, be to, jos gali būti įvairių formų[172]. ES valstybėse esama didelių skirtumų dėl laikinųjų apsaugos priemonių funkcijos, būtiniausių jų taikymo sąlygų, rungtyniškumo procedūrų (t. y. *ex parte* laikinųjų apsaugos priemonių) taikymo, jų vykdytinumo savybių ir galimybės pateikti atskirąjį skundą[173]. Todėl dažnai tampa labai sunku ar net neįmanoma tiksliai išversti laikinosios apsaugos priemonės sąvoką į kitą kalbą, net jei turima omeny tik lingvistinė formuluotė, be jos palyginimo su bet kuria kita priemone[174]. Pavyzdžiui, Nyderlandų teisėje egzistuojanti laikinoji apsaugos priemonė – *kort geding* – lingvistiškai gali būti tinkamai įvardijama tik nyderlandų kalba, be to, ji apima daugybę galimų ir alternatyvių funkcijų: konservacinę, išankstinio ieškinio patenkinimo, įrodymų užtikrinimo ir kitas funkcijas. Taigi, verčiant minėtos priemonės pavadinimą į kitą kalbą, neabejotinai susiduriama su problema, kad šios priemonės prasmė bus „pamesta vertime“[175]. Taip pat verta paminėti anglosaksų tradicijoje naudojamas laikinąsias apsaugos priemones, kai šių priemonių pavadinimas[176] siejamas su teismo precedentu ir konkrečia laikinųjų apsaugos priemonių funkcija, pavyzdžiui, *Mareva injunction*[177], kuris reiškia specifinę priemonę – turto areštą, arba *Anton Piller Order*, kuri apibūdina specifinę priemonę, kuria suteikiama teisė patekti į atsakovo patalpas, siekiant gauti įrodymų,

---

171 Harsagi, *supra note,* 108: 242, 243.

172 Ajar Rab, „The Contours of 'Interim Measures'“, iš *Interim Measures in International Commercial Arbitration: A Comparative Review of the Indian Experience* (Kluwer Law International, 2022), 9.

173 Kennett, *supra note,* 145: 45.

174 Ilaria Pretelli, „Provisional and Protective Measures in the European Civil Procedure of the Brussels I System“, iš *Brussels Ibis Regulation: Changes and Challenges of the Renewed Procedural Scheme*, red. Vesna Lazić ir Steven Stuij (The Hague: T.M.C. Asser Press, 2017), 101, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://doi.org/10.1007/978-94-6265-147-0.

175 *Ibid*.

176 Pažymėtina, kad dėl anglosaksų teisės tradicijoje taikomų laikinųjų apsaugos priemonių žinomumo doktrinoje ir teismų praktikoje tapo įprasta jas įvardyti originalo kalba, pavyzdžiui, „*Mareva injunction*“. Panaši tendencija vartoti originalo kalbos terminus vyrauja ir kalbant apie tam tikrų kitų valstybių teisėje taikomas laikinąsias apsaugos priemones. Pavyzdžiui, Prancūzijos teisėje taikomas turto areštas įprastai vadinamas „*saisie conservatoire*“, o Italijos teismų taikomas turto areštas – „*sequestro conservativo*“.

177 1999 m. balandžio mėn. Anglijoje pasikeitė reglamentavimas, t. y. įsigaliojo civilinio proceso taisyklės, kurios pakeitė terminą į *freezing order/injunction* (Stuart Sime, *A Practical Approach to Civil Procedure,* 25-as leidimas (New York: Oxford University Press, 2022), 482).

ir kt.[178]. Taigi, apibrėžti bendrąja prasme tokio įvairaus pobūdžio ir įvairių funkcijų priemones yra ypač sudėtinga. Ši problematika pastebima tiek privalomosios teisinės galios neturinčiuose parengiamuosiuose teisės aktuose[179], tiek užsienio teisės doktrinoje[180]. Dėl to, kad laikinosios apsaugos priemonės labai skiriasi nacionalinėse teisinėse sistemose, kuriose jos atlieka skirtingas funkcijas, logiška, kad keliami skirtingi jų taikymo reikalavimai ir jos sukelia skirtingus padarinius. Šios įvairovės padarinys yra tas, kad daugelyje teisinių sistemų yra labai nedaug visoms laikinosioms apsaugos priemonėms bendrų taisyklių. Geriausiu atveju kai kuriose teisės sistemose (Ispanijoje, Nyderlanduose) tam tikriems laikinųjų apsaugos priemonių režimo aspektams taikomos bendrosios taisyklės (pavyzdžiui, kalbant apie teismingumą, atsakomybę ar apskundimo taisykles)[181].

Laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos neapibrėžtumo problematika egzistuoja vertinant ne tik užsienio valstybių kontekstą, bet ir Lietuvos nacionalinėje teisėje įtvirtintas laikinąsias apsaugos priemones. Kaip matyti iš Lietuvos teisės aktų ir doktrinos atstovų darbų, laikinosios apsaugos priemonės dažnai aptariamos vartojant skirtingas sąvokas[182], taip pat bandant paaiškinti šį institutą per tikslus ar pavyzdžius.[183] Taigi, susiduriama su neaiškumais apibūdinant ir apibrėžiant šį institutą, t. y. kas konkrečiai patenka į laikinųjų apsaugos priemonių instituto apimtį. Be abejonės, ši problema taip pat daro įtaką įstatymų leidėjui bandant reglamentuoti šį teisinį institutą ar teismams bandant formuoti nuoseklią teismų praktiką.

Atsižvelgiant į minėtą neapibrėžtumą, analizuojant, sisteminant ir lyginant įvairias laikinąsias apsaugos priemones ir su jomis susijusius klausimus, pastaruoju metu tapo

---

178 Būtų galima įvardyti ir populiarią JAV taikomą laikinąją apsaugos priemonę – *temporary restraining order* (TRO), kuria laikinai draudžiama atlikti tam tikrus veiksmus, kol vyksta teismo procesas, bei itin populiarią bendrosios teisės tradicijoje ir komercinio arbitražo teisėje naudojamą priemonę – *anti suit injunction*, kuria draudžiamas lygiagretus bylinėjimasis. Pažymėtina, kad net ir kontinentinėje teisėje tapo įprasta tam tikras laikinąsias apsaugos priemones apibūdinti pagal kilmės valstybės sąvokas.

179 ELI / UNIDROIT, *Working Group on Provisional and Protective Measures, First Report* (2014), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 6 d., https://www.unidroit.org/english/documents/2014/study76a/s-76a-01-e.pdf.

180 Tajti ir Iglikowski, *supra note*, 120: 2.

181 ELI–UNIDROIT, *supra note,* 179: 4.

182 Tarpukario egzistavo „ieškinio aptikrinimo" institutas, o sovietmečiu buvo vartojama „ieškinio užtikrinimo" sąvoka (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 17). 2002 m. CPK yra naudojama platesnė – „laikinųjų apsaugos priemonių" – sąvoka, kuri pabrėžia, kad šis institutas gali būti taikomas ne tik pareiškiant ieškinį, bet ir iki ieškinio pareiškimo. Pirmą kartą ši sąvoka pavartota 1999 m. ATGTĮ, bet ji taip pat vartota CK 3.65 ir 3.75 straipsniuose (Driukas ir Valančius, *supra note*, 83: 507, 508). Nepaisant to, kai kurie autoriai vartoja ir „laikinosios teisinės apsaugos" sąvoką (Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...", *supra note,* 95).

183 Pavyzdžiui, teisės vadovėliuose paprastai laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra paaiškinamas per paskirtį ir būtinumą (Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 378). Teisės doktrinoje, analizuojančioje naujai CPK įtvirtintą laikinųjų apsaugos priemonių institutą, analizuojami šio instituto tikslai ir reikšmė (Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...", *supra note,* 95: 113, 114).

įprasta[184] taikyti funkcinį metodą[185]. Vienas iš funkcionalistinės lyginamosios teisės elementų yra tai, kad skirtingose teisinėse sistemose gali skirtis tam tikrų institutų ar kitų teisinių konstrukcijų terminai ir sąvokos, tačiau jei jie atlieka iš esmės lygiavertę funkciją, juos galima lyginti[186]. Pastaruoju metu funkcinis metodas tapo vienas iš pagrindinių metodologinių būdų sisteminti, analizuoti ir unifikuoti laikinųjų apsaugos priemonių institutą[187]. Funkcinis metodas yra aiškiai apibrėžtas ELI / UNIDROIT darbo veikloje, tyrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių institutą. 2014 m. ELI / UNIDROIT darbo grupė, rengianti Civilinio proceso modulinių taisyklių laikinųjų apsaugos priemonių dalies taisykles, pažymėjo, kad galima be galo ginčytis dėl laikinųjų apsaugos priemonių sampratos terminologinių aspektų[188]. Darbo grupė, atsižvelgusi į ribotas projekto rengimo laiko sąnaudas, t. y. į tai, kad nebuvo galimybės itin detaliai išanalizuoti kiekvienoje valstybėje taikomų laikinųjų apsaugos priemonių, išskyrė svarbiausias (kuriomis nuolat remiamasi teisinėse sistemose) ir akivaizdžiausias (kurios atitinka „apsaugos“ ir „laikinumo“ paskirtį) laikinąsias apsaugos priemones. Tai ypač svarbu, nes iki 2014 m. civilinio proceso suderinimo ir unifikavimo bandymuose laikinųjų apsaugos priemonių tema visada buvo nagrinėjama kaip vientisa. Briuselio konvencijoje buvo įtvirtinta nuostata – 24 straipsnis, kuriame nustatyta jurisdikcijos taisyklė, pagal kurią galima taikyti „laikinąsias, įskaitant apsaugos, priemones“. Minėta sąvoka buvo vartojama ir vėlesniuose ES civilinio proceso suderinimo darbuose, pavyzdžiui, 1993 m. Storme darbo grupė, sudaryta iš dvylikos pirmaujančių civilinio proceso srities ekspertų ir reikšmingai prisidėjusi prie ES civilinio proceso plėtros[189], 10.1–10.8 straipsniuose vartojo iš esmės tą pačią bendrą sąvoką, kuri nebuvo funkciškai išskirta[190]. Tačiau tai nereiškia, kad nebuvo pažymėtas sąvokos „laikinosios, įskaitant apsaugos, priemonės“ ydingumas. 1998 m. Europos Komisijos komunikate pažymėta, kad, įvertinus įvairias nacionalines teisines sistemas, matyti, kad laikinųjų ir (ar) apsaugos priemonių apibrėžčių beveik nėra ir kad šio instituto teisinis vertinimas labai skiriasi. Komunikate nurodoma, kad vienintelė konvergencija, kurią galima nustatyti, yra tokių priemonių funkcija – užtikrinti vėlesnį teismo sprendimų dėl bylos esmės (arba numatomo jų vykdymo) vykdymą, reguliuoti faktinę situaciją arba šalių teises *pro tem* (tam konkrečiam laikui) ir apsaugoti visus pažeistus interesus iki

184 Tai tapo įprasta, pavyzdžiui, UNIDROIT bandant ieškoti laikinųjų apsaugos priemonių instituto suderinimo.

185 Detaliau apie funkcinį metodą žr. disertacijos tyrimo metodologiją.

186 Dannemann, *supra note,* 154: 395.

187 Nors teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali būti analizuojamas neišskiriant funkciškai atskirų laikinųjų apsaugos priemonių (pvz., Collins, *supra note*, 102: 11), tačiau tai kelia problemų sistemiškai vertinant šį institutą.

188 ELI–UNIDROIT, *supra note,* 179.

189 Marcel Storme, „Improving Access to Justice in Europe“, *Teka Komisji Prawniczej* 3 (2010): 207–217, žiūrėta 2026 m. rugsėjo 6 d., https://ojs.academicon.pl/tkppan/article/download/6611/6727.

190 Marcel Storme (red.), *Rapprochement du droit judiciaire de l'Union européenne = Approximation of Judiciary Law in the European Union* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1994), 10.1–10.8 straipsniai.

ginčo išsprendimo[191]. Nepaisant to, minėta sąvoka nebuvo pakeista ir išliko 2000 m. reglamente „Briuselis I“, 2012 m. reglamente „Briuselis Ia“. Svarbu pažymėti, kad ir 2006 m. ALI / UNIDROIT principų 8 straipsnyje laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka nėra aiškiai apibrėžta, tiesiog bendrai nurodant „laikinosios apsaugos priemonės“ (angl. *provisional and protective measures*). Taigi, visu šiuo laikotarpiu, siekiant suderinti laikinųjų apsaugos priemonių sąvoką, teisės aktuose naudojami plataus pobūdžio terminai, kuriose dėmesys atkreipiamas į du dėmenis, t. y. *laikinosios* ir *apsaugos*, atspindinčius šių priemonių esmę[192]. Šių dviejų dėmenų (laikinas ir apsaugos) šaknys glūdi senovės romėnų teisės sąvokose[193], aktualiose iki šių dienų[194]. 2014 m. ES įstatymų leidėjas priėmė Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamentą[195], kuriame, priešingai nei visuose kituose anksčiau minėtuose teisės aktuose, siekiama darniai sukurti vieną konkrečią ES civiliniame procese taikomą laikinąją apsaugos priemonę, kurios paskirtis – užkirsti kelią skolininkui pervesti ar išimti valstybėje narėje turimoje banko sąskaitoje esančias lėšas[196]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių suderinimo procedūrose buvo pereita nuo bendrojo požiūrio prie funkcinio požiūrio, t. y. nuspręsta sukurti vieną konkrečią unifikuotą procedūrą[197].

Analizuojant funkcinio metodo įgyvendinimą Lietuvos jurisdikcijoje, pažymėtina, kad teismų praktikoje pateikiami bendro pobūdžio išaiškinimai, tinkantys kiekvienos paskiries laikinosioms apsaugos priemonėms. Pavyzdžiui, teigiama, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos – ieškinio preliminarus pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui – yra būtinos kumuliatyvios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos[198]. Tokio plataus (atviro) pobūdžio sąlygos taikomos visų paskirčių laikinosioms apsaugos priemonėms, neatskiriant specifinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rūšių, paskirties ar bylų kategorijos, sukelia tiek teorinių (koncepcinių) neaiškumų, tiek praktinių iššūkių, bandant argumentuoti konkrečios priemonės

---

191 Europos Komisija 1997 m. lapkričio 26 d. komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Didesnis sprendimų priėmimo ir vykdymo veiksmingumas Europos Sąjungoje“, OJ C 33, 23 punktas, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51997DC0609.

192 Pretelli, *supra note,* 174: 102.

193 Turima omenyje sąsajas su *fumus boni iuris* ir *periculum in mora*.

194 Pretelli, *op. cit.*

195 Atsižvelgiant į tai, kad europos sąskaitos blokavimo įsakymas yra atskira laikinoji apsaugos priemonė, turinti savo specialias taikymo sąlygas, ir į tai, kad tai unifikuota jos taikymo procedūra, tokią laikinąją apsaugos priemonę galima pagrįstai įvardyti kaip *sui generis* Europos Sąjungos civiliniame procese taikoma laikinąja apsaugos priemone.

196 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento preambulės 7 paragrafas.

197 ELI–UNIDROIT, *supra note,* 179: 3, 4. Pažymėtina, kad ne visi autoriai pritaria savarankiškų laikinųjų apsaugos priemonių pagal atliekamas funkcijas išskyrimui. Pavyzdžiui, M. Nioche siūlo tiesiog apibūdinti laikinąsias ir apsaugos priemones taikant negatyviąją apibrėžtį, kuri apimtų visas priemones, kurioms netaikoma *res judicata* (Marie Nioche, *La décision provisoire en droit international privé européen* (Brussels: Bruylant, 2012), 18, cituota iš Pretelli, *supra note,* 174: 101.

198 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-100-910/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2061099.

(ne)taikymą. Manytina, kad funkcinis požiūris į šį institutą daug geriau atspindi laikinųjų apsaugos priemonių (ne)taikymo poreikių pagrindimą. Pavyzdžiui, vadovaujantis funkciniu požiūriu, ELI / UNIDORIT taisyklėse yra išskirtos atskiros laikinųjų apsaugos priemonių taikymo salygos, priklausomai nuo jų paskirties (atliekamos funkcijos). Antai 193 taisyklėje nustatyta, kad norint taikyti reikalavimo įvykdymą užtikrinančias laikinąsias apsaugos priemones reikia įrodyti didelę tikimybę, kad ieškinys bus patenkintas, ir tikimybę, kad teismo sprendimo vykdymas taps neįmanomas ar labai sudėtingas (sąlygos kumuliatyvios)[199]. O 196 taisyklėje nurodyta, kad taikant reguliacinio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones reikia įrodyti didelę tikimybę, jog ieškinys bus patenkintas, *arba* labai didelę tikimybę laimėti bylą, jei atsakovui galinti atsirasti žala yra nereikšminga (alternatyvios sąlygos), *ir* tai, kad priemonė yra būtina (kumuliatyvi sąlyga)[200]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių funkcinės paskirties išskyrimas vertingas tuo, kad jų pagrindu gali būti išskiriamos skirtingos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, ir tai pagrįsta, nes ne visos laikinosios apsaugos priemonės daro vienodą poveikį kitų asmenų teisėms, todėl vienas iš jų galima taikyti lanksčiau, o kitoms keliami griežtesni reikalavimai.

Be pirmiau nurodytos problematikos, tikslinga pažymėti ir tai, kad kitose teisės šakose (baudžiamojoje teisėje, administracinėje teisėje) taip pat taikomos priemonės, kurios savo paskirtimi panašios į laikinųjų apsaugos priemonių institutą. Pavyzdžiui, baudžiamajame procese įstatymų leidėjas numato *procesines prievartos priemones* (BPK III dalis), skirstomas į *kardomąsias priemones* (BPK III dalies XI skyrius) ir *kitas procesines prievartos priemones* (BPK III dalies XII skyrius). Savo ruožtu administraciniame procese egzistuoja *reikalavimo užtikrinimo priemonės* (ABTĮ 70 straipsnis). Nors nurodoma, kad šių visų institutų konceptuali paskirtis – skirtingais atvejais užtikrinti būsimo teismo sprendimo tinkamą vykdymą[201], visgi, disertacijos autoriaus nuomone, baudžiamajame procese įtvirtintų procesinių prievartos priemonių negalima priskirti prie laikinųjų apsaugos priemonių. Kaip nurodoma baudžiamojo proceso teisės doktrinoje, procesinėmis prievartos priemonėmis suvaržomos žmogaus teisės ir siekiama procesinių tikslų[202]. Šiuo atveju kalbama apie baudžiamojo proceso tikslus, todėl, pavyzdžiui, viena iš priežasčių taikyti procesinę prievartą baudžiamajame procese (pavyzdžiui, suėmimą) gali būti siekis užkirsti kelią naujam nusikaltimo padarymui (BPK 122 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Nors savo esme tai būtų laikina priemonė, tačiau jos tikslas yra visiškai nebūdingas civiliniam procesui, todėl abejotina, ar būtų galima prilyginti baudžiamajame procese taikomas priemones civiliniame

199 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 348–349.

200 *Ibid.,* 352.

201 Murauskas, *supra note,* 88: 205.

202 Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*, 2-oji pataisyta ir papildyta laida (Vilnius: Registrų centras, 2011), 222.

procese taikomoms laikinosioms apsaugos priemonėms[203].

Lyginant su baudžiamajame procese taikomomis procesinėmis prievartos priemonėmis, administraciniame procese taikomos reikalavimų užtikrinimo priemonės yra artimesnės civiliniam procesui. D. Raižys nurodo, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių ir civiliniame procese taikomų laikinųjų apsaugos priemonių prigimtis yra identiška, nors ir egzistuoja tam tikrų skirtumų, pavyzdžiui, administraciniame procese negalima taikyti nuostolių, galinčių atsirasti dėl šių priemonių taikymo, užtikrinimo[204]. Pažymėtina, kad administraciniame procese iš dalies kitaip formuojamos šių priemonių taikymo sąlygos, t. y. minėtų priemonių taikymas: 1) turi būti adekvatus siekiamam tikslui; 2) nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų; 3) nepažeisti viešojo intereso[205]. Teismų praktikoje taip pat pabrėžiama, kad šiuo institutu užkertamas kelias neatitaisomiems asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimams atsirasti[206]. Minėti reikalavimai iš esmės yra panašūs į civiliniame procese taikomų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas[207], tačiau reikėtų nepamiršti, kad administracinė justicija susijusi su viešojo intereso gynyba ir vykdomosios valdžios institucijų kontrole[208]. Be to, civiliniame procese dispozityvumo principas pasireiškia reikšmingiau nei administraciniame procese[209]. Tai reiškia, kad teismo (aktyvumo) vaidmuo, viešojo intereso nustatymo problematika, tinkamos interesų pusiausvyros nustatymas, be abejonės, turi ypatumų, lyginant su civiliniu procesu, todėl šių priemonių taikymas neturėtų būti savaime sulyginamas. Šiuo aspektu paminėtina viena išimtis – viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose taikomos laikinosios apsaugos priemonės, nes šių bylų kategorija iš esmės yra labai gimininga administraciniam procesui. Šiose bylose viena iš ginčo šalių yra perkančioji organizacija, t. y. valstybės ar savivaldybės institutcija, ir šiose bylų kategorijose visada susiduriama su viešuoju interesu. Atitinkamai teismų praktikoje formuojamos papildomos tokių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos[210], taip faktiškai artėjant prie administraciniame procese

---

203 Visgi baudžiamajame procese egzistuoja iš esmės panašios laikinosios apsaugos priemonės, kaip ir civiliniame procese. Vienas iš jų – laikinas nuosavybės teisės apribojimas, taikomas civiliniam ieškiniui, galimam turto konfiskavimui, išplėstiniam turto konfiskavimui arba nusikalstamu būdu užvaldyto turto grąžinimui savininkui ar teisėtam valdytojui užtikrinti (BPK 151 straipsnis). Nepaisant to, egzistuoja skirtumai. Pavyzdžiui, tokią ribojančią priemonę gali taikyti prokuroras nutarimu, o tai nėra būdinga civiliniam procesui.

204 Raižys, *supra note,* 89: 69, 70. Tokios praktikos laikosi ir LVAT („Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS5-490/2006“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/62972).

205 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-582-556/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2268053.

206 *Ibid.*

207 Detaliau apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą žr. 3 disertacijos dalį.

208 Raižys, *op. cit,* 70, 129.

209 *Ibid.,* 129.

210 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-337-302/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1566801.

taikomų reikalavimo užtikrinimo priemonių. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos yra iš esmės artimos administraciniuose teismuose taikomoms reikalavimo užtikrinimo priemonėms, t. y. vertinamas priemonės proporcingumas, atliekamas skirtingų interesų pusiausvyros testas ir privalomai vertinamas viešasis interesas, autoriaus nuomone, laikinoji apsaugos priemonė – viešųjų pirkimų procedūrų sustabdymas (CPK 423[7] straipsnio 2 dalies 1 punktas) – gali būti sulyginama su individualaus pobūdžio administracinio teisės akto laikinu sustabdymu (ABTĮ 70 straipsnio 3 dalies 3 punktas). Tai patvirtina ir iš esmės panašus šių priemonių rezultatas.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka nėra vienodai suprantama atskirose teisės sistemose bei teisės šakose, todėl tikslinga laikinąsias apsaugos priemones analizuoti funkciniu požiūriu, kuris gali būti taikomas tiek bendruoju aspektu nustatant, ar tam tikras reiškinys skirtas laikinajai teisinei apsaugai suteikti, tiek ir specialiuoju aspektu nustatant konkrečių laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas ir rūšis.

1.2. Pagrindiniai laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymiai

Kalbant apie civiliniame procese taikomas laikinąsias apsaugos priemones, pažymėtina, kad Lietuvos teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas kartais tiesiog įvardijamas kaip „laikinoji teisinė apsauga“ (vok. *einstweiliger Rechtsschutz*) arba „laikinoji apsauga“ (angl. *interim protection; provisional remedy*)[211]. Pastaruoju metu tapo įprasta abu šiuos terminus vartoti kaip sinonimus kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą, įtvirtintą CPK 144 straipsnyje. Šių terminų vartojimas kaip sinonimų, be kita ko, atsispindi per funkcinį požiūrį, nes tiek laikinoji teisinė apsauga, tiek laikinųjų apsaugos priemonių institutas atlieka tą pačią funkciją – suteikia laikiną apsaugą. Visgi galima kelti klausimą, ar tikrai visa laikinoji teisinė apsauga atsiranda CPK 144 straipsnio pagrindu. Autoriaus manymu, tikslingiausia šį klausimą tyrinėti atskleidžiant pagrindinius laikinųjų apsaugos priemonių požymius, kurie paskui leistų suformuluoti aiškią laikinųjų apsaugos priemonių instituto sąvoką ir atskirti laikinųjų apsaugos priemonių institutą nuo kitų institutų.

Užsienio teisės doktrinoje pripažįstama, kad sunku išvardyti visus laikinųjų apsaugos priemonių požymius, nes juos sudaro labai skirtingi aspektai[212]. Be to, šio instituto analizė atliekama turint omenyje ir visą valstybės civilinio proceso modelį[213], t. y. ne

---

211 Kai kurie autoriai tikslingai vartoja terminą „laikinoji teisinė apsauga“, o ne „laikinosios apsaugos priemonės“ (Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“, *supra note,* 95; Pelenis, „*Laikinoji teisinė apsauga...*“, *supra note,* 95). Kiti autoriai vartoja šią sąvoką kaip sinonimą (Norkus, *supra note,* 1: 18; Murauskas, *supra note,* 88: 205).

212 Stephen R. Bond, „The Nature of Conservatory and Provisional Measures“, iš *Conservatory and Provisional Measures in International Arbitration*, ICC Publication No. 519 (Paris: ICC Publishing, 1993), 8, cituota iš Yeşilirmak, *supra note*, 60: 6.

213 Bruns, *supra note,* 101: 6.

visi požymiai universaliai gali būti taikomi kitose jurisdikcijose. Sunkumų kyla ir dėl to, kad laikinųjų apsaugos priemonių rūšys įvairiose valstybėse skiriasi, pavyzdžiui, ne visos valstybės turi laikinąjį mokėjimą (angl. *interim payment*) kaip laikinųjų apsaugos priemonių rūšį[214]. Todėl be detalesnės analizės negalima aklai pritaikyti užsienio valstybėje išskirtų laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymių Lietuvos teisinei sistemai.

Autoriaus nuomone, žvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių institutą funkciniu požiūriu, be to, atsižvelgiant į Lietuvos ir užsienio valstybių teismų praktiką ir teisės doktriną, tikslinga išskirti tokius laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymius ir pagrindines savybes: **pirma**, laikinųjų apsaugos priemonių atsirandanti apsauga yra taikoma teismo, o ne atsiranda tiesiogiai iš įstatymo (nesant jokio sprendimo priėmėjo); **antra**, laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra susijęs su vertinamojo pobūdžio kriterijų taikymu, todėl šiam institutui būdinga teismo diskrecija; **trečia**, skirtingai nei teismo sprendimai ar nutartys, turintys galutinio teismo sprendimo teisinę galią, laikinosios apsaugos priemonės visada galioja laikinai, todėl šioms priemonėms būdingas laikinumo požymis; **ketvirta**, laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra beveik visada susijęs su tam tikru skubos (angl. *urgency*) laipsniu; **penkta**, laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra privalomai susijęs su materialine teise ir pagrindiniu ginču, kurio nagrinėjimas vyksta teisme, todėl šiam institutui būdingas akcesoriškumas. Taigi, tikslinga nuodugniau panagrinėti minėtus požymius ir jų pagrindimą.

Pirmasis laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymis yra tas, kad laikinoji teisinė apsauga atsiranda ne tiesiogiai įstatymo pagrindu[215], o taikoma konkretaus ginčo sprendėjo – teismo. Bendroji taisyklė yra ta, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas taikomas ginčo šalių iniciatyva (CPK 144 straipsnis), bet išimtiniais atvejais nedispozityviose bylose, kai egzistuoja viešasis interesas, teismas jas gali taikyti savo iniciatyva (pavyzdžiui, šeimos bylose; CPK 376 straipsnio 2 dalis). Kalbant apie šalių teisę prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones, reikėtų priminti sąvoką „subjektinė teisė" (angl. *right*), kuri suprantama kaip asmens išorinės laisvės veikti arba neveikti sfera, kurią apibrėžia objektyvioji teisė[216]. Asmuo turi galimybę elgtis savo nuožiūra. Subjektinė teisė pasireiškia jos turėtojo nepriklausomumu, iniciatyva. Asmuo visada gali pasirinkti: arba įgyvendinti šią subjektinę teisę, arba jos neįgyvendinti[217]. Asmens teisė prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra tokia asmens teisė, kuria jis gali pasinaudoti arba priešingai – nepasinaudoti. Tai, be kita ko, suponuoja išvadą, kad šia subjektine teise galima piktnaudžiauti. Todėl sutiktina su doktrinoje pateikta pozicija,

---

214 Apie tai žr. disertacijos 1.5 dalį.

215 Nors vertinant plačiąja prasme galima būtų teigti, kad įstatymų leidėjas apskritai sukuria visas teises ir pareigas, įskaitant ir teismo teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones, visgi šioje vietoje autorius renkasi siauresnę prasmę, t. y. pabrėžiant, kad laikinoji teisinė apsauga gali atsirasti tiesiogiai iš įstatymo (nesuteikiant jokiam subjektui teisės priimti sprendimo dėl jos taikymo), ir tai autorius įvardija kaip *įstatyme įtvirtintą laikinąją apsaugą*. Tuo tarpu teismo ar ginčo šalių iniciatyva atsirandanti laikinoji teisinė apsauga yra privalomai susijusi su vertinamojo pobūdžio sąlygų vertinimu ir teismo diskrecija.

216 Aurimas Brazdeikis, *Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011), 30.

217 *Ibid.*

kad, padavus nepagrįstą prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, yra pagrindas kalbėti apie piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis[218]. Taigi, asmens teisė prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra ginčo šalies *procesinė subjektinė teisė*, o tai reiškia, kad įstatymų leidėjas nėra numatęs teisiniame santykyje *a priori* laikinosios teisinės apsaugos. Tai leidžia atriboti laikinąją teisinę apsaugą, atsirandandančią šalių iniciatyva (išimtiniais atvejais – teismo iniciatyva[219]) (CPK 144 straipsnis), nuo laikinosios apsaugos, atsirandančios įstatymo pagrindu, t. y. įstatymų leidėjui iš anksto nustačius tokią apsaugą.

Taigi, „laikinoji apsauga" arba „laikinoji teisinė apsauga" yra platesnio pobūdžio sąvoka už „laikinųjų apsaugos priemonių instituto" sąvoką. Sąvoka „laikinoji apsauga" skirta apibūdinti reiškinį, kai tam tikram apibrėžtam laiko tarpui suteikiama apsauga (tai gali būti padaryta tiek tiesiogiai įstatymo pagrindu, tiek ginčo šalių ar teismo iniciatyva). Kalbant tik apie įstatymo pagrindu atsirandančią laikinąją apsaugą (toliau – įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga), įstatymų leidėjas iš anksto numato, kad, susiklosčius tam tikram juridiniam faktui ar faktams[220], atsiranda laikinoji apsauga, siekiant išvengti neigiamų padarinių ar kitokio pobūdžio grėsmės teismo sprendimo įvykdymui. Įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga civilinėse bylose taikoma, pavyzdžiui, teismui iškėlus bankroto bylą, tuomet teismas privalo taikyti juridinio asmens ilgalaikio turto, prie trumpalaikio turto priskiriamo nekilnojamojo turto ar turtinių teisių areštą, galiojantį iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos (JANĮ 25 straipsnio 6 dalis); antstolis, siekdamas įvykdyti teismo sprendimą, areštuoja turtą, kuris bus naudojamas kreditoriaus reikalavimui patenkinti, t. y. bus realizuojamas vykdymo procese (CPK 675, 691 straipsniai); teismui priėmus pareiškimą dėl civilinės bylos dėl registruojamo daikto teisinio statuso arba daiktinių teisių į jį iškėlimo privalomai pranešant viešojo registro tvarkytojui, kuriame įregistruotas daiktas ar daiktinės teisės į jį (CPK 137 straipsnio 6 dalis)[221] ir kitais atvejais[222]. Laikinoji apsauga taip pat gali būti taikoma ne civiliniuose teisiniuose santykiuose, pavyzdžiui, įstatymų leidėjas, vadovaudamasis

---

218 *Ibid*., 145.

219 Nors nedispozityviose bylose laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos teismo iniciatyva, tačiau tai nepaneigia to, kad proceso šalis turi teisę prašyti taikyti (pakeisti ar panaikinti) laikinąsias apsaugos priemones, kurios buvo taikytos teismo iniciatyva. Taigi, egzistuoja rungimosi ir dispozityvumo principų apraiška, kuri nėra būdinga įstatyme įtvirtintai teisinei apsaugai.

220 Juridiniai (teisiniai) faktai – tai konkrečios gyvenimo aplinkybės, įvykiai, su kurių buvimu teisės norma sieja konkrečių teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą (Alfonsas Vaišvila. *Teisės teorija, ketvirtasis leidimas* (Vilnius: Justitia, 2014), 417).

221 Teisės doktrinoje pažymima, kad CPK 137 straipsnio 6 dalies taikymas yra „pats savaime tam tikra apsaugos priemonė" (Virgilijus Valančius ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*, I dalis: *Bendrosios nuostatos*, t. 1 (Vilnius: Justitia, 2004), 334).

222 Autoriaus vertinimu, kai kurie procesiniai institutai atitinka laikinajai teisinei apsaugai būdingus požymius, bet nesant teismo diskrecijos, tokie procesiniai institutai nepatenka į laikinųjų apsaugos priemonių (CPK 144 straipsnis) instituto apimtį. Pavyzdžiui, privalomos bylos sustabdymo atveju (CPK 163 straipsnis) teismas laikinai, siekdamas išvengti neigiamų padarinių (pavyzdžiui, prieštaraujančių būsimų teismo sprendimų), sustabdo civilinės bylos išnagrinėjimą, kol bus priimtas sprendimas kitoje byloje.

įstatymu, taiko laikinąją apsaugą užsieniečiams, atvykusiems į Lietuvą, kai jie negali grįžti į savo kilmės valstybę (Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties 2 straipsnio 12^1 dalis). Minėtų teisės normų tikslas yra suteikti laikinąją apsaugą, nes priešingu atveju kyla grėsmė tam tikrų asmenų teisėms ir teisėtiems interesams ar kitiems interesams (pavyzdžiui, viešajam interesui). Šių normų taikymas nepriklauso nuo šalių valios ir nei teismas, nei proceso dalyviai negali daryti įtakos tokiai apsaugai taikyti, panaikinti ar pakeisti. Teisės doktrinoje pažymėta, kad įstatyme įtvirtintos laikinosios teisinės apsaugos tikslai tam tikrais atvejais gali būti tapatūs laikinųjų apsaugos priemonių instituto (CPK 144 straipsnis) paskirčiai[223], t. y. siekiama išsaugoti esamą padėtį ir išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme. Be to, šioms priemonėms būdingas laikinumas. Tačiau įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga taikoma besąlygiškai nustačius tam tikrus juridinius faktus, nes jie patvirtina tam tikrą grėsmę procesui *ipso factum*. Įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga taikoma tik aiškiai įstatymuose nustatytais atvejais. Autoriaus vertinimu, šie atvejai, kai teismui nėra suteikiama diskrecija spręsti dėl laikinosios teisinės apsaugos, nepatenka į laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymo sritį (CPK 144 straipsnis). Įstatyme įtvirtintos laikinosios teisinės apsaugos ir laikinųjų apsaugos priemonių institutų atribojimo atžvilgiu taip pat galima paminėti C. de Monteskjė valdžios padalijimo principą[224], nes laikinoji teisinė apsauga gali atsirasti arba teismų, arba įstatymo leidėjo iniciatyva ir tai aiškiai atribota teisės aktuose. Toks atskyrimas suteikia papildomo teisinio aiškumo ir atitinka teisėtų lūkesčių principą. Teismai negali savo iniciatyva peržengti valdžių padalijimo principo ir nuspręsti netaikyti[225] laikinosios teisinės apsaugos, pavyzdžiui, teismas privalo paskirti turto areštą iškėlus bankroto bylą (JANĮ 25 straipsnio 6 dalis).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, pasakytina, kad pirmasis laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymis yra tas, kad laikinosios apsaugos priemonės yra taikomos ginčo šalių arba teismo iniciatyva. Šis požymis atriboja šį institutą nuo tų atvejų, kai įstatymų leidėjas įstatyme nustato įstatyme įtvirtintą laikinąją apsaugą. Atitinkamai, galima išskirti dvejopo pobūdžio laikinąją teisinę apsaugą: 1) įstatyme įtvirtintą laikinąją apsaugą, atsirandančią tiesiogiai įstatymo pagrindu; ir 2) laikinąją teisinę apsaugą, atsirandančią šalių arba teismo inciatyva (CPK 144 straipsnis).

Antrasis požymis sietinas su tuo, kad poreikis taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra susijęs su vertybinio ir vertinamojo pobūdžio sąlygomis ir dėl to šiam

---

223 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 27.

224 C. de Monteskjė yra nurodęs, kad „laisvės nėra, jeigu teisminė valdžia nėra atskirta nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios. Jei ji būtų sujungta su įstatymų leidžiamąja, piliečių gyvybė ir laisvė būtų priklausomos nuo savavališko valdymo, nes teisėjas taptų įstatymų leidėju“ (Baron de Montesquieu, *The Spirit of Laws* (1748), iš *The Human Rights Reader*, red. Walter Laqueur ir Barry Rubin (New York: Plume, 1990), 69).

225 Taip pat galima analogija su teismo sprendimo nukreipimo vykdyti institutu, nes šis institutas taip pat skirtas suteikti laikiną apsaugą tuo aspektu, kad teismo sprendimu pripažintos vertybės ir interesai atkuriami greičiau nei įprastai. Kaip teigiama teisės doktrinoje, skubaus teismo sprendimų vykdymo instituto negalima paneigti laikinųjų apsaugos priemonių taikymu (Stauskienė, *supra note,* 147: 170).

institutui būdinga teismo diskrecija[226]. Iš pat pradžių norėtųsi pabrėžti, kad tiek teisės taisyklės[227], tiek teismo diskrecija yra dvi veiksmingai teisinei sistemai būtinos sudedamosios dalys. Garsus teisės filosofas H.L.A. Hartas nurodo, kad visos teisinės sistemos skirtingais būdais siekia kompromiso tarp dviejų socialinių poreikių: poreikio nustatyti aiškias taisykles, kad teisės subjektai galėtų aiškiai vykdyti teises ir pareigas nepasveriant atskirų socialinių interesų; bei polinkio palikti tam tikrus klausimus atvirus, kad jie galėtų būti tinkamai išspręsti pagal konkrečią faktinę situaciją[228]. Diskusijos dėl to, kiek teismas turi turėti diskrecijos sprendžiant įvairius procesinius klausimus, nėra naujos ir yra pripažįstamos tarptautiniu lygmeniu: vieni autoriai pabrėžia, kad plati teismo diskrecija tampa praktiškai nekontroliuojama, ir tai didina tiek ginčo šalių, tiek valstybės išlaidas, be to, kyla pagrįstų abejonių dėl tam tikrų atliekamų veiksmų teisėtumo, o kiti autoriai teigia, kad teismai turi pakankamai patirties ir išminties, kad gebėtų protingai taikyti procesines priemones[229]. Visgi, žvelgiant į teisės normas, kuriomis reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymas (keitimas, panaikinimas), matyti, kad šios normos priskiriamos prie atviro pobūdžio normų (angl. *open texture*[230]), t. y. teismui suteikiama tam tikra veikimo vertinant konkrečius duomenis laisvė neperžengiant įstatymo ribų. Tai nėra vienintelis civilinio proceso teisės institutas, pagrįstas tokio pobūdžio normomis. Pavyzdžiui, piktnaudžiavimo teise institutas taip pat yra paremtas vertinamojo ir vertybinio pobūdžio kriterijais, kurių reikšmė gali kisti kiekvienu skirtingu atveju[231]. Apskritai vertinant laikinųjų apsau-

---

226 Kaip bus nurodoma toliau šiame tyrime, vartojama sąvoka „teismo diskrecija“ yra ypač aktuali atviro pobūdžio teisės normų taikymo atveju, kai būtina įvertinti vertybinio pobūdžio kriterijus, kurie gali skirtis nuo kiekvienos konkrečios situacijos. Bet panašių sąvokų, apibūdinančių diskrecijos laisvę, galima rasti ir kitokiame kontekste. Pavyzdžiui, EŽTT praktikoje dažnai vartojama „vertinimo laisvės“ doktrina (angl. *margin of appreciation*), pagal kurią valstybės turi tam tikrą laisvę ir veiksmų pasirinkimo teisę spręsdamos, kaip suderinti žmogaus teises su kiekvienos valstybės nacionaline teise. Anglijoje ši doktrina apibūdinama kaip „diskrecijos laisvė“ (angl. *margin of discretion*) (Douglas Maxwell, *The Human Right to Property: A Practical Approach to Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR* (Hart Publishing, 2022), 32).

227 R. Dworkin nurodo, kad teisės taisyklių (originaliame tekste – *legal rules*, bet lietviškame vertime – *teisės normų*) ypatumas yra tai, kad jos taikomos visiškai arba visai netaikomos. Šis ypatumas akivaizdžiai pasireiškia kitose veiklose, kur dominuoja taisyklių taikymas, pavyzdžiui, beisbole. Jeigu beisbolo taisyklės numato, kad po trečio smūgio mušėjas iškrinta, tokiu atveju teisėjas, norėdamas išlikti nuoseklus, turi šias taisykles taikyti. Nors taisyklė gali turėti išimčių, bet teisingai sureglamentuotos taisyklės turi nukreipti į išimtį (Ronald Dworkin, *Rimtas požiūris į teises*, vertė K. Klimka (Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004), 51, 52; Ronald Dworkin, *Taking Rights Seriously* (Universal Book Traders, 1996), 24, 25).

228 H. L. A. Hart, *The Concept of Law*, 2 leidimas, (Oxford: Oxford University Press, 1994), 130.

229 Detaliau apie tyrimus šiuo klausimu žr. Robert G. Bone, „Who Decides – A Critical Look at Procedural Discretion“, Cardozo Law Review 28, 5 (2007): 1962, žiūrėta 2026 m. rugsėjo 7 d., https://larc.cardozo.yu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3353&context=clr.

230 Apie atviro pobūdžio normų aiškinimą plačiau žr., pavyzdžiui, David Lyons, „Open Texture and the Possibility of Legal Interpretation“, *Law and Philosophy* 18, 3 (1999): 297–309, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., http://www.jstor.org/stable/3505245.

231 Brazdeikis, *supra note,* 216: 184.

gos priemonių institutą, panašiai kaip ir piktnaudžiavimo teise doktrinoje, vartojami moralinio ir vertybinio pobūdžio terminai, tokie kaip „(ne)sąžiningumas“, „tyčia“, „rūpestingumas“ ar pan. Pavyzdžiui, nuo to, ar atsakovas tyčia, ar nesąžiningai, ar nerūpestingai atliko vieną ar kitą teisinį sandorį, gali priklausyti grėsmė teismo sprendimo įvykdymui ir aplinkybės, ar teismas taikys laikinąsias apsaugos priemones, ar ne. Taigi, problematika, susijusi su tuo, kas tinkamai pagrindžia laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, yra susijusi su fundamentalių teisės idėjų, tokių kaip sąžiningumas ir teisingumas, vertinimu. Tokių aplinkybių vertinimas, be abejonės, atliekamas ne tik paisant teisės ribų ir analizuojamas kartu su įvairiais filosofiniais, etiniais ir moralės klausimais. Šie vertinamieji kriterijai gali kisti erdvės ar laiko atžvilgiu, be to, priklauso nuo kultūrinės aplinkos. Šios vertybės taip pat priklauso nuo besikeičiančių istorijos ir visuomenės aplinkybių[232]. Todėl laikinųjų apsaugos priemonių institutui būdingas tokio pobūdžio vertinamojo ir vertybinio pobūdžio kriterijų nustatymas ir taikymas.

Vertinamojo pobūdžio kriterijai yra susiję su teismo diskrecija, ir tai, be kita ko, atriboja laikinųjų apsaugos priemonių institutą nuo jau minėtos įstatyme įtvirtintos laikinosios teisinės apsaugos, kurios atveju teismas apskritai neturi jokios diskrecijos. Užsienio teisės doktrinoje nurodoma, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas pasižymi teismo diskrecijos buvimu[233]. Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje šis požymis dažnai nėra išskiriamas. Teismo diskrecija šio instituto kontekste pasireiškia ne tik nuožiūra spręsti dėl to, ar egzistuoja šio instituto taikymo sąlygos, bet ir dėl laikinųjų apsaugos priemonių pobūdžio. C. Miles nurodo, kad, nesant konkrečios *lex specialis* taisyklės, įstatymų leidėjas dažniausiai pasirenka neriboti teismo kūrybiškumo skiriant veiksmingas laikinąsias apsaugos priemones ir tai pateisinama, nes teismo proceso metu gali tekti apsaugoti įvairias materialines ir procesines teises, o tam reikia kuo didesnio lankstumo[234]. Analizuodama diskreciją bendrąja prasme, Keith Hawkins nurodo, kad diskrecija yra pagrindinė ir neišvengiama teisinės tvarkos dalis, nes diskrecija leidžia perkelti formalias taisykles į realų pasaulį[235]. Iš esmės diskrecija yra susijusi su pasirinkimo laisvės koncepcija[236], o teisinės taisyklės riboja laisvę, todėl atitinkamai riboja ir diskreciją nuspręsti dėl tam tikrų klausimų. Ne veltui įžymūs teisės teoretikai, tokie kaip H. L. A. Hartas ir R. Dworkinas, domėjosi taisyklių ir diskrecijos santykiu bei jį išsamiai analizavo[237]. Šiame kontekste analizuojant laikinąsias apsaugos priemones, pažymėtina, kad šioms priemonėms tinkamas atviro pobūdžio teisės

232 *Ibid.,* 184, 185.

233 Collins, *supra note*, 102: 11-15; Ervo, *supra note,* 106: 257.

234 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 298.

235 Keith Hawkins, „The Use of Legal Discretion: Perspectives from Law and Social Science“, iš Keith Hawkins (red.), *The Uses of Discretion*, Oxford Socio-Legal Studies (Oxford: Clarendon Press), 11.

236 Bone, *supra note,* 229: 1965.

237 Li Li, *Judicial Discretion within Adjudicative Committee Proceedings in China: A Bounded Rationality Analysis* (Berlin; Heidelberg: Springer, 2014), 12–14, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://doi.org/10.1007/978-3-642-54041-7.

normų taikymas, kuriam būdinga plati teismo diskrecija, o ne griežtos teisinės taisyklės. Teismo diskrecija, be kita ko, susijusi su teisės doktrinoje apibūdinama „dilema“, nes šioje proceso stadijoje dar nėra aišku, ar laikinosios apsaugos priemonės iš tikrųjų bus teisingos (ir ar apskritai ieškinys bus patenkintas, ar atmestas). Anglijos teismų praktikoje minėta dilema apibūdinama tuo, kad yra rizika, jog teismas taikys laikinąją apsaugos priemonę ieškovo naudai, tačiau ieškovas neįrodys ieškinio pagrįstumo teisme, arba atvirkščiai – teismas netaikys laikinosios apsaugos priemonės atsakovui, nors ieškovas iš tikrųjų buvo teisus ir šios priemonės taikymo prašė pagrįstai[238]. Teismo diskrecija yra svarbi ne tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aspektu, bet ir apskritai pasirenkant konkrečią priemonę, tinkamą konkrečiam atvejui. Pavyzdžiui, teisės doktrinoje pažymima, kad Suomijos teisėje egzistuojanti teismo diskrecija turi praktinės reikšmės, kai siekiama užtikrinti ne piniginį reikalavimą, o apsaugoti kitokią teisę[239]. Galiausiai, nepaisant to, kad teisėjas turi diskreciją nuspręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tačiau teismų praktika turi išlikti nuspėjama. Kaip teisingai pažymima doktrinoje, „tai, kad norma gali reikšti vieną dalyką, kai ji taikoma vienai šaliai, ir kitą, kai ji taikoma kitai šaliai, pažeidžia lygiateisiškumo principą[240].“ Todėl, kaip jau minėta, veiksmingai teisinei sistemai būtina užtikrinti tiek teisinį aiškumą (numatant konkrečias taisykles), tiek teismo diskreciją (suteikiant sprendimo priėmėjui laisvę spręsti dėl tam tikrų klausimų). Taigi, vien tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutui (šių priemonių taikymui, pakeitimui, panaikinimui) būdinga teismo diskrecija, tai savaime nereiškia, kad apskritai nėra jokių absoliutaus pobūdžio teisės taisyklių. Pavyzdžiui, teismui draudžiama taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurių bendra suma neturi būti iš esmės didesnė už ieškinio sumą (CPK 145 straipsnio 2 dalis), egzistuoja konkretus areštuotinų lėšų eiliškumas (CPK 145 straipsnio 6 dalis) ir konkrečios taisyklės, kada nustoja (ar lieka) galioti laikinosios apsaugos priemonės, kai ieškinys patenkinamas arba atmetamas (CPK 150 straipsnio 1 ir 2 dalys). Šios teisinės taisyklės yra svarbios, nes jos suteikia teisinį aiškumą dėl žmogaus teisių ribojimo apimties, o teismui nėra suteikiama diskrecija elgtis kitaip.

Trečiasis laikinųjų apsaugos priemonių požymis yra jų laikinumas[241]. Laikinumas yra vienas iš esminių laikinųjų apsaugos priemonių požymių. Skirtingai nei teismo sprendimai ar nutartys, kurie turi galutinio teismo sprendimo teisinę galią, laikinosios apsaugos priemonės visada galioja laikinai. Ali Yeşilirmak teigia, jog savaime suprantama, kad priemonė turėtų būti laikina (angl. *temporary/provisional*), nes laikinoji apsauga reikalinga tik „tam tikrą ribotą laiką“, t. y. ne ilgiau kaip iki galutinės

238 Collins, *supra note*, 102: 12.

239 Ervo, *supra note,* 106: 257.

240 Robert Alexy, *A Theory of Constitutional Rights*, iš vokiečių kalbos vertė Julian Rivers (Oxford: Oxford University Press, 2002), xxv.

241 Apie laiko sampratą išsamiau žr. Dalia Averkienė. *Procesiniai terminai: teisingo ir efektyvaus civilinio proceso prielaida*, daktaro disertacija, socialiniai mokslai (teisė) (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015); Artūras Driukas, *Materialiosios privatinės teisės terminai*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2018), 20–35.

apsaugos suteikimo[242]. Carlos Esplugues-Mota taip pat nurodo, kad „laikinosios priemonės taikomos ribotą laiką. Jos skiriamos tam tikram laikotarpiui, kuris priklauso nuo pagrindinio proceso trukmės[243]“. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, jog laikinumo savybė susijusi su tuo, kad šios priemonės nustos galioti, kai tik bus priimtas sprendimas pagrindinėje byloje arba nustatytu laiku[244]. Laikinumas taip pat dažnai pabrėžiamas nurodant šio instituto paskirtį, nes laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis yra apsaugoti šalių teises, kol bus priimtas galutinis sprendimas dėl jų ginčo[245]; arba nurodoma, kad laikinųjų apsaugos priemonių tikslas yra asmens teisių apsauga tol, kol vyksta *pendente lite* (ginčo nagrinėjimas)[246]. Taigi, laikinoji apsauga reikalinga tik tol, kol nėra priimtas galutinis teismo sprendimas, kuriuo suteikiama jau ne laikina, o galutinė apsauga. Laikinosios apsaugos priemonės yra pagalbinio ir subsidiaraus pobūdžio, lyginant su galutiniu teismo sprendimu. Galutinis teismo sprendimas gali pakeisti arba panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, todėl šios priemonės turėtų būti taikomos tik įvertinus tolesnį pagrindinio proceso rezultatą[247]. Doktrinoje taip pat nurodoma, kad laikinosios apsaugos priemonės, priešingai nei galutiniai teismo sprendimai, neįgyja *res judicata* galios[248]. Turint omenyje, kad laikinoji apsauga suteikiama procesiniu institutu, reikia suvokti, kad galutinė apsauga suteikiama įsiteisėjus galutiniam teismo sprendimui dėl esmės. Tačiau galutinė apsauga yra materialinės teisinės gynybos būdas, o laikinoji apsauga yra procesinis institutas. Ši dichotomija tarp „laikinos ir galutinės“ apsaugos bei „procesinio ir materialinio“ teisinių gynybos būdų egzistuoja ir užsienio valstybių teisėje. Pavyzdžiui, teisiniuose tyrimuose nagrinėjant deliktų teisę lyginamuoju aspektu, įvairių valstybių atstovai, apibrėždami „draudimo“ (angl. *injunction*), kaip teisių gynybos būdo, taikymo galimybę, nurodo kad vieni autoriai akcentuoja procesines gynybos priemones, t. y. laikinąsias apsaugos priemones, o kiti nurodo materialines gynybos priemones[249]. Taigi, savo pobūdžiu laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali būti panašus į materialinį teisių gynybos būdą, bet praktikoje juos kiekvienu atveju būtina atskirti.

Laikinumas pasireiškia ir tuo, kad ne tik pats laikinųjų apsaugos priemonių institutas, bet ir sąlygos šiam institutui taikyti savo esme yra laikino pobūdžio, t. y. jos gali ir išnykti, ir kisti per tam tikrą laiką. Tokį požymį, be kita ko, išskyrė ir ESTT, aiškindamas europinio sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimo sąlygas. ESTT byloje Nr. C198/24 buvo kilęs klausimas, ar svarbu, kad atsakovas buvo atlikęs tam tikrus

---

242 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 6.

243 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 210.

244 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 1.

245 Rab, *supra note,* 172: 9.

246 Chester Brown, *A Common Law of International Adjudication* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 121–123, cituota iš Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 2.

247 Kawano, *supra note,* 64: 195.

248 Tsantinis, *supra note,* 30: 200; Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 1.

249 Bjarte Askeland, *Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective*, (Jan Sramek Verlag, 2015).

veiksmus, likus keleriems metams iki prašymo taikyti europinio sąskaitos blokavimo įsakymą pateikimo. Teismas pažymėjo, jog svarbu nustatyti, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui egzistuoja prašymo pateikimo momentu[250]. Taigi, minėta praktika patvirtina, kad egzistuoja laiko dimensija, kalbant apie grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, t. y. vien tai, kad kažkada asmuo elgėsi nesąžiningai (arba egzistavo kitokio pobūdžio grėsmė teismo sprendimo įvykdymui), nereiškia, kad tokia grėsmė išlieka ir konkrečiu momentu, kai teismas turi spręsti dėl tokios priemonės taikymo. Dar daugiau, tokia grėsmė gali pakisti (pavyzdžiui, grėsmė gali išnykti) jau vykstant teisminiam procesui. Dėl šios priežasties kai kurie teisės doktrinos atstovai išskiria kitą požymį – kintamumą (angl. *variability*), nurodydami, jog „laikinas apsaugos pobūdis lemia, kad laikinoji priemonė gali būti peržiūrėta, pakeista arba nutraukta prieš galutinai išsprendžiant ginčą, jei to reikalauja bylos aplinkybės[251]“. Šiuo bruožu pasižymi ir Ispanijos teisės doktrina, kurioje pažymima, kad kintamumas būdingas dėl to, jog įstatyme aiškiai nurodyta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti keičiamos arba panaikinamos, kai pasikeičia aplinkybės, dėl kurių jos buvo pritaikytos[252]. Vadinasi, jeigu apskundus teismo nutartį, kuria taikoma laikinoji apsaugos priemonė, apeliacinės instancijos teismas nustato, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui išnykusi, teismui kyla pareiga panaikinti taikomus apribojimus, nepaisant to, kad pirmosios instancijos teismas, vertindamas pagal tuo metu buvusią situaciją, buvo priėmęs teisingą sprendimą. Taigi, laikinumas (ir iš šios savybės kildinamas kintamumo požymis) yra vienas iš pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių požymių.

Ketvirtasis laikinųjų apsaugos priemonių požymis yra tas, kad šios priemonės beveik visada susijusios su tam tikru skubos (angl. *urgency*) laipsniu. D. Sinaniotis nurodo, kad būtinybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones siejama su skuba, siekiant išvengti didelės ar nepataisomos žalos[253]. Skuba susijusi su laiko atžvilgiu sudėtinga galutinio teismo sprendimo priėmimo procedūra ir vėlavimu, kuris gali turėti įtakos pareiškėjo interesams[254]. Lingvistiškai vertinant Lietuvos teisėje įtvirtintą pagrindą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, CPK toks reikalavimas nėra numatytas. Bet, pavyzdžiui, Direktyvą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo įgyvendinančiuose įstatymuose (ATGTĮ 81 straipsnio 1 dalis, Dizaino įstatymo 47^3 straipsnio 2 dalis, Patentų įstatymo 55 straipsnio 2 dalis, PŽĮ 73 straipsnio 1 dalis) minimas „skubus poreikis“ nutraukti neteisėtus veiksmus. Taip pat ir Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad ši priemonė taikoma, kai „reikia skubiai taikyti tokią apsaugos priemonę“. Be to, ESTT yra išaiškinęs, kad minėto reglamento 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas „skubos“ reikalavimas ir „realios rizikos“

250 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2026 m. gegužės 21 d. prejudicinis sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited,* bylos Nr. C198/24“, para. 56, 57, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198.

251 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 6.

252 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 210.

253 Sinaniotis, *supra note,* 119: 41.

254 *Ibid.,* 42.

sąlyga (grėsmės teismo sprendimo neįvykdymui sąlyga) yra suprantama kaip viena sąlyga, o ne dvi atskiros sąlygos[255]. Tai patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra privalomai susijęs su tam tikru skubos laipsniu.

Autoriaus vertinimu, žvelgiant į CPK 144 straipsnio paskirtį, skubos reikalavimas gali būti netiesiogiai kildinamas iš laikinųjų apsaugos priemonių paskirties. Tuo atveju, jeigu būtų galima sulaukti galutinio teismo sprendimo įvykdymo, tuomet laikinųjų apsaugos priemonių taikymas tampa netikslingas. Skubos reikalavimas taip pat siejamas su viena iš objektyvių priežasčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones – neigiamu laiko poveikiu teismo procesui[256], nes netaikius laikinųjų apsaugos priemonių grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali realizuotis. Kaip pagrįstai nurodoma teisės doktrinoje, laikinųjų apsaugos priemonių instituto analizė turi vykti privalomai imant domėn bylos nagrinėjimo trukmę, nes kuo ilgiau nagrinėjama byla, tuo didesnis poreikis turėti laikinąją apsaugą[257]. Antai, teisės doktrinoje, kurioje analizuojamos arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės, teigiama, kad laikinosios apsaugos priemonės paprastai turėtų būti taikomos tais atvejais, kai rizikinga laukti galutinio sprendimo[258].

Pažymėtina, kad doktrinoje ir privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose skuba kartais įvardijama kaip atskiras reikalavimas, kuris ne visada privalomas[259]. Pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT taisyklėse pažymima, kad skuba nėra privalomas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikalavimas, išskyrus specialią nuostatą dėl 200 taisyklėje reglamentuotos specialios laikinosios apsaugos priemonės – laikinojo (tarpinio) mokėjimo (angl. *interim payment*)[260]. O Lietuvos teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylose norint taikyti laikinąsias apsaugos priemones, sutampančias su ieškinio dalyku, teismas privalo pasisakyti dėl skubos[261]. Autoriaus nuomone, tokią poziciją būtų galima paaiškinti tuo, kad skubos, kaip atskiros sąlygos, įrodinėjimas yra privalomas tik tuo atveju, jeigu taikomos priemonės yra griežtesnio pobūdžio, nei įprasta. Taigi, nors tam tikra skuba, kaip laikinųjų apsaugos priemonių požymis, egzistuoja visada, bet šią sąlygą įrodyti atskirai tenka tik tada, kai tokios priemonės yra itin varžančio pobūdžio.

---

255 „ESTT sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited*“, *supra note,* 250: para. 38

256 Apie tai žr. disertacijos 1.3 dalį.

257 Bruns, *supra note,* 101: 6.

258 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 7.

259 Kai kurie autoriai pažymi, kad skubos reikalavimą gali nulemti tik konkrečios valstybės teisė (Bond, *supra note,* 212:18, cituota iš Yeşilirmak, *supra note*, 60: 7).

260 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 334.

261 Vienoje byloje LApT nurodė, kad „intelektinės nuosavybės ginčuose skuba taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurios paprastai sutampa su ieškinio reikalavimais neišnagrinėjus ginčo esmės, pateisinama esmine nepataisoma žala nuosavybės teisės turėtojui <...> teismas turėjo pasisakyti dėl skubos taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kadangi šios kategorijos bylos, kuriose laikinosios apsaugos priemonės dažnai sutampa su ieškinio dalyku, lemia aplinkybę, jog taikomos laikinosios apsaugos priemonės labiau riboja atsakovo teises. Be to, toks reikalavimas yra įtvirtintas ATGTĮ 81 straipsnyje“ („Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-550-407/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2334800).

Be to, aiškinant sistemiškai skubos kriterijų, taip pat akivaizdu, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo privalo būti skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnio 1 dalis) ir kad šioms nutartims apskųsti nėra taikomas suspensyvinis efektas (CPK 152 straipsnio 3 dalis). Toks reglamentavimas turėtų būti aiškinamas sistemiškai su skubos kriterijumi ir tikslu kuo greičiau išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui.

Penkta, laikinųjų apsaugos priemonių institutas pasižymi akcesoriškumu[262], reiškiančiu, kad laikinųjų apsaugos priemonių (ne)taikymo galimybės priklauso nuo materialinės teisės ir pagrindinio ginčo, dėl kurio vyksta bylos nagrinėjimas. Tokios pozicijos laikomasi ir užsienio teisės doktrinoje, kurioje akcentuojama, kad laikinųjų apsaugos priemonių turinys priklauso nuo materialinės teisės[263], o tai reiškia, kad tai, kokio pobūdžio apribojimai bus taikomi, priklauso nuo šalių ginčo. J. D. Johnson Jr. pažymi, kad laikinosios apsaugos priemonės yra papildomos, pagalbinės ar susijusios (angl. *accessory, auxiliary or ancillary*) su pareikštu ieškiniu[264]. Šis požymis yra akivaizdus Lietuvos teismų praktikoje, kurioje jis pasireiškia keliais aspektais. Pirma, laikinosios apsaugos priemonės negali būti taikomos nesant pagrindinio ginčo[265]. Antra, laikinosios apsaugos priemonės turi būti susijusios su pareikštais materialiniais reikalavimais[266]. Trečia, kartais laikinosios apsaugos priemonės netaikomos, nes jų dalykas sutampa su pagrindinio ginčo (ieškinio) dalyku[267]. Lietuvos teisės doktrinoje, atsižvelgiant į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti netaikomos, jeigu jos neatitinka šių savybių, minėtos savybės nurodomos kaip „laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidos“[268]. Visos šios savybės patvirtina, kad laikinosios apsaugos priemonės negali būti taikomos nesant pagrindinio ginčo, dėl kurio vyksta bylos nagrinėjimas, nes laikinosios apsaugos priemonės pačios savaime nėra teisių gynybos būdas. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra šalutinis (pagalbinis) procesinis institutas, padedantis pagrindiniam procesui. Tai pažymima ir teisės doktrinoje, kurioje analizuojamos

---

262 „Akcesoriškumo“ sąvoka Lietuvos teismų praktikoje vartojama, pavyzdžiui, apibūdinant restitucijos taikymo galimybes, tiesiogiai priklausančias nuo pagrindinio klausimo išsprendimo rezultato („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-431-1075/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1672591), arba apibūdinant hipotekos priklausomybę nuo pagrindinės prievolės („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-378/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2229265), bet iki šiol ji nebuvo vartojama kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą.

263 Harsagi, *supra note,* 108: 244.

264 Johnson Jr., *supra note,* 109: 3.

265 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2025029.

266 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-738-330/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2279362. Ši savybė taip pat reiškia, kad tam tikros laikinosios apsaugos priemonės yra galimos tik tam tikro pobūdžio ginčuose (pavyzdžiui, tik turtinio pobūdžio ginče taikomas turto areštas, skirtas pinigio pobūdžio reikalavimo įvykdymui užtikrinti).

267 „LApT 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“, *supra note,* 35.

268 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 35–42.

arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Teigiama, kad „prašymai taikyti laikinąją apsaugos priemonę suponuoja, kad egzistuoja ginčas, dėl kurio galutinės apsaugos jau kreiptasi arba bus kreiptasi į tą patį ar kitą teismą. Kitaip tariant, turi būti ginčas, kuris bus nagrinėjamas teisme arba arbitraže. Tai pateisinama tuo, kad laikinąją apsaugą būtų galima taikyti tik tada, kai yra arba bus siekiama galutinės apsaugos“[269]. Tokio paties „akcesoriškumo“ požymio laikomasi ir Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamente, kurio preambulės 13 punkte nurodyta, kad reglamentavimas turi „užtikrinti glaudų ryšį tarp bylos dėl blokavimo įsakymo ir bylos nagrinėjimo iš esmės“. Akcesoriškumas pasižymi ir tuo, kad tam tikri materialinės teisės institutai yra reikšmingai susiję su laikinosios apsaugos taikymu. Pavyzdžiui, šiuolaikinėje teisėje egzistuojantys institutai, tokie kaip sekvestracija (CK 6.863 straipsnis)[270], arba prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai, tokie kaip įkeitimas arba hipoteka, gali užtikrinti laikinąją teisinę apsaugą. Tokias aplinkybes lėmė, visų pirma, istorinės aplinkybės, nes kalbant apie turtinį ginčą dėl nuosavybės teisės, sekvestracija buvo naudojama kaip viena iš pirmųjų nuosavybės teisės apsaugos formų, t. y. turtas būdavo saugomas trečiojo asmens[271]. Šiuolaikiniame civiliniame procese sekvestracijos, kaip atskiro procesinio instituto, paskirtis praranda savo prasmę, todėl ji persidengia su laikinųjų apsaugos priemonių institutu. Pavyzdžiui, 1870 m. Luizianos valstija numatė atskiras laikinąsias apsaugos priemones: turto areštą (angl. *attachment*), laikiną daikto paėmimą (sulaikymą) (angl. *provisional seizure*) ir sekvestraciją. Tačiau 1960 m. pakeitus įstatymą laikinas daikto paėmimas ir sekvestracija buvo sujungti, numatant tiesiog daikto paėmimą, apėmusį prieš tai buvusias dvi procedūras[272].

Akcesoriškumas, pasireiškiantis glaudžiu ryšiu su pagrindiniu procesu ir materialine teise, viena vertus, yra teigiamas dalykas, nes teismas gali tinkamai išspręsti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, efektyviai nustatyti grėsmę ir nuspręsti apriboti teises tik esant pagrįstam pagrindui. Kita vertus, akcesoriškumas neturi būti suabsoliutinamas, nes jis taip pat gali turėti ir neigiamą poveikį. Šiuo aspektu tikslinga išskirti tam tikrą akcesoriškumo ribą. Pirma, sąsajos su pagrindiniu procesu neturi būti tokios stiprios, kad laikinųjų apsaugos priemonių procesas pakeistų pagrindinį procesą dėl ginčo esmės[273]. Ši savybė, be kita ko, užtikrina, kad teismas, spręsdamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, nesusiformuotų išankstinės nuomonės dėl ginčo esmės ir netaptų šališkas. Šiuo aspektu pažymėtina, kad kai kuriose jurisdikcijose, pavyzdžiui, Prancūzijoje, laikinąją apsaugą gali taikyti specializuoti teismai

---

269 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 6.

270 Kaip nurodoma užsienio teisės doktrinoje, sekvestracija yra kilusi iš Prancūzijos ir Ispanijos teisės ir grindžiama principais, kilusiais iš romėnų teisės (Johnson Jr., *supra note,* 109: 4). Detaliau apie sekvestracijos institutą Lietuvoje žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 29–31.

271 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 17-18; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 19.

272 Johnson Jr., *op. cit.,* 1, 2.

273 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-174-943/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1867499.

(pranc. *juge de l'execution*)[274] arba teismo pirmininkas (pranc. *le juge du refere* procedūra). Teisės doktrinoje pažymima, kad, be įprastų laikinųjų apsaugos priemonių, Prancūzijos teisės aktuose ir teismų praktikoje atsirado galimybė taikyti *le juge du refere* procedūrą, kai (bet kurio) teismo, išskyrus kasacinio teismo, pirmininkas arba teisėjas, kuriam pirmininkas perdavė savo įgaliojimus, gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, net jei jurisdikcija nagrinėti bylą iš esmės suteikta kitos valstybės teismams. Kai kuriais atvejais Prancūzijos teismai taip pat nusprendė, kad jie gali taikyti laikiną ieškinio patenkinimą (pranc. *refere-provision*), net jei jurisdikciją nagrinėti bylą turi užsienio valstybės teismas[275]. Tokie atvejai, kai laikinąsias apsaugos priemones taiko kitas teisėjas, užtikrina teismo nešališkumo klausimą nagrinėjant bylą iš esmės. Antra, minėta, kad paprastai laikinosios apsaugos priemonės negali sutapti su ginčo dalyku, o šiuo reikalavimu siekiama, kad laikinoji apsauga nepakeistų galutinės apsaugos, numatytos įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Trečia, nors laikinoji apsauga ir turi būti susijusi su pagrindiniu procesu, tačiau teismas gali taikyti ją net ir nesant materialinio reikalavimo, t. y. iki ieškinio padavimo (CPK 147 straipsnio 3 dalis). Tačiau tokiu atveju ieškinys turi būti pareikštas ne vėliau kaip per 14 dienų, priešingu atveju laikinoji apsauga nustoja galioti. Šis reikalavimas, be kita ko, įtvirtintas ir 2020 m. ELI / UNIDROIT 188 taisyklėje, kurioje taip pat nustatytas 14 dienų terminas, tačiau pagal šią taisyklę teismas turi teisę terminą pratęsti.

Apibendrinant laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymius ir pagrindines savybes, būtų galima apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sąvoką. Autoriaus vertinimu, tikslinga laikinųjų apsaugos priemonių institutą apibrėžti kaip *sistemą teisės normų, kuriomis reglamentuojamas skubių priemonių taikymas civiliniame procese, siekiant užtikrinti ginčo šalių ar kitų asmenų teises ir teisėtus interesus, siejant tokią apsaugą su bet kokio pobūdžio grėsmės tinkamam teismo sprendimo įvykdymui išvengimu.* Taigi, bendrąja prasme laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis įgyvendinama suteikiant laikinąją teisinę apsaugą, o ši apsauga pasireiškia tuo, kad siekiama išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui[276]. Visgi, autoriaus vertinimu, tikslinga atskirti: 1) įstatymuose įtvirtintą laikinąją apsaugą, atsirandančią tiesiogiai iš įstatymo; ir 2) teismo taikomą laikinąją apsaugą, t. y. laikinųjų apsaugos priemonių institutą.

Galiausiai, aptarus laikinųjų apsaugos priemonių požymius ir pagrindines savybes, tikslinga trumpai apžvelgti kitus panašaus pobūdžio procesinius institutus (pavyzdžiui, įrodymų užtikrinimą (CPK 221–224 straipsniai), fakultatyvų civilinės bylos sustabdymą (CPK 164 straipsnis), teismo sprendimo vykdymo sustabdymą (CPK 363

274 Cuniberti ir Migliorini, *supra note,* 103: 101.

275 Trocker, *supra note,* 120: 276.

276 Apie šios sąlygos aiškinimą žr. šio tyrimo 3.1.2 dalį.

straipsnio 1 dalis, CPK 372 straipsnio 2 dalis) ir kt.[277]) ir įvertinti, ar jie gali būti laikomi specialiomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis. Analizuojant minėtus civilinio proceso institutus, iš karto pažymėtina, kad egzistuoja pagrindas laikyti šiuos institutus gimininga is laikinųjų apsaugos priemonių institutui dėl dviejų svarbių priežasčių. Pirma, CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punkte nurodyta, kad nėra numatyta baigtinio laikinųjų apsaugos priemonių sąrašo, todėl teoriškai minėti institutai gali būti atskiruose straipsniuose įtvirtintos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys. Antra, pastaruoju metu nekyla didelių abejonių, kad laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis yra ne tik išvengti faktinio būsimo teismo sprendimo vykdymo problemų, bet ir užkirsti kelią bet kokioms kliūtims operatyviai ir efektyviai vykdyti teismo procesą ar užtikrinti viešojo intereso apsaugą[278], todėl minėti procesiniai institutai atitinka funkcinę laikinųjų apsaugos priemonių paskirtį.

Visgi, kad minėtus procesinius institutus būtų galima priskirti laikinųjų apsaugos priemonių institutui, reikia nustatyti anksčiau minėtus penkis požymius, būdingus laikinųjų apsaugos priemonių institutui. Įvertinus minėtus penkis požymius, būtų galima padaryti keletą išvadų. Pirma, visi minėti institutai atitinka požymį, kad būtent teismas taiko tokio pobūdžio laikinąją apsaugą, o ne savaime ji atsiranda iš įstatymo. Antra, minėti procesiniai institutai taikomi atsižvelgiant į vertinamojo ir vertybinio pobūdžio kriterijus, o ne į absoliutaus pobūdžio teisės taisyklių taikymą. Teismas sprendžia, ar egzistuoja tam tikra grėsmė teismo proceso įvykdymui plačiąja prasme (ar šių priemonių taikymu bus išvengta kokios nors grėsmės, kuri gali būti siejama su veiksmingu bylos nagrinėjimu arba kitomis kliūtimis). Be to, teismų praktikoje išaiškinta, kad taikant tam tikrus procesinius institutus, pavyzdžiui, sprendimo vykdymo sustabdymą, *mutatis mutandis* gali būti laikomasi ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo principų ir (ar) sąlygų[279]. Trečia, visos šios priemonės atitinka laikinumo kriterijų, t. y. jomis nesuteikiama galutinė teisinė apsauga, nes jos reikalingos tik iki tol, kol pasibaigia civilinis procesas. Ketvirta, šių priemonių taikymas grindžiamas bent minimalios skubos poreikiu, t. y. negalima laukti iki pagrindinio ginčo išsprendimo, nes priešingu atveju gali atsirasti tam tikrų neigiamų padarinių. Penkta, šios priemonės

277 Pavyzdžiui, JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad teismui priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, jeigu dėl juridinio asmens buvo išduoti vykdomieji dokumentai arba nurodymai areštuoti, nurašyti lėšas arba nutraukti lėšų išmokėjimą iš juridinio asmens sąskaitos, juridinio asmens turtas pagal šiuos vykdomuosius dokumentus ir nurodymus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas. ABĮ 46[1] straipsnio 14 dalyje numatyta, kad jeigu bent vienas akcininkas kreipiasi į teismą, teismas gali privalomą akcijų išpirkimo procedūrą sustabdyti iki teismo nutarties dėl akcijų kainos nustatymo įsiteisėjimo dienos.

278 Plačiau žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 74.; Draguiev, *supra note,* 104: 58, 59. Be to, tokia paskirtis pripažįstama ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylose taikomos priemonės (viešojo pirkimo sustabdymas) nėra skirtos teismo sprendimo faktinaim įvykdymui užtikrinti, tačiau taikomos, kad būtų išvengta galimo perkančiosios organizacijos dvigubo mokėjimo ir užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą („LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018“, *supra note,* 7).

279 „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/401116.

yra akcesorinės, tik pagalbinės ir nebūtinos, t. y. jos skirtos iš esmės padėti nagrinėti bylą. Visgi ne visos iš jų turi tokią glaudžią sąsają su materialine teise, lyginant su laikinųjų apsaugos priemonių institutu (pavyzdžiui, kai kurios laikinosios apsaugos priemonės apskritai gali sutapti su ieškinio reikalavimu). Taigi, šis požymis neturėtų būti suabsoliutinamas kalbant apie minėtus kitus procesinius institutus.

Nepaisant minėtų panašumų, tikslinga aptarti ir tam tikrus skirtumus, lyginant su laikinųjų apsaugos priemonių institutu. **Pirma**, skiriasi taikomos teisinės apsaugos apimtis. Nurodyti atvejai, kai teismas specialiu pagrindu taiko laikinąją teisinę apsaugą, yra konkretaus procesinio instituto dalis (pavyzdžiui, įrodymų užtikrinimas – įrodinėjimo instituto sudedamoji dalis; teismo sprendimo vykdymo sustabdymas – atitinkamai kasacijos arba proceso atnaujinimo institutų sudedamoji dalis). Taigi, tokiais atvejais grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali būti lengviau identifikuojama, negu taikant laikinąsias apsaugos priemones bendruoju CPK 144 straipsnio pagrindu, nes pastaroji norma skirta universaliai pritaikyti įvairioms situacijoms. Be to, šis skirtumas taip pat susijęs su tuo, kad atskiri procesiniai institutai dažniausiai yra susiję būtent su tinkamo proceso užtikrinimu, bet ne su būsimo teismo sprendimo faktinio įvykdymo užtikrinimu. **Antra**, taikomi skirtingi apsaugos pasibaigimo (panaikinimo) pagrindai. Konkrečiuose straipsniuose įtvirtintos priemonės dažnu atveju nurodo konkretų įvykį ar terminą, iki kada taikoma laikinoji teisinė apsauga, pavyzdžiui, ABĮ 46^1 straipsnio 14 dalyje nurodyta, kad teismas gali privalomą akcijų išpirkimo procedūrą sustabdyti iki teismo nutarties dėl akcijų kainos nustatymo įsiteisėjimo dienos; arba kitas pavyzdys – teismas turi teisę sustabdyti bylą iki tol, kol byloje bus atlikta ekspertizė (CPK 164 straipsnio 2 punktas). Laikinųjų apsaugos priemonių institutui taikomi specifiniai pasibaigimo ir (panaikinimo) pagrindai, t. y. laikinosios apsaugos priemonės galioja iki visiško teismo sprendimo įvykdymo, jeigu ieškinys buvo tenkintas (CPK 150 straipsnio 3 dalis), arba iki teismo sprendimo įsiteisėjimo, jeigu ieškinys buvo atmestas (CPK 150 straipsnio 2 dalis). Be to, atsižvelgiant į teismo diskreciją ir konkrečią byloje esančią situaciją, laikinąsias apsaugos priemones galima pakeisti arba panaikinti, jeigu taikomos priemonės neproporcingos atsakovo atžvilgiu arba jeigu atsakovas sumoka reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą, arba jeigu už atsakovą yra laiduojama (CPK 148 straipsnio 2 dalis, 149 straipsnis). **Trečia,** išskirtinos skirtingos šių priemonių apskundimo taisyklės. Atskiri procesiniai institutai, numatantys tam tikro pobūdžio laikinąją teisinę apsaugą, gali numatyti konkrečias apskundimo taisykles (pavyzdžiui, CPK 165 straipsnis, CPK 224 straipsnis, CPK 372 straipsnio 2 dalis). Teismų praktikoje išaiškinta, kad tam tikrais atvejais taikomos bendrosios CPK 334 straipsnyje įtvirtintos apskundimo taisyklės, pavyzdžiui, atmetus prašymą sustabdyti teismo sprendimo (nutarties) vykdymą[280] arba tenkinus prašymą užtikrinti įrodymus[281], šios nutartys nėra skundžiamos apeliacine tvarka. Savo ruožtu teismo nutartys

280 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-452-516/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2159982.

281 „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1556-464/2015“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1158059.

dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (pakeitimo, panaikinimo) visada gali būti skundžiamos apeliacine tvarka (CPK 151 straipsnio 1 dalis).

Taigi, pastaruoju metu vyraujantis plataus pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių instituto aiškinimas, kai šis institutas naudojamas ne tik faktiniam teismo sprendimo vykdymui užtikrinti, bet ir kitoms grėsmėms teismo procesui išvengti, sugretina šį institutą su atskirais procesiniais institutais (pavyzdžiui, CPK 164 straipsnis, 221–224 straipsniai, 363 straipsnio 1 dalis, 372 straipsnio 2 dalis ir kt.). Nors galima įžvelgti panašumų tarp laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir kitokio pobūdžio procesinių institutų, visgi atskiri procesiniai institutai dažniausiai nėra susiję su teismo sprendimo faktinio įvykdymo užtikrinimo paskirtimi, kuri yra pagrindinė laikinųjų apsaugos priemonių instituto funkcija, todėl nereikėtų suvienodinti minėtų institutų. Be to, specialiu pagrindu atsirandanti laikinoji teisinė apsauga turi tam tikrų ypatumų (pavyzdžiui, kalbant apie nutarčių apskundimą).

1.3. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto atsiradimo priežastys

Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių sampratą, kyla klausimas, kaip ir kodėl valstybių teisinėse sistemose susiformavo laikinųjų apsaugos priemonių institutas. Nekyla didelių abejonių, kad šio instituto socialinė prasmė[282] susijusi su visuomenės poreikiu, kad ieškovo naudai priimtas būsimas teismo sprendimas būtų realiai (faktiškai) įvykdytas. Taigi, nors civilinė byla ir gali būti išspręsta teisingai, tačiau dėl per ilgo civilinės bylos nagrinėjimo arba dėl kitų priežasčių (pavyzdžiui, atsakovo galimo nesąžiningumo) teisingumas gali likti tik popieriuje, nes gali būti faktiškai neįvykdytas. Tuo atveju, jeigu dėl ilgai trunkančio civilinės bylos nagrinėjimo arba dėl atsakovo galimų nesąžiningų veiksmų (pavyzdžiui, paslėpus arba iššvaisčius turtą), valstybė būtų nepajėgi imtis priemonių ieškovo teisėms apsaugoti, kiltų didelių abejonių dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimo realumo.

Teleologiniu metodu[283] vertinant laikinųjų apsaugos priemonių instituto paskirtį, manytina, kad laikinųjų apsaugos priemonių atsiradimą galima sieti su dviem priežastimis. Pirmoji priežastis susijusi su objektyviu veiksniu, nepriklausančiu nuo žmogaus valios ir veiksmų, t. y. laiko įtakos teismo procesui. Antroji priežastis yra susijusi su subjektyviais veiksniais, priklausančiais nuo žmogaus valios ir veiksmų, t. y. galimais nesąžiningais asmenų ketinimais apsunkinti ar sužlugdyti būsimo teismo sprendimo

---

282 Vienas iš būdų atrasti teisės instituto socialinę prasmę, būtų teisėkūros subjekto *travaux préparatoires* arba teisės akte nurodomos reglamentavimo atsiradimo prielaidos bei tikslai, įtvirtinami šio teisės akto preambulėje (Murauskas, *supra note,* 88: 124), bet šiuo atveju minėto instituto užuomazgos glūdi dar romėnų teisėje (žr. disertacijos 1.4 skyrių). Svarbu pabrėžti, kad teisės instituto socialiniai tikslai turėtų būti atribojami nuo teismo (ar teisėjo) asmeninių subjektyvių vertybių ir nuomonės šiais klausimais (Aharon Barak, *Purposive Interpretation of Law* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2005), 166.) Todėl šiuo atveju socialinė prasmė tikslinga tirti teleologiškai, atsižvelgiant į tikslą, kurio siekiama šiuo institutu.

283 Teleologija (gr. telos – tikslas, rezultatas + logija) – filosofinė pažiūra teigianti, kad visi gamtos ir visuomenės vystymosi procesai turi galutinį, išankstinį tikslą (Tidikis, *supra note,* 152: 624).

įvykdymą arba kitais būdais sutrikdyti civilinį procesą ar juo siekiamą rezultatą.

Kalbant apie pirmąją priežastį, t. y. laiko sukeliamus neigiamus padarinius teismo procesui, pažymėtina, kad valstybė numato įvairių būdų, kaip šalys gali išspręsti ginčą[284], tačiau vienas iš neigiamų ginčų sprendimo padarinių yra tai, kad ginčų sprendimas užtrunka reikšmingą laiko tarpą. Taigi, kaip nurodoma teisės doktrinoje, bet kuris ginčo nagrinėjimas užtrunka gana ilgą laiko tarpą, todėl bet kuriame sprendimo mechanizme laikinosios priemonės yra esminė priemonė ir teisių gynimo būdas[285]. Teoriškai laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebūtų reikalingas, jeigu būtų sukurtas ginčo sprendimo mechanizmas, kuris būtų greitas, nešališkas ir pigus šalims. Teisės doktrinoje pateikiamas pavyzdys, kad vienas iš tokių būdų būtų, pavyzdžiui, išspręsti ginčą metant monetą, tačiau toks ginčo sprendimas nebūtų sąžiningas ir teisingas. Todėl ginčo išsprendimo mechanizmas ne tik turi būti greitas, pigus, nešališkas, bet ir turi apimti platesnius tikslus, pavyzdžiui, ginčo sprendimo mechanizmas turi būti teisingas ir sąžiningas[286]. Kitais žodžiais tariant, teismo procesas, nors ir trunka ilgą laiko tarpą, tačiau atliepia kitus socialinius poreikius, t. y. visuomenėje užtikrina teisingumą, sąžiningumą, socialinės įtampos mažinimą ir pan.

Teisės doktrinoje pažymėta, kad laikinosios teisinės apsaugos institutas būtinas, nes dėl ilgo teisminio proceso atsiranda poreikis vienaip ar kitaip sureguliuoti susiklosčiusią teisinę situaciją tarp ginčo šalių. Nuo momento, kai ieškovas kreipiasi į teismą, iki momento, kai jis realiai gali įgyvendinti teismo sprendimu pripažintą teisę, dažnai praeina ilgas laikotarpis, kurio metu gali atsirasti įvairių kliūčių. Nesuteikus galimybių teismui užtikrinti realaus teismo sprendimo įvykdymo, būtų paneigtas teisingumas ieškovo atžvilgiu[287]. Teisės mokslininkai pažymi, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas, be kita ko, yra siejamas su aplinkybe, kad teismo procesas gali trukti net kelerius metus[288]. Kiti autoriai nurodo, kad dėl teismo proceso trukmės atsiranda teismo sprendimų nuvertėjimas, todėl, siekiant sumažinti teismo sprendimo nuvertėjimo riziką, egzistuoja laikinųjų apsaugos priemonių institutas[289]. Įvertinus šį institutą sąnaudų sumažinimo prasme, nauda, gaunama pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, yra didesnė už sąnaudas, susijusias su nukrypimu nuo bendrojo teisinio tikrumo principo nagrinėjant bylą[290]. Užsienio teisės doktrinoje taip pat pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra viena iš civilinio proceso priemonių, užtikrinančių, kad teisingumas būtų įgyvendintas nepaisant ilgai trunkančio teismo

---

284 Ginčai gali būti sprendžiami teismine arba neteismine tvarka (pavyzdžiui, arbitraže, mediacijoje ir kt.).

285 Julian D. M. Lew, Loukas A. Mistelis ir Stefan M. Kröll, *Comparative International Commercial Arbitration* (2003), 23-1, cituota iš Rab, *supra note,* 172: 9.

286 Donald T. Weckstein. „The Purposes of Dispute Resolution: Comparative Concepts of Justice". *American Business Law Journal* 26, 3 (1988): 605.

287 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 26.

288 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 387.

289 Murauskas, *supra note,* 88: 204.

290 *Ibid.,* 207.

proceso[291]. Prof. M. Storme yra pažymėjęs, kad „mes grumiamės su laiku, nes mūsų žmogiškasis gyvenimas yra baigtinis. Tai paaiškina, kodėl <...> nuo neatmenamų laikų kovojame su be reikalo užtęsiamomis teisinėmis procedūromis“[292], o laikinosios apsaugos priemonės padeda sumažinti su laiku susijusius neigiamus padarinius.

Su šia problema susiduria ne tik nacionaliniai teismai, bet ir bet koks ginčo sprendimo mechanizmas, trunkantis tam tikrą laiko tarpą. Pripažįstama, kad tarptautiniai teismai turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir tai yra neatskiriama teisingumo vykdymo dalis, kuri yra pateisinama net ir be tiesioginio (aiškaus) įgaliojimo[293]. 1990 m. generalinis advokatas G. Tesauro ESTT byloje *Factortame* priminė, kad laikinosios apsaugos tikslas yra užtikrinti, kad laikas, kurio reikia teisei nustatyti, galiausiai nepanaikintų subjektinės teisės esmės, kitais žodžiais tariant, laikinosios apsaugos tikslas yra pasiekti pagrindinį kiekvienos teisinės sistemos tikslą – teisminės gynybos veiksmingumą[294]. Taigi, objektyvios priežastys, kaip antai laikas, objektyviai nulemia šių priemonių būtinumą. Laiko sąsajos su laikinųjų apsaugos priemonių institutu pabrėžiamos dar Vokietijos ir Lenkijos mišriojo arbitražo teismo 1924 m. liepos 29 d. sprendime, kuriame nurodoma, jog teismai, taikydami laikinąsias apsaugos priemones, siekia ištaisyti lėtą teisingumo vykdymą, kad bylos nagrinėjimo rezultatas būtų toks pat, tarsi ji būtų baigta per vieną dieną[295]. Taigi, teisės doktrinoje ir teismų praktikoje iš esmės pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymą lemia objektyvus veiksnys – laikas ir su juo susiję neigiami padariniai.

Kalbant apie su laiku susijusius neigiamus padarinius, pažymėtina, kad kadangi laikinoji teisinė apsauga yra susijusi su valstybės intervencija, tai jos ištakas pirmiausia reikia sieti su teismo proceso atsiradimo priežastimis. Kaip pažymima doktrinoje, archajiškose teisinėse kultūrose ginčus dažniausiai spręsdavo pats individas, neretai pakurstytas keršto. Individas pats spręsdavo, kada ir kaip įgyvendinti kerštą, todėl laiko veiksnys neturėjo esminės reikšmės, t. y. nereikėdavo nei užtikrinti ginčo objekto, nei laikinai sureguliuoti teisinių santykių[296]. Be to, priverstinis teismo sprendimo vykdymas buvo atliekamas jėga. Doktrinoje teigiama, kad „teismo sprendimo vykdymas iš pradžių vyravo tik jėga (angl. *in the world of civil execution, there was a sheer force in the beginning*). Jėga buvo laikoma teisingumu, tačiau ten, kur yra jėga, ne visada

---

291 Zuckerman, *supra note,* 2: 353; Lüke ir Wax, *supra note,* 291: 657, 658.

292 Marcel Storme, „Introductory Address“, iš C.H. van Rhee (red.), *The Law's Delay: Essays on Undue Delay in Civil Litigation* (Antwerp; New York: Intersentia, 2004), vi.

293 Dinah Shelton, „Form, Function, and the Powers of International Courts“, *Chicago Journal of International Law* 9, 2 (2009): 548.

294 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato G. Tesauro 1990 m. gegužės 17 d. išvada byloje *The Queen prieš Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd ir kt.,* bylos Nr. C-213/89“, para. 18, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989CC0213.

295 Vokietijos ir Lenkijos mišriojo arbitražo teismo 1924 m. liepos 29 d. sprendimas (*Ibid.,* 9 išnaša).

296 Lüke ir Wax, *supra note,* 291; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 21, 22.

yra teisingumas, o teisingumas ne visada paremtas jėga[297]. Tačiau išsivysčiusiose kultūrose (visuomenėse) ginčo sprendimo funkciją perėmė valstybė, užtikrinanti teisės taikymą ne jėga, o teisiniais argumentais. Valstybei monopolizavus teisminę valdžią, laikas tapo esminiu teisingumo įgyvendinimo elementu. Teismo sprendimai turi atitikti teisės subjektų lūkesčius, būti vykdomi per kuo trumpesnį laiką, o prireikus valstybė teismo sprendimą įvykdo per prievartą. Šiais laikais teisingumo įgyvendinimas (teismo procesas) yra ilgas ir sudėtingas, procesai užtrunka ne vienus metus[298]. Svarbu pažymėti ir tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prerogatyva yra atiduota valstybei, siekiant apsaugoti ne tik skolininką, kuriam taikomos šios priemonės, bet ir kreditorių, kad neproporcingai nepažeistų skolininko teisių. Teismas yra tas nešališkas subjektas, galintis įvertinti, ar laikinosios apsaugos priemonės būtinos ir proporcingos. Jeigu galimybė užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą būtų suteikiama ginčo šaliai, tai taptų panašiau į savigyną.

Šiuolaikiniame bylinėjimosi kontekste laiko priežastys, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, labiausiai pasireiškia tam tikrų atskirų kategorijų bylose. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylose, nes atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų procesas turi nuolat tęstis, t. y. šios procedūros yra iš esmės nenutrūkstamos[299], todėl kyla poreikis taikyti laikinąją apsaugą ir sustabdyti viešųjų pirkimų procedūras. Kitas pavyzdys – šeimos teisinių santykių bylos, kuriose prašoma taikyti laikiną išlaikymą arba nustatyti laikiną gyvenamąją vietą. Šios kategorijos bylose būtina užtikrinti vaiko interesų apsaugą tol, kol civilinė byla nagrinėjama teisme. Taigi, tokio pobūdžio bylose grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, kaip viena iš laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, pasireiškia ne dėl subjektyvių priežasčių (atsakovo nesąžiningumo), o dėl objektyvių priežasčių, t. y. dėl to, kad teisingas ginčo išsprendimas užtrunka tam tikrą laiko tarpą, o laikas objektyviai gali sukelti neigiamų padarinių viešajam interesui (geriausiems vaiko interesams), todėl reikia taikyti laikinąją apsaugą.

Antroji laikinųjų apsaugos priemonių atsiradimo priežastis yra subjektyvi ir susijusi su asmeniu, kuris turi priešingą interesą byloje, t. y. civiliniame procese gali atsirasti nesąžiningi atsakovo veiksmai, kuriais sąmoningai siekiama sutrukdyti ar apsunkinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą[300]. Atitinkamai, jei atsakovas gali būti nesąžiningas, yra teisinga suteikti papildomus procesinius gynybos būdus ieškovui, kad jis galėtų užtikrinti, jog teismo procesas būtų prasmingas vykdymo stadijoje. Pavyzdžiui, teisės doktrinoje, analizuojančioje Ispanijoje taikomas laikinąsias apsaugos priemones, pažymima, kad pagrindinė šių priemonių taikymo priežastis – užkirsti kelią nesąžiningai besielgiančiam skolininkui išvengti prievolės įvykdymo, tapti nemokiam arba paslėpti daiktus, su kuriais susijęs procesas, iššvaistyti savo turtą ar net pradingti[301].

297 Deguchi, *supra note,* 141: para. 1.

298 Lüke ir Wax, *supra note,* 291: 657, 658; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 21, 22.

299 Deividas Soloveičik ir Karolis Šimanskis (red.), *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras* (Vilnius, 2020), 1104.

300 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 26.

301 Campbell, *supra note,* 139: 381.

Taikant laikinąsias apsaugos priemones tokiame kontekste, būtina įrodyti grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, siejamą su atsakovo nesąžiningumu.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, pasakytina, kad laikinųjų apsaugos priemonių instituto atsiradimo užuomazgos yra nulemtos tiek objektyvių priežasčių, nepriklausančių nuo ginčo šalių valios ar elgesio, tiek subjektyvių priežasčių, atsiradusių dėl nesąžiningų asmenų veiksmų.

1.4. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinė raida ir formavimasis

Laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinis vertinimas yra svarbus, nes daugeliu atvejų galiojantys teisės aktai (ar teisės institutai) vienaip ar kitaip siejasi su anksčiau galiojusiu teisės papročiu ar teisės norma. Be to, teisės istorijos išmanymas padeda suvokti teisės instituto paskirtį ir leidžia atrasti bendrų raidos dėsningumų ar sutampančių požymių, pasireiškiančių skirtingomis istorinės epochos atkarpomis[302]. Todėl tikslinga apžvelgti šį institutą taikant istorinį metodą.

Senovėje vieni pagrindinių ginčų būdavo dėl turto priteisimo ar pinigų išieškojimo, o tokie teismo sprendimai, jeigu nebūdavo vykdomi gera valia, galėjo būti priverstinai vykdomi naudojant valstybės prievartą. Kadangi laikinosios apsaugos priemonės priklauso nuo ginčo pobūdžio ir materialinio reikalavimo, kuris yra pareiškiamas, tai nieko keista, kad pirmosios laikinosios apsaugos priemonės ir buvo tokios, kurios buvo skirtos piniginiams mokėjimams užtikrinti areštuojant atsakovų turtą arba ieškovo reikalavimui preliminariai pripažinti[303]. Pavyzdžiui, laikinųjų apsaugos priemonių instituto užuomazgos aptinkamos senovės Graikijos V a. pr. m. e. galiojusiame Gortyno teisyne (angl. *Code of Gortyn*), kuriame nustatytas draudimas išvežti vergą, kai buvo ginčijama nuosavybės teisė į jį[304]. Be to, romėnų teisėje laikinosios apsaugos priemonės galėjo būti taikomos įvairiais būdais, visų pirma, taikant pretoriaus interdiktus, kurie galėjo reguliuoti įvairius procesinius klausimus[305]. Dažniausiai interdiktas, ypač kai juo buvo siekiama apsaugoti viešąsias teises (angl. *public rights*), turėjo galutinio sprendimo teisinę galią. Vis dėlto jis galėjo turėti laikinumo pobūdį, ypač tais atvejais, kai buvo ginčijama privati nuosavybė. Šie nuosavybės draudimai buvo skirti nuosavybei įgyti, išlaikyti ar priteisti. Jie buvo dviejų formų: *uti possidetis* (bylose dėl kilnojamojo turto) ir *utrubi* (bylose dėl nekilnojamojo turto). Paprastai jie buvo naudojami siekiant nustatyti, kuri iš šalių proceso tikslais laikytina nominalia atsakove – taigi, kuri turi teisę likti valdyme visą jo trukmę. Kadangi nuosavybės teisės klausimas negalėjo būti keliamas posesoriniame procese, tai lėmė laikiną interdikto pobūdį – ne

302 Vytautas Andriulis ir kt., *Lietuvos teisės istorija* (Vilnius: Justitia, 2002), 17.

303 Kawano, *supra note,* 64: 197.

304 „*Kas ketina bylinėtis dėl laisvojo (žmogaus* – aut. past.*) ar vergo, neturi jo išsivesti iš teismo. O jei jis jį išsiveda, [teisėjas] už jo išvedimą skiria [baudą]*“. (Miles, „The Origins of ...“, *supra note,* 116: 618).

305 Interdiktai iš esmės būdavo trijų pagrindinių formų: išieškojimo (*exhibeas*), atstatymo (*restituas*) ir uždraudimo (*veto*) (*Ibid.*).

dėl tokių nutarčių pobūdžio *per se*, o dėl suteiktos nuosavybės laikinumo[306]. Manoma, kad ši įsakymo rūšis įkvėpė anglosaksų tradicijoje egzistuojanį *equitable injunction*, kaip galutinės apsaugos priemonės, koncepciją, iš kurios išsivystė procesinis analogas – laikinasis teismo draudimas (angl. *interim injunction*). Vis dėlto yra esminių skirtumų[307]: draudimai (angl. *injunctions*) veikia pagal tokius principus kaip nepataisoma žala ir įsipareigojimas atlyginti nuostolius, o interdiktas buvo išduodamas remiantis paprastu fakto konstatavimu. Jei buvo nustatomas faktas, tai jo reikėjo laikytis (pavyzdžiui, „paleiskite vergą X, kuris yra piliečio Y nuosavybė"), o jeigu nurodytas teiginys buvo neteisingas, jo buvo galima nepaisyti[308]. Tačiau egzistavo ir kiti būdai gauti laikinąją apsaugą, pavyzdžiui, naudotis užstato institutu (lot. *cautio iudicatum solvi*), kuris buvo skirtas būsimo teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti[309].

Tikslesnė ankstyvoji analogija šiuolaikiniam laikinųjų apsaugos priemonių suvokimui atsiranda kanonų teisėje, kuri turėjo ypatingą įtaką viduramžių civilinės teisės raidai. Iki 1917 m. Šventosios Romos Bažnyčios kodeksą sudarė *Corpus iuris canonici* (kanonų teisės sąvadas; toliau – CIC), laipsniškai sudarytas iš kelių ankstesnių tekstų. Ankstyviausiame iš jų XII a. vidurio Gratiano dekrete buvo keletas užuominų apie laikinąsias apsaugos priemones ginčijamuose procesuose, visų pirma *de restitutio spoliatorum* sąvoka, t. y. prievarta pakeistos padėties, buvusios iki teismo proceso, atkūrimas. Šioje procesinėje taisyklėje iš dalies numatyta, kad prieš nagrinėjant bet kokį skundą dėl dvasininko, iš kurio atimta beneficija, pirmiausia jam grąžinama beneficija. Panašiai paaiškinama ir taisyklė *ut lite pendente nihil innovetur* (XVI antraštinė dalis), kurioje nustatyta, kad „kol vyksta teismo procesas, negalima įvesti jokių naujų dalykų"[310]. Šis principas išliko nepakitęs atnaujintame 1917 m. (1725 kan., 5°) ir 1983 m. (1512 kan., 5°) CIC, o dėl pastarojo pateiktas toks komentaras: „Pavyzdžiui, jei ginčijama nuosavybės teisė į nekilnojamąjį turtą, nagrinėjant bylą šis turtas negali būti parduotas ar išnuomotas, taip pat negali būti kaip nors sumažinta jo vertė[311]." Be to, viduramžių kodekso XV ir XVII antraštinės dalys primena anksčiau aptartas romėnų teisės sąvokas: ginčo objektas turi būti saugomas nuo piktavalio ieškovo rankų, o ginčo objektu esantis turtas ir pajamos gali būti sekvestruojami[312]. Taigi, akivaizdu, kad tiek senovės Graikijos teisėje ir romėnų teisėje, tiek vėliau kanonų teisėje galiojo laikinųjų apsaugos priemonių institutas, kuris buvo svarbi teisinių sistemų dalis. Pradedant senovės Graikijos ir vėliau

306 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 17.

307 W. W. Buckland ir A. D. McNair, *Roman Law and Common Law: A Comparison in Outline*, 2 leidimas (Cambridge: Cambridge University Press, 1965), cituota iš Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 18.

308 Miles, *op. cit*.

309 *Ibid.,* 17, 18. Detaliau žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 19.

310 John G. Phillimore, *An Inaugural Lecture on Jurisprudence, and a Lecture on Canon Law* (London: W. Benning and Co., 1851), 61, cituota iš Miles, *op. cit.,* 19, 20.

311 Canon Law Society of Great Britain and Northern Ireland, *The Canon Law, Letter and Spirit* (London: G. Chapman, 1995), 868, cituota iš cituota iš Miles, *op. cit.,* 19, 20.

312 Miles, *op. cit*.

plačiau romėnų teisėje, šis institutas buvo skirtas įvairiems klausimams teismo procese reguliuoti. Šis institutas buvo perimtas ir kanonų teisėje, kur buvo naudojamas sprendžiant ginčus, kylančius iš Bažnyčios, kaip religinės organizacijos, teisės.

Tačiau pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebuvo taikomas suderintai, t. y. nors teismai taikydavo šias priemones, tačiau tiek teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje trūko sisteminio požiūrio į šio instituto taikymo ypatumus. Iš esmės tik XIX amžiuje laikinųjų apsaugos priemonių institutas tapo aiškiau suvokiamas ir vystomas tiek bendrosios teisės tradicijoje, tiek kontinentinės teisės tradcijoje. Abiejose tradicijose susiformavo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo doktrina, grindžiama tuo, kad veiksminga privačių teisių apsauga taikoma dėl to, kad asmenims draudžiama savavališkai taikyti savigynos metodus[313]. Tačiau skirtingose teisės tradicijose buvo savarankiškai ir autonomiškai pradėta formuoti laikinųjų apsaugos priemonių doktrina. Todėl svarbu atskirai apžvelgti laikinųjų apsaugos priemonių vystymąsi atskirose teisės tradicijose, nes šie skirtumai lemia tam tikrus ypatumus, kurie aktualūs ir šiandien.

1.4.1. Laikinosios apsaugos priemonės bendrosios teisės tradicijoje

Plačiausiai pripažinta laikinųjų apsaugos priemonių forma bendrojoje teisėje iš tiesų kyla iš teisingumo teisės (angl. *equity law*). Nors tikėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių užuomazgos teisingumo teisėje atsirado iš jau minėto romėnų teisės interdikto sąvokos, tačiau kitas galimas šaltinis buvo ankstyvųjų, t. y. XI–XII amžių, Anglijos karalių teisė duoti įsakymus (angl. *writs*) dėl privačių asmenų ginčų. Karalius galėjo įsakyti vietos dvarininkui (ar kitam asmeniui) įvykdyti teisingumą ieškovo atžvilgiu; arba tiesiogiai atsakovui adresuoti įsakymą, nurodantį jam atlikti ieškovo prašomus veiksmus, modifikuotus pagal karaliaus pageidavimus. Minėti karaliaus įsakymai gali būti laikomi laikinųjų teismo draudimų (angl. *injunctions*) pirmtakais[314].

Kadangi iki XV a. pradžios Kanceliarijos teismai nebuvo griežtai įsitvirtinę, bendrosios teisės teismai vykdė ir teisės, ir ankstyvosios teisingumo teisės (angl. *equity law*) sistemos funkcijas. Pastarųjų atžvilgiu teismai įgijo plačias diskrecijos galias, kad galėtų daryti viską, ko reikalauja teisingumas (angl. *equity*), įskaitant ir galimybę taikyti įsakymus *in personam* (nukreiptus į asmenį), kuriais vienai iš šalių buvo nurodoma atlikti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų[315]. Pavyzdžiui, viena iš tokių priemonių buvo draudimas savavališkai bloginti nekilnojamojo turto būklę (angl. *estrepement*[316]). Buvo ir kitokio pobūdžio draudimų, pavyzdžiui, vienas iš raidos etapų buvo šio įsakymo panaudojimas siekiant apriboti nepagrįstą bylinėjimąsi bažnytiniuose

313 Miles, *Provisional Measures before..., supra note,* 116: 20, 21.

314 David W Raack, „A History of Injunctions in England before 1700"", (1985–1986) 61 *Ind LR* 539, 541–544, cituota iš Miles*, op. cit.,* 21, 22.

315 Miles, *op. cit.,* 22.

316 Tokio pobūdžio draudimas buvo taikomas po teismo sprendimo priėmimo, bet prieš įvykdant sprendimą. Šį trūkumą ištaisė 1278 m. Glosterio statutas (angl. *Statute of Gloucester*), ir tai paskatino teisės doktrinoje įvardyti šį draudimą kaip vieną iš laikinųjų apsaugos priemonių formų (*Ibid.*).

arba bendrosios teisės teismuose, ne nurodant teismui atsisakyti bylos, bet nurodant ieškovui atsisakyti ieškinio. Ilgainiui tai virto šiuolaikiniu teismo draudimu bylinėtis lygiagrečiai (angl. *anti suit injunction*)[317]. Pažymėtina, kad *anti suit injunction* taikymo galimybė išlieka populiari ir šiais laikais, bet ši laikinoji apsaugos priemonė gali būti įvairiai modifikuojama, pavyzdžiui, gali būti uždrausta ne tik kreiptis į teismą, bet ir inicijuoti arbitražo procesą, o tam tikrais atvejais netgi pradėti vykdymo procesą (angl. *anti enforcement injunction*). Pavyzdžiui, 2024 m. Delio Aukštasis Teismasvienoje byloje[318] tenkino tokį prašymą, tačiau buvo pabrėžta, kad tai ypač reta priemonė, taikoma tik išskirtiniais atvejais. *Anti suit injunction* savo prigimtimi yra bendrosios teisės tradicijos institutas, todėl jis paprastai nėra būdingas kontinentinės teisės valstybėms, nes pastarosios yra pasyvios kitų vykstančių procesų atžvilgiu. Pavyzdžiui, „Vokietijos civilinio proceso sistemoje nėra procesinių institutų, kurie leistų įsikišti į kitų teismų procesus; net jei vyksta ginčai tarp dviejų lygiagrečiai vykstančių procesų skirtinguose teismuose, teismas gali tik pasyviai nagrinėti kitą procesą“[319]. Nepaisant šių aplinkybių, šiuolaikiniame bylinėjimosi kontekste susiduriama su *anti suit injunction*, o tai patvirtina tiek LAT, tiek ESTT praktika[320]. Šis institutas taip pat išsamiai analizuotas Lietuvos teisės doktrinoje[321]. Pažymėtina ir tai, kad 2026 m. balandžio 23 d. ES iš dalies pakeitė Reglamentą (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje[322], papildydama nauju *11ca straipsniu,* kuriuo, be kita ko, asmeniui nurodoma „neinicijuoti teismo proceso arba jį nutraukti“. Taip ES teisėje faktiškai įtvirtino *anti suit injunction*. Kadangi minėtas reglamentas yra tiesiogiai taikomas, ES valstybių narių teismai privalės užtikrinti *anti suit injunction* taikymą savo vidaus teisėje.

---

317 *Ibid.*

318 Delio Aukštojo Teismo Naujajame Delyje 2024 m. rugpjūčio 20 d. nutartis byloje O.M.P.(I) (COMM.) 214/2024, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.livelaw.in/pdf_upload/1724214621342-556979.pdf.

319 Masanori Kawano, „Provisional Measures Relating to Procedural Matters“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 361.

320 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2013“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.infolex.lt/tp/762694. Šioje byloje buvo kreiptasi į ESTT.

321 Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas jurisdikcija: *quo vadis* Europos Sąjunga?“ *Teisė* 71 (2009): 88–105; Vigita Vėbraitė, „Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento „Briuselis I“ pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms“, *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 2 (2012): 321–332; Marija Bliuvaitė, „Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika“, *Teisė* 97 (2015): 101–115; Artur Doržinkevič, „*Anti suit injunction* samprata ir taikymas Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos civiliniame procese“, *Teisė* 122 (2022): 65–78; Okinčic, S. (2024). „Brexito“ įtaka arbitražui: *anti-suit injunction* ir investicinio arbitražo aspektai. Teisė, 132, 107–119; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 185-186.; Sebastjan Okinčic, „Tarptautinio komercinio bylinėjimosi su Jungtine Karalyste problemos po „Brexito“, daktarto disertacija, Vilniaus universitatas (2026), 106, 117.

322 „Tarybos 2014 m. liepos 31 d. reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje, EUR-lex, OL L 229, p. 1–11, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj.

Tęsiant laikinųjų apsaugos priemonių raidos bendrosios teisės tradicijos valstybėse analizę, pažymėtina, kad 1594 m. Anglijos kanclerių teismas įgijo išimtinę laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontrolę, taip galėdamas įsikišti ir į bendrosios teisės (angl. *common law*), ir į teisingumo bylų (angl *equity law*) nagrinėjimą, tačiau mažai tikėtina, kad šio laikotarpio teisingumo teisėjai buvo suformavę vienodą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo standartą[323]. Tačiau XVIII a. pabaigoje teismų praktikoje pradėjo formuotis tam tikros žinomos sąvokos, tokios kaip nepataisoma žala[324], ieškinio argumentų dėl bylos esmės pagrįstumas[325], *status quo* išsaugojimas[326]. Poreikis sukurti bendras laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas atsirado XIX amžiuje, prie to prisidėjo tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas buvo perkeltas į bendrąją teisę (angl. *common law*), nes tuo metu išnyko teisingumo teisės ir bendrosios teisės atskirtis[327]. Ankstesnėje teismų praktikoje susiformavusios minties kryptys apėmė poreikį ieškovui įrodyti *prima facie* ieškinio pagrįstumą; vertinimą, ar netaikius priemonių gali atsirasti nepataisoma žala; ginčo šalių pusiausvyros nustatymą (angl. *balance of interest*) ir *status quo* išsaugojimo, kaip pagrindinio laikinųjų apsaugos priemonių tikslo, akcentavimą[328]. Šios sąlygos taip pat susijusios su teismo diskrecija, nes teismas taiko laikinąsias apsaugos priemones tik tuomet, kai tai atrodo teisinga (angl. *just and convenient to do so*)[329].

1.4.2. Laikinosios apsaugos priemonės kontinentinės teisės tradicijoje

Kadangi laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinė raida Lietuvoje aptarta Lietuvos teisės doktrinoje[330], šioje dalyje daugiausia dėmesio skiriama pamatinių kontinentinės teisės tradicijos valstybių – Vokietijos ir Prancūzijos – laikinųjų apsaugos priemonių instituto raidai.

Viduramžiais tinkamo teismo sprendimo įvykdymo problematika buvo gan dažna kliūtis[331], bet buvo pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės egzistavo teismų

323 Leubsdorf, *supra note,* 114: 527.

324 „Mogg prieš Mogg“ (1786) 21 *ER* 432, cituota iš Leubsdorf, *op. cit*.

325 „Field prieš Jackson“ (1782) 21 *ER* 404, cituota iš Leubsdorf, *op. cit*.

326 „Ryder prieš Bentham“ (1750) 27 *ER* 1194, cituota iš Leubsdorf, *op. cit*., 528.

327 Leubsdorf, *op. cit*., 532.

328 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 23.

329 Sime, *supra note*, 177: 462.

330 Pažymima, kad laikinųjų apsaugos priemonių užuomazgos egzistavo Lietuvos Trečiojo Statuto 7 skyriaus 31 straipsnyje, o 1826 m. išleistame civilinio proceso vadovėlyje nurodoma, kad Lietuvos civiliniame procese egzistavo „arešto patvirtinimo arba jo panaikinimo“ procesas (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 14–18).

331 Kyriakides, *supra note,* 113: 45.

praktikoje[332], nors jokių aiškių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklių nebuvo. Esminiai laikinųjų apsaugos priemonių standartai, kaip ir bendrosios teisės tradicijoje, taip ir kontinentinės teisės tradicijoje, pradėjo formuotis XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje. Visgi, analizuojant civilinės teisės jurisdikciją, ypač Vokietijos ir Prancūzijos, konstatuotina, kad šias valstybes neišvengiamai palietė svarbūs šio laikotarpio įvykiai, t. y. 1789 m. Prancūzijos revoliucija ir 1804 m. priimtas Prancūzijos civilinio proceso kodeksas[333].

Nepaisant laikinųjų apsaugos priemonių aktualumo teismų praktikoje, pozityviojoje teisėje šis institutas reglamentuotas gana vėlai. Pavyzdžiui, Vokietijoje turto areštas buvo įtvirtintas tik 1879 m. Vokietijos civilinio proceso kodekse (vok. *Zivilprozessordnung*, ZPO)[334], o Prancūzijoje – 1955 m., atlikus Prancūzijos CPK pakeitimus[335]. Prancūzijoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas buvo reformuojamas ir 1991 metais, o 2012 m. birželio 1 d. įsigaliojo Civilinio vykdymo proceso kodeksas (pranc. *Code des procédures civiles d'exécution,* CPCE), kuriame kodifikuotos *saisie conservatoire* priemonės[336], taip pabrėžiant laikinųjų apsaugos priemonių instituto sąsajas su vykdymo procesu.

Vienas iš esminių skirtumų, išskiriančių kontinentinės teisės tradicijoje taikomas laikinąsias apsaugos priemones, yra tai, kad šios valstybės teismų taikomos priemonės nukreiptos į daiktą (*in rem*), o bendrosios teisės tradicijos valstybių teismų taikomos laikinosios apsaugos priemonės paprastai nukreiptos į asmenį (*in personam*). Pavyzdžiui, kalbant apie turto areštą bendrosios teisės tradicijoje, pripažįstama, kad ši priemonė nukreipta *in personam*, t. y. asmeniui numatomas draudimas disponuoti turtu, tačiau turtas lieka jo nuosavybė. Tokia priemonė nesuteikia jokių papildomų teisių ieškovui, todėl, pavyzdžiui, atsakovas, nepaisantis šio draudimo, būtų nubaustas už nepagarbą teismui bauda, laisvės atėmimu arba turto konfiskavimu (angl. *sequestration of assets*)[337]. Savo ruožtu kontinentinės teisės tradicijoje turto areštas turi *in rem* poveikį, o tai reiškia, kad turtas yra tiesiogiai įšaldomas, todėl bet koks su šiuo turtu susijęs sandoris bus negaliojantis[338]. Kadangi laikinųjų apsaugos priemonių *in rem* po-

---

332 Pavyzdžiui, XVII–XVIII a. įžymus prancūzų mokslininkas Robert Joseph Pothier (1699–1772), kurio darbai turėjo įtakos Prancūzijos civilinio proceso kodekso sukūrimui, išskyrė *saisie arrêt* – specialią teismo nutartį, leidžiančią kreditoriui priversti trečiąjį asmenį (debitorių) sumokėti skolą ne savo skolininkui, o kreditoriui. Ši procedūra buvo laikinoji apsaugos priemonė (angl. *prie-judgment attachment*). Kitas pavyzdys yra tai, kad pagal Orleano papročius Orleano regione gyvenantys asmenys galėjo naudotis *ex parte* turto arešto procedūra, skirta užsieniečių ir keliautojų, kuriems kyla atsakomybė pagal sutartį ar ofertą (Steven Gee, *Commercial Injunctions*, 5 leidimas (London: Sweet & Maxwell, 2004), 831). Pripažįstama, kad ir Vokietijoje turto areštas, kuris kildinamas iš romėnų teisės, susiformavo ir yra suprantamas dabar būtent per teismų praktiką (Kyriakides, *supra note,* 113: 45).

333 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 24, 25.

334 Kyriakides, *op. cit.*, 46.

335 Gee, *op. cit.*, 832.

336 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 23.

337 Kyriakides, *op. cit.,* 38, 39.

338 *Ibid.*, 40.

veikis yra kildinamas iš romėnų teisės, nieko keista, kad XV–XVIII a. jis buvo būdingas ir Anglijoje, tačiau XIX a. Anglijoje jo buvo atsisakyta[339]. Šiuo metu pripažįstama, kad Anglijos teisėje turto areštas negali turėti *in rem* poveikio[340]. Tačiau, pavyzdžiui, JAV teismų praktikoje laikinųjų apsaugos priemonių *in rem* poveikis išliko aktualus. JAV federalinių civilinio proceso taisyklių VIII antraštinėje dalyje vartojamas termino „laikinųjų teisių gynimo priemonių" (angl. *provisional remedies*) atitikmuo, apimantis tiek *in rem,* tiek *in personam* priemones. Šiuo atveju svarbi ir lingvistinė analizė, nes paprastai pripažįstama, kad *in rem* turto areštas paprastai verčiamas iš žodžio „attachment" (areštas), o *in personam* turto areštas paprastai apibūdinamas vartojant žodį „injunction" (draudimas)[341].

Tačiau pastaruoju metu galima įžvelgti laikinųjų apsaugos priemonių *in rem* ir *in personam* poveikio konvergenciją. Tai ypač matyti po reglamento „Briuselio Ia" priėmimo, kai tapo priimtina pripažinti ir leisti vykdyti laikinąsias apsaugos priemones, net jeigu kitos valstybės teisėje nėra numatytos konkrečios priemonės ir jų poveikis. Pavyzdžiui, Italijos teismas buvo kėlęs klausimą, ar galima pripažinti Anglijos ekstrateritorialų laikinųjų apsaugos priemonių poveikį (angl. *worldwide freezing injunction*), nes tai yra *in personam* poveikio priemonė ir kilo abejonių, ar nutartis bus įregistruota registre. Iš esmės toks pripažinimas išplėstų bendrajai teisės tradicijai būdingas priemones į kontinentinę teisės tradiciją, nes papildomai taptų privaloma padaryti registro įrašą. Italijos teismas pažymėjo, kad nors agliškoji priemonė veikia *in personam,* tačiau šalis, gavusi tokį įsakymą, gali prašyti registratoriaus registruoti apribojimą žemės registre, kad skolininkas negalėtų disponuoti įregistruotu turtu be kreditoriaus sutikimo. Dėl šios išvados teismas nusprendė, kad minėta priemonė ir Italijos teisėje taikoma priemonė – *sequestro conservativo* – turi lygiavertį poveikį ir jomis siekiama panašių tikslų ir interesų, todėl pirmasis turi būti pripažįstamas ir vykdomas Italijoje tokiu pat būdu kaip ir *sequestro conservativo*, t. y. įrašant jį į žemės registrą[342]. Kita vertus, laikinųjų apsugos priemonių konvergencija nėra universaliai pripažįstama visų valstybių. Pavyzdžiui, Prancūzijos kasacinis teismas yra nusprendęs, kad Kipro (ši jurisdikcija priskiriama prie bendrosios teisės tradicijos) teismo priimtas įsakymas dėl įšaldymo ir *saisie conservatoire,* t. y. prancūziškasis turto areštas, skiriasi savo pobūdžiu ir tikslais, nes pirmuoju atveju, priešingai nei antruoju, atitinkamas turtas netampa teisiškai neprieinamas, todėl įsakymo dėl turto įšaldymo pripažinimas Prancūzijoje neužkerta kelio kreditoriui gauti nacionalinę konservacinę priemonę, kad apsaugotų ir užtikrintų savo reikalavimą[343].

Apibendrinant laikinųjų apsaugos priemonių istorinę raidą, galima daryti išvadą,

339 *Ibid.*, 40-42.

340 Tajti ir Iglikowski, *supra note*, 120: 4.

341 *Ibid.,* 4.

342 Marco Farina, „The Refusal of Enforcement in a Comparative Perspective: Some Critical Issues (Part II)", iš red. F. C. Villata ir B. Hess, *Towards More Effective Enforcement of Claims in Civil and Commercial Matters Within the EU – "EFFORTS"* (2022), 95, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://efforts.unimi.it/wp-content/uploads/sites/8/2023/02/D4.6-Final-Study-DEF.pdf.

343 *Ibid.,* 96.

kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas susiformavo siekiant užtikrinti veiksmingą teisinę gynybą. Dar senovės Romoje pretoriai taikė interdiktus, kurie turėjo laikiną poveikį ir galiojo iki tol, kol ginčas bus išspręstas. Taip pat matyti, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nuo pat atsiradimo ištakų buvo siejamas su šią apsaugą taikančio subjekto diskrecijos laisvę ir vertybinio pobūdžio aplinkybių vertinimu. Tai buvo būdinga ne tik romėnų ar kanonų teisės sistemose, bet ir bendrosios teisės tradicijos bei kontinentinės teisės valstybėse. Visgi XIX a. teismuose pradėjo ryškėti tendencija aiškiau apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aspektus, be kita ko, formuojant aiškesnes laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas. Manytina, kad tokia tendencija siejama siekiant suteikti teisinio aiškumo ir nuspėjamumo dėl šių priemonių taikymo.

1.5. Pagrindinės laikinųjų apsaugos priemonių rūšys

Šiuolaikinės bylinėjimosi tendencijos yra pažengusios į priekį, teisiniai ginčai yra kompleksiniai, todėl ir bylose prašomos laikinosios apsaugos priemonės yra kitokio pobūdžio nei klasikinės, kurios, minėta, buvo pirmiausia susijusios su turtiniais ginčais. Be to, nors XIX a. įvairių valstybių teismų praktikoje pradėjo formuotis aiškesnės laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, tačiau jos buvo daugiausia pritaikytos tradicinėms laikinosioms apsaugos priemonėms, tokioms kaip turto areštas arba draudimas atlikti tam tikrus veiksmus. Šiuolaikinėje teisės doktrinoje pripažįstama, kad sparčiai besikeičiančioje visuomenėje daugėja teisinių ginčų, o jų pobūdis tampa vis sudėtingesnis[344]. Taigi, XIX a. suformuotus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo standartus (sąlygas) būtina modifikuoti remiantis šiuolaikiniu bylinėjimosi kontekstu. Pavyzdžiui, šiuo metu laikinosios apsaugos priemonės įprastai taikomos civilinėse bylose, susijusiose su viešųjų pirkimų, nemokumo bylų ar intelektinės nuosavybės teisių gynimo teisiniais santykiais. Todėl prieš aptariant, kaip turi būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės, tikslinga trumpai apžvelgti skirtingas laikinųjų apsaugos priemonių rūšis.

Dėl laikinųjų apsaugos priemonių įvairumo tapo įprasta šias priemones klasifikuoti pagal įvairius kriterijus. Pavyzdžiui, Lietuvos teisės doktrinoje išskiriamos klasifikacijos pagal: 1) taikymo momentą; 2) tai, kieno iniciatyva taikomos šios priemonės; 3) tai, kam taikomos šios priemonės; 4) vykdomas funkcijas; 5) įpareigojamų pobūdį[345]. Pažymėtina, kad gali būti ir kitokių klasifikavimo kriterijų, galima išskirti laikinąsias apsaugos priemones, kurios taikomos dalyvaujant atsakovui ir jam nedalyvaujant (*ex parte*). Nors Lietuvos teisėje tokia klasifikacija nėra būdinga, bet praktikoje tokia klasifikacija galėtų būti svarbi, nes, manytina, kad egzistuoja tam tikros laikinųjų apsaugos priemonių rūšys, kurios gali būti taikomos tik išklausius kitą šalį (pavyzdžiui, laikinas ieškinio patenkinimas (angl. *interim payment*).

Tačiau pagrindinė ir praktikai reikšmingiausia klasifikacija siejama su šių

344 Kawano, *supra note,* 64: 197.

345 Driukas ir Valančius, *supra note*, 83: 512.

priemonių funkcine paskirtimi[346]. 2014 m. ELI / UNIDROIT darbo grupė, rengianti ELI / UNIDROIT taisykles, išskyrė net 11 laikinųjų apsaugos priemonių rūšių pagal atliekamą funkciją[347]. Akivaizdu, kad toks detalus sąrašas yra per daug sudėtingas, tačiau jis atspindi daugelio Europos valstybių praktiką, o ne vienos konkrečios valstybės tradiciją. Darbo grupė galutiniame ELI / UNIDROIT taisyklių variante pasirinkto mažesnį skaičių laikinųjų apsaugos priemonių rūšių, išskiriant tokias laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas[348]: 1) užtikrinti arba skatinti veiksmingą galutinių sprendimų, susijusių su bylos esme, vykdymą (įskaitant turto užtikrinimą ir informacijos apie skolininką ir jo turtą gavimą arba išsaugojimą); 2) išsaugoti galimybę visapusiškai ir tinkamai išspręsti bylą, įskaitant su bylos esme susijusių įrodymų užtikrinimą arba užkertant kelią jų sunaikinimui ar paslėpimui; 3) išsaugoti prekių ar kito turto, kuris yra ar bus bylos (nagrinėjamos ar kitos bylos) dalykas, egzistavimą ir vertę; 4) užkirsti kelią žalai, užkirsti kelią tolesnei žalai arba sureguliuoti ginčytinus klausimus, kol bus priimtas galutinis sprendimas. Taigi, ELI / UNIDROIT pateikė gana išsamų laikinųjų apsaugos priemonių funkcijų sąrašą, sudarytą atsižvelgiant į skirtingą Europos ir kitų valstybių reglamentavimą.

Lyginamuoju aspektu verta paanalizuoti ir kitų autorių nurodytą laikinųjų apsaugos priemonių klasifikavimą pagal atliekamas funkcijas. Pavyzdžiui, A. Bruns, lyginamuoju metodu analizuodamas laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas, pateikia tokias jų rūšis: 1) priemonės, apsaugančios reikalavimų vykdytinumą (pavyzdžiui, preliminarus areštas; įšaldymo įsakymai; asmens areštas); 2) priemonės, skirtos šalių tarpusavio *status quo* reguliuoti; 3) priemonės, kuriomis suteikiamas laikinas įvykdymas (pavyzdžiui, laikinieji mokėjimo įsakymai ar teismo taikomi draudimai)[349]. Autoriai X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez išskiria tokią trijų rūšių klasifikaciją: 1) apsaugos priemonės (angl. *protective measures*); 2) įrodymų užtikrinimo priemonės

346 Tokia klasifikacija būdinga Lietuvos teisės doktrinoje (*Ibid.*), Lietuvos teismų praktikoje („Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1130-1120/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://www.infolex.lt/tp/1925481), privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose (ELI / UNIDROIT taisyklių 184 taisyklė). Užsienio teisės doktrinoje aptariant įvairių jurisdikcijų laikinųjų apsaugos priemonių ypatumus, pateikiamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys pagal paskirtį (Campbell, *supra note,* 139: 347).

347 Kalbant apie teisių apsaugą nagrinėjant bylą iš esmės, išskiriamos šios funkcijos: 1) apsaugoti turtinius interesus; 2) apsaugoti neturtinio pobūdžio interesus; 3) apsaugoti ginčo dalyką, kurį siekia gauti abi šalys; 4) apsaugoti teisių vertę (angl. *value of rights*); 5) užkirsti kelią tolesniems nuostoliams, atsiradusiems dėl ginčo teisių pažeidimo (angl. *Prevent further loss caused by infringement of litigated rights*). Kalbant apie išankstinį ieškinio patenkinimą kaip laikinąją apsaugos priemonę, išskiriamos šios funkcijos: 1) suteikti išankstinį patenkinimą dėl akivaizdžių teisių; 2) priteisti išankstinį patenkinimą, kuris yra esminis kreditoriui. Kalbant apie laikinąsias apsaugos priemones, susijusias su įrodymais, išskiriama atskira rūšis, kurios paskirtis yra apsaugoti įrodymus, kurie bus naudojami teismo proceso metu. Kalbant apie pasirengimą vykdymo procesui, išskiriama atskira rūšis, kurios paskirtis rasti informaciją apie skolininko turtą. Galiausiai išskiriamos priemonės, kurių paskirtis yra įvertinti teismo proceso inicijavimo būtinumą: 1) surinkti įrodymus; 2) surinkti informaciją.

348 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 335.

349 Bruns, *supra note,* 101: 184–189.

(angl. *evidence measures*); 3) laikinosios priemonės, įskaitant reguliacinio pobūdžio priemones, ir laikinas ieškinio patenkinimas[350]. A. Yeşilirmak, atsižvelgdamas į arbitraže taikomas laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas, šias priemones skirsto į tokias rūšis: 1) priemonės, susijusios su įrodymų išsaugojimu; 2) priemonės, susijusios su arbitražo proceso vykdymu ir šalių santykiais arbitražo proceso metu; 3) priemonės, kuriomis siekiama palengvinti vėlesnį arbitražo sprendimo vykdymą; 4) laikinasis mokėjimas (angl. *interim payment*)[351]. Verta paminėti ir kai kurių konkrečių valstybių nacionalinėje teisėje skirstomas laikinųjų apsaugos priemonių rūšis pagal atliekamą funkciją. Pavyzdžiui, S. Tsantinis, nagrinėdamas Graikijoje taikomas laikinąsias apsaugos priemones, išskiria tik dvi kategorijas: 1) laikinosios apsaugos priemonės, skirtos būsimo teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti (pavyzdžiui, išankstinis pranešimas apie hipoteką, konservacinės paskirties areštas, saugojimas ir užantspaudavimas (angl. *Custody and Sealing*); 2) laikinosios apsaugos priemonės, skirtos ieškinio reikalavimui laikinai patenkinti arba teisiniams santykiams sureguliuoti. Šios priemonės taip pat laikomos reguliacinio pobūdžio, pavyzdžiui, laikinas ieškinio patenkinimas (angl. *provisional award of claims and provisional settlement of a situation)*[352]. Šveicarijos teisėje visuotinai pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės, priklausomai nuo jų funkcijos, skirstomos į tris kategorijas: 1) priemonės, skirtos vėlesnio vykdymo sėkmei užtikrinti (apsaugos priemonės), 2) priemonės, skirtos teisinei situacijai laikinai išspręsti, kol bus priimtas sprendimas (reguliacinio pobūdžio arba papildomos priemonės), ir 3) priemonės, skirtos įrodymų išsaugojimui užtikrinti[353]. Taigi, vargu ar įmanoma vienareikšmiškai pateikti galutinę klasifikaciją, nes kiekviena valstybė pateikia kitokias laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, atsižvelgdama į nacionalinio proceso ypatumus.

Lietuvos teismų praktikoje nurodoma, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti kelių rūšių: 1) konservacinės paskirties laikinosios apsaugos priemonės, užtikrinančios padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* išsaugojimą (pavyzdžiui, CPK 145 straipsnio 1 dalies 1–10 punktai); 2) teisinius santykius laikinai sureguliuojančios laikinosios apsaugos priemonės, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, ginčo teisinių santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas (pavyzdžiui, CPK 145 straipsnio 1 dalies 11 punktas); 3) prevencinės priemonės, užkertančios kelią žalai ar kitiems neigiamiems

350 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 5.

351 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 10.

352 Tsantinis, *supra note,* 30: 201.

353 Sandrine Giroud ir Noémie Raetzo, „The Recognition and Enforcement of Foreign Interim Measures in Switzerland", *Yearbook of Private International Law* 21 (2019/2020): 182, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.lalive.law/wp-content/uploads/2024/03/Article-Giroud-Raetzo.pdf.

padariniams atsirasti (pavyzdžiui, CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 12 punktai)[354]. Lietuvos teisės doktrinoje A. Driukas ir V. Valančius išskiria: 1) galutinio sprendimo įvykdymą užtikrinančias priemones; 2) prevencines priemones (pavyzdžiui, draudimą atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose); 3) įrodymus užtikrinančias priemones (daiktinių įrodymų areštą)[355].

Autoriaus vertinimu, kadangi Lietuvoje išskiriamos skirtingos klasifikacijos, tikslinga detaliau analizuoti Lietuvos civiliniame procese taikomų laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, be kita ko, atsižvelgiant į užsienio valstybių patirtį. Visgi pažymėtina, kad užsienio valstybių patirtimi galima remtis ribotai, nes laikinųjų apsaugos priemonių rūšys priklauso nuo konkrečios valstybės teisinės sistemos ypatumų[356], todėl būtina atsižvelgti į Lietuvos nacionalinės teisės ypatumus.

Kalbant apie Lietuvos teisėje egzistuojančias laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, pažymėtina, kad nei Lietuvos teisės doktrinoje, nei Lietuvos teismų praktikoje nėra pateikiama viena laikinųjų apsaugos priemonių klasifikacija pagal tikslą (pagal funkciją). Autoriaus vertinimu, tikslinga atsižvelgti į toliau nurodytus aspektus. Pirma, tiek LAT apžvalgoje, tiek teismų praktikoje vartojamos sąvokos „konservacinė paskirtis" reikėtų atsisakyti ir ją pakeisti aiškesne sąvoka – „reikalavimo įvykdymą užtikrinančios priemonės". Toks žingsnis yra svarbus dėl to, kad lingvistiškai žodis „konservacinis" šiame kontekste netikslus ir sukelia per daug dviprasmybių[357]. Be to, žodžio „konservacinis" atsisakymas yra būdingas ir kitų valstybių jurisdikcijoje[358]. Taip pat svarbu tai, kad pagal šiuo metu pateiktas klasifikacijas reikalavimo įvykdymą užtikrinančios

---

354 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1218-180/2018", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1643095. Manytina, kad praktika pradėta formuoti atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 15 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalgą (Teismų praktika Nr. 34), žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.lat.lt/lat-praktika/lat-praktikos-tam-tikrose-teises-srityse-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

355 Driukas ir Valančius, *supra note*, 83: 512.

356 Pavyzdžiui, teisės doktrinoje pateikiamas pavyzdys, kai materialinė teisė gali skirtingai reglamentuoti pirkimo–pardavimo sutarties netinkamo vykdymo padarinius. Pagal Prancūzijos teisę pirkėjas turi subjektinę teisę reikalauti pardavėjo perduoti daiktą valdymui, o pagal Vokietijos teisę pirkėjas turi subjektinę teisę reikalauti daikto nuosavybės teisės (Bruns, *supra note,* 101: 186, 187). Taigi, ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali skirtis, nes skiriasi materialiniai teisiniai santykiai ir teisių gynybos būdai.

357 Lietuvių kalbos žodyne žodis „konservacinis" reiškia „saugantis nuo gedimo" (Letuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., http://www.lkz.lt/?zodis=konservacinis&id=17180660000). Autoriaus manymu, tai yra pernelyg plati reikšmė ir ji tik perkeltine prasme tinka laikinųjų apsaugos priemonių institutui. Be to, giminingas veiksmažodis „konservavimas" gali reikšti ne tik „saugoti nuo gedimo", bet ir „laikinai stabdyti kieno nors veiklą" (Letuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., http://www.lkz.lt/?zodis=konservuoti&id=17180800000), todėl šis žodis klaidinančiai panašus į kitos rūšies laikinąją apsaugos priemonę, kurios paskirtis laikinai sureguliuoti tam tikrą teisinį santykį (reguliacinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės).

358 Pavyzdžiui, JAV Luizianos valstija 1960 m. pakeitimais teisės aktuose atsisakė termino „konservaciniai aktai" (angl. *Conservatory acts*) ir jį pakeitė į „laikinuosius teisių gynimo būdus" (angl. *Provisional remedies*); Johnson Jr., *supra note,* 109: 1).

priemonės (konservacinės paskirties priemonės) yra suprantamos kaip tokios priemonės, kuriomis užtikrinamas „padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumas, *status quo* išsaugojimas“[359]. Autoriaus manymu, tokia formuluotė yra netiksli, nes ji orientuota tik į objektyvias kliūtis, sudarančias grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, ir nepateikia nuorodų dėl subjektyvių kliūčių, susijusių su grėsme teismo sprendimo įvykdymui, buvimu (pavyzdžiui, atsakovo galimas nesąžiningas elgesys)[360]. Autoriaus manymu, susiejant ir nežymiai modifikuojant 2020 m. ELI / UNIDROIT 184 taiskylės 1 dalies a ir c punktų formuluotes, būtų galima išskirti tokią laikinųjų apsaugos priemonių, skirtų ieškinio reikalavimui užtikrinti, paskirtį, t. y. *užtikrinti ir (ar) skatinti veiksmingą galutinių sprendimų, susijusių su bylos esme, vykdymą bei išsaugoti turto, kuris yra arba bus bylos nagrinėjimo dalykas, egzistavimą ir vertę.*

Antra, Lietuvos teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nurodoma rūšis – prevencinės priemonės – taip pat nėra tiksliai apibūdinama. Nors šiuo atveju turimos omenyje tokios priemonės, kaip, pavyzdžiui, draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba įpareigojimas atlikti veiksmus (CPK 145 straipsnio 1 dalies 6 ir 12 punktai), tačiau, autoriaus manymu, sąvoka „prevencinės priemonės“ lingvistiškai per plati[361] ir apskritai tinka apibūdinti bet kokio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones. Kadangi norima apibūdinti laikiną teisinių santykių sureguliavimą, todėl šias priemones reikia priskirti prie reguliacinio pobūdžio priemonių. Tokio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės taip pat išskiriamos 2020 m. ELI / UNIDROIT 184 taiskylės 1 dalies d punkte. Reguliacinio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis yra *laikinai sureguliuoti santykius, siekiant išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui arba plačiąja prasme*[362] *užtikrinti nepiniginio pobūdžio reikalavimo įvykdymą.*

Trečia, nei Lietuvos teisės doktrinoje, nei Lietuvos teismų praktikoje nėra atskirai išskiriama atskira laikinoji apsaugos priemonė – laikinasis mokėjimas (angl. *interim payment*), kuria laikinai patenkinamas ieškinio reikalavimas. Visgi Lietuvos teisėje egzistuoja panašios laikinosios apsaugos priemonės, kai ieškinio reikalavimas sutampa

---

359 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-173-553/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2364862.

360 Toks skirtumas tampa akivaizdus lyginant dvi laikinąsias apsaugos priemones, skirtas faktiniam teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti, pavyzdžiui, turto areštui (CPK 145 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktai) ir laikinam įrašui registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Pirmuoju atveju – turto areštas yra taikomas siekiant užtikrinti reikalavimo įvykdymą ir siekiant užkardyti nesąžiningą atsakovo elgesį, tačiau kilnojamųjų lėšų areštas nesiekia išsaugoti ginčo objekto, todėl „konservacinė“ paskirtis nėra tiesiogiai įgyvendinama. O antruoju atveju – įrašo dėl nuosavybės perleidimo draudimo taikymo paskirtis yra išsaugoti ginčo turtą, užtikrinti jo *status quo*, taigi, įžvelgiama „konservacinė“ paskirtis.

361 Lietuvių kalbos žodyne žodis „prevencinis“ reiškia „užkertantis kelią (kokiai blogybei)“ (Letuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., http://www.lkz.lt/?zodis=prevencinis&id=22246740000). Tokia savybė iš esmės tinka bet kokiai laikinųjų apsaugos priemonių rūšiai, todėl yra netinkama.

362 Turima galvoje ne „faktinį teismo sprendimo įvykdymą“, bet, be kita ko, užtikrinti teismo proceso efektyvumą ar viešojo intereso apsaugą. Detaliau apie grėsmę teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 74.

su laikinąja apsaugos priemone (pavyzdžiui, prevencinio ieškinio atveju[363] arba priteisiant laikiną išlaikymą[364]). Taigi, autoriaus nuomone, tikslinga analizuoti[365], ar laikinasis mokėjimas yra galimas pagal Lietuvos teisę.

Ketvirta, tarptautiniame kontekste išskiriamos laikinosios apsaugos priemonės, skirtos įrodymams užtikrinti (ELI / UNIDROIT 194 taiskylė). Nors Lietuvoje tai reglamentuota atskirame CPK straipsnyje, tačiau, autoriaus vertinimu, tikslinga šį institutą laikyti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sudedamąja dalimi[366] kaip vieną iš laikinųjų apsaugos priemonių rūšių.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvoje tikslinga išskirti tokias laikinųjų apsaugos priemonių rūšis pagal paskirtį (pagal funkciją): 1) reikalavimo įvykdymą užtikrinančios priemonės, kurių paskirtis yra užtikrinti ir (ar) skatinti veiksmingą galutinių sprendimų, susijusių su bylos esme, vykdymą bei išsaugoti turto, kuris yra arba bus bylos nagrinėjimo dalykas, egzistavimą ir vertę; 2) reguliacinio pobūdžio priemonės, kurių paskirtis yra laikinai sureguliuoti santykius, siekiant išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui arba užtikrinti nepiniginio pobūdžio reikalavimo įvykdymą (plačiąja prasme); 3) laikinai įvykdančios ieškinio reikalavimą priemonės, kurių paskirtis yra užtikrinti laikiną ieškinio patenkinimą (pavyzdžiui, prevencinio ieškinio atveju arba priteisiant laikiną išlaikymą); 4) įrodymų užtikrinimo priemonės, kurių paskirtis yra užtikrinti įrodymus, reikalingus bylai nagrinėti. Toliau bus detaliau analizuojamos šios laikinųjų apsaugos priemonių rūšys.

1.5.1. Reikalavimo įvykdymą užtikrinančios priemonės

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas dažnu atveju turi sąsają su vykdymo procesu, nes laikinoji apsauga suteikiama siekiant, kad vykdymo stadijoje būsimas teismo sprendimas būtų realus ir įvykdomas. Doktrinoje pažymėta, kad teismai vis dar dažniausiai nagrinėja piniginius ieškinius, t. y. vykdymo procesas dažniausiai siejamas su piniginių sprendimų išieškojimu[367]. Ši aplinkybė taip pat reiškia, kad laikinosios apsaugos priemonės dažnai yra tokios, kuriomis siekiama užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą. Visgi pritartina užsienio teisės doktrinoje pareikštai nuomonei, kad į šią kategoriją taip pat gali patekti ir nepiniginio pobūdžio teismo sprendimų įvykdymas, nes tam tikrų valstybių materialinė teisė numato tokius ypatumus[368]. Taigi, pirmajai laikinųjų apsaugos priemonių rūšiai priskirtinos tokio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, kurių paskirtis yra užtikrinti būsimo pobūdžio teismo sprendimo faktinį įvykdymą.

---

363 „LApT 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, *supra note,* 35.

364 „LApT 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“ , *supra note,* 35.

365 Šią analizę autorius atlieka 1.5.3 disertacijos skyriuje.

366 Tokį pagrindimą autorius pateikia 1.5.4 disertacijos skyriuje.

367 Gascón Inchausti, *supra note,* 53:156.

368 Bruns, *supra note,* 101: 186.

X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez, apibūdindami šios rūšies laikinąsias apsaugos priemones, pažymi, kad jos skirtos galutinio teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti paprastai (bet ne tik) siekiant užkirsti kelią parduoti, perduoti arba kitaip paslėpti ar sunaikinti skolininko turtą[369]. ELI / UNIDROIT 192 taisyklėje nurodytos skirtingos turto apsaugos priemonės: 1) laikinai areštuoti atsakovo turtą; 2) nutartis, kuria laikinai draudžiama atsakovui disponuoti savo turtu ar atlikti su juo operacijas; arba 3) atsakovo turtas turi būti padėtas į saugomas neutralios su byla nesusijusios šalies (saugotojo) patalpas. Taigi, iš esmės kalbama apie turto areštą, laikiną draudimą disponuoti turtu (įrašas viešame registre), sekvestraciją ar turto laikymą pas saugotoją.

Šiuo aspektu primintina, kad priverstinai vykdytini yra tik sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo[370]. Dažniausiai reikalavimo įvykdymą užtikrinančios laikinosios apsaugos priemonės yra tokios, kurios reikalauja priverstinio vykdymo, t. y. tokiame ginče gali būti priimtas teismo sprendimas dėl priteisimo. Atitinkamai Lietuvos teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad tam tikros laikinosios apsaugos priemonės yra netaikomos, kai jos nereikalauja priverstinio vykdymo[371]. Visgi tokio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės gali būti ne tik susijusios su turto arešto taikymu, bet ir mažiau ribojančios, pavyzdžiui, gali būti taikomas įrašas viešame registre dėl turto perleidimo draudimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Užsienio doktrinos atstovai pažymi, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės daugiausia skirtos piniginio pobūdžio teismo sprendimų įvykdymui užtikrinti (areštuojant prekes ar kitą turtą, kurį galima konvertuoti į pinigus), tačiau jos taip pat gali būti taikomos, kai ieškovas pareiškia grynai deklaratyvaus pobūdžio reikalavimą, pavyzdžiui, dėl nekilnojamojo turto nuosavybės pripažinimo. Tokiu atveju tinkama priemonė būtų įrašas viešame registre (pranešimas apie bylos nagrinėjimą). Tai patvirtina aplinkybę, kad nėra absoliutaus (būtino) ryšio tarp laikinųjų apsaugos priemonių ir vykdymo proceso, nes tokio pobūdžio teismo sprendimai nereikalauja priverstinio vykdymo[372]. Taigi, tokio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės taip pat gali būti skirtingos, todėl atsižvelgiant į situaciją būtina parinkti tokią priemonę, kuri proporcingai apribotų atsakovo teises.

Kai kuriose teisės sistemose iš pradžių reglamentuojamas konkretus reikalavimo įvykdymą užtikrinančių priemonių rinkinys, o vėliau įtvirtinama bendroji nuostata, leidžianti priimti bet kokias kitas priemones, kurios gali būti tinkamos galutinio sprendimo veiksmingumui užtikrinti (pavyzdžiui, Italija, JAV ir Vokietija)[373]. O kitos jurisdikcijos (Ispanija, Brazilija ir Prancūzija) nenustato konkrečių apsaugos

369 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 14.

370 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-87-378/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2250157.

371 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2172390.

372 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.,* para. 18.

373 *Ibid.,* para. 21.

priemonių, bet suteikia ieškovui teisę prašyti taikyti bet kokias priemones, tinkamas galutinio teismo sprendimo veiksmingumui užtikrinti, jeigu tik laikomasi bendrųjų reikalavimų[374]. Analizuojant Lietuvos jurisdikciją, akivaizdu, kad Lietuva priklauso pirmajai grupei, nes CPK 145 straipsnio 1 dalyje numatytas tam tikras sąrašas reikalavimą atitinkančių laikinųjų apsaugos priemonių (CPK 145 straipsnio 1 dalies 1–4 punktai), nors taip pat pripažįstamas ir kitokio pobūdžio priemonių taikymas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punktas).

Viena veiksmingiausių priemonių, užtikrinančių ieškinio reikalavimo įvykdymą, yra turto areštas[375] (angl. *attachment*; kartais įvadijama ir kaip turto įšaldymas (angl. *freezing of assets*), taikomas prieš teisminį (tiriamąjį, deklaratyvųjį) procesą arba jo metu[376]. G. Ormazabal Sánchez nurodo, kad laiku taikytas turto areštas gali veiksmingai padėti išvengti sudėtingų veiksmų vykdymo procese, sutaupyti teismo išlaidas bei pastangas, reikalingas tokiems veiksmams atlikti[377]. Taigi, dažniausia reikalavimų įvykdymą užtikrinanti priemonė, taikoma visose analizuotose teisinėse sistemose, yra atsakovo arba galimo atsakovo turto areštas, kuris skirtingose teisinėse sistemose vadinamas įvairiai: Vokietijoje – *Arrest*, JAV – *attachment*, Ispanijoje – *embargo preventivo*, Italijoje ir Brazilijoje – *sequestro*, Nyderlanduose – *conservatoir beslag* ir kt. Taikant šią priemonę, skolininko turtas yra areštuojamas, siekiant užtikrinti ieškovo reikalavimą dėl piniginės kompensacijos[378]. Kontinentinės teisės tradicijoje turto areštas turi *in rem* poveikį, t. y. jis nukreiptas į turtą (daiktą), o bendrosios teisės tradicijoje *in personam* poveikį, t. y. jis nukreiptas į asmenį, kuriam jis taikomas[379].

Anglijoje iki 1975 m. kreditoriaus galimybės gauti laikinąją apsaugą turto arešto forma buvo itin ribotos, bet situacija pasikeitė 1975 m., kai Anglijos teismai pradėjo taikyti *Mareva injunction* („*freezing order*“[380]), kurio pavadinimas siejamas su bylos *Mareva Compania Naviera SA prieš International Bulkcarriers SA*[381] pavadinimu, kurioje teismai suformavo precedentą. *Mareva injunction* išduodamas siekiant neleisti šaliai išvežti savo turtą iš jurisdikcijos arba kitaip juo disponuoti ar atlikti veiksmus jurisdikcijoje, kad būtų apsunkintas bet kokio laiku priimto teismo sprendimo įvykdymas. *Mareva injunction* yra ypač svarbus tarptautiniuose teisminiuose ginčuose,

---

374 *Ibid.,* para. 22.

375 Kaip pažymėta teisės doktrinoje, žodis „areštas“ kildinamas iš lotyniško žodžio *arrestare,* kuris yra žodžių *ad* (priešdėlis „į“) ir *restāre* (stabdyti, palikti esamos padėties) dūrinys (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 145). Minėtame tyrime taip pat aptartas turto arešto taikymas Lietuvos teismų praktikoje (*ibid*., 145–159).

376 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para 25.

377 Ormazabal Sánchez, *supra note,* 147: 147.

378 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit,* para. 26.

379 Kyriakides, *supra note,* 113: 35, 38.

380 Po 1999 m. Anglijoje įsigaliojusių civilinio proceso taisyklių (*Civil Procedure Rules*, CPR) *Mareva injunction* pakeitė pavadinimą į *Freezing order* (kartais vadinamas ir *Freezing injunction*) (Sime, *supra note*, 177: 482).

381 Campbell, *supra note,* 139: 141.

kuriuose turto išvežimo rizika yra didesnė. Draudimas gali būti skiriamas tiek nacionaliniams, tiek užsienio subjektams, o ši teisių gynimo priemonė taikoma ne tik komercinėse bylose, bet ir intelektinės nuosavybės, asmens sužalojimo, sutuoktinių bylose ir kt.[382].

Mareva injunction išduodamas pateikus teismui prašymą. Kadangi prašymas paprastai yra skubus ir reikalingas netikėtumo efektas (siekiant užkardyti nesąžiningo asmens veiksmus), toks įsakymas paprastai nagrinėjamas *ex parte*, t. y. nepranešus kitai šaliai. Pareiškėjas turi įrodyti, jog turi pagrįstai argumentuotą bylą ir jog yra tikimybė, kad jei draudimas nebus išduotas, teismo sprendimas bus sužlugdytas. Turtas neprivalo būti Anglijos jurisdikcijoje, tačiau teismui jis turi būti kuo tiksliau identifikuotas[383]. Pareiškėjas turi išsamiai ir atvirai atskleisti visus jam žinomus dalykus, galinčius turėti įtakos teismo įsakymo išdavimui, o jei paaiškėja, kad pareiškėjas nebuvo sąžiningas (neatskleidė tam tikros informacijos), *Mareva injunction* paprastai panaikinamas. Pareiškėjas taip pat įsipareigoja atlyginti žalą. Skolininkui leidžiama prašyti pakeisti arba panaikinti *Mareva injunction* bei suteikiama galimybė padengti teismo išlaidas iš bet kokio įšaldyto turto ir paprastai numatoma galimybė kas savaitę skirti atitinkamą sumą pragyvenimo išlaidoms padengti[384]. Šiuo aspektu primintina, kad Anglijos taikomos laikinosios apsaugos priemonės veikia *in personam,* todėl teismo draudimas taikomas asmeniui, o ne daiktui, todėl iškyla laikinųjų apsaugos priemonių eksteritorinio poveikio problema. Doktrinoje pažymima, kad iš pat pradžių *Mareva injunction* nebuvo išduodamas dėl turto, esančio už Anglijos jurisdikcijos ribų. Dabar teismai pripažįsta, kad yra aplinkybių, kuriomis esant *Mareva injunction*, susijęs su užsienyje esančiu turtu, turi būti išduotas. Bet teismai reikalauja, kad būtų užtikrinta, jog *Mareva injunction* neturės įtakos trečiosioms šalims, be to, reikalaujama, kad užsienio teismas galėtų vykdyti *Mareva injunction* savo jurisdikcijoje[385]. Anglijoje teismas taip pat turi plačius įgaliojimus priimti nutartis, susijusias su fizinio turto, kuris yra ginčo objektas, disponavimu (saugojimu, tikrinimu, pristatymu ar pan.)[386].

Tokios nutartys yra ir kitose bendrosios teisės tradicijos valstybėse, pavyzdžiui, Australijoje. Iš pradžių kai kurie Australijos teismai išreiškė tam tikrą nenorą išduoti *Mareva injunction*, tačiau ši pozicija buvo pakeista remiantis teismo prigimtine jurisdikcija, būtina teisingumui vykdyti. Atsisakymas išduoti *Mareva injunction* ir kartu leidimas atsakovui iššvaistyti turtą leistų piktnaudžiauti teismo procesu. Dėl to Australijoje galima sutikti su bendra nuostata, kad *Mareva injunction* gali būti išduotas[387].

Turto areštas taikomas atsakovui priklausančiam turtui. Tačiau užsienio jurisdikcijose susiklosto atvejai, kai turtas faktiškai nepriklauso atsakovui ir yra kito asmens

382 *Ibid.,* 142.

383 Pavyzdžiui, jeigu siekiama įšaldyti banko sąskaitą, turi būti nurodytas banko filialas ir išsami informacija apie sąskaitą.

384 Campbell, *supra note,* 139: 142.

385 *Ibid.,* 143.

386 *Ibid.*

387 *Ibid.,* 14.

žinioje (pavyzdžiui, atsakovo darbo užmokestis, kuris yra darbdavio žinioje). Tokiais atvejais turto areštas taikomas trečiajai šaliai. Toks turto areštas apibūdinamas specifiniu terminu – *garnishment,* reiškiančiu išieškojimą iš trečiųjų asmenų. Tai teismo nutartis, kuria trečiasis asmuo (pavyzdžiui, darbdavys) įpareigojamas sumokėti atsakovui priklausančius pinigus (pavyzdžiui, darbo užmokestį) ieškovui. Ši nutartis dažnai taikoma ginčuose dėl vaikų išlaikymo išmokų, kai, pavyzdžiui, teisėjai gali priimti nutartį dėl išieškojimo iš darbdavio, įpareigojančią darbdavį dalį darbuotojo (tėvo) darbo užmokesčio sumokėti tiesiogiai vaiko globėjui (motinai)[388]. JAV jurisdikcijose *garnishment* paprastai yra priemonė, taikoma po sprendimo dėl bylos esmės, tačiau kai kurios valstijos leidžia taikyti *garnishment* kaip laikinąją apsaugos priemonę. Kontinentinės teisės tradicijos jurisdikcijose taip pat galima taikyti *garnishment*, skirtą ne byloje dalyvaujantiems asmenims, ir tai ypač įprasta darbo užmokesčio, mokamo darbdavių, ir banko sąskaitose laikomų pinigų arešto atveju[389].

Vokietijoje areštas gali būti dviejų rūšių: turto areštas (vok. *dinglicher Arres*t) arba asmens areštas (vok. *personlicher Arrest*)[390]. Asmens areštas yra *ultima ratio* ir jis taikomas tik išimtiniais atvejais[391]. Lietuvos teisėje asmens arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, taikymo galimybė apskritai nenumatyta, bet asmens areštas, kaip teismo nuobauda, yra numatytas CPK 108 straipsnyje. Toks areštas atlieka visiškai kitokio pobūdžio funkciją (iš esmės – baudimo), todėl negali būti prilygintas laikinajai apsaugos priemonei. Pavyzdžiui, asmens areštas gali būti taikomas, jeigu asmuo piktybiškai pažeidinėja teismo posėdžio tvarką (CPK 162 straipsnio 6 dalis). Iš esmės analogiško požiūrio laikomasi ir kitose valstybėse, pavyzdžiui, viena iš JAV valstijų – Luiziana – 1870 m. taikė asmens areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, bet 1960 m. ši laikinoji apsaugos priemonė buvo panaikinta dėl jos „griežtumo, anachronizmo ir nesuderinamumo su moderniomis vykdymo užtikrinimo idėjomis“[392]. Autoriaus vertinimu, taip pat svarbu pabrėžti ir tai, kad modernios vykdymo sistemos yra atsisakiusios fizinių bausmių ir (ar) panašaus pobūdžio sankcijų[393], siekiant vykdyti priverstinį išieškojimą iš skolininko dėl skolos, kylančios iš atitinkamos prievolės (sutarties ar delikto), nebent būtų kalbama apie baudžiamąją teisę, kai galima taikyti atitinkamas sankcijas už nusikalstamos veikos padarymą. Visgi tam tikros specifikos turi bendrosios teisės tradicijos valstybės, kuriose taikomi *ne exat regno* (neleisti

388 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 30.

389 *Ibid.,* para. 11.

390 Pelenis, „*Laikinoji teisinė apsauga...*“, *supra note,* 95: 98.

391 *Ibid.*

392 Johnson Jr., *supra note,* 109: 1.

393 Pavyzdžiui, senovės Romos archajiškuoju laikotarpiu (VIII–IV a. per kr.) kreditorius, laimėjęs teismo procesą, galėjo asmenį, nevykdantį teismo sprendimo, išsivesti pas save į namus ir ant jo uždėti pančius arba priversti dirbti savo naudai (Stauskienė, *supra note,* 147: 20), taigi, faktiškai apriboti jo laisvę.

išvykti iš karalystės) įsakymai, kuriais asmuo faktiškai areštuojamas[394].

Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad turto areštas yra griežto pobūdžio ir itin ribotai (tik išskirtinėse situacijose) taikoma laikinoji apsaugos priemonė[395]. Taip yra todėl, kad, pavyzdžiui, kai turto areštas taikomas juridiniam asmeniui, gali būti sutrikdoma juridinio asmens veikla, suvaržomos jo galimybės vienodomis sąlygomis konkuruoti rinkoje su kitais juridiniais asmenimis[396]. Todėl, net ir nusprendus taikyti turto areštą, reikia laikytis proporcingumo reikalavimo ir tinkamos ieškovo bei atsakovo interesų pusiausvyros. Pavyzdžiui, LApT yra pažymėjęs, kad laikinosios apsaugos priemonės negali ginti išimtinai tik vienos šalies interesus, ignoruojant kitos šalies priešingus interesus. Atitinkamai visų pirma turi būti areštuojamas atsakovui nuosavybės teise priklausantis kilnojamasis ir (ar) nekilnojamasis turtas ir, tik jo nesant ar esant nepakankamai, taikomas piniginių lėšų areštas[397]. Svarbu pažymėti, kad tam tikrais atvejais tikslinga taikyti ne turto areštą, o įrašą viešame registre, kuriuo draudžiama perleisti nuosavybės teisę. Ši laikinoji apsaugos priemonė nesukelia tokių griežtų apribojimų asmeniui[398], nes yra susijusi ne su asmens veiksmais, o nukreipta į turtą (ginčo objektą)[399], todėl neprivaloma nustatyti ir atsakovo nesąžiningumo fakto. Detaliau laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos yra analizuojamos kitoje disertacinio tyrimo dalyje[400], bet šioje vietoje tikslinga pabrėžti, kad formuojama praktika dėl turto arešto griežtumo atitinka EŽTT praktikoje suformuotus standartus. EŽTT praktikoje pažymimas turto arešto išskirtinumas, nes turto areštas vertinamas kaip itin griežta ir ribojanti priemonė, dėl kurios taikymo gali kilti grėsmė atsakovo verslo veiklai (jeigu asmuo yra juridinis) arba asmens gyvenimo sąlygoms (jeigu asmuo yra fizinis)[401]. Todėl pagrįsta teigti, kad turto areštas yra *ultima ratio* priemonė, taikoma tik

---

394 Teisės doktrinoje aprašoma byla *Allied Arab Bank prieš Hajjar*, kurioje susiklostė faktinė situacija, kai atsakovui (Jordanijos piliečiui) buvo taikyta minėta priemonė ir reikalauta sumokėti 36 mln. JAV dolerių. Atsakovui atsisakius sumokėti šią sumą, jis buvo įkalintas kalėjime ir išleistas tik tuomet, kai sutiko vykdyti teisėjo nutarties punktuose nurodytus nurodymus atskleisti informaciją apie kito atsakovo turtą ir kitą susijusią informaciją. Taip pat buvo įsipareigota neišvykti iš jurisdikcijos, nedelsiant atiduoti savo pasą. Teismas nusprendė, kad *ne exeat regno* įsakymas apskritai niekada neturėjo būti išduotas, nes neatitiko įstatyme nurodytų sąlygų, be to, ir atsakovas turėjo teisę į žalos atlyginimą (*Allied Arab Bank prieš Hajjar, [1988] QB 787*, cituota iš Collins, *supra note*, 102: 146).

395 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1013-464/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2200031.

396 „Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-949/2008“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/92579.

397 *Ibid.*

398 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-187-370/2019“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1696867.

399 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2032491.

400 Žr. disertacijos 3.1. dalį.

401 „EŽTT sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 42: para. 129-130.

tuomet, kai proporcingesnė priemonė nėra galima[402].

Taigi, reikalavimo įvykdymą užtikrinančios laikinosios apsaugos priemonės yra tokios priemonės, kurios skirtos teismo sprendimo įgyvendinimui užtikrinti ir kurios reikalauja priverstinio vykdymo. Viena reikšmingiausių priemonių yra turto areštas, bet gali būti taikomas ir, pavyzdžiui, įrašas viešame registre dėl nuosavybės perleidimo draudimo. Šios priemonės turi būti parenkamos pagal proporcingumą ir kitas reikšmingas bylai aplinkybes. Tiek nacionalinėje, tiek EŽTT praktikoje pripažįstama, kad turto areštas yra itin ribojančio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonės, todėl ji taikoma tik išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, nustačius atsakovo nesąžiningumo faktą. Pažymėtina ir tai, kad tam tikrų valstybių teisė numato ir asmens areštą, bet tai yra iš senovės laikų kilusi laikinoji apsaugos priemonė, kurios šiandienėse jurisdikcijose yra atsisakoma, nes ji neatitinka modernių bylinėjimosi tendencijų ir faktiškai neatlieka laikinųjų apsaugos priemonių funkcijos.

1.5.2. Reguliacinio pobūdžio priemonės

Reguliacinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės yra skirtos laikinai sureguliuoti santykius, siekiant išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui arba plačiąja prasme užtikrinti nepiniginio pobūdžio reikalavimo įvykdymą. Nors CPK numatytas tam tikras pavyzdinis reguliacinio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių sąrašas, bet, kaip nurodoma užsienio teisės doktrinoje, reguliacinio pobūdžio priemonės dažnai patenka ir į „nebaigtinio pobūdžio“ laikinųjų apsaugos priemonių sąrašo sritį, t. y. šios priemonės dažnai taikomos remiantis bendrosiomis taisyklėmis[403]. Netaikius tokio pobūdžio priemonių, kyla grėsmė, kad pats teismo procesas taps neracionalus ar nepasieks ieškovo prašomo tikslo arba pareikalaus neprotingai didelių sąnaudų ir pan. Kadangi kyla grėsmė ne pačiam teismo proceso faktiniam vykdymui, todėl šiuo atveju grėsmė pasireiškia ne teismo sprendimo vykdymo aspektu, bet turi būti suprantama plačiau, t. y. nevertinant vykdymo proceso. Tokio pobūdžio priemonės būdingos bylose, kuriose gali būti reiškiami neturtinio pobūdžio reikalavimai[404]. Doktrinoje pažymima, kad į tokių priemonių pavyzdžius patektų atvejai, kai laikinai sustabdomas statybų vykdymas, laikinai paskiriamas turto administratorius, paveldėjimo ginčuose taikytinos priemonės ar pan. Šios priemonės, be kita ko, taip pat itin priklauso nuo materialinės teisės valstybėje[405]. Laikinas

402 Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir..., *supra note,* 99: 94. Panašaus požiūrio laikosi ir užsienio teisės doktrina, kurioje nurodoma, kad tai yra griežtos priemonės, taikomos tik įstatymuose aiškiai numatytais atvejais ir griežtai laikantis teisės aktų, nes jos prieštarauja pagrindiniam principui, kad asmens turtas neturėtų būti atimamas, kol jam nesuteikta galimybė tinkamai apginti savo teises (Johnson Jr., *supra note,* 109: 3).

403 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 99.

404 Tokios priemonės būdingos atskirų kategorijų bylose (nemokumo, viešųjų pirkimų ir kt.), bet tai nėra absoliutus kriterijus, nes tokios priemonės gali būti taikomos ir kitais atvejais (pavyzdžiui, bylose dėl garbės ir orumo pažeidimo).

405 Bruns, *supra note,* 101: 187.

teisinių santykių sureguliavimas gali būti suprantamas ir kaip apimantis viešąjį interesą, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylose gali būti taikomas pirkimo procedūrų sustabdymas, t. y. laikinai sureguliuojami viešųjų pirkimų teisiniai santykiai, siekiant išvengti neigiamų padarinių.

Skirtingai nuo reikalavimo įvykdymą užtikrinančių priemonių ir įrodymų užtikrinimo priemonių, reguliacinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės nėra iš esmės išsaugojimo / konservacinio (angl. *preservative/conservatvie measures*) pobūdžio priemonės, bet jos skirtos laikinai tvarkai įtvirtinti. Šiuo atžvilgiu jos taip pat gali iš dalies numatyti ginčo dėl esmės baigtį, bet paprastai jos yra laikino pobūdžio[406]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez nurodo, kad reguliacinio pobūdžio priemonės – tai bendras terminas, apimantis įvairias laikinąsias priemones, egzistuojančias įvairiose valstybėse. Galimų priemonių rūšys ir reikalavimai joms taikyti labai skiriasi priklausomai nuo jurisdikcijos. Jos gali būti apibūdintos kaip priemonės, skirtos *status quo* išlaikyti arba laikinai tvarkai tarp šalių nustatyti, pavyzdžiui, priemonės, skirtos tam tikriems veiksmams atlikti arba nuo jų susilaikyti[407]. Kiti tokių priemonių pavyzdžiai apima pareigą įvykdyti sutartinį susitarimą, ištaisyti žiniasklaidoje paskelbtą publikaciją, susilaikyti nuo nesąžiningos konkurencijos veiksmų ar veiksmų, pažeidžiančių intelektinės nuosavybės teises[408]. Šios rūšies priemonės taip pat išskiriamos privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose[409].

Vokietijos civiliniame procese taip pat taikomos tokios priemonės (vok. *Einstweilige Verfügung zur Regelung eines einstweilige Zustandes*). Šios priemonės leistinos siekiant užtikrinti laikiną ginčijamų teisinių santykių statusą, ypač ilgalaikių santykių atveju, jei tai būtina siekiant išvengti didelių neigiamų padarinių arba užkirsti kelią gresiančiam prievartos panaudojimui ar dėl kitų konkrečių priežasčių. Nyderlanduose bendrosios taisyklės dėl *kort geding*, kurios kilo iš Prancūzijos teisėje taikomos *en référé* procedūros, apima ir reguliacinio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones priemones. Praktikoje gali būti prašoma įvairių reguliavimo priemonių, siekiant užtikrinti *status quo* arba nustatyti laikiną tvarką (angl. *provisional arrangements*), pavyzdžiui, turto naudojimosi arba darbo tęsimo darbo ginčo atveju; arba uždrausti tam tikrus veiksmus (pavyzdžiui, uždrausti produktų pardavimą)[410]. Anglijoje reguliacinio pobūdžio priemonės reglamentuotos Anglijos civilinio proceso taisyklių

406 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 91.

407 *Ibid.,* para. 92.

408 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 352, 353.

409 *Ibid.,* 184 taisyklės c ir d punktai ir 196 taisyklė; 1985 m. UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo modelio įstatymo (iš dalies pakeistas 2006 m.) 17 straipsnio 2 dalies b punktas, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration.

410 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 93.

25.1 taisyklėje[411]. Be abejonės, šios priemonės taikomos ir kitose pasaulio valstybėse, įskaitant Prancūziją, Italiją, Ispaniją, JAV, Argentiną, Braziliją, Taivaną ir kt.[412].

Dar viena rūšis reguliacinio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių yra turto administratoriaus paskyrimas. LAT yra išaiškinęs, kad „turto administravimas (turto administratoriaus paskyrimas) yra viena iš laikinųjų apsaugos priemonių rūšių (CPK 145 straipsnio 1 dalies 5 punktas), kuria siekiama suteikti laikinąją teisinę apsaugą ginčo dalykui, jei nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas. Laikinąja apsaugos priemone teismas gali skirti tik paprastą turto administravimą (CPK 744 straipsnio 3 dalis, 3 straipsnio 6 dalis)“[413]. Teismų praktikoje turto administravimas vertinamas kaip išimtinė, itin griežta ir ribojanti kitų asmenų teises laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, todėl būtina labai atidžiai analizuoti tiek jos taikymo pagrindą, tiek ir ryšio tarp taikytos priemonės bei byloje pareikštų materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimų buvimą[414]. Atkreiptinas dėmesys, kad, pavyzdžiui, Anglijoje teismas taip pat gali taikyti bankroto administratoriaus paskyrimą, jei mano, kad ginčo turtui gresia pavojus ir jis neturėtų būti laikomas abiejų šalių žinioje, kol bus išspręsti jų tarpusavio klausimai[415].

Taip pat išskiriama atskira rūšis tų laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis teismas įpareigoja dalyvaujantį byloje asmenį atlikti tam tikrus veiksmus. Lietuvoje tokia priemonė reglamentutojama CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punkte. Tai gali būti įvairaus pobūdžio veiksmai, pavyzdžui, gali būti prašoma įjungti elektros tiekimą, siekiant išvengti didesnės žalos[416]. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad Prancūzijos teismai turi teisę taikyti tokią priemonę, bet jie paprastai nėra linkę to daryti. Pagal Vokietijos teisę apskritai beveik neįmanoma taikyti tokio pobūdžio priemonės, išskyrus retas išimtis nesąžiningos konkurencijos bylose[417]. Anglijoje laikinoji apsaugos priemonė, kuria atsakovas įpareigojamas atlikti tam tikrus veiksmus, vadinama

---

411 Minėta taisyklė apima laikinąjį draudimą (angl. *interim injunction*) ir laikinąjį pripažinimą (angl. *interim declaration*). Laikinieji draudimai gali būti skirstomi į *interim injunction* ir *interlocutory injunction*, atsižvelgiant į laiko trukmę, kiek paprastai jie galioja procese. Skirtumas tarp jų yra toks, kad *interlocutory injunction* galioja iki teismo proceso pabaigos, o *interim injunction* dažniausiai taikomas nedalyvaujant atsakovui ir galioja labai trumpai, t. y. iki tol, kol abi šalys atvyks į teismo posėdį dėl *interlocutory injunction* taikymo (Campbell, *supra note,* 139: 141).

412 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 94.

413 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23/2013“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/509923.

414 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-387-381/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1874059. Autoriaus nuomone, kai bendrovei paskiriamas laikinas turto administratorius, jis savaime neįgyja bendrovės vadovo statuso, bet teismo nutartyje, kuria asmuo paskiriamas administratoriumi, gali būti numatoma teisė disponuoti tam tikromis bendrovės vadovo teisėmis.

415 Campbell, *supra note,* 139: 142.

416 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1035-178/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1512848.

417 Bruns, *supra note,* 101: 189.

specialiu pavadinimu – *mandatory injunction*, ir nustatytos gana griežtos jos taikymo taisyklės. Nors pritartina, kad tokios laikinosios apsaugos priemonės turėtų būti taikomos retais atvejais, ypač dėl to, nes jos gali būti per daug nutolusios nuo ieškinyje suformuotų reikalavimų, bet nereikėtų šių klausimų vertinti formaliai. Tam tikrais atvejais tokių priemonių taikymas gali turėti esminę reikšmę, užtikrinant asmenų teises ir teisėtus interesus.

Pažymėtina, kad nors prasidėjus vykdymo procesui, teismas paprastai negali taikyti laikinųjų apsaugos priemonių, nes nebelieka jokio materialinio reikalavimo teismo procese[418], tačiau gali susiklostyti situacija, kai skolininkas ar kitas suinteresuotas asmuo užginčija vykdymo veiksmų pagrindą, pavyzdžiui, ginčija vykdomąjį dokumentą, kuriuo remiantis vykdomas išieškojimas[419]. Tokiu atveju galima taikyti laikinąsias apsaugos priemones, tokias kaip turto realizavimo sustabdymas, kai pareikštas ieškinys dėl arešto šiam turtui panaikinimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punktas), arba išieškojimo vykdymo procese sustabdymas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punktas). Tokio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė teisės doktrinoje taip pat išskiriama kaip viena iš teismo kontrolės formų vykdymo procese. Tarptautiniuose privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose pažymima, kad vykdymo procesui būdingos specifinės laikinosios apsaugos priemonės ir pripažįstama, kad svarbiausia priemonė yra vykdymo procedūrų sustabdymas. Tokios priemonės užtikrina vykdymo procedūrų galiojimą, kol bus išspręsti bet kokie ginčai dėl sprendimo, kuriuo grindžiamas vykdomasis dokumentas. Sprendimai, kuriais siekiama suderinti vykdymo proceso tęsimą ir sustabdymą, turėtų būti suprantami kaip reguliacinio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, nes jos apsaugo šalių poziciją ir vykdymo proceso vientisumą, kol bus išspręsti bet kokie ginčai. Šios rūšies priemonių svarba ir jų reguliavimo funkcija ypač akivaizdi tais atvejais, kai kelios šalys turi prieštaringus interesus[420]. Taigi, laikinosios apsaugos priemonės, kuriomis prašoma stabdyti vykdymo veiksmus, yra reguliacinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės. Pažymėtina, kad vykdymo procedūrų sustabdymas gali būti taikomas bet kurios iš šalių arba net trečiojo asmens iniciatyva[421]. UNIDROIT veiksmingo vykdymo projekto 75 rekomendacijoje numatyta, kad tais atvejais, kai ginčijamas vykdymo proceso pagrindas – vykdomasis dokumentas arba vykdytinas dokumentas, teismas gali nuspręsti, kad yra pagrindas sustabdyti, modifikuoti arba nutraukti vykdymo procesą. Teismas gali taip nuspręsti, kai vykdymo procesas negali būti tinkamai tęsiamas. Paprastai vykdymo proceso sustabdymas gali būti priimtinesnis nei vykdymo proceso nutraukimas, nes sustabdymas yra proporcingesnis (jis leidžia vėliau atnaujinti procesą, jei vykdymo proceso užginčijimas nepasiteisina). Jeigu vykdymo procesas būtų nutraukiamas visais atvejais, kai užginčijamas vykdomasis dokumentas, kreditorius, nepasiteisinus

418 Apie stadijas, iki kada teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, žr. šio tyrimo 3.3.3. skyrių.

419 Pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-956-1097/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2355086.

420 UNIDROIT, *supra note,* 26, 101

421 *Ibid.,* 104.

skolininko ieškiniui, turėtų iš naujo reikalauti išieškojimo ir tam prireiktų papildomų bereikalingų išlaidų[422].

Lietuvoje vykdymo procedūrų sustabdymas skiriasi priklausomai nuo jų apimties, nes galima stabdyti tik turto realizavimo veiksmus (CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punktas) arba apskritai išieškojimo procesą (CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punktas). Teisės doktrinoje pažymima, kad CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte įtvirtinta laikinoji apsaugos priemonė yra platesnio pobūdžio, nes ja galima stabdyti bet kokius išieškojimo veiksmus[423]. Visgi, autoriaus manymu, kadangi CPK nenumatytas baigtinis laikinųjų apsaugos priemonių sąrašas, šis skirstymas yra labiau formalus, nes teismas kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, kokia apimtimi reikia stabdyti vykdymo procedūras, kad atitiktų proporcingumo principą. LAT yra išaiškinęs, kad tokio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė paprastai taikoma, kai skolininkas ar kitas asmuo ginčija vykdomąjį dokumentą, kuriuo remiantis atliekamas išieškojimas[424]. Pavyzdžiui, tokias priemones galima taikyti, kai trečiasis asmuo pareiškia ieškinį dėl to, kad išieškojimas nukreipiamas į jo turtą (CPK 603 straipsnis)[425]. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad išieškojimo vykdymo procese sustabdymas yra itin riboto taikymo procesinė priemonė, nes teismas ją taiko tik neabejotinai įsitikinęs, kad jos netaikius galimai ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas[426]. Taikant išieškojimo vykdymo procese sustabdymą, reikia įvertinti kelių teisinių vertybių konkurenciją, t. y. viena vertus, vykdymo proceso operatyvumą ir ekonomiškumą, kita vertus, vykdymo proceso teisėtumą[427]. Taigi, visos apimties išieškojimo sustabdymas yra griežta reguliacinio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė.

Galiausiai, kalbant apie išieškojimo vykdymo procese sustabdymą, tikslinga aptarti CPK 363 straipsnio 1 dalyje ir CPK 372 straipsnio 2 dalyje nustatytą teismo teisę sustabdyti įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymą, kai pateikiamas kasacinis skundas arba prašymas atnaujinti procesą civilinėje byloje. Autoriaus nuomone, tai irgi reguliacinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, reglamentuojamos specialiose CPK normose. Jų esmė yra tokia pati, kaip ir prieš tai analizuotų laikinųjų apsaugos priemonių, t. y. siekis sustabdyti vykdymo procesą. Jos pasižymi tuo, kad vykdytinas dokumentas – įsiteisėjęs teismo sprendimas – yra ginčijamas ekstraordinarine tvarka (kasaciniu skundu arba prašymu atnaujinti procesą). Be to, kalbant apie laikinąją apsaugos priemonę – vykdymo proceso sustabdymą, ginčijant vykdytiną dokumentą (vykdomąjį dokumentą), UNIDROIT 75 rekomendacijoje numatyta, kad tokio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė gali būti išduodama trimis atvejais: 1) ginčijamas

422 *Ibid.,* 110.

423 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 172.

424 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.infolex.lt/tp/778130.

425 Stauskienė, *supra note,* 147: 167.

426 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1324-790/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2045880.

427 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6: 196.

vykdytinas dokumentas; 2) prašymas surengti pirmąjį arba naują teismo posėdį dėl ginčo, dėl kurio buvo išduotas vykdytinas dokumentas, esmės; 3) prašymas dėl ekstraordinarinio peržiūrėjimo arba apeliacinio skundo dėl sprendimo, kuris turi būti vykdomas pagal vykdytiną dokumentą[428]. Tai patvirtina, kad CPK 363 straipsnio 1 dalyje ir CPK 372 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta laikinoji teisinė apsauga iš esmės yra specialaus pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė. Jos ypatumas yra tas, kad, priešingai nei CPK 145 straipsnio 1 dalies 9–10 punktų atveju, kai jau vykdomas turto realizavimas ar išieškojimas iš turto, prašant taikyti nagrinėjamus institutus apskritai nebūtina laukti, kol prasidės vykdymo procesas, nes teismas gali taikyti tokią priemonę dar iki vykdymo proceso pradžios. Be to, teisės doktrinoje pripažįstama, kad vykdymo procedūros gali būti užginčytos skirtingais būdais. Pirma, vykdomojo dokumento (angl. *enforceable instrument*) galiojimas gali būti užginčytas. Antra, galutinis sprendimas, kuriuo grindžiamas vykdomasis dokumentas, gali būti užginčytas. Tai, be kita ko, gali būti daroma ekstraordinarine galutinio sprendimo ar galutinės apeliacijos peržiūros forma[429]. Taigi, svarbu tai, kad būtų siekiama užginčyti vykdymo proceso pagrindą – vykdytiną dokumentą. Kadangi paduodant kasacinį skundą arba prašymą atnaujinti procesą siekiama užginčyti įsiteisėjusį teismo sprendimą, manytina, kad įsiteisėjusio teismo sprendimo sustabdymas atitinka laikinųjų apsaugos priemonių paskirtį.

1.5.3. Priemonės, laikinai įvykdančios piniginį ieškinio reikalavimą

Kontroversiškiausia laikinųjų apsaugos priemonių rūšis yra priemonės, kuriomis laikinai patenkinamas piniginis ieškinio reikalavimas (taip pat jos kartais įvardijamos kaip laikinieji (tarpiniai) mokėjimai (angl. *interim payments*). Teisės doktrinoje tokio pobūdžio priemonės taip pat priskiriamos prie ankstyvojo vykdymo priemonių (angl. *early enforcement measures*) ir išankstinio patenkinimo priemonių (angl. *anticipatory measures*)[430], nes jos skirtos pagrindinėje byloje pareikštam reikalavimui patenkinti, numatant tikėtiną bylos baigtį. Visgi šios laikinosios apsaugos priemonės yra specialios tuo aspektu, kad jos ne tik sutampa su ieškinio reikalavimu (minėta, kad ir tam tikros reguliacinio pobūdžio priemonės sutampa su ieškinio reikalavimu), bet ir yra susijusios su įpareigojimu įvykdyti piniginį reikalavimą, t. y. šia laikinąja apsaugos priemone atsakovas privalo iš anksto sumokėti pinigų sumą ieškovui, nors teismo sprendimas dar nėra priimtas.

Laikinieji mokėjimai turėtų būti atskiriami nuo supaprastinta proceso tvarka priteisiamų teismo įsakymų (CPK 436 straipsnis) ir Europos mokėjimo įsakymų[431] procedūros, kurie yra galutiniai sprendimai dėl neginčijamų reikalavimų supaprastintoje procedūroje. Kaip pažymima teisės doktrinoje, laikinieji mokėjimai yra laikinosios

428 *Ibid.,* 110.

429 *Ibid.*.

430 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 95.

431 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, OL L 399, 2006 12 30, pp. 1–32.

apsaugos priemonės, ir nors jie skiriami tikintis numatomos bylos iš esmės baigties, jie galutinai nenulemia bylos rezultato ir neįgyja *res judicata* savybės[432]. Laikinumo požymis išlieka, todėl, pavyzdžiui, ieškovas, pralaimėjęs bylą, privalėtų grąžinti visą sumą, sumokėtą pagal laikinąjį mokėjimą[433].

X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad laikinieji mokėjimai nėra taikomi visose valstybėse, o jei ir taikomi, jų taikymo sąlygos gali skirtis[434]. Vieni labiausiai žinomų pavyzdžių pagal nacionalinį civilinį procesą yra *référé-provision* pagal Prancūzijos teisę ir *kort geding* pagal Nyderlandų teisę[435]. Pagal šios rūšies laikinąsias apsaugos priemones teismas gali nurodyti sumokėti tam tikrą pinigų sumą prieš pradedant pagrindinę bylą arba jai vykstant, jei prievolė pasirodo esanti neginčytina ir turi svarbių priežasčių. Mokėjimą galima nurodyti sumokėti iš esmės visais atvejais, o teismas turi diskreciją priimti tokį nurodymą net ir be užstato. Prancūzijos teismai dažnai naudojasi šia teise, o panašios taisyklės taikomos ir Beneliukso valstybėse[436]. Nyderlandų teismų praktikoje šias priemones pradėta taikyti 1980 m., nes pagrindiniai teismo procesai buvo ilgi ir tai kenkė asmenų bei įmonių finansinei padėčiai[437]. Esminė šio instituto idėja yra ta, kad tinkama teisinė apsauga taip pat turėtų leisti gauti laikinąjį mokėjimą ir kad ilgo bylų nagrinėjimo padariniai (įskaitant tai, kad kreditorius ilgai neatgauna piniginio reikalavimo) neturėtų būti tenkinami vien tik kreditoriaus sąskaita[438]. Nyderlandiškasis laikinasis mokėjimas, be kita ko, buvo pripažintas laikinąja apsaugos priemone pagal Briuselio konvenciją byloje *Van Uden prieš Deco-Line*[439]. Taikyti laikinąjį mokėjimą leidžia Austrija, Belgija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Airija, Liuksemburgas, Portugalija ir Švedija, o apibendrintai ES valstybėse narėse laikinieji mokėjimai egzistuoja maždaug pusėje valstybių narių[440].

Tokia priemonė būdinga ir bendrosios teisės tradicijoje, pavyzdžiui, Anglijos civilinio proceso taisyklių 25.20–25.25 dalyse reglamentuojamas specialusis laikinojo mokėjimo (angl. *interim payment*) institutas. Doktrinoje pažymima, kad šalis yra įpareigojama atlikti tarpinį mokėjimą, jei pagrindinėje byloje yra aiškių įrodymų arba egzistuoja neginčijamas faktinis pagrindas. Angliškas tarpinis mokėjimas atsirado ieškiniuose dėl žalos atlyginimo, bet paplito ir kitų rūšių ginčuose. Praktikoje laikinojo mokėjimo įsakymai dažniau išduodami tais atvejais, kai skolininkas yra neabejotinai mokus, pavyzdžiui, draudimo bendrovė arba valdžios institucija, o ieškovo turtinė

---

432 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note*, 111: para. 95.

433 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 200, 358.

434 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit*.

435 Giroud ir Raetzo, *supra note,* 353.

436 Bruns, *supra note,* 101: 188.

437 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.,* para. 97.

438 *Ibid.,* para. 103.

439 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1998 m. lapkričio 17 d. prejudicinis sprendimas byloje *Van Uden prieš Deco-Line,* bylos Nr. C-391/95“. EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198.

440 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.,* para. 97.

padėtis yra prasta[441]. Anglijoje nutartys dėl laikinojo pinigų mokėjimo gali būti priimamos, jeigu teismas tai laiko teisinga[442]. Panašiai yra ir Italijoje, kur egzistuoja *ordonanza* arba *ingiunzione* procedūros. *Ordananza* yra panaši į prancūziškąjį *refere provision*, tačiau įrodymams keliami griežtesni reikalavimai ir šios nutartys yra įtrauktos į pagrindinį procesą[443]. O *ingiunzione*, priešingai, įkūnija dokumentinę procedūrą, kuri, spėjama, yra istorinė XV a. Italijos vykdomosios bylos procedūros (vok. *Italienische Arrestprocess*[444]) įpėdinė ir kuri pagal dabartinę teisę yra nagrinėjama pagrindinėje byloje. Tiek Italijoje, tiek Anglijoje įrodymai dėl šios priemonės taikymo teikiami toje pačioje pagrindinėje byloje, o Prancūzijoje tai sprendžiama atskiroje byloje[445].

A. Bruns pažymi, kad tam tikros jurisdikcijos itin retai arba apskritai netaiko tokio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių. Vokietijos civiliniame procese tokia priemonė taikytina tik kalbant apie išlaikymo priteisimą, o apie tokių priemonių taikymą Ispanijoje beveik nėra duomenų[446]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez tam pritaria ir nurodo, kad, pavyzdžiui, Ispanijoje, JAV, Suomijoje, Danijoje ir Argentinoje laikinojo mokėjimo institutas itin retai taikomas arba apskritai neegzistuoja[447]. Tai, be kita ko, susiję su tuo, kad šiose jurisdikcijose nacionalinėje teisėje įprasta taikyti supaprastintą mokėjimo įsakymo procedūrą, kuri tokią laikinąją apsaugos priemonę kaip laikinasis mokėjimas padaro nereikalingą[448]. Pavyzdžiui, Nyderlandai ir Anglijos teismai neturi nacionalinėje teisėje supaprastintos mokėjimo įsakymo procedūros[449], todėl šioms jurisdikcijoms minėta laikinoji apsaugos priemonė reikalinga.

Verta paanalizuoti laikinojo mokėjimo taikymo galimybes Lietuvos civiliniame procese. Tarp CPK reikalavimų nėra tiesioginio draudimo, kuris draustų tokių priemonių taikymą, todėl derėtų detaliau analizuoti teismų praktikoje pateiktus išaiškinimus. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad laikinoji apsaugos priemonė, kuri sutampa su ieškinio dalyku, pagal Lietuvos teismų praktiką paprastai negalima[450]. Tačiau teismai pateikia ir išimčių, kai leidžiama sutapatinti ieškinio reikalavimą su laikinųjų apsaugos priemonių dalyku, siejant tai su tęstinio pobūdžio pažeidimais. Taigi, taikyti laikinąsias apsaugos priemones, sutampančias su ieškinio dalyku, leidžiama, kai, pirma, ieškinys nagrinėjamas pagal prevencinio ieškinio taisykles[451]. Antra, šeimos bylose prašant pri-

---

441 Bruns, *supra note,* 101: 188.

442 Campbell, *supra note,* 139: 143.

443 Bruns, *op. cit.,* 189.

444 Apie tai žr. detaliau: Adolf Wach, *Der Italienische Arrestprocess* (Leipzig: Verlag von H. Haessel, 1868; reprint, Kessinger Publishing).

445 Bruns, *op. cit.*

446 *Ibid*.

447 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 98.

448 *Ibid.,* para. 2.

449 *Ibid.,* para. 2, 1, 2 išnašos.

450 „LApT 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“, *supra note,* 35.

451 „LApT 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, *supra note,* 35.

teisti materialinį išlaikymą (alimentus) nepilnamečiam vaikui (CK 3.65 straipsnio 1 dalies 4 punktas)[452] ar laikinai nustatyti vieno iš vaikų gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų. Trečia, laikinosios apsaugos priemonės gali sutapti taikant reguliacinio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones (pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylose). Užsienio teisės doktrinoje pateikiamas platesnis sąrašas atvejų, nurodant, kada laikinosios apsaugos priemonės gali sutapti su ieškinio dalyku, t. y. nesąžiningos konkurencijos, intelektinės nuosavybės, asmens garbės ir orumo ar asmens privatumo pažeidimo bylose[453]. Taigi, nors laikinosios apsaugos priemonės, kurios sutampa su ieškinio dalyku, nėra taikomos Lietuvos civiliniame procese, tačiau egzistuoja konkretūs atvejai, kai tai įmanoma. Todėl, autoriaus manymu, vien šis reikalavimas negali būti vertinamas kaip absoliutus draudimas Lietuvos teisėje taikyti laikinąjį mokėjimą.

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje egzistuoja supaprastintos mokėjimo įsakymo procedūros (CPK XXIII skyrius), todėl laikinojo mokėjimo instituto taikymas Lietuvos jurisdikcijoje nėra privalomas ir nesuteiktų didelės pridėtinės vertės, kadangi dauguma akivaizdžių piniginių reikalavimų gali būti efektyviai priteista pagal teismo įsakymo procedūrą. Kita vertus, teismo įsakymo procedūra nereikalauja įrodymų (CPK 433 straipsnio 3 dalis) ir teismas, jeigu kiltų abejonių dėl faktinio pagrindo arba jeigu pareiškimas būtų aiškiai nepagrįstas, atsisakys priimti teismo įsakymą (CPK 433 straipsnio 2 dalis). Taigi, tokie ginčai turėtų būti sprendžiami teisme, o ne prašant išduoti teismo įsakymą[454]. Atitinkamai, teismui susidūrus su tokiu ginču, kuris pakankamai aiškus (pavyzdžiui, akivaizdu, kad nukentėjusiajam padaryta žala), tikslinga būtų svarstyti dėl laikinojo mokėjimo instituto taikymo, t. y. įpareigoti mokų atsakovą (pavyzdžiui, draudimo bendrovę) iš karto sumokėti piniginį reikalavimą. Visgi tai turėtų būti išimtiniai atvejai, kuriuose yra aiškus faktinis ir teisinis pagrindas, be to, tai atiktų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus ir būtų tinkamai išlaikyta ieškovo ir atsakovų interesų pusiausvyra (ypač turint omenyje ieškovo ir atsakovo mokumą).

Reikėtų turėti omenyje ir kitas sąlygas laikinajam mokėjimui taikyti. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad laikinojo mokėjimo taikymo sąlygos yra griežtesnės, nes reikalaujama laikytis skubos (angl. *urgency*) ir tolesnės žalos išvengimo (angl. *avoiding further harm*) reikalavimų, taip pat atsižvelgiama į bylos nagrinėjimo iš esmės trukmę[455]. Kai kurios valstybės reikalauja, kad atsakomybė būtų pripažinta arba sprendimas jau būtų priimtas, tačiau tiksli žala dar turi būti apskaičiuota, arba numato griežtesnius reikalavimus dėl nutarties tikimybės, kad ieškinys bus patenkintas pagrindinėje byloje[456]. Nyderlanduose Aukščiausiasis Teismas nustatė tris kumuliacines sąlygas: 1) ieškinio reikalavimas turi būti pagrįstas; 2) faktai ir aplinkybės reikalauja suteikti laikinąjį mokėjimą; ir 3) reikia atsižvelgti į grąžinimo riziką, t. y. ar ieškovas

452 „LApT 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“ , *supra note,* 35.

453 Bruns, *supra note,* 101: 188.

454 Detaliau apie teismo įsakymo išdavimo procedūrą (Nekrošius, *supra note,* 1: 179–189.).

455 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 95.

456 *Ibid.,* para. 116.

bus pajėgus grąžinti šią sumą, jeigu jo ieškinys bus atmestas[457]. Anglijos civilinio proceso taisyklių 25.23 taisyklėje numatyta, kad turi būti įvykdyta bent viena iš šių sąlygų: 1) atsakovas pripažino prievolę sumokėti žalos atlyginimą ar kitą pinigų sumą; arba 2) ieškovas gavo teismo sprendimą dėl žalos atlyginimo ar pinigų sumos, kuri turi būti įvertinta; arba 3) įsitikinta, kad ieškovui būtų priteista didelė pinigų suma, jei byla būtų nagrinėjama teisme, arba 4) įvykdytos kitos sąlygos, susijusios su konkrečiais atvejais[458]. ELI / UNIDROIT 201 taisyklės 1 dalies a ir b punktuose nurodyta, kad laikinasis mokėjimas gali būti taikomas, jeigu: 1) atsakovas pripažino, kad yra atsakingas sumokėti piniginę sumą pareiškėjui, arba pareiškėjas gavo galutinį sprendimą dėl atsakomybės, arba labai tikėtina, kad pareiškėjas gaus bent jau galutiniame teismo sprendime nurodytą sumą; ir 2) egzistuoja skuba, kad atsakovas sumokėtų šią sumą. Šios taisyklės 2 dalyje įtvirtinta, kad spręsdamas, ar priimti laikinąjį mokėjimą, teismas turėtų atsižvelgti į visas aplinkybes, įskaitant galimus ar faktinius pareiškėjo ar atsakovo sunkumus, kurie atsirastų atsisakius priimti ar priėmus įsakymą, o 3 dalyje pažymėta, kad laikinasis mokėjimas negali būti priimtas *ex parte* (neinformavus atsakovo). Taigi, minėtos sąlygos būtų aktualios ir Lietuvos civiliniame procese, jeigu teismas spręstų dėl laikinojo mokėjimo taikymo.

1.5.4. Įrodymų užtikrinimo priemonės

Gali susiklostyti atvejai, kai ieškovai gali neturėti tam tikrų įrodymų, o poreikis kreiptis į teismą bus neišvengiamas. Tais atvejais, kai kyla grėsmė, kad atsakovas ar kitas asmuo (nebūtinai dalyvaujantis byloje asmuo) gali prarasti, suklastoti ar sunaikinti įrodymus, ieškovas gali prašyti teismo taikyti įrodymų užtikrinimą (CPK 221 straipsnis). Konkretūs įrodymai, kurie gali būti užtikrinami, gali būti įvairūs: dokumentai, elektroniniai įrodymai, liudytojų parodymai[459], eksperto paskyrimas (siekiant, kad jis pateiktų ekspertinę nuomonę byloje), daiktų ar jų padėties pakeitimų prevencija, ir pan.[460]. Šis institutas reikšmingas tuo, kad šiuolaikinėse teisės sistemose vis dažniau suprantama, kad šalys turėtų iš anksto susipažinti su įrodymais. Tai svarbu ne tik

---

457 *M'Barek prieš Van der Vloodt*, byla NJ 1986/84 (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas, *Hoge Raad*), 1985 m. kovo 29 d. sprendimas [ECLI:NL:HR:1985:AG4992]; *Hiensch prieš Bögels*, byla NJ 2004/602 (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas, *Hoge Raad*), 2004 m. gegužės 28 d. sprendimas [ECLI:NL:HR:2004:AP0263], cituota iš *Ibid.*, para. 117.

458 Anglijos civilinio proceso taisyklės, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part25#25.

459 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 28 d. prejudicinis sprendimas byloje *St. Paul's Diary*, bylos Nr. C-104/03", EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198 buvo užduotas klausimas, ar prašymas apklausti liudytoją iki ieškinio pareiškimo yra laikinoji apsaugos priemonė pagal Briuselio reglamentą. ESTT pažymėjo, kad tokia priemonė nėra laikinoji apsaugos priemonė pagal Briuselio reglamentą. Vis dėlto, kaip pagrįstai nurodoma doktrinoje, jeigu egzistuotų tam tikras „skubotumas" ar „grėsmė", tai galėtų būti pripažįstama laikinąja apsaugos priemone (Besso Marcheis, *supra note,* 115: 396).

460 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 84.

kalbant apie tikslą juos išsaugoti, bet ir apskritai įvertinant teisinio ginčo riziką bei apsiskaičiuojant, ar apsimoka jį pradėti. Pasitaiko situacijų, kai būsimam ieškovui sunku, o gal net ir neįmanoma konkrečiai išdėstyti savo faktus ar pateikti įrodymus, reikalingus ieškiniui pareikšti ar jo apimčiai apibrėžti, nes informacija ar įrodymai, būtini argumentuotai bylai pradėti, yra būsimų atsakovų ar trečiųjų asmenų bylose[461].

Kadangi įrodymų užtikrinimas yra reglamentuojamas specialiose CPK įtvirtintose „įrodymų ir įrodinėjimo" instituto teisės normose (CPK II dalies XIII skyriaus dešimtasis skirsnis), kyla klausimas, ar įrodymų užtikrinimas patenka į laikinųjų apsaugos priemonių instituto reglamentavimo sritį. Atsakant į šį klausimą, visų pirma verta trumpai paanalizuoti šį institutą istoriniu metodu. Įrodymų užtikrinimo procedūros ištakos siekia viduramžių romėnų-kanoninę procedūrą (angl. *Romano-canonical procedure*). Popiežiaus Gregorijaus IX dekretuose minimi atvejai, kai teismas apklausdavo liudytoją prieš ieškinio pareiškimą arba ieškiniui jau esant pareikštam, kai kildavo pavojus prarasti įrodymus. Vėliau šios procedūros buvo perimtos ir išvystytos kitose Europos valstybėse[462]. Pavyzdžiui, Vokietijoje XV a. romėnų-kanonų procedūros buvo beveik visiškai perimtos. Anuomet šalys turėjo teisę prašyti išreikalauti parodymus, eksperto ataskaitą arba apžiūrą, kai kilo pavojus, kad įrodymai bus prarasti (vok. *Beweis zum ewigen Gedachtniss*). 1877 m. priėmus Vokietijos CPK, minėtos procedūros pavadinimas buvo pakeistas į įrodymų užtikrinimą (vok. *Sicherung des Beweises)*[463]. 1990 m. įrodymų užtikrinimo procedūros pavadinimas pakeistas į savarankišką įrodymų rinkimą (vok. *selbstandiges Beweisverfahren*) ir buvo pradėta naudoti eksperto parengiamoji ataskaita (angl. *expert pre-action report*), kuria siekiama išspręsti ginčą, nereikalaujant įrodyti įrodymų praradimo pavojaus (Vokietijos CPK 485 straipsnis)[464]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad Vokietijoje įtvirtinta savarankiška įrodymų rinkimo procedūra (vok. *Selbständiges Beweisverfahren*, Vokietijos CPK 485–494a), pagal kurią šaliai pateikus atitinkamą prašymą teismas gali nurodyti bylos nagrinėjimo metu arba už bylos ribų surinkti vizualinius įrodymus vietoje, apklausti liudytojus arba parengti ekspertų ataskaitą, jeigu su tuo sutinka priešinga šalis arba jeigu yra pagrindo manyti, kad įrodymai gali būti prarasti arba juos bus sunku panaudoti[465]. Taigi, tokia sistema yra atskirta nuo laikinųjų apsaugos priemonių instituto. Panašiai yra ir Ispanijoje, kur nustatyta speciali procedūra įrodymams užtikrinti (Ispanijos CPK 297 ir 298 straipsniai)[466]. Kita vertus, egzistuoja jurisdikcijos, kur laikinųjų apsaugos priemonių institutas naudojamas siekiant užtikrinti įrodymus. Žvelgiant istoriniu aspektu, Prancūzijoje jau XVII amžiuje buvo suformuota praktika, kad šalys galėjo kreiptis į *refere court* (teismą, taikiusį laikinąsias apsaugos priemones), kad

461 Trocker, *supra note,* 120: 286.

462 Besso Marcheis, *supra note,* 115: 390, 391.

463 *Ibid.,* 391.

464 *Ibid.,* 392.

465 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 79.

466 *Ibid.,* para. 78.

būtų užtikrinami įrodymai (apklausiami liudytojai, paskiriamas ekspertas). 1975 m. Prancūzijoje įstatymų leidėjas numatė *refere probatoire*, t. y. jei yra pagrįstas pagrindas, prieš ieškinį gali būti užtikrinami bet kokie įrodymai, kurie gali būti pateikiami *refere* nagrinėjimo forma[467]. Panašaus požiūrio laikomasi ir kitose valstybėse, pavyzdžiui, Italijos CPK įrodymų užtikrinimas reglamentuojamas kaip specialios laikinosios apsaugos priemonės (Italijos CPK 692–699 straipsniai). Nyderlanduose, kur kai kurios *sui generis* laikinosios apsaugos priemonės yra susijusios su įrodymais, pavyzdžiui, „laikinosios liudytojų apklausos" atvejis (nld. *voorlopig getuigenverhoor*), kai prieš pradedant procesą apklausiami liudytojai, kad būtų galima įvertinti, ar byla yra perspektyvi[468]. Taigi, įrodymų užtikrinimo (ne)priskyrimas laikinųjų apsaugos priemonių institutui priklauso nuo istorinių priežasčių, susijusių su įvairių valstybių nacionalinių procesinių įstatymų ir tradicijų savitumu.

Kalbant apie Lietuvos jurisdikciją, dar tarpukariu egzistavo „įrodymų apdraudimo" institutas. 1924 m. išleistoje knygoje „Civilinio proceso paskaitos" prof. Vladas Mačys apibūdina šį institutą, pateikdamas pavyzdį: „Asmuo A turi pretenziją į asmenį B ir remia ją dviem liudininkais, bet abu liudininku sunkiai suserga ir gali mirti arba abu rengiasi išvažiuoti tolymon šalin <...>. Arba vėl, asmuo A pagadina asmens B fakrike mašiną, del to mašina sustoja ir ji reik taisyti, kai ji bus pataisyta, nebus matyt, kas ir kaip buvo pagadinta ir kiek nuostolių padaryta, o jei ir bus matyt, tai jau ne taip aiškiai arba reikės ilgai įrodinėti[469]." Taigi, pasak V. Mačio, asmuo turi teisę prieš iškeliant bylą arba jos metu prašyti apdrausti įrodymus. Neatidėliotinais atvejais teismas gali apdrausti įrodymus ir nešaukdamas atsakovo į teismą[470]. 1938 m. Česlovo Butkio redaguotame Civilinės teisenos įstatyme (su komentarais ir aktualiomis bylomis) pažymima, kad 82^4 straipsnyje įtvirtintas „įrodymų aptikrinimo" institutas[471]. Šio instituto įgyvendinimo tvarka buvo nustatyta CTĮ 82^4–82^9 straipsniuose. Paminėtina, kad sovietmečiu sąvoka „įrodymų apdraudimas" buvo pakeista į sąvoką „įrodymų užtikrinimas". 1964 m. CPK 96 straipsnyje buvo reglamentuotas įrodymų užtikrinimo institutas, kuriuo numatyta, kad „asmenys, kurie turi pagrindo bijoti, kad pateikti jiems reikalingus įrodymus paskiau pasidarys negalima arba sunku, gali prašyti teismą tiek prieš pareiškimo padavimą, tiek ir padavus jį užtikrinti šiuos įrodymus". Lyginant minėtą normos konstrukciją su dabartiniu CPK 221 straipsniu, matyti, kad, nepaisant kelių stilistinių pataisymų[472], šios normos konstrukcija išliko nepakitusi. Autoriaus manymu, iš esmės nėra skirtumo, ar minėtą institutą vadinsime „įrodymų aptikrinimu", „įrodymų apdraudimu"

467 Besso Marcheis, *supra note,* 115: 391, 392.

468 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 76, 77.

469 Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisių fakulteto leidinys, 1924), 267.

470 *Ibid.*

471 Česlovas Butkys (red.). *Civilinės teisenos įstatymas: su visais pakeitimais ir papildymais ir su vyr. tribunolo bei rusų senato aiškinimais.* Kaunas: Šviesa, 1938, 98, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.epaveldas.lt/preview?id=C130001859568

472 Turi pagrindo „bijoti" pakeista į „baimintis"; žodis „paskiau" pakeistas į žodį „vėliau" ir žodis „pareiškimas" pakeistas į žodį „ieškinys".

ar „įrodymų užtikrinimu“, svarbu tai, kad minėtas institutas yra glaudžiai susijęs su laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymiais, t. y. egzistuoja tam tikra skuba, vertinamojo pobūdžio kriterijai nuspręsti dėl šios priemonės taikymo ir tam tikra grėsmė (rizika), kuri gali atsirasti, jeigu ši priemonė nebuvo taikoma.

Įrodymų užtikrinimo ir laikinųjų apsaugos priemonių instituto santykis buvo išaiškintas 2010 m. LAT apžvalgoje dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Šioje apžvalgoje LAT nurodė, kad įrodymų užtikrinimo ir laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis, tikslai ir taikymo prielaidos yra skirtingi[473]. Manytina, kad dėl to žemesnės instancijos teismai savo praktikoje ėmė aiškinti praktiką nurodydami, kad įrodymų užtikrinimas yra savarankiškas procesinis institutas[474], atribojant jį nuo laikinųjų apsaugos priemonių instituto. Visgi, nepaisant to, kad įstatymų leidėjas šiuos institutus reglamentuoja skirtinguose skirsniuose, tačiau, autoriaus nuomone, tai yra gimininginiai ir panašūs teisiniai institutai, nes atitinka tam tikrus panašius požymius, susijusius su siekiu išvengti grėsmės, kurią gali sukelti arba objektyvūs, arba subjektyvūs veiksniai (pavyzdžiui, laiko neigiami padariniai arba galimi nesąžiningi atsakovo veiksmai). Be to, sutiktina su teisės doktrinoje išreikšta pozicija, kad įrodymų užtikrinimo priemomėms taikytinas iš esmės laikinųjų apsaugos priemonių institutui būdingas teisinis reglamentavimas[475]. Tokią poziciją patvirtina ir privalomosios teisinės galios neturintys teisės aktai, kuriais siekiama suderinti laikinųjų apsaugos priemonių institutą, o įrodymų užtikrinimo priemonės patenka į šių klausimų reglamentavimą[476]. Be to, net ir privalomosios teisinės galios teisės aktuose (angl. *hard law*) įrodymų užtikrinimas priskiriamas prie laikinųjų apsaugos priemonių instituto. Antai, Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 7 straipsnyje numatytas įrodymų užtikrinimas ir laikinosios apsaugos priemonės, šios nuostatos yra perkeltos į ATGTĮ 81 straipsnį, Dizaino įstatymo 47(3) straipsnį, PŽĮ 55 straipsnį ir kt. Galiausiai svarbu pažymėti, kad įrodymų užtikrinimo taikymo sąlygos yra labai panašios. Paprastai pareiškėjas turi įtikinti teismą, kad, jei nutartis nebus priimta, nebus galima gauti įrodymų, leidžiančių nustatyti bylos esmę[477]. Be to, pareiškėjas, prašantis taikyti įrodymų užtikrinimą, atsako už bet kokią žalą, galinčią atsirasti dėl tokios priemonės. Tam tikrais atvejais jis gali būti įpareigojamas pateikti užstatą tokių nuostolių atlyginimui užtikrinti[478]. Taigi, autoriaus vertinimu, įrodymų užtikrinimo priemonės yra viena iš laikinųjų apsaugos priemonių rūšių, skirtų vienam konkrečiam tikslui – įrodymams byloje užtikrinti, jeigu egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme.

Visgi nereikėtų per daug absoliutinti šių dviejų institutų ir beatodariškai taikyti

---

473 LAT „Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga“, *supra note,* 354.

474 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1700-464/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1674419.

475 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 80.

476 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 198 taisyklė; UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo modelio įstatymo 17 straipsnis, *supra note,* 409.

477 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.,* para. 85.

478 *Ibid.*, para. 86.

laikinųjų apsaugos priemonių instituto teisės normų įrodymams užtikrinti. Vienas iš tokių klausimų yra teismo nutarčių apskundimo taisyklės. Įstatymų leidėjas numatė, kad nutartys, kuriomis atsisakoma tenkinti prašymą taikyti įrodymų užtikrinimą, yra skundžiamos (CPK 224 straipsnis), todėl teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad nutartys, kuriomis tenkinamas prašymas, yra neskundžiamos, nes neužkerta kelio bylos eigai[479]. Galima kelti klausimą, ar nebūtų tikslinga leisti skųsti teismo nutartis, kuriomis tenkinamas prašymas taikyti įrodymų užtikrinimą, nes iš esmės tai yra teismo nutartis, kuria tenkinama laikinoji apsaugos priemonė (CPK 151 straipsnio 1 dalis). Visgi, autoriaus vertinimu, įrodymams užtikrinti *mutatis mutandis* negalima taikyti CPK 151 straipsnio 1 dalies. Taip yra, visų pirma, dėl to, nes dar tarpukariu CTĮ 82[6] straipsnyje buvo įtvirtinta, kad „nutarimas leisti aptikrinti įrodymus nėra skųstinas[480]“. Atsižvelgiant į tai, tikslinga išlaikyti teisinio reglamentavimo nuoseklumą, Lietuvos ilgametę teisinę tradiciją ir tęsti šią tradiciją, nepaisant to, kad egzistuoja tam tikri laikinųjų apsaugos priemonių instituto ypatumai. Antra svarbi priežastis yra ta, kad nors įrodymų užtikrinimas ir priklauso laikinųjų apsaugos priemonių institutui, bet jis tuo pačiu metu priklauso ir įrodinėjimo institutui (pošakiui[481]). Šiuo atveju įrodymų užtikrinimas yra daug glaudžiau susijęs su įrodinėjimo institutu, todėl tikslinga išlaikyti tuos ypatumus, kurie būdingi įrodinėjimo procese. Taigi, šiuo metu nėra poreikio suvienodinti įrodymų užtikrinimo instituto apskundimo taisyklių su laikinųjų apsaugos priemonių instituto apskundimo taisyklėmis.

Įrodymų užtikrinimo sąvoką reikėtų atskirti nuo įrodymų rinkimo sąvokos. Autoriaus manymu, tuo atveju, kai įrodymas, kurį norima užtikrinti, nėra iki galo aiškus arba kai ieškovas abejoja, ar atsakovas turi tam tikrus įrodymus, įrodymų užtikrinimas neturėtų būti taikomas, nes kalbama apie įrodymų rinkimą, o ne konkrečių įrodymų užtikrinimą. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad įrodymų užtikrinimo tikslas yra užtikrinti ar išsaugoti įrodymus, o ne juos surasti ar išaiškinti. Todėl įrodymų užtikrinimas skiriasi nuo įrodymų surinkimo priemonių, paprastai taikomų bendrosios teisės jurisdikcijose, ypač JAV, kurios suteikia šalims teisę gauti anksčiau nežinomus įrodymus[482]. Bendrosios teisės valstybėse taikomos išskirtinės laikinosios apsaugos priemonės, skirtos įrodymams surinkti, o būtent – *Anton Piller* įsakymai, kurie taip pat vadinami paieškos įsakymais (angl. *search orders*). Teisės doktrinoje pažymima, kad paieškos įsakymai buvo sukurti pagal precedentą autorių teisių pažeidimo byloje *Anton Piller KG prieš Manufacturing Processes Ltd* ir atlieka labai svarbų vaidmenį intelektinės nuosavybės ginčuose. Tai yra *ex parte* nutartis, leidžianti įgaliotiems

---

479 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-590-370/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2269761.

480 Butkys, *supra note,* 471: 98.

481 Tarpukario civiliniame procese Vladas Mačys įrodymų teisę apibūdina kaip esminę civilinio proceso teisės dalį ar net kaip savarankišką teisės pošakį (Darius Bolzanas ir Remigijus Jokubauskas, „Vlado Mačio idėjos apie civilinio proceso teisę knygoje „Civilinio proceso paskaitos“. *Teisė* 135: 59-70, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://doi.org/10.15388/Teise.2025.135.3).

482 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 83.

asmenims įeiti į atsakovo patalpas, kad būtų galima atlikti kratą, apžiūrėti, kopijuoti ar paimti nutartyje aprašytus daiktus[483]. Tai įsakymai, kuriais šalis įpareigojama leisti ieškovo atstovams patekti į savo nuosavybę, jog būtų galima surasti tam tikrus dokumentus ir turtą, kad jie būtų išsaugoti iki teismo proceso. Pareiškėjas turi pateikti aiškių įrodymų, kad yra pavojus, jog dokumentai bus sunaikinti, ir kad atsakovas nepaisys teismo nurodymų. Turi būti labai stiprus *prima facie* įrodymas, o potenciali arba reali žala ieškovo interesams turi būti labai didelė[484]. Pažymėtina, kad panašaus pobūdžio priemonės gali būti taikomos ir civilinės teisės valstybėje, pavyzdžiui, Prancūzijos teismai taiko *saisie-contrefaçon*. Ši priemonė leidžia intelektinės nuosavybės teisių turėtojui prašyti teismo, kad šis užfiksuotų (užregistruotų) pažeidimą, t. y. suteiktų teisę pareigūnui patekti į bet kurią vietą, kurioje gali būti pastebėtas pažeidimas, ir paimti pažeidimo įrodymus[485].

Australijoje pripažįstama, kad *Anton Piller* įsakymai gali būti išduodami, kai pareiškėjas turi tvirtą *prima facie* pagrindą ir priešingu atveju patirtų realią ir didelę žalą, taip pat kai yra reali grėsmė, kad atsakovas gali sunaikinti inkriminuojančius dokumentus iki bylos, su kuria jie susiję, išnagrinėjimo. Pavyzdžiui, įvairiuose Australijos teismuose buvo priimtos nutartys, kuriose numatyta, kad atsakovas turi prisiekti ir pateikti asmenų, iš kurių buvo įgyta tam tikra intelektinė nuosavybė, vardus, pavardes ir adresus. Buvo priimtos *Anton Piller* nutartys, kuriomis reikalaujama, kad užsienio atsakovas leistų patekti į patalpas, esančias už jurisdikcijos ribų, kad būtų atliktas patikrinimas, tačiau dėl *Anton Piller* įsakymo *in personam* pobūdžio įsakymas dėl patalpų patikrinimo negali būti tinkamai priimtas, jeigu užsienio atsakovui nebuvo tinkamai įteiktas jurisdikcijoje arba jis nepateikė jurisdikcijos, arba nebuvo suteiktas leidimas įteikti atsakovui įsakymą už jurisdikcijos ribų[486].

Galiausiai, kalbant apie įrodymų užtikrinimą, verta atkreipti dėmesį ir į JAV teisės specifiką. Šioje jurisdikcijoje vartojamas sugadinimo (angl. *spolation*) terminas, reiškiantis galimų svarbių įrodymų praradimą ar sunaikinimą civilinio proceso metu. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad šioje jurisdikcijoje šalys turi pareigą išsaugoti įrodymus, kai pagrįsta tikėtis, kad prasidės teismo procesas. Šalys dažnai siunčia specialų pranešimą (angl. *spolation letter*) kitai proceso šaliai, prašydamos išsaugoti visą svarbią informaciją. Šis pranešimas gali būti bendro pobūdžio prašymas arba jame gali būti nurodyti konkretūs informacijos, kurią turi šalis, aspektai, kuriuos reikia išsaugoti. Jei yra poreikis, šalis gali kreiptis į teismą, kad išduotų nutartį dėl

---

483 Besso Marcheis, *supra note,* 115: 392, 393.

484 Campbell, *supra note,* 139: 142.

485 World Intellectual Property Organization (WIPO), „WIPO Webinar for Judges: Provisional Measures Governing the Search and Seizure of Evidence – Considering Anton Piller Orders, the Saisie-contrefaçon, and Related Mechanisms“, 2024 m. balandžio 8 d., žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d., https://www.wipo.int/en/web/judiciaries/w/news/2024/wipo-webinar-for-judges-provisional-measures-governing-the-search-and-seizure-of-evidence-considering-anton-piller-orders-the-saisie-contrefacon-and-related-mechanisms.

486 Campbell, *op. cit.,* 16.

įrodymų sugadinimo draudimo (angl. *anti-spoliation order*), kad būtų užtikrintas įrodymų išsaugojimas iki bylos pabaigos. Jei šalis nevykdo šios nutarties, teismas gali skirti sankcijas, kurios apima įrodymų nepriėmimą į bylą, nepalankių faktinių aplinkybių pripažinimą, bylos nutraukimą arba sprendimą už akių[487].

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, teigtina, kad įrodymų užtikrinimo priemonės pagal savo funkciją iš esmės atitinka laikinąsias apsaugos priemones, nes įrodymų užtikrinimui būdinga, pirma, laikinoji apsauga, atsirandanti ginčo šalies iniciatyva, antra, teismas vadovaujasi savo diskrecija ir vertina šio instituto tikslingumą, siekdamas nustatyti tokių priemonių būtinumą, trečia, šiam institutui būdingas laikinumo požymis, nes tai nėra galutinė teisinė apsauga, ketvirta, egzistuoja tam tikras skubos laipsnis, nes negalima išlaukti iki ginčo nagrinėjimo iš esmės pabaigos; penkta, įrodymų užtikrinimui būdingas akcesoriškumas, t. y. turi būti sprendžiamas pagrindinis ginčas, kuriam būtinas įrodymų užtikrinimas.

487 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 82.

2. TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ IR LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ INSTITUTO SANTYKIS

2.1. Laikinųjų apsaugos priemonių poveikis teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir kitoms žmogaus teisėms

Materialinė teisė skirta teisinių subjektų teisėms ir pareigoms nustatyti, jų elgesio riboms ir atsakomybei už pareigų nevykdymą apibrėžti, o proceso teisė reglamentuoja teisinius santykius, atsirandančius ginant materialines teises[488]. Toks skirstymas būdingas ir žmogaus[489] teisėms, nes jos gali būti skirstomos į materialines žmogaus teises, kaip antai žodžio ir spaudos laisvė ar tikėjimo laisvė, ir procedūrines žmogaus teises, kaip antai įrodymų teisė bei baudžiamojo ir civilinio proceso principai ar, pavyzdžiui, teisė į nepriklausomą teismą ir teisė būti atstovaujamam[490]. Manytina, iš esmės panaši klasifikacija galima ir pagal Konvencijos teises, t. y. Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta procedūrinė žmogaus teisė, o Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnyje, Konvencijos 8 straipsnyje, Konvencijos 10 straipsnyje yra įtvirtintos materialinės žmogaus teisės.

Svarbu atsakyti į klausimą, ar laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra dalis procedūrinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis), ar tai yra dalis kitų materialinių žmogaus teisių, kaip antai teisė į nuosavybės apsaugą, teisė į saviraiškos laisvę, teisė į privatų gyvenimą ir kt. EŽTT praktikoje išaiškinta, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis negarantuoja jokio konkretaus šių civilinių teisių turinio materialinėje teisėje, t. y. teismas, aiškindamas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, negali sukurti materialinės teisės, kuri neturi teisinio pagrindo atitinkamoje valstybėje[491]. Taigi, net ir pripažinus, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudėtį, šis institutas vis tiek išlieka procesinis institutas, kuris nemodifikuoja materialinių teisių ir pareigų Konvencijos prasme. Tokia pozicija, be kita ko, sutampa su laikinųjų apsaugos priemonių ypatybe, kad šis institutas yra tik

488 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 22.

489 Žmogaus teisės yra aktualios ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims, tačiau autorius šiame tyrime tikslingai vartoja terminą „žmogaus teisės“. Šis terminas yra tarptautiniu mastu pripažįstamas ir plačiai vartojamas tarptautinėje žmogaus teisių teisėje (angl. *international human rights law*). Vien tai, kad konkrečios žmogaus teisės gali būti taikomos juridiniams asmenims, nepakeičia nei šių teisių prigimties, nei jų vietos žmogaus teisių apsaugos sistemoje. Be to, nors ES teisėje žmogaus teisių atitikmuo yra „pagrindinės teisės“ (angl. *fundamental rights*), bet šiame tyrime esminis dėmesys skiriamas Konvencijos, o ne Chartijos, analizei. Taigi, autoriaus vertinimu, tikslinga vartoti tarptautinėje praktikoje vartojamą „žmogaus teisių“ (angl. *human rights*) sąvoką.

490 Richard B. Lillich, „Procedural Human Rights“, *Acta Juridica* (1979): 124; Krešimir Kamber, „Substantive and Procedural Criminal Law Protection of Human Rights in the Law of the European Convention on Human Rights“, *Human Rights Law Review* 20, 1 (2020): 75–100, žiūrėta, 2026 m. spalio 6 d., https://doi.org/10.1093/hrlr/ngaa005.

491 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *Roche prieš Jungtinę karalystę*“, pareiškimo Nr. 32715/06, para. 117, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102.

procesinis institutas[492] ir pats savaime negali būti materialinės teisės gynybos būdas.

Visgi apsiriboti vien tik teise į teisingą bylos nagrinėjimą, nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių institutą, nepavyksta dėl kelių objektyvių priežasčių. Pirma, laikinoji teisinė apsauga, nors ir negali suteikti galutinės[493] apsaugos byloje, tačiau, nepaisant to, ji gali sukelti tokius pat teisinius padarinius, t. y. sukurti, pakeisti ar panaikinti materialines teises ir pareigas[494]. Tuo atveju, jeigu bylos nagrinėjmas užsitęsia ilgą laiką, susiklosto situacija, kad laikinoji teisinė apsauga praranda savo laikinumo požymį, kuris yra vienas iš esminių šio instituto bruožų. Situacija gali tapti dar sudėtingesnė tuo atveju, jeigu laikinosios apsaugos priemonės, pavyzdžiui, draudimas atlikti tam tikrus veiksmus, sutampa su ieškinio dalyku. Tokiu atveju teismas, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones, iš anksto patenkina ieškinio reikalavimą, o ieškovas gali siekti vilkinti bylos nagrinėjimo procesą, nes jau priimtas jį tenkinantis teismo procesinis sprendimas. Taigi, nepaisant to, kad tai yra procesinis institutas, jis lygiai taip pat, kaip ir materialiniai teisių gynybos būdai, gali išspręsti byloje esančius klausimus ir faktiškai nulemti byloje sprendžiamas žmogaus teises. Antra, šis institutas civiliniame procese taikomas siekiant ne tik užtikrinti ieškovo materialinį reikalavimą, bet ir kitų tikslų ar interesų, pavyzdžiui, užtikrinti geriausius vaiko interesus ar viešąjį interesą. Tokiu atveju laikinųjų apsaugos priemonių taikymas siejamas ne tik su procesine teise į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis), bet ir su kitomis savarankiškomis žmogaus teisėmis. Pavyzdžiui, taikant laikinąsias apsaugos priemones šeimos bylose, kyla klausimas dėl vaiko interesų užtikrinimo (Konvencijos 8 straipsnis ir Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnis), nes, netaikius tokio pobūdžio priemonių, kyla grėsmė pažeisti ne teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, o materialinę teisę, susijusią su geriausiais vaiko interesais. Kitas pavyzdys susijęs su tuo, kad bylose dėl garbės ir orumo gynimo, teismas žiniasklaidos priemonei gali pritaikyti draudimą skelbti informaciją apie ieškovą. Tokia priemone faktiškai siekiama apsaugoti ieškovo teisę į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis), tačiau ji kartu riboja atsakovo saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis). Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra susijęs ne tik su procesine teise į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis), bet ir su kitomis materialinėmis žmogaus teisėmis.

Tokios pačios pozicijos laikomasi ir teisės doktrinoje, kurioje pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali būti susijęs su įvairių materialinių ar procesinių teisių apsauga[495], todėl laikinosios apsaugos priemonės gali skirtingai paveikti žmogaus teises. Todėl, autoriaus manymu, tikslinga pagal sukeliamus teisinius

---

492 „LApT 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-650-1097/2025“, *supra note,* 34

493 Galutinė apsauga suteikiama teismo sprendimu, kuriuo ginčas išsprendžiamas iš esmės (taikomas *res judicata* principas), o laikinųjų apsaugos priemonių institutui taikomas „laikinumo“ požymis. Skirtumai tarp galutinės ir laikinos apsaugos yra detaliau analizuojami disertacijos 1.2 dalyje.

494 EŽTT yra pripažinęs, kad laikinųjų apsaugos priemonių ir bylos nagrinėjimo iš esmės procesuose sprendžiama dėl tų pačių civilinių teisių ir pareigų, o laikinosios apsaugos priemones gali sukelti ilgalaikius ar nuolatinius padarinius („EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*“, *supra note,* 15: para. 79).

495 Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 298.

padarinius išskirti dvi koncepcijas: 1) *materialinę laikinųjų apsaugos priemonių koncepciją,* pagal kurią laikinosios apsaugos priemonės paveikia (nustato, pakeičia, panaikina) tam tikras materialines teises ir pareigas ginčo šalims; 2) *procesinę laikinųjų apsaugos priemonių koncepciją*, pagal kurią laikinosios apsaugos priemonės nepaveikia materialinių teisių ir pareigų. Pavyzdžiui, nors šiame tyrime jau minėta, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutui gimininga tokios priemonės, kaip, pavyzdžiui, teisė sustabdyti kasacine tvarka skundžiamo teismo sprendimo (nutarties) vykdymą (CPK 363 straipsnio 1 dalis), teisė sustabdyti teismo sprendimo (nutarties) vykdymą (CPK 372 straipsnio 2 dalis), įrodymų užtikrinimas (CPK 221 straipsnis) ir pan., tačiau šios priemonės dažniausiai nepaveikia materialinių teisių ir pareigų, todėl jos iš esmės susijusios tik su procesine teise į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis). Tačiau tam tikro pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, tokios kaip turto areštas ar draudimas atlikti tam tikrus veiksmus, gali tiesiogiai paveikti materialines teises ir ginčo šalių pareigas. Taigi, laikinosios apsaugos priemonės, kurios paveikia tam tikras materialines teises ir pareigas, pavyzdžiui, atsakovui uždraudžiama disponuoti turtu, taip pat paveikia ir žmogaus teises, kurios susijusios su paveikta materialine teise.

Toliau bus detalizuojamos šios dvi koncepcijos ir tai, kokią įtaką jos daro teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir kitoms žmogaus teisėms.

2.1.1. Procesinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija

Remiantis procesine laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija, šis institutas nėra skirtas paveikti materialines teises ir pareigas. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra CPK reglamentuojamas institutas, todėl jis yra procesinis institutas ir nėra vienas iš materialinės teisės gynybos būdų. Teisės teorijoje sąvoka „teisės institutas“ reiškia „teisės normų grupę, jungiančią teisės normas, reguliuojančias tam tikrą visuomeninių santykių rūšį jai būdingu metodu (būdu), ir sudarančią teisės pošakio ar teisės šakos dalį[496]“. Žodis „procesinis“ pabrėžia, kad tai yra procesinės teisės dalis. Pagal bendrąją taisyklę civilinio proceso teisės normos skirtos nustatyti, kaip gali būti ginama pažeista materialinė teisė, ir įgyvendinti šios materialinės teisės apsaugą[497]. Taigi, remiantis procesine laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcija, šis institutas, kaip procesinės teisės institutas, tik užtikrina būsimų materialinių teisių įvykdymą, tačiau taikomos priemonės pačios savaime nėra skirtos materialiniam teisiniam reikalavimui įvykdyti. Be to, civilinė byla gali būti išnagrinėta ir teismo sprendimas gali būti įvykdytas net ir nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių. Todėl šis institutas yra šalutinis atsižvelgiant į materialinių teisinių reikalavimų patenkinimą.

Kalbant apie procesinį laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį, teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikia atskirti nuo teismo galutinio sprendimo ir jo padarinių. Doktrinoje pažymima, kad, teismui išsprendus bylą iš esmės, atsakius į

496 Vaišvila, *supra note,* 220: 342.

497 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 22.

klausimą, kas teisus konkrečioje situacijoje, ji baigiama nagrinėti *teisingumo vykdymo aktu*[498]. Teismo sprendimą galima apibrėžti kaip teisminės valdžios priimtą motyvuotą individualaus pobūdžio privalomą teisės taikymo aktą, kuriuo aiškinant ir taikant teisės normas konkretiems šalių santykiams iš esmės ir galutinai išsprendžiamas ginčas del teisės: nustatomi, pakeičiami ir nutraukiami materialieji teisiniai šalių santykiai[499]. Teisingumo vykdymo aktas gali būti tik teismo aktas[500]. Taigi, teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių nėra *teisingumo vykdymo aktas*, nes šia nutartimi nesprendžiamas ginčas iš esmės, šis institutas neturi nei *res judicata,* nei prejudicinės galios, taigi, šia nutartimi nėra įvykdomas materialinis teisingumas.

Tokios praktikos laikomasi ir Lietuvos teismų praktikoje. Pavyzdžiui, vienoje byloje susiklostė situacija, kai pirmosios instancijos teismas pritaikė laikinąsias apsaugos priemones, t. y. uždraudė skaičiuoti netesybas ir palūkanas už restruktūrizuojamos bendrovės prievoles, atsiradusias iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos. Byloje kilo ginčas, ar teismas gali patvirtinti kreditoriaus finansinį reikalavimą, kurį sudarė palūkanos, susidariusios už laikotarpį, kai buvo pritaikytas draudimas skaičiuoti šias palūkanas. LApT nurodė, kad procesiniu laikinųjų apsaugos priemonių institutu „šalių materialieji teisiniai santykiai negali būti modifikuojami, dėl šių teisinių santykių negali būti nusprendžiama iš esmės“[501]. Teismas laikėsi pozicijos, kad „laikinosios apsaugos priemonės negali apibrėžti ir nustatyti kreditorės materialiojo reikalavimo (restruktūrizuojamai įmonei – *aut. past.*), kildinamo iš paskolos sutarties, apimties bei dydžio“[502]. Taigi, teismas laikėsi laikinųjų apsaugos priemonių, kaip procesinio instituto, koncepcijos ir pripažino, kad anksčiau taikytos laikinosios apsaugos priemones – draudimas skaičiuoti netesybas ir palūkanas – nėra aktualios patvirtinant finansinį reikalavimą restruktūrizavimo byloje[503], nes ne procesiniu laikinųjų apsaugos priemonių institutu, o tik galutiniu teismo sprendimu galima modifikuoti materialines šalių teises ir pareigas.

Panaši tendencija, pagal kurią laikomasi nuomonės, kad laikinosios apsaugos priemonės negali paveikti materialinių teisių ir pareigų, iš esmės atsispindi analizuojant ir kitokią teismų praktiką. Pavyzdžiui, egzistuoja išaiškinimai, kad laikinosios apsaugos priemonės turi būti susijusios su pareikštais materialiniais reikalavimais[504]; arba išaiškinimai, kad galima taikyti tik tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurios skirtos

---

498 Pranas Kuconis ir Vytautas Nekrošius, *Teisėsaugos institucijos*, 2 leidimas (Vilnius: Justitia, 2001), 34.

499 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 3* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 572.

500 Raižys, *supra note,* 89: 95.

501 „LApT 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-650-1097/2025“, *supra note,* 34.

502 *Ibid.*

503 Teismas nurodė, kad „laikinosios apsaugos priemonės, taikomos kaip CPK nurodytos procesinės priemonės, skirtos procesiniams tikslams, nepaneigia kreditoriaus materialiųjų teisių, todėl finansinio reikalavimo tvirtinimo klausimas galimas tik teismo procesiniu dokumentu, kuriuo išnagrinėjamas ginčas dėl finansinio reikalavimo esmės (materialinis teisinis reikalavimas)“ (*Ibid.*).

504 „LApT 2024 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-738-330/2024“, *supra note,* 266.

sprendimui, kurį galima vykdyti priverstinai, užtikrinti[505], ar tai, kad laikinosios apsaugos priemonės negali sutapti su pareikštais ieškinio materialiniais reikalavimais[506]. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo sprendžiama dėl Advokatų tarybos sprendimo panaikinimo ir prašyta sustabdyti Advokatų tarybos sprendimo galiojimą. LApT pažymėjo, kad „laikinųjų apsaugos priemonių taikymas negali sutapti su ieškinio reikalavimu, nes jų paskirtis ir tikslai skiriasi[507]“. Visos minėtos taisyklės užtikrina tai, kad šis institutas nebūtų taikomas savarankiškai, t. y. nesant jokio materialinio reikalavimo, arba kad nebūtų naudojamas kaip vienas iš materialinių teisių gynybos būdų. Analizuojant šiuos išaiškinimus galima daryti išvadą, kad Lietuvos teismų praktikoje vis dar dažnai remiamasi procesine laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija, t. y. nurodoma, kad šis institutas nėra skirtas materialinėms teisėms ir pareigoms paveikti (nustatyti, pakeisti ar panaikinti).

Vis dėlto pastaruoju metu procesinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija praranda savo aktualumą, nes, norint taikyti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimo[508], tenka pripažinti, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali paveikti civilines teises ir pareigas (angl. *determine civil rights and obligations*). EŽTT yra išaiškinęs, kad „sąvoka „civilinės teisės ir pareigos“ negali būti aiškinama vien tik atsižvelgiant į valstybės atsakovės vidaus teisę; tai „autonominė“ sąvoka, kylanti iš Konvencijos[509]“. Iki 2009 metų EŽTT praktikoje buvo laikomasi nuomonės, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimams nebuvo taikomas Konvencijos 6 straipsnis, nes buvo laikomasi praktikos, jog laikinųjų apsaugos priemonių klausimai nepaveikia civilinių teisių ir pareigų[510]. Tai, be kita ko, patvirtino ir tos aplinkybės, kad laikinosios apsaugos prie-

505 „LApT 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023“, *supra note,* 371.

506 „LApT 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“, *supra note,* 35.

507 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-120-553/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2303230.

508 Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo civilinėse bylose reikalavimai: 1) Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymas civilinėse bylose pirmiausia priklauso nuo to, ar egzistuoja „ginčas“ (pranc. *contestation*); 2) ginčas turi būti susijęs su „teise“, pagal kurią bent jau argumentuotai galima teigti, kad ji pripažįstama pagal vidaus teisę, neatsižvelgiant į tai, ar ji saugoma pagal Konvenciją; 3) ginčas turi būti tikras ir sudėtingas; jis gali būti susijęs ne tik su faktiniu subjektinės teisės egzistavimu, bet ir su jos apimtimi bei įgyvendinimo būdu; 4) bylos nagrinėjimo rezultatas turi būti tiesiogiai lemiamas nagrinėjamai „civilinei“ teisei; vien menkų sąsajų ar tolesnių padarinių nepakanka, kad būtų pradėta taikyti 6 straipsnio 1 dalis („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Grzęda prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 43572/18, para. 257-259, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216400).

509 *Ibid*., para. 287.

510 „EŽTT sprendimas byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją*“, *supra note,* 14.

monės yra laikinos, neturi *res judicata*[511] galios ir gali būti keičiamos. Tačiau 2009 m. EŽTT pakeitė praktiką byloje *Micallef prieš Maltą*[512] ir pripažino, kad bylų nagrinėjimas valstybėse narėse trunka pernelyg ilgai, teismų taikomos laikinosios apsaugos priemonės kartais ilgam paveikia civilinę teisę ir pareigą, o kartais net ir visam laikui[513]. Atsižvelgdamas į tai, EŽTT nusprendė, jog nėra pagrįsta manyti, kad bylos dėl laikinųjų apsaugos priemonių nepaveikia civilinių teisių ar pareigų. Be to, ne visada laikinosiomis apsaugos priemonėmis padarytą žalą galima ištaisyti vėlesniu etapu, išskyrus galbūt galimybę gauti piniginę kompensaciją. Todėl EŽTT nusprendė įdiegti naują požiūrį (angl. *new approach*) dėl Konvencijos 6 straipsnio taikymo, kuriuo nustatė sąlygas, kuriomis laikinųjų apsaugos priemonių bylose galima vadovautis Konvencijos 6 straipsniu. Pirma, tiek pagrindinė byla, tiek byla dėl laikinosios apsaugos priemonės turi būti suprantama kaip civilinė pagal Konvencijos 6 straipsnį[514]. Antra, reikia nuodugniai išnagrinėti laikinosios priemonės pobūdį, tikslą ir poveikį atitinkamai asmens teisei. Kai gali būti laikoma, kad laikinoji apsaugos priemonė veiksmingai paveikia civilinę teisę ar pareigą (angl. *determine the civil right or obligation*), nepaisant to, kiek ji galioja, Konvencijos 6 straipsnis gali būti taikomas[515].

Dėl pirmojo pakopos testo svarbu atriboti civilinius ginčus nuo kitokio pobūdžio ginčų. Tuo tikslu EŽTT yra sprendęs dėl termino „civilinė" ir nurodęs, kad spręsti, ar teisė arba pareiga turi būti laikoma civiline Konvencijos požiūriu, turi būti nustatoma atsižvelgiant į jos materialųjį turinį ir padarinius, o ne į jos teisinį kvalifikavimą pagal atitinkamos valstybės vidaus teisę. Vykdydamas priežiūros funkcijas, EŽTT atsižvelgia į Konvencijos objektą ir tikslą bei kitų valstybių nacionalines teisines sistemas[516]. Sąvokos „civilinė" dalis apima bylas, kurios iš pradžių gali atrodyti nesusijusios su civiline teise, bet kurios gali turėti tiesioginį ir reikšmingą poveikį asmeniui priklausančiai privačiai turtinei ar neturtinei teisei[517]. Iš esmės Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymas privačių asmenų ginčams, kurie vidaus teisėje priskiriami civiliniams, Teisme neginčijamas. EŽTT yra taikęs Konvencijos 6 straipsnį net ir tiems ginčams, kurie

---

511 Pažymėtina, kad EŽTT praktikoje *res judicata* principas, užtikrinantis teisinį stabilumą, patenka į Konvencijos 6 straipsnio dalį. Nukrypimas nuo šio principo pateisinamas tik tuomet, kai tai būtina dėl esminių ir įtikinamų aplinkybių („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Ryabykh prieš Rusiją*", pareiškimo Nr. 52854/99, para. 52, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61261).

512 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*", *supra note,* 15: para. 80–86.

513 *Ibid.,* para. 79.

514 *Ibid.,* para. 84.

515 *Ibid.,* para. 85.

516 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *König prieš Vokietiją*", pareiškimo Nr. 6232/73, para. 84, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512.

517 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Denisov prieš Ukrainą*", pareiškimo Nr. 76639/11, para. 51, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186216.

buvo perduoti nagrinėti arbitražui[518]. Taigi, terminas „civilinė“ yra plačiai aiškinamas EŽTT praktikoje.

Svarbu pažymėti ir tai, kad sprendime, priimtame byloje *Micallef prieš Maltą,* minima „civilinė asmens teisė“ nebūtinai reiškia, kad tiek pagrindinės bylos „civilinė teisė“ ir laikinųjų apsaugos priemonių bylos „civilinė teisė“ turi būti analogiško pobūdžio. Priešingai, tai gali būti dvi atskiro pobūdžio civilinės teisės. Laikinųjų apsaugos priemonių procesams EŽTT taikė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kuria nesprendžiama dėl pagrindinės bylos dalyko, bet kuri turėjo „tiesioginį poveikį nagrinėjamai civilinei teisei“[519]. Pavyzdžiui, byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*, kurioje buvo prašoma akcijų nuosavybės teisės priteisimo, buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės – draudimas šaukti akcininkų susirinkimą. Tai yra visiškai kitokio pobūdžio civilinės teisės, tačiau EŽTT pripažino, kad Konvencijos 6 straipsnis yra taikytinas. Atitinkamai byloje *Micallef prieš Maltą* minima „asmens teisė“ nebūtinai reiškia, kad laikinąja apsaugos priemone turi būti sprendžiama dėl tos pačios teisės, kuri yra pagrindinis bylos dalykas[520].

Dėl antrojo pakopos testo, t. y. sprendžiant dėl to, ar laikinosios apsaugos priemonės „veiksmingai paveikia“ asmens teises, būtina kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį, tikslą ir poveikį asmens teisėms. Pavyzdžiui, byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą* komerciniam subjektui buvo pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – draudimas naudotis patalpomis, kol vyksta ginčas dėl patalpų nuosavybės teisės. Dėl pritaikytos priemonės minėtas subjektas turėjo nutraukti nuomos sutartį su nuomininku, kuriam nuomojo komercines patalpas. EŽTT pripažino, kad nors laikinoji apsaugos priemonė nesprendė dėl asmens nuosavybės teisės į minėtas patalpas, bet pritaikyta priemonė veiksmingai paveikė šio asmens teises, todėl Konvencijos 6 straipsnis yra taikomas[521]. Kita vertus, EŽTT praktikoje pripažįstama, kad tam tikrais atvejais reikalavimo įvykdymą užtikrinančioms laikinosioms apsaugos priemonėms gali ir nebūti taikomi Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai, jei šios priemonės reikšmingai nepaveiks civilinės teisės. Pavyzdžiui, bylose

---

518 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Xavier Lucas prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 15567/20, para. 30-32, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217615.

519 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Kübler prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 32715/06, para. 48, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102811.

520 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimų Nr. 12266/07 ir 3 kt., para. 64, 65, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108508.

521 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą*“, pareiškimo Nr. 78121/16, para. 43, 44, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-246025.

Štokalo ir kiti prieš Kroatiją[522] *ir Imobilije Marketing d.o.o. ir Ivan Debelić prieš Kroatiją*[523] Konvencijos 6 straipsnis nebuvo taikomas, pripažįstant, kad turto areštas sukelia *in rem* efektą, kuris nenulėmė civilinės teisės ir pareigos. Autoriaus manymu, ši EŽTT praktika kritikuotina, nes laikinosios apsaugos priemonės, kuriomis areštuojamas atsakovo turtas, yra paveikiančios atsakovo materialinę teisę (teisę į nuosavybės apsaugą), nes atsakovas faktiškai nebegali naudotis turto disponavimo teise, todėl turėtų būti laikomos patenkančiomis į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. EŽTT praktikoje pasitaikė ir teigiamų pavyzdžiui, byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką* pripažinta, kad laikinoji apsaugos priemonė nėra tik apsauginė, nes ji pritaikyta byloje nedalyvaujančiam asmeniui – bendrovei, dėl kurios akcijų ginčijasi akcininkai[524]. Taigi, buvo suteikta didesnė žmogaus teisių apsauga asmeniui, kuris nedalyvavo byloje. EŽTT praktikoje buvo spręsta ir dėl kitų bylų[525], tačiau kiekvienu atveju individualiai spręsta, ar laikinosios apsaugos priemonės yra nulemiančios civilines teises ir pareigas.

Galiausiai pažymėtina, kad EŽTT praktikoje Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies dviejų pakopų testo vertinimas ne visada yra aktualus. Tam tikrais atvejais laikinosios apsaugos priemonės nebuvo vertinamos nagrinėjant dviejų pakopų testą, nes net nekyla abejonių dėl to, kad šios priemonės paveikia materialines teises ir pareigas, pavyzdžiui, byloje *RTBF prieš Belgiją* buvo taikoma laikinoji apsaugos priemonė – draudimas laikinai transliuoti televizijos programą[526], tačiau teismas faktiškai netaikė minėto testo dėl to, ar priemonė „nulemia civilinę teisę ir pareigą". Manytina, kad tokia pozicija pasirinkta todėl, kad tai buvo išties akivaizdu, jog laikinoji apsaugos priemonė faktiškai nulėmė civilinę teisę ir (ar) pareigą. Kitoje byloje, pavyzdžiui, UAB „*JGK Statyba*" *ir Guselnikovas prieš Lietuvą*[527] taip pat netaikytas testas, nors byloje buvo iš esmės nuspręsta, kad turto areštas buvo taikytas nepagrįstai. Dar kitoje byloje,

---

522 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Stokalo ir kt. prieš Kroatiją*", pareiškimo Nr. 22632/07. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104809.

523 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Imobilije Marketing d.o.o. ir Ivan Debelić prieš Kroatiją*", pareiškimo Nr. 23060/07. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104810.

524 „EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*", *supra note,* 520, para. 70.

525 Tam tikrose bylose Konvencijos 6 straipsnis nebuvo taikomas („EŽTT nutarimas dėl priimtinumo byloje *Stokalo ir kt. prieš Kroatiją*", *op. cit.*; ir „EŽTT nutarimas dėl priimtinumo byloje *Imobilije Marketing D.O.O. ir Debelic prieš Kroatiją*", *op. cit.*), o kitose – Konvencijos 6 straipnis buvo taikomas („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Mercieca ir kt. prieš Maltą*", pareiškimo Nr. 21974/07. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105114).

526 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *RTBF prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 50084/06, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104265.

527 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 3330/12 Court (Second Section) | 05/11/2013 https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127619.

pavyzdžiui, 2013 m. *Cumhuriyet Vakfi ir kiti prieš Turkiją*[528], buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės – laikinas draudimas platinti laikraščius apie ieškovą, tačiau EŽTT taip pat nevertino minėtų dviejų pakopų testo. Visgi, manytina, kad ne visose bylose pagrindinė problema kilo dėl procedūrinių aspektų (Konvencijos 6 straipsnis), nes daugiausia dėmesio buvo skirta materialinėms žmogaus teisėms (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis, Konvencijos 8 ar 10 straipsniai) arba materialinės žmogaus teisės absorbuodavo procedūrines problemas. Tačiau negalima paneigti to, kad minėtose bylose pripažinta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali sukelti realius teisinius padarinius ir faktiškai paveikti materialines teises ir pareigas, nes spręsta dėl atitinkamų Konvencijos straipsnių, kuriuose įtvirtintos materialinės žmogaus teisės.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, galima teigti, kad procesinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija, pagal kurią laikinosios apsaugos priemonės negali paveikti materialinių teisių ir pareigų, neturi būti suabsoliutinama. EŽTT praktikoje pripažįstama, kad tam tikros laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali paveikti civilines teises ir pareigas, todėl Lietuvos teismų praktikoje taip pat reikėtų vadovautis požiūriu, kad laikinosios apsaugos priemonės gali paveikti materialines teises ir pareigas. Šiais laikais laikinosios apsaugos priemonės, lygiai taip pat kaip ir materialinėje teisėje nustatyti teisių gynybos būdai, gali faktiškai paveikti materialines teises ir pareigas, todėl tokiame procese taip pat aktualūs ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai.

2.1.2. Materialinė laikinųjų apsaugos priemonių koncepcija

Kaip jau minėta, šiuo metu nekyla didelių abejonių dėl to, kad laikinosios apsaugos priemonės gali paveikti (nustatyti, pakeisti ar panaikinti) materialines teises ir pareigas, tačiau verta detaliau paanalizuoti, kaip laikinosios apsaugos priemonės daro įtaką ieškovo ir atsakovo materialinėms teisėms ir kokius padarinius tai gali sukelti. Pagal apibrėžtį „materialinė teisė“ iš esmės yra „teisinių santykių subjektų teises ir pareigas, t. y. galimo ir leistino elgesio ribas ir atsakomybę už pareigų nevykdymą, nustatanti teisės dalis[529]“. Tačiau laikinosios apsaugos priemonės ne visada vienodai paveikia tiek ieškovo, tiek atsakovo materialines teises ir pareigas, todėl šiuo atveju verta atskirai analizuoti du skirtingus atvejus. Pirmiausia tikslinga aptarti atvejus, kai laikinosios apsaugos priemonės paveikia ieškovo materialines teises ir pareigas, o antra – atvejus, kai laikinosios apsaugos priemonės paveikia atsakovo materialines teises ir pareigas.

Analizuojant pirmąjį atvejį dėl ieškovo materialinių teisių patenkinimo, primintina, kad paprastai laikinosios apsaugos priemonės neturi iš karto patenkinti ieškovo materialinio reikalavimo. Tačiau egzistuoja tam tikros išimtys, t. y. kai šalis pareiškia prevencinį ieškinį[530] arba daromas tęstinio pobūdžio pažeidimas, pavyzdžiui, kai ieškovas prašo priteisti jam laikiną išlaikymą (CK 3.65 straipsnio 1 dalies 4 punktas,

528 „EŽTT sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 42.

529 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 22.

530 „LApT 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, *supra note,* 35.

CPK 145 straipsnio 1 dalies 11 punktas)[531]. Šios išimtys, be kita ko, patvirtina ir kitų valstybių jurisdikcijose egzistuojančią savarankišką laikinųjų apsaugos priemonių rūšį – *interim payment*[532], kuri pagrįsta tuo požiūriu, kad kai susiduriama su išskirtiniu ieškovo teisės pažeidimu, toks pažeidimas gali būti sušvelnintas įpareigojant atsakovą iš karto sumokėti ieškinio reikalavimo sumą, o pinigai atsakovui gali būti grąžinami tik tuo atveju, jeigu teismo sprendimu ieškinys bus atmestas[533]. Bet galima kelti klausimą, kodėl paprastai vengiama laikinosiomis apsaugos priemonėmis iš karto patenkinti ieškovo reikalavimą? Atsakymas į šį klausimą galėtų būti pateikiamas atsižvelgiant į mokslininko S. Goldstein išsakytą mintį, kad „laikinosios apsaugos priemonės yra ieškovo gynybos priemonės, kurios gali būti taikomos *neįrodžius atsakovo atsakomybės*[534]“. Vadinasi, laikinųjų apsaugos priemonių teisiniai padariniai yra labai panašūs į įprastus teisių gynybos būdus, tačiau laikinoji teisinė apsauga yra taikoma supaprastinta tvarka (nutartys iš karto vykdomos, gali būti taikomos neinformuojant atsakovo, bylos nagrinėjimas nevyksta iš esmės bei jis vyksta operatyviai ir pan.). Taigi, šiam procesui ne visa apimtimi taikomos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos, todėl šis procesas vargu ar gali būti visada pripažintas teisingas atsakovo atžvilgiu. Ne veltui kai kurių valstybių teisės mokslininkai pripažįsta, kad procesas, kurio metu suteikiama laikina teisinė apsauga, yra viena iš sumarinio (supaprastinto) civilinio proceso formų, nes taikant šią apsaugą siekiama „paspartinti teisminę gynybą esant supaprastintam procesui“[535].

Atkreiptinas dėmesys, kad laikinosios apsaugos priemonės paveikia ieškovo materialines teises ir pareigas ne tik ieškinio reikalavimo patenkinimo aspektu, bet ir kitokiu būdu, t. y. numatant naujas teises ir pareigas ieškovui (pavyzdžiui, pritaikius reguliacinio pobūdžio laikinąją apsaugos priemonę). Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad

---

531 „LApT 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“ , *supra note,* 35.

532 Apie šią laikinųjų apsaugos priemonių rūšį detaliau žr. disertacijos 1.5.3 dalį.

533 Miles, *Provisional Measures before..., supra note,* 116: 28.

534 Stephen Goldstein, „Recent Developments and Problems in the Granting of Preliminary Relief: A Comparative Analysis“, *Revue hellénique de droit international* (1987–1988): 13, cituota iš Trocker, *supra note,* 120: 272.

535 Žr. Norkus, *supra note,* 1: 18–19. Be to, taikant laikinąsias apsaugos priemones siekiama tos pačios gynybos, kaip ir galutiniu teismo sprendimu, tačiau dėl išskirrtinių aplinkybių taikant šį institutą tai įvyksta „pagreitintai“. Tai ypač akivaizdu situacijose, kai laikinosios apsaugos priemonės (išimtiniais atvejais) sutampa su ieškinio reikalavimu. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas taip pat turi panašumą su supaprastintu civiliniu procesu dėl to, kad teisinė apsauga suteikiama be visapusiško bylos aplinkybių tyrimo. Visgi egzistuoja tam tikri formalūs skirtumai, pavyzdžiui, laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra „laikinas“, neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios, o supaprastinto civilinio proceso tvarka gali būti priimami ir galutiniai teismo procesiniai sprendimai (pavyzdžiui, dėl teismo įsakymo ar dokumentinio proceso tvarka). Tačiau, kaip jau minėta, dėl užsitęsusių teismo procesų, „laikinumo“ efektas kartais prilygsta ginčo išsprendimui iš esmės.

tiek teisės doktrinoje[536], tiek teismų praktikoje[537] pripažįstama, kad ieškovo prašomos laikinosios apsaugos priemonės turi atitikti sąsajumo kriterijų[538]. Taigi, turi būti sąsaja tarp asmens, prašančio taikyti šias priemones, laikinųjų apsaugos priemonių, kurių prašoma, ir materialinių teisių ir pareigų, dėl kurių sprendžiama teismo procese. Šis reikalavimas yra vienas iš būdų užtikrinti, kad šiuo institutu nebūtų piktnaudžiaujama ir nebūtų prašoma tokių laikinųjų apsaugos priemonių, kurios niekaip nesusijusios su ieškovo materialinėmis teisėmis ir pareigomis.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali paveikti (nustatyti, pakeisti, panaikinti) ieškovo materialines teises ir pareigas, o išimtiniais atvejais teismas gali taikyti net ir tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurios visiškai sutampa su ieškinio reikalavimu (pavyzdžiui, prevencinio ieškinio atveju).

Antrasis svarbus nagrinėjamu atveju analizuojamas aspektas yra susijęs su tuo, kaip laikinosios apsaugos priemonės gali paveikti atsakovo materialines teises ir pareigas. Dauguma rūšių laikinųjų apsaugos priemonių (pavyzdžiui, reikalavimo įvykdymą užtikrinančios priemonės, reguliacinio pobūdžio priemonės, laikiną ieškinio patenkinimą užtikrinančios priemonės) vienaip ar kitaip paveiks atsakovo materialines teises ir pareigas. Šiuo atveju egzistuoja ypatumas, kad sprendžiant dėl to, ar atsakovo teisės ir pareigos yra paveikiamos teisėtai, kyla poreikis įvertinti laikinųjų apsaugos priemonių poveikį Konvencijoje įtvirtintų materialinių žmogaus teisių apsaugai. Autoriaus nuomone, tikslinga trumpai aptarti kelias pagrindines atsakovo materialinio pobūdžio žmogaus teises, kurios EŽTT praktikoje dažnai yra paveikiamos pritaikant laikinąsias apsaugos priemones: 1) teisę į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis); 2) teisę į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis); 3) teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis).

Kalbant apie teisę į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis), pažymėtina, kad EŽTT yra konstatavęs, kad teisė į nuosavybę yra svarbi sprendžiant dėl tokių laikinųjų apsaugos priemonių, kurios susijusios su turtu, pavyzdžiui, turto areštas ar draudimas perleisti nuosavybės teisę. Tačiau nuosavybė gali būti ribojama ir kitokio pobūdžio priemonėmis, pavyzdžiui, Prahos teismas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką byloje*[539] taikė laikinąją apsaugos priemonę – draudimą šaukti įmonės visuotinį akcininkų susirinkimą, o EŽTT pripažino, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių buvo užkirstas kelias bendrovei pareiškėjai visapusiškai naudotis savo nuosavybe, pavyzdžiui, paskirstyti pelną akcininkams ar sudaryti tam tikras sutartis, todėl taikytina Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio 2 dalis[540]. Visgi

---

536 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 52; Miles, *Provisional Measures before...*, *supra note*, 116: 180, 298.

537 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-464/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2275982.

538 Anglų kalba šis reikalavimas kartais įvardijamas kaip *linkage-test.*

539 „EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, *supra note,* 520.

540 *Ibid.,* para. 46.

bendroji praktika sprendžiant dėl šių klausimų yra tokia, kad EŽTT, nustatęs, kad laikinoji apsaugos priemonė patenka į Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio antrosios pastraipos taikymo sritį, turi išsiaiškinti, ar: 1) laikinoji apsaugos priemonė buvo teisėta; 2) atitinkanti bendrąjį interesą; 3) egzistavo pagrįstas proporcingumo santykis tarp taikomų priemonių ir siekiamo tikslo[541]. EŽTT yra pažymėjęs, kad teismų taikomos laikinosios apsaugos priemonės turi užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp bendrojo intereso reikalavimų ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų[542]. Tačiau tokios pusiausvyros nustatymas iš esmės paliekamas valstybių diskrecijai. EŽTT teigia, kad „vidaus teismai neabejotinai turi geresnes galimybes nei EŽTT įvertinti būtinybę taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę, Teismas turi tik patikrinti, ar kišimasis, dėl kurio skundžiamasi, nėra akivaizdžiai nepagrįstas[543]“. Vienas iš svarbių reikalavimų dėl proporcingumo vertinimo yra taikomų apribojimų trukmė. Pagal EŽTT praktiką sprendžiant dėl nuosavybės teisės pažeidimo, svarbi aplinkybė yra taikomų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdis ir viso teismo proceso trukmė, kadangi nuo teismo proceso trukmės dažnu atveju priklauso ir taikomų laikinųjų apsaugos priemonių trukmė[544]. Turto areštas EŽTT praktikoje vertinamas kaip itin griežta ir apribojanti priemonė[545]. EŽTT pabrėžė, kad pagrindinio teismo proceso trukmė gali būti netiesioginis padarinys, lemiantis laikinųjų apsaugos priemonių neproporcingumą[546]. Šis aspektas buvo ir byloje *UAB „JGK statyba“ prieš Lietuvą*, kurioje laikinosios apsaugos priemonės buvo taikomos ilgiau nei dešimt metų. Tačiau byloje *Džinić prieš Kroatiją* laikinosios apsaugos priemonės buvo taikomos pustrečių metų, todėl EŽTT nustatė, kad turto apribojimai buvo neproporcingi, nes areštuoto turto vertė buvo beveik devynis kartus didesnė už turtinę naudą, tariamai gautą įvykdžius nusikaltimą, o vidaus teismai dėl to neatliko jokio vertinimo[547].

Laikinosios apsaugos priemonės taip pat gali paveikti tokias materialines teises kaip teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis). Privatus gyvenimas yra plati sąvoka, kurios neįmanoma išsamiai apibrėžti[548]. Šiame kontekste laikinosios apsaugos

---

541 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 16 d. sprendimas byloje *Karahasanoglu prieš Turkiją*“, pareiškimų Nr. 21392/08, Nr. 32844/17, Nr. 53870/09, para. 145, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208535.

542 „EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, *supra note,* 520: para. 50.

543 *Ibid*.

544 „EŽTT sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 42: para. 139.

545 *Ibid*., para. 129.

546 *Ibid*., para. 131, 132.

547 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Džinić prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 38359/13, para. 70-82, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162868.

548 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Niemietz prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 13710/88, para. 29, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57887.

priemonės dažnai susijusios su šeimos teisiniais santykiais. Nors paprastai laikinosios apsaugos priemonės skirtos užtikrinti pareiškėjų interesus, tačiau laikinojo pobūdžio nutartis dėl tėvų pareigų ar išlaikymo priteisimo ginčo laikotarpiu yra laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, kuria ginami ne tik kurio nors iš tėvų, bet ir vaiko interesai[549]. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Stankūnaitė prieš Lietuvą*[550] sprendė dėl Lietuvos teismų pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, kuria uždrausta vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiu vaiku ar lankytis tam tikroje vietoje (CK 3.65 straipsnio 2 dalis), ir jos vykdymo. EŽTT nurodė, kad neturi pagrindo abejoti, kad laikinosios apsaugos priemonės buvo pritaikytos dėl tuo metu pagrįstos priežasties – ką tik buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kuriame pareiškėja buvo įtariama padėjusi seksualiai išnaudoti jos dukterį. Lietuvos teismai pirmenybę teikė vaiko interesams, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 8 straipsnį ir nacionalinę teisę[551]. Be to, teismas netrukus pakeitė bendravimo tvarką ir nuo 2009 m. balandžio mėn. pareiškėjai buvo leista reguliariai matytis su dukterimi[552].

Taikant laikinąsias apsaugos priemones visais atvejais būtina atkreipti dėmesį į bendrus reikalavimus, siekiant nepažeisti Konvencijos 8 straipsnio. Pirma, nacionalinė teisė turi būti aiški, numatoma ir tinkamai prieinama[553]. Antra, ribojimai turi būti „būtini demokratinėje visuomenėje". EŽTT, siekdamas nustatyti, ar konkretus Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas yra „būtinas demokratinėje visuomenėje", derina valstybės narės interesus su pareiškėjo teise[554]. Trečia, laikinoji apsaugos priemonė turi būti proporcinga siekiamam tikslui[555]. Taikant laikinąsias apsaugos priemones šeimos bylose, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad įstatymai įpareigoja teismą šeimos bylose būti aktyvų ir suteikia jam teisę įrodymus rinkti savo iniciatyva. Į šį aspektą yra atkreipęs dėmesį ir EŽTT byloje *Širvinskas prieš Lietuvą.* Pareiškėjas skundėsi, kad jo teisės buvo pažeistos dėl to, kad teismas, spręsdamas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (dukters laikinos gyvenamosios vietos nustatymo), šį klausimą išnagrinėjo jam nepranešęs. Be to, teismo procesas buvo pernelyg ilgas, todėl, pasak pareiškėjo, Lietuvos teismai, priimdami sprendimus, buvo palankesni dukters motinai, taip diskriminuodami jį dėl lyties. EŽTT pažymėjo, kad nors pagal CPK klausimas dėl laikinųjų

549 Rozalinova, Angelov ir Georgiev, *supra note,* 118: 82.

550 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimas byloje *Stankūnaitė prieš Lietuvą*", pareiškimo Nr. 67068/11, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-197212.

551 *Ibid.,* para. 117.

552 *Ibid.,* para. 118.

553 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1983 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Silver ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*", pareiškimų Nr. 5947/72 ir 6 kt., para. 87, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577.

554 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Vavřička ir kiti prieš Čekijos Respubliką*", pareiškimų Nr. 47621/13 ir 5 kt, para. 273-275, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209039.

555 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *M. A. prieš Daniją*", pareiškimo Nr. 6697/18, para. 148, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211178.

apsaugos priemonių sprendžiamas rašytinio proceso metu, t. y. nedalyvaujant bylos šalims, tačiau jame nustatyta ir tai, kad šeimos bylose teismo sprendimas negali būti priimamas už akių (CPK 378 straipsnis). EŽTT, atsižvelgdamas į faktinių aplinkybių nustatymo svarbą šioje situacijoje, konstatavo, kad pareiškėjas nebuvo įtrauktas į ypač svarbaus sprendimo priėmimą (nors išreiškė norą jame dalyvauti) ir negalėjo apginti savo interesų, todėl nebuvo užtikrinta Konvencijos 8 straipsnyje garantuojama jo teisė į šeimos gyvenimo gerbimą[556].

Taip pat kyla klausimas, koks yra Konvencijos 8 straipsnio santykis su procedūriniu Konvencijos 6 straipsniu. EŽTT yra atkreipęs dėmesį, kad skirtumas tarp tikslų, kurių siekiama atitinkamomis Konvencijos 6 ir 8 straipsniuose nustatytomis garantijomis, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, gali pateisinti tų pačių faktų nagrinėjimą pagal abu straipsnius[557]. Vis dėlto kai kuriose bylose, kuriose kilo pavojus šeimos gyvenimui ir pareiškėjai rėmėsi Konvencijos 6 ir 8 straipsniais, EŽTT nusprendė nagrinėti faktus tik pagal Konvencijos 8 straipsnį[558]. Ir, atvirkščiai, EŽTT praktikoje tam tikrais atvejais nuspręsta, kad nebūtina atskirai vertinti Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo, nes, vertinant Konvencijos 8 straipsnį, buvo nustatyta, kad teismas nepažeidė procedūrinių garantijų pagal Konvencijos 8 straipsnį[559]. Nors Konvencijos 8 straipsnyje nėra aiškių procedūrinių reikalavimų, sprendimų priėmimo procesas, susijęs su intervencijos priemonėmis, turi būti sąžiningas ir pakankamas, kad būtų tinkamai paisoma Konvencijos 8 straipsniu saugomų interesų[560].

Laikinosios apsaugos priemonės gali paveikti ir asmens teisę reikšti savo mintis ar įsitikinimus (Konvencijos 10 straipsnis). Pavyzdžiui, EŽTT 2004 m. byloje *Éditions Plon prieš France*[561] buvo pritaikytas, pirmiausia, laikinas draudimas publikuoti knygą, o paskui šis draudimas tapo galutinis. EŽTT pažymėjo, kad poreikis kištis į saviraiškos laisvę iš pradžių gali egzistuoti, tačiau vėliau išnykti. Todėl manė, kad tikslinga atskirti laikinąją apsaugos priemonę nuo galutinio pobūdžio priemonių (sprendimų)[562]. Byloje laikinoji apsaugos priemonė – draudimas platinti knygą „Le Grand Secret“ – buvo grindžiama tuo, kad knygos platinimas pažeidžia gydytojo ir paciento konfidencialumą. Šiai laikinajai apsaugos priemonei pagrįsti Paryžiaus teismas nurodė daugybę „Le Grand Secret“ ištraukų, kuriose aprašomi faktai, kuriems „akivaizdžiai taikomos medicinos konfidencialumo taisyklės“, pažymėjo, kad tokių faktų atskleidimas

556 „EŽTT sprendimas byloje *Širvinskas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 27: para. 102, 103.

557 „EŽTT sprendimas byloje *O. prieš Jungtinę Karalystę*“, *supra note,* 100: para. 65-67.

558 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *T. C. prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 54032/18, para. 53, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217264 .

559 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 19 d. sprendimas byloje *G. B. prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 36137/13, para. 113. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160212.

560 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Petrov ir X prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 23608/16, para. 101, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187196.

561 „EŽTT sprendimas byloje *Éditions Plon prieš Prancūziją*“*, supra note,* 27.

562 *Ibid*., para. 45

platinant knygą buvo akivaizdžiai neteisėtas ir sukelia pažeidimą. Taip pat pažymėjo, kad tai tik laikino pobūdžio draudimas[563]. EŽTT padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir į laikiną draudimo pobūdį, minėta priemonė yra pateisinama dėl savo tikslo. Be to, tai buvo proporcinga priemonė, nes teismas taip pat nustatė vieno mėnesio terminą, nurodydamas, kad laikinoji apsaugos priemonė nustos galioti, jei per vieną mėnesį nebus pateiktas ieškinys dėl ginčo esmės[564]. Teisė į saviraiškos laisvę taip pat yra esminė teisė sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo garbės ir orumo pažeidimo bylose.

EŽTT byloje *Obukhova prieš Rusiją* [565] susiklostė situacija, kai dienraštis išplatino straipsnį, kuriame teigiama, kad teisėja sukėlė eismo įvykį, o teismo procese naudojosi savo tarnybine padėtimi, siekdama išvengti atsakomybės. Minėta teisėja padavė į teismą žiniasklaidos priemonę (dienraštį) ir žurnalistę, išplatinusią šį straipsnį, dėl tariamo šmeižimo. Be to, prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones – laikiną draudimą laikraščiui skelbti „bet kokius straipsnius, laiškus ar medžiagą apie 2001 m. rugsėjo 22 d. eismo įvykio faktines aplinkybes, taip pat apie teismo procesą, susijusį su šiuo įvykiu, iki jo pabaigos[566]“. EŽTT, vertindamas pritaikytų apribojimų apimtį, pažymėjo, kad jie buvo pernelyg platūs ir neproporcingi. Tokiam EŽTT vertinimui buvo svarbu tai, kad laikinosios apsaugos priemonės besąlygiškai apribojo galimybę spausdinti bet kokią su šia byla susijusią medžiagą, o ne konkrečiai siejant su galimu teisėjos netinkamu mėginimu piktnaudžiauti tarnybine padėtimi. Pasak EŽTT, tokio plataus masto draudimas nebuvo „būtinas demokratinėje visuomenėje“, todėl pakenkė teisminės valdžios autoritetui, nes sumažino proceso skaidrumą ir galėjo sukelti abejonių dėl teismo nešališkumo[567], todėl nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas. Panaši situacija dėl „teisėjų šmeižto“ susiklostė EŽTT 2022 m. byloje *Anatoliy Yeremenko prieš*

563 *Ibid.*, para. 46.

564 *Ibid.*, para. 47.

565 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 8 d. sprendimas byloje *Obukhova prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 34736/03, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90468.

566 *Ibid.*, para. 6–14.

567 *Ibid.*, para. 27.

Ukraine[568], bet Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo nebuvo nustatyta.

Įdomi situacija susiklostė EŽTT 2013 m. byloje *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*[569]. Pareiškėjai (Turkijos dienraštis *Cumhuriyet* ir šio dienraščio vyr. redaktoriai) išplatino straipsnius apie buvusį Turkijos prezidentą Abdullah Gül prieš pat artėjančius prezidento rinkimus. Abdullah Gül padavė pareiškėjus į teismą reikalaudamas žalos atlyginimo dėl garbės ir orumo pažeidimo bei prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Teismas prašymą tenkino ir, neišklausęs atsakovų, sustabdė aktualių laikraščių, susijusių su ieškovu, platinimą. Nors atsakovai vėliau prašė panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, be kita ko, motyvuodami visuomenės teise žinoti apie prezidentą, tačiau teismas atsisakė tai padaryti. Laikinosios apsaugos priemonės galiojo 10 mėnesių, tačiau byloje sprendimas taip ir nebuvo priimtas, nes teismas galiausiai bylą nutraukė[570]. EŽTT pirmiausia pažymėjo, kad pritaikytų priemonių pagrindas buvo numatytas Turkijos teisėje[571], be to, nekilo abejonių dėl teisėto tikslo[572], tačiau sprendžiant dėl to, ar priemonė yra „būtina demokratinei visuomenei", teismas nustatė pažeidimus. EŽTT vertino, ar priemonė buvo proporcinga siekiamiems teisėtiems tikslams[573]. Šiame kontekste EŽTT atkreipė dėmesį į apribojimų apimties ir trukmės klausimus. Dėl apimties EŽTT nurodė, kad teismo pritaikytas draudimas buvo labai plataus masto, nes buvo bendrai ir besąlygiškai nurodyta, kad pareiškėjai negali skelbti jokių žinių, kurios gali būti teismo proceso objektas. EŽTT pripažino, kad šiuo aspektu buvo pažeistas teisinio aiškumo principas[574]. Dėl trukmės EŽTT pažymėjo, kad nebuvo nustatytas konkretus apribojimų galiojimo terminas, nebuvo periodiškai

---

568 Pareiškėjui, žurnalistui, buvo iškelta byla dėl teisėjų šmeižto paskelbus jo straipsnį apie tariamą teisėjų korupciją, kurioje buvo taikyta laikinoji apsaugos priemonė, nurodanti pašalinti ginčijamą publikaciją iš laikraščio interneto svetainės, kol vyks teismo procesas. EŽTT, vertindamas tokio priemonės teisėtumą (angl. *lawfulness*), pažymėjo, kad prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių buvo pateiktas likus bent 10 dienų iki ieškinio dėl šmeižto pareiškimo ir kad teisės nuostatos aiškiai numatė situaciją, kai prašymas dėl uždraudimo pateikiamas teismui nesant iškeltos bylos. Taip pat teismas pažymėjo, kad „asmuo negali teigti, kad teisės nuostata nėra nuspėjama vien dėl to, kad jo atveju ji taikoma pirmą kartą", be to, „vien tai, kad teisinę nuostatą galima aiškinti daugiau nei vienu būdu, nereiškia, kad ji neatitinka numatomumo reikalavimo". Todėl laikinosios apsaugos priemonės taikytos teisėtai („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Anatoliy Yeremenko prieš Ukrainą*", pareiškimo Nr. 22287/08. para. 50, 51, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219194). Vertindamas, ar laikinoji apsaugos priemonė buvo būtina demokratinei visuomenei (proporcingumo aspektu), EŽTT pažymėjo, kad apribojimas buvo priimtas praėjus maždaug mėnesiui po straipsnio paskelbimo, per kurį jis buvo laisvai prieinamas visuomenei, ir kad pašalinimas buvo skirtas tik internetinei publikacijai, o spausdinti laikraščio egzemplioriai liko apyvartoje. Taigi, pareiškėjo saviraiškos laisvės suvaržymas nebuvo didelis (apėmė tik internetines, o ne popierines publikacijas), nes internetinės publikacijos pašalinimas nepažeidė viešosios diskusijos esmės *Ibid., para.* 57, 58).

569 „EŽTT sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*", *supra note,* 27.

570 *Ibid.*, para. 19-26.

571 *Ibid., para.* 48–54.

572 *Ibid., para.* 55.

573 *Ibid., para.* 59.

574 *Ibid., para.* 62.

tikrinamas apribojimų tolesnis reikalingumas ir nebuvo greitai priimtas sprendimas dėl pagrindinės bylos esmės (priemonė galiojo net po įvykusių prezidento rinkimų, kai jų prasmė jau buvo išnykusi)[575]. Tai lėmė Konvencijos 10 straipsnio pažeidimą.

Galiausiai pažymėtinas ir EŽTT 2000 m. byloje *News Verlags GmbH & Co. KG prieš Austriją* konstatuotas pažeidimas. Byloje buvo pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – absoliutus draudimas platinti įtariamo dėl nusikaltimo padarymo asmens nuotrauką – ir EŽTT konstatavo, kad toks absoliutus draudimas buvo pritaikytas neatlikus visuomenės teisės žinoti ir įtariamojo teisės į atvaizdą pusiausvyros testo, todėl buvo padarytas proporcingumo principo pažeidimas[576].

Apibendrinant EŽTT praktiką dėl atsakovo atžvilgiu paveikiamų materialinių žmogaus teisių (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis, Konvencijos 8 ir 10 straipsniai), akivaizdu, kad laikinosios apsaugos priemonės gali reikšmingai nulemti materialines atsakovo teises ir pareigas. Atsižvelgiant į minėtus Konvencijos straipsnius, darytina išvada, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir susijęs reglamentavimas turi būti pakankamai aiškus, numatomas, o ribojimai turi būti „būtini demokratinėje visuomenėje" ir proporcingi siekiamam tikslui. Tam tikrais atvejais šie reikalavimai sutampa su procedūriniu Konvencijos 6 straipsniu, todėl EŽTT pasirenka vadovautis materialinių žmogaus teisių apsaugos standartais. Bet matyti bendroji tendencija, kad kiekvienu atveju reikia tinkamai įvertinti ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų bei viešojo intereso pusiausvyrą. Vadovaujantis minėta EŽTT praktika, taip pat tikslinga pripažinti, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nėra tik procesinis institutas, kuris negali paveikti materialinių teisių ir pareigų.

Turint omenyje, kad laikinosios apsaugos priemonės paveikia tiek ieškovo, tiek atsakovo materialines teises ir pareigas, paminėtina tai, kad kai kurių valstybių (pavyzdžiui, JAV) teisėje numatomas „bylos pagreitinimo" mechanizmas, t. y. pagrindinė byla dėl ginčo esmės yra nagrinėjama greičiau tuo atveju, kai byloje pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės. Tai ypač pateisinama tuo atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės sutampa su ieškinio dalyku, nes tokios laikinosios apsaugos priemonės ypač suvaržo kitos šalies teises, todėl pagrįsta kuo greičiau iš esmės išnagrinėti bylą,

---

575 *Ibid., para.* 64–66.

576 Byloje susiklostė situacija, kai Vienos teismas pritaikė laikinąsias apsaugos priemones – uždraudė bendrovei pareiškėjai skelbti asmens nuotrauką, siejant ją su baudžiamąja byla, kurioje šis asmuo įtariamas padaręs nusikaltimus. Minėta laikinoji apsaugos priemonė buvo palikta nepakeista Austrijos Aukščiausiojo Teismo. Šiame kontekste pažymėtina, kad baudžiamoji byla buvo susijusi su politiniu nusikaltimu, kai Austrijos politikams buvo siunčiami sprogstamieji įtaisai paštu (angl. *letter bombs*), ir dėl to buvo stipriai sužaloti asmenys. EŽTT šioje byloje pažymėjo, kad „įtariamasis pateko į viešąją erdvę gerokai anksčiau, nei buvo įvykdyta serija išpuolių. Be to, nusikaltimai, kuriais jis buvo įtariamas, buvo politinio pobūdžio nusikaltimai, nukreipti prieš demokratinės visuomenės pagrindus. Galiausiai nuotraukos, išskyrus vieną vestuvių nuotrauką, neatskleidė jokių jo privataus gyvenimo detalių. Vienos teismas, nustatydamas absoliutų draudimą, neatliko įtariamo teisės į atvaizdą ir visuomenės teisės į informaciją palyginimo, šių interesų pusiausvyros testo. EŽTT konstatavo, kad tarp draudimo siekiamų tikslų nėra pagrįsto proporcingumo santykio („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *News Verlags GmbH & Co. KG prieš Austriją*", pareiškimo Nr. 31457/96, para. 53-59, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58587).

kai tai taikoma. Pagrindinė tokio sprendimo būdo mintis yra ta, kad jeigu sprendimas dėl laikinosios priemonės praktiškai išsprendžia šalių ginčą, tegul tai tampa galutiniu sprendimu[577]. Be to, „bylos pagreitinimo" mechanizmas taip pat dera su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimu, kad procesas neužtruktų per ilgai. EŽTT yra išaiškinęs, kad proceso trukmės, patenkančios į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, pagrįstumas kiekvienu atveju turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes[578]. EŽTT sprendime byloje *Micalef prieš Maltą* patvirtino, kad ši problema aktuali ir sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kai šis procesas iš esmės nulemia civilines teises ir pareigas[579]. EŽTT yra išskyręs šiuos proceso trukmei aktualius kriterijus: a) bylos kompleksiškumas; b) pareiškėjo elgesys; c) teismo ar kitos institucijos elgesys; d) ginčo dalyko svarba[580]. Taigi, atsižvelgiant į konkrečią situaciją, ginčo dalyką, taikytų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį, galima svarstyti dėl „bylos pagreitinimo" instituto įdiegimo, siekiant sumažinti laikinųjų apsaugos priemonių neigiamą poveikį. Akivaizdu, kad toks sprendimo būdas kelia savų problemų ir reikalauja atskiro tyrimo, siekiant įvertinti tokio pobūdžio mechanizmo įgyvendinimą Lietuvos teisinėje sistemoje. Autoriaus nuomone, minėtas institutas galėtų pasiteisinti, nes Lietuvos civiliniame procese jau egzistuoja pagreitinto bylos nagrinėjimo institutas kituose kontekstuose. Pavyzdžiui, CPK reglamentuotos anti-SLAPP (strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo, angl. *Strategic Lawsuits Against Public Participation* – SLAPP) procedūros, kai teismas priima nutartį bylą išnagrinėti pagreitinta tvarka (CPK 95[1] straipsnio 4 dalis). Tokio pobūdžio reglamentavimo įtvirtinimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste būtų ypač aktualus bylose, kai laikinosios apsaugos priemonės 1) sutampa su ieškinio dalyku; 2) yra itin ribojančio pobūdžio; arba 3) egzistuoja kitos priežastys, pateisinančios bylos nagrinėjimo iš esmės pagreitinimą. Pažymėtina, kad EŽTT praktikoje vertinant, ar laikinosios apsaugos priemonės pažeidė asmenų teises ir pareigas, be kita ko, vertinamas ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpis. Todėl esant itin apribojančio pobūdžio priemonėms, tikslinga bylą išnagrinėti greičiau.

2.2. Valstybės pareigos, užtikrinant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese

Analizuojant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą standartus Konvencijos kontekste, pažymėtina, kad EŽTT praktika laikinųjų apsaugos priemonių srityje, be kita ko,

---

577 Murray, *supra note,* 117: 237.

578 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Frydlender prieš Prancūziją*", pareiškimo Nr. 30979/96, para. 43, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58762.

579 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*", *supra note,* 15: para. 83–86.

580 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*", pareiškimo Nr. 75529/01. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., para. 128, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75689.

susiduria su darnaus požiūrio stoka dėl kelių priežasčių. Pirma, nėra bendrų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, kurios būtų unifikuotai pripažįstamos Europos Tarybos valstybėse narėse. Antra, EŽTT sprendimuose dažnai trūksta įprasto arba bent jau iš nacionalinių teismų tikėtino argumentacijos tikslumo. Todėl daugelio sprendimų faktinės aplinkybės ir nacionalinės teisės pagrindas yra ne visada aiškūs[581]. Trečia, EŽTT sprendžia kiekvieną bylą atskirai, akivaizdžiai daugiausia dėmesio skirdamas siekiui įvykdyti teisingumą, o sistemingos teisės plėtojimo tikslas yra antraeilis[582]. Todėl bandymas remiantis EŽTT sprendimais suformuluoti bendruosius principus susiduria su dideliais sunkumais, o daugeliu atvejų EŽTT praktika atrodo panaši į „milžiniškos dėlionės dalis, kurias reikia sudėti, kad būtų galima susidaryti išsamų žmogaus teisių teisės vaizdą[583]“. Nepaisant to, kad EŽTT teikia pirmenybę užtikrinti individualų teisingumą konkrečioje byloje, vis tiek galima įžvelgti tam tikrą sisteminį požiūrį į formuojamą teismų praktiką. Manytina, kad teisės į teisingą bylos nagrinėjimą turinys tikslingiausiai gali būti atskleistas analizuojant valstybės pozityviąsias ir negatyviąsias pareigas užtikrinant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apsaugą.

Kalbant apie pirmąsias pareigas, visuotinai pripažįstama, kad žmogaus teisės ne tik apsaugo asmenį nuo valstybės kišimosi, bet ir suteikia teisę reikalauti, kad valstybė imtųsi pozityvių veiksmų jas užtikrinant[584]. Ši valstybės pareiga įvardijama kaip pozityvioji pareiga, kuria siekiama aktyviais veiksmais užtikrinti žmogaus teisių apsaugą. Kitais žodžiais tariant, reikalaujama, kad valstybė veiktų. Valstybė turi pareigą veikti įvairiais atvejais, pavyzdžiui, ištirti nužudymą, apsaugoti pažeidžiamus asmenis nuo kitų asmenų žiauraus elgesio, suteikti nemokamą teisinę pagalbą neturtingiems kaltinamiesiems ir pan.[585]. Be pozityviųjų valstybės pareigų žmogaus teisių srityje taip pat egzistuoja ir negatyviosios valstybės pareigos. Dauguma Konvencijoje įtvirtintų teisių yra negatyvios, t. y. asmenims užtikrinama laisvė netrukdomai naudotis šiomis teisėmis[586]. Vadinasi, Konvencija įpareigoja valstybę elgtis taip, kad savo veiksmais valstybė nepadarytų žalos. Todėl tikslinga išanalizuoti, kokios pareigos kyla valstybei laikinųjų apsaugos priemonių instituto kontekste.

2.2.1. Valstybės pozityviosios pareigos užtikrinant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese

Valstybės pozityviosios pareigos iš esmės asmeniui suteikia teisę reikalauti, kad valstybė imtųsi pozityvių (aktyvių) veiksmų jas užtikrinti. Kalbant apie šiuos aktyvius veiksmus svarbu pažymėti tai, kad aktyvūs veiksmai laikinųjų apsaugos priemonių

581 Ši problema taip pat būdinga vykdymo procesui apskritai (Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 51).

582 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 51.

583 *Ibid.*

584 Klatt, *supra note*, 132: 692.

585 Mowbray, *supra note,* 134: 2.

586 Greer, *supra note*, 131: 5.

kontekste gali būti atliekami atsižvelgiant tiek į ieškovą (asmenį, kuris prašo taikyti šias priemones), tiek į atsakovą (asmenį, kuriam taikomi apribojimai).

Kalbant apie pozityviąsias pareigas ieškovo atžvilgiu, būtų galima išskirti kelis svarbius probleminius klausimus[587], kuriuos verta detaliau paanalizuoti. Pirma, ar laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudėtį. Antra, ar teismai turi pareigą tam tikrais atvejais taikyti laikinąsias apsaugos priemones, t. y. ar gali būti konstatuojamas teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas dėl to, kad teismas netaikė laikinųjų apsaugos priemonių, nors privalėjo taikyti. Trečia, ar teismas, nuspręsdamas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nepažeidžia teismo nešališkumo[588] reikalavimų, nes iš anksto pasisako dėl ginčo esmei reikšmingų aplinkybių.

2.2.1.1. Laikinųjų apsaugos priemonių instituto vieta ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą turinyje

Atsakant į pirmąjį klausimą, t. y. ar laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudėtį, pažymėtina, kad, analizuojant Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatas, eksplicitiškai nėra minimas laikinųjų apsaugos priemonių institutas. Tačiau EŽTT yra išaiškinęs, kad teismo sprendimo vykdymas, įskaitant procesinę nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, turi būti laikomas neatskiriama „teismo proceso“ dalimi Konvencijos 6 straipsnio prasme[589]. Be to, kaip pažymima užsienio teisės doktrinoje, Konvencijoje įtvirtinta teisė į teisingą bylos

---

587 Šiame skyriuje aptariami tik keli fundamentalūs klausimai, susiję su pozityviosiomis valstybės pareigomis, siejant jas su teise į teisingą bylos nagrinėjimą. Detaliau tam tikri probleminiai klausimai (pavyzdžiui, dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų) bus nagrinėjami šios disertacijos 3 dalyje, kurioje analizuojami laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ypatumai.

588 Šioje vietoje, autoriaus manymu, nėra būtina analizuoti nepriklausomumo kriterijaus. EŽTT praktikoje pažymima, kad nepriklausomumo ir nešališkumo sąvokos yra glaudžiai susijusios ir, priklausomai nuo aplinkybių, jas gali reikėti nagrinėti kartu („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją*“, pareiškimų Nr. 55391/13, 57728/13 ir 74041/13, para. 150,152, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187507). Savo esme nepriklausomumas yra ypač svarbus, nes jis iš esmės yra teisingumo garantija arba bent jau apsauga nuo neteisingumo, atspindinti pagrindinį teisinės valstybės principą, iš dalies kilusį iš maksimos *nemo iudex in causa sua* (niekas neturėtų būti savo paties bylos teisėjas) (Shelton, *supra note,* 293: 545). Tačiau nagrinėjamame kontekste nepriklausomumas nėra aktualus, nes EŽTT praktikoje nepriklausomumas iš esmės suprantamas kaip tam tikrų „institucinių reikalavimų“ (angl. *institutional requirements*) numatymas, reikalingas siekiant užtikrinti pagrindinius teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principus, t. y. užtikrinant teismų nepriklausomumą nuo kitų valdžių („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją*, pareiškimo Nr. 26374/18, para. 233, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206582), o laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nenumato ypatumų, kurie lemtų būtinybę analizuoti nepriklausomumą.

589 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Camara prieš Belgiją*“, pareiškimo Nr. 49255/22, para. 104-105, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226093.

nagrinėjimą gali turėti tam tikrus numanomus reikalavimus, pavyzdžiui, Konvencijos 6 straipsnyje tiesiogiai nenumatyta, kad asmuo turi teisę kreiptis į teismą, tačiau šis reikalavimas yra numanomas[590]. Lygiai taip pat ir laikinųjų apsaugos priemonių institutas nėra tiesiogiai įtvirtintas, tačiau jis yra numanomas kaip privalomas teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudedamosios dalies reikalavimas. Tuo atveju, jeigu asmeniui nebūtų suteikiama galimybė prašyti laikino užtikrinimo, pats bylinėjimasis galėtų tapti beprasmis, nes vykdymo etape teismo sprendimas nebūtų galutinai įgyvendintas. Be to, kadangi laikinosios apsaugos suteikimas pripažįstamas unversaliu bendruoju (ginčo sprendimo) principu[591], tai patvirtina, kad valstybė, siekdama užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, turi numatyti ir laikinųjų apsaugos priemonių institutą.

Vertinant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą nacionaliniu lygmeniu, pažymėtina, kad ji reglamentuojama ir valstybių Konstitucijose. Graikijos teisės doktrinos atstovai ir teismai vieningai pripažįsta, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į šią sritį. Todėl Graikijos teismai pagal Konstituciją iš esmės privalo ieškovui suteikti prieinamumą prie laikinųjų apsaugos priemonių instituto[592]. Taigi, Graikijos teisės doktrinoje, analizuojančioje laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, teigiama, kad teisę į teisingą bylos nagrinėjimą sudaro: a) teisė iš teismo reikalauti galutinio teismo sprendimo; b) teisė įvykdyti teismo sprendimą; c) teisė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kad galutinis teismo sprendimas nebūtų praradęs aktualumo[593].

Iš esmės analogiško aiškinimo, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudėtį, pripažįstama ir Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2025 m. sausio 23 d. nutarime Nr. KT7-N1/2025 pripažino, kad pagal Konstituciją turi būti nustatytas toks teisinis reglamentavimas, kuriuo būtų sudarytos tinkamos prielaidos, kad teismo priimti ir įsiteisėję baigiamieji aktai būtų įvykdyti, kaip antai įstatyme įtvirtinant priemones, kurios gali būti taikomos iki teismo baigiamojo akto priėmimo, jo įsiteisėjimo ir vėliau, siekiant užtikrinti realų teismo baigiamuoju aktu patvirtintų asmens reikalavimų įvykdymą[594]. Turi būti nustatytas toks teisinis reglamentavimas, kuriuo teisė kreiptis į teismą nebūtų dirbtinai suvaržoma, taip pat negali būti nepagrįstai pasunkinamas jos įgyvendinimas, *inter alia*, taip, kad ši teisė taptų deklaratyvi, o teismas negalėtų vykdyti tokio teisingumo, kurio reikalaujama pagal Konstituciją[595]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas taip pat yra Konstitucijoje saugomos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudedamoji dalis. Vadinasi, valstybė turi pozityviąją pareigą užtikrinti,

---

590 Pieter van Dijk ir Yutaka Arai (red.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4 leidimas (Antwerpen: Intersentia, 2006), 343–350.

591 Pavyzdžiui, D. Sinaniotis pažymi, kad egzistuoja laikinosios teisinės apsaugos principas (angl. *the principle of temporary judicial protection*) (Sinaniotis, *supra note,* 119: 16).

592 Georgios Mitsopoulos, *On Civil Procedure* (Atėnai, 1972), 79, cituota iš Campbell, *supra note,* 139: 199.

593 Tsantinis, *supra note,* 30, 200.

594 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2025 m. sausio 23 d. nutarimas Nr. KT7-N1/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2292262.

595 *Ibid.*

kad ieškovui būtų prieinamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas, jeigu egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.

Nustačius, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudedamoji dalis, taip pat svarbu, kad valstybė nenustatytų neproporcingų ir neadekvačių sąlygų įgyti laikinąją apsaugą. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas kiekvienoje valstybėje taikomas bent iš dalies skirtingais atvejais ir (ar) sąlygomis[596], t. y. šis institutas kiekvienoje valstybėje prieinamas skirtingai. Nors valstybės gali numatyti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ribojimus (įskaitant ir jų taikymo sąlygas), tačiau šie ribojimai turi išlikti proporcingi. Tačiau tam tikrais atvejais sutinkama ir neproporcingų ribojimų. Autoriaus manymu, vienas iš neproporcingų reikalavimų yra tas, kad valstybė gali uždrausti jai pačiai taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Teisės doktrinoje minėtas apribojimas įvardijamas kaip „valstybės imunitetas" nuo laikinųjų apsaugos priemonių[597]. Nors šis apribojimas gali būti pagrįstas tam tikro pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių taikymui (pavyzdžiui, kalbant apie turto areštą), tačiau jis tampa perteklinis ir neproporcingas, jeigu kalbama apie visas laikinąsias apsaugos priemones. Toks draudimas buvo būdingas, pavyzdžiui, Bulgarijos teisei[598]. Panašaus pobūdžio draudimai egzistavo ir Anglijoje[599]. Šiuo aspektu paminėtina ESTT byla Nr. C-213/89, kurioje susiklostė situacija[600], kai pagal Anglijos išleistą įstatymą Ispanijos žvejybos laivai nebuvo registruojami registre, todėl šie asmenys negalėjo žvejoti. Atitinkamai buvo sprendžiama, ar Anglijos reglamentavimas neprieštarauja ES teisei. Bylos kontekstui svarbu pabrėžti, kad siekiant užtikrinti Ispanijos žvejų interesus, kol bus priimti galutiniai sprendimai Anglijos teismuose, buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Tačiau Anglijos bendroji teisė (angl. *common law*) įtvirtino taisykę, kad Vyriausybės atžvilgiu negali būti taikoma jokia laikinoji apsaugos priemonė. Šiuo aspektu Lordų Rūmai kreipėsi į ESTT su klausimu, ar ES teisė gali įpareigoti teismą taikyti laikinąją apsaugą byloje, net jeigu valstybės vidaus teisė numato draudimą taikyti laikinąją apsaugą. ESTT išaiškino, kad „jei nacionalinis teismas, nagrinėdamas su Bendrijos teise susijusį ginčą,

---

596 Collins, *supra note*, 102: 186.

597 *Ibid.,* 118–139; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 93, 94.

598 Carlos Santaló Goris, „C-581/20, TOTO: A Missed Opportunity to Cast Light on Article 35 of the Brussels I bis Regulation?", *Cuadernos De Derecho Transnacional* 14, 1: 917. Pažymėtina, kad iš dalies panašių išaiškinimų galima rasti ir Lietuvos teismų praktikoje, kurioje teigiama, kad valstybė negali būti nemoki, todėl jai negali būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *op. cit.*). Manytina, kad reikėtų patikslinti šiuos išaiškinimus nurodant konkrečiai reikalavimo įvykdymą užtikrinančias priemones, pavyzdžiui, turto areštą.

599 Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad Jungtinėje Karalystėje toks draudimas yra susijęs su šios valstybės specifine teisės sistema. Tradiciškai Jungtinėje Karalystėje nėra rašytinės Konstitucijos, todėl parlamento priimti įstatymai turi pirmenybę prieš kitus teisės šaltinius. Todėl teismai negali panaikinti ar kvestionuoti parlamento priimtų įstatymų ir atitinkamai taikyti laikinąsias apsaugos priemones bei laikinai sustabdyti jų galiojimą (Collins, *op. cit.,* 162).

600 Nors byla nėra tik civilinio pobūdžio, tačiau ji yra aktuali kalbant apie tai, kad valstybės nacionalinė teisė gali tam tikru atveju neleisti taikyti laikinųjų apsaugos priemonių.

mano, jog vienintelė kliūtis, užkertanti jam kelią taikyti laikinąsias apsaugos priemones, yra nacionalinės teisės norma, jis privalo tokios teisės normos netaikyti[601]“. Teisės doktrinoje, aptariant šią bylą, pažymėta, kad ESTT sprendimas neįpareigojo Anglijos taikyti laikinąsias apsaugos priemones, o tik uždraudė Anglijos teismams remtis nacionaline teise, kad nebūtų suteikiama ES lygmeniu nustatyta apsauga[602]. Taigi, valstybės reikalavimas, kad draudžiama taikyti laikinąsias apsaugos priemones jai pačiai, nėra absoliutus, nes draudimas turėtų būti įvertinamas konkrečiu atveju, be kita ko, turint omenyje ir taikomos laikinosios apsaugos priemonės rūšį bei kitus reikalavimus, pavyzdžiui, ES teisės reikalavimus.

Pažymėtina, kad nors laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudedamoji dalis (Konvencijos 6 straipsnis), tačiau šis institutas taip pat priskiriamas prie „veiksmingų teisinių gynybos priemonių“ pagal Konvencijos 13 straipsnį.

Konvencijos 13 straipsnyje nustatyta, kad kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, pripažintos šioje Konvencijoje, yra pažeistos, turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone kreipdamasis į valstybės instituciją, nepriklausomai nuo to, ar tą pažeidimą padarė asmenys, eidami savo oficialias pareigas. Konvencijos parengiamuosiuose dokumentuose (pranc. *travaux preparatoires*) nurodoma, kad 13 straipsnio tikslas – suteikti priemones (gynybos būdus), kuriomis asmenys galėtų gauti nacionalinio lygmens gynybą dėl Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimų prieš kreipdamiesi į EŽTT[603]. Taigi, minėtas straipsnis suteikia papildomą garantiją, kad asmenys galėtų veiksmingai naudotis Konvencijoje įtvirtintomis teisėmis[604]. Tačiau Konvencijos 13 straipsnis neturi savarankiško taikymo, jis tik papildo kitas esmines Konvencijos ir jos protokolų nuostatas. Teisės doktrinoje taip pat pažymima, kad Konvencijos 13 straipsniu galima remtis ne atskirai, o tik kartu su viena ar keliomis materialinėmis Konvencijos teisėmis ir laisvėmis (2–12 straipsniai arba 14 straipsnis) arba jos protokolais[605]. Tačiau toks Konvencijos 13 straipsnio priklausomumas nuo kitų Konvencijoje įtvirtintų teisių nereiškia, kad 13 straipsnis gali būti pažeistas tik tuo atveju, jeigu pažeidžiama kuri nors iš Konvencijoje įtvirtintų nuostatų. EŽTT yra išaiškinęs, kad kitos Konvencijos nuostatos pažeidimo nustatymas nėra būtina 13 straipsnio taikymo

---

601 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1990 m. birželio 19 d. prejudicinis sprendimas byloje *The Queen prieš Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd, ir kt,* bylos Nr. C-213/89“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989CJ0213.

602 Collins, *supra note*, 102: 168.

603 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Kudła prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 30210/96, para. 152, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58920.

604 *Ibid.*

605 Dijk ir Arai, *supra note,* 590: 998.

sąlyga[606]. Bet pripažįstama, kad Konvencijos 13 straipsnis yra kompleksinis, o jo taikymas yra sudėtingas[607]. Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir Konvencijos 13 straipsnį, svarbu nustatyti, ar šios procesinės priemonės patenka į šio straipsnio taikymo sritį. EŽTT yra konstatavęs, kad veiksminga teisių gynimo priemonė gali būti ne tik materialinis gynybos būdas, bet ir procesiniai institutai. Byloje *Colozza ir Rubinat prieš Italiją* pažymėta, kad teisių gynimo priemonės veiksmingumas vertinamas *in concreto*[608]. Konvencijos 13 straipsnio reikalavimai yra aktualūs ir kalbant apie laikinąsias apsaugos priemones, nes šis institutas pasižymi reikalavimais, būdingais Konvencijos 13 straipsnio reikalavimams. Pirma, EŽTT yra nurodęs, kad sąvoka „veiksminga" reiškia, kad teisių gynimo priemonė turi būti pakankama ir prieinama, atitinkanti greitumo pareigą[609]. Neefektyviai taikomos laikinosios apsaugos priemonės gali pažeisti veiksmingumo reikalavimą. Antra, dėl pernelyg griežtų reikalavimų teisių gynimo priemonė gali tapti neveiksminga[610]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos turi būti prieinamos; neturi būti nustatyti pernelyg griežti reikalavimai. Trečia, teisės gynimo priemonės turi būti prieinamos atitinkamam asmeniui[611]. Ketvirta, teisių gynimo priemonė, kurios reikalaujama pagal 13 straipsnį, turi būti veiksminga tiek praktiškai, tiek teisiškai[612]. Todėl būtina užtikrinti ne tik tinkamą normatyvinį laikinųjų apsaugos priemonių instituto prieinamumą, bet ir teismų praktikoje jį aiškinti tokiu būdu, kad asmuo galėtų veiksmingai pasinaudoti šiuo institutu.

Visgi šiuo atveju gali kilti klausimas, ar nesuteikus laikinosios teisinės apsaugos būtų pažeistas Konvencijos 6 straipsnis ar Konvencijos 13 straipsnis, ar abu? Iš Konvencijos 6 straipsnio formuluotės akivaizdu, kad jame įtvirtinti platesnio (griežtesnio)

---

606 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Camenzind prieš Šveicariją*", pareiškimo Nr. 21353/93, para. 53, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125.

607 Dažnai cituojama EŽTT teisėjų teisėjų Matscher ir Pinheiros Farinha atskiroji nuomonė byloje *Malone prieš Jungtinę Karalystę*, kurioje teisėjai pripažino, kad „Konvencijos 13 straipsnis yra vienas iš neaiškiausių Konvencijos straipsnių ir kad jį taikant kyla itin sudėtingų ir komplikuotų aiškinimo problemų („Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Malone prieš Jungtinę Karalystę*", pareiškimo Nr. 8691/79. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57533).

608 „Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1982 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Colozza ir Rubinat prieš Italiją*", pareiškimų Nr. 9024/80, 9317/81, para. 146, 147, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462.

609 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Çelik ir İmret prieš Turkiją*", pareiškimo Nr. 44093/98, para. 59, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67194.

610 „EŽTT sprendimas byloje *Camenzind prieš Šveicariją*", *op. cit.,* para. 54.

611 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Petkov ir kt. prieš Bulgariją*", pareiškimų Nr. 77568/01, Nr. 178/02 ir Nr. 505/02, para. 82, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93027.

612 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *İlhan prieš Turkiją*", pareiškimo Nr. 22277/93, para. 97, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58734.

masto įpareigojimai valstybei. Dėl to pripažįstama, kad Konvencijos 6 straipsnio vaidmuo yra *lex specialis* 13 straipsnio atžvilgiu, nes Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinti griežtesni reikalavimai apima 13 straipsnį[613]. Todėl daugeliu atvejų, kai EŽTT nustato Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, nėra būtina atskirai spręsti dėl skundo pagal 13 straipsnį, nes, kaip minėta, Konvencijos 6 straipsnis absorbuoja 13 straipsnį[614]. Todėl jeigu EŽTT praktikoje pasakyta, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas buvo vertintas sprendžiant dėl Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio taikymo, todėl pakartotinai vertinti Konvencijos 13 straipsnio kontekste nėra būtina[615]. Arba jeigu nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas, susijęs su neproporcingu laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, analogiškai nesprendžiama dėl Konvencijos 6 ir 13 straipsnių taikymo[616].

Konvencijos 13 straipsnyje numatytos dvi galimybės: teisių gynimo priemonė yra veiksminga, jei ja galima pasinaudoti siekiant, pirma, pagreitinti bylą nagrinėjančių teismų sprendimą arba, antra, suteikti ginčo šaliai tinkamą kompensaciją už jau įvykusį vilkinimą[617]. Taigi, paprastai skiriamos prevencinės ir kompensacinės priemonės, tačiau pirmenybė teikiama prevencinei teisių gynimo priemonei[618]. Šiuo atveju laikinosios apsaugos priemonės yra vienos iš prevencinių priemonių dėl kelių priežasčių. Pirma, „greitas teismo sprendimo įgyvendinimas“ reiškia, be kita ko, ne tik teismo sprendimo priėmimą teisme, bet ir jo faktinį įvykdymą[619]. Kadangi laikinosios apsaugos priemonės užtikrina teismo sprendimo faktinį įvykdymą, manytina, kad tai taip pat pagreitina teisingumo vykdymą šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas. Antra, EŽTT yra išaiškinęs, kad bylose dėl teismo sprendimų nevykdymo iš esmės didžiausią reikšmę turi bet kokios vidaus priemonės, kuriomis galima užkirsti pažeidimui kelią užtikrinant jų įvykdymą laiku[620]. Šis išaiškinimas reiškia, kad valstybė, galėdama imtis prevencinių priemonių kovojant su asmenimis, kurie ateityje gali vengti teismo

---

613 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Baka prieš Vengriją*“, pareiškimo Nr. 20261/12, para. 181, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163113.

614 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *McDonnell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19563/11, para. 90, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148669.

615 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje *Apostolovi prieš Bulgariją*“, pareiškimo Nr. 32644/09, para. 11, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-197266.

616 „EŽTT sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*“, *supra note,* 27: para. 77–79.

617 „EŽTT sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*“, *supra note,* 580: para. 99.

618 „EŽTT sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*“, *supra note,* 13: para. 187.

619 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Gerasimov ir kt. prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 29920/05 ir 5 kt., para. 157-166, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145212.

620 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją (Nr. 2)*“, pareiškimo Nr. 33509/04, para. 98, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90671

sprendimo įvykdymo geruoju, turėtų imtis atitinkamų prevencinių priemonių, o šiuo atveju tai būtų laikinosios apsaugos priemonės. Manytina, toks aiškinimas atitinka EŽTT praktiką, kad prevencija yra neginčijamai geriausias sprendimas[621]. Trečia, EŽTT praktikoje nurodyta, kad teismo sprendimo vykdymo sustabdymas gali būti tinkama priemonė, užtikrinanti Konvencijos 13 straipsnio įgyvendinimą[622]. Pavyzdžiui, 2017 m. byloje *Allanazarova prieš Rusiją* buvo sprendžiama dėl baudžiamojoje byloje priimto teismo sprendimo vykdymo sustabdymo dėl ekstradicijos. EŽTT konstatavo, kad aplinkybė, jog apeliacinis skundas dėl ekstradicijos neturi savaiminio teismo sprendimo vykdymo sustabdymo ir teismas neprivalo griežtai tikrinti, ar kitoje valstybėje su asmeniu bus tinkamai elgiamasi, lemia Konvencijos 13 straipsnio pažeidimą[623]. Nors prie tokio aiškinimo yra prieita ne civilinėse bylose, tačiau teismo sprendimo vykdymo sustabdymas yra universalus institutas, taikytinas ir civiliniame procese[624]. Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į Konvencijos 13 straipsnyje įtvirtintas „prevencines priemones", skirtas teisei į veiksmingą teisių gynybos priemonę užtikrinti, tačiau Konvencijos 6 straipsnio vaidmuo yra *lex specialis* 13 straipsnio atžvilgiu, nes Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinti griežtesni reikalavimai apima ir Konvencijos 13 straipsnio reikalavimus.

Atskirai verta paminėti, kad teisė prašyti laikinųjų apsaugos priemonių suteikiama tik ieškovui ir kitiems suinteresuotumą turintiems asmenims. Iš CPK 144 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad įstatymų leidėjas nurodė, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos ne tik ieškovo, bet ir kitų suinteresuotų asmenų prašymu. Autoriaus nuomone, sąvoką „kiti suinteresuoti asmenys" reikėtų aiškinti sistemiškai su CPK reglamentavimu ir atsižvelgiant į atskirų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumus. Atskiruose CPK skirsniuose laikinąsias apsaugos priemones gali taikyti ir kiti teisiškai suinteresuoti asmenys, kurie CPK nėra įvardijami kaip „ieškovai". Pavyzdžiui, CPK 423[4] straipsnio 3 dalyje įvardijama „tiekėjo arba ekonominės veiklos vykdytojo" teisė prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones; CPK 431 ir 433 straipsniuose numatyta, kad prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones gali pateikti „kreditorius", kuris prašo išduoti teismo įsakymą; CPK 510 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad laikinąsias apsaugos priemones taip pat gali prašyti taikyti „pareiškėjas", kuris skundžia antstolio veiksmus. Be to, pavyzdžiui, nemokumo procese prašymą taikyti laikinąsias

621 *Sürmeli prieš Vokietiją*, *supra note,* 580: para. 100.

622 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayın Yapım Ve Tanıtım A.Ş. prieš Turkiją*", pareikšimo Nr. 11369/03, para. 94, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83737.

623 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Allanazarova prieš Rusiją*", pareiškimo Nr. 46721/15, para. 100-115, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171100.

624 Lietuvos teismų praktikoje pažymėta, kad norint sustabdyti teismo sprendimo vykdymo sustabdymą, *mutatis mutandis* taikome analogiškas taisykles kaip ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymui („LApT 2012 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2012", *supra note,* 279).

apsaugos priemones gali pateikti kreditoriai arba, pavyzdžiui, įmonės direktorius[625]. Taigi, CPK 144 straipsnio 1 dalyje nurodytą sąvoką „kiti suinteresuoti asmenys", autoriaus nuomone, reikėtų aiškinti taip, kad būtų užtikrinta veiksminga tam tikrų asmenų, turinčių teisinį suitneresuotumą[626], teisių gynyba. Manytina, kad nustatant teisinį suinteresuotumą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimu, be kita ko, svarbu įvertinti ir tai, ar pareiškėjas nesiekia piktnaudžiauti laikinųjų apsaugos priemonių institutu, pavyzdžiui, ar nesiekia taikyti tokių priemonių, kai realiai neegzistuoja tikėtini materialiniai teisiniai santykiai tarp ginčo šalių. Atitinkamai byloje nedalyvaujantys asmenys, neturintys teisinio suinteresuotumo, neturi teisės prašyti taikyti laikinųjų apsaugos priemonių.

2.2.1.2. Laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas kaip galimas ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas

Analizuojant antrąjį klausimą, t. y. ar galima pažeisti ieškovo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą atsisakius pritaikyti laikinąją apsaugą, nors, kaip paaiškėja vėliau, reikėjo ją pritaikyti, svarbu atkreipti dėmesį į teismo diskreciją kaip vieną iš laikinųjų apsaugos priemonių instituto ypatumų. Taigi, teisėjas turi diskreciją nuspręsti dėl būtinybės taikyti šias priemones konkrečioje byloje, o dėl faktų įvairovės įstatymų leidėjui nėra tikslinga iš anksto nulemti, kad kuriuo nors atveju būtina taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Jeigu įstatymų leidėjas įtvirtintų privalomą laikinosios apsaugos taikymą, tai taptų kitokia priemone, t. y. įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga[627], o ne analizuojamo laikinųjų apsaugos priemonių instituto dalis.

Visgi tai nereiškia, kad, teismui atsisakius pritaikyti laikinąją apsaugos priemonę, nebus pažeistos kitų asmenų teisės. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *E. S. ir kt. prieš Slovakia*[628] buvo prašoma teismo pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones, įpareigojančias sutuoktinį išsikraustyti iš buto, priklausiusio sutuoktiniams bendrosios dalinės

---

625 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-403-407/2022", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2073213.

626 Šiuo atveju reikėtų atskirti materialinį ir procesinį suintresuotumą. Pripažįstama, kad procesinis ir materialinis suinteresuotumas skiriasi, nors ir egzistuoja jų glaudus ryšys, nes procesinis teisinis interesas egzistuoja tik tuomet, kai egzistuoja prielaidos teisminės gynybos dalykui, t. y. materialiniam teisiniam interesui (Egidijus Krivka, „Intereso problema civilinio proceso teisėje", *Jurisprudencija* 5, 95 (2007): 30). Panašios pozicijos laikomasi ir LAT praktikoje, kurioje teisinis (procesinis) suinteresuotumas suprantamas kaip „būtina procesinė prielaida reikalavimui teisme pareikšti, [ir jis] negali būti tapatinamas su pareiškėjo teise į reikalavimo patenkinimą, <...> suinteresuotu asmeniu pripažįstamas asmuo, manantis, kad jo teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti, t. y. tikėtinas ginčo materialiųjų teisinių santykių dalyvis" („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-49-701/2024", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2216436). Taigi, procesiniam suinteresuotumui nustatyti užtenka, kad egzistuoja tikėtinas materialinis suinteresuotumas. Galutinai materialinis suinteresuotumas nustatomas išnagrinėjus bylą.

627 Apie tai detaliau žr. šio disertacinio tyrimo 1.2 dalį.

628 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *E. S. ir kt. prieš Slovakiją*", pareiškimo Nr. 8227/04, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93955

nuosavybės teise. Tuo metu baudžiamojoje byloje buvo pareikšti kaltinimai sutuoktiniui dėl netinkamo elgesio su sutuoktine ir vaikais. Tačiau pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai atsisakė pritaikyti šias priemones, nes vyrui būtų pritaikytos neproporcingos priemonės. Dėl tokių sprendimų ginčo šalis kreipėsi į Slovakijos Konstitucinį Teismą, tačiau iki tol, kol sprendimą priėmė Slovakijos Konstitucinis Teismas, vyras buvo nuteistas baudžiamąja tvarka 4 metų kalėjimo dėl netinkamo elgesio, smurto ir seksualinės prievartos. Slovakijos Konstitucinis Teismas 2003 m. liepos 9 d. sprendimu konstatavo, kad Košicės I apylinkės teismas ir Košicės apygardos teismas, nesiimdami atitinkamų veiksmų, kad apsaugotų asmenis nuo netinkamo tėvo elgesio, pažeidė jų žmogaus teises (kankinimo uždraudimas, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimas; būsto neliečiamybė), taip pat vaiko teises[629]. EŽTT konstatavo, kad laikotarpiu iki tol, kol vyras buvo nuteistas, pareiškėja ir jos vaikai neturėjo jokių veiksmingų teisių gynimo priemonių, kuriomis galėtų apsisaugoti nuo buvusio vyro ir vaikų tėvo veiksmų[630], todėl buvo konstatuotas Konvencijos 3 ir 8 straipsnių pažeidimas. Taigi, esant pagrįstoms aplinkybėms, EŽTT gali konstatuoti *post factum*, kad teismai pasielgė netinkamai ir nepritaikė laikinųjų apsaugos priemonių, nors turėjo tai padaryti.

Dar kitoje 2011 m. byloje *Mosley prieš Jungtinė Karalystė*[631] EŽTT vertino, ar siekiant užtikrinti teisę į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis), reikalaujama, kad visuomenės informavimo priemonė (dienraštis) iš anksto praneštų, kad bus paskelbtas straipsnis apie pareiškėją (asmenį, apie kurį rašoma). EŽTT atkreipė dėmesį, kad Konvencijos 8 straipsnis[632] (teisė į privatų gyvenimą) gali būti apgintas prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pažymėdamas, kad „jei asmuo žino apie numatomą publikaciją, susijusią su jo privačiu gyvenimu, jis turi teisę prašyti laikinųjų apsaugos priemonių, draudžiančių publikuoti šią medžiagą[633]“. Visgi EŽTT taip pat užsiminė, kad net jeigu tokios priemonės ir nebūtų taikomos, tai „*ex post facto* žalos atlyginimas yra tinkama teisių gynimo priemonė už Konvencijos 8 straipsnio teisių pažeidimus[634]“. EŽTT priėjo prie išvados, kad išankstinis pranešimas būtų neveiksmingas, nes, pirma, visuotinai pripažįstama, jog išankstinio pranešimo pareigai būtų taikoma „viešojo intereso“ išimtis, taigi, laikraštis galėtų nuspręsti nepranešti subjektui, jei manytų, kad vėliau galės apginti savo sprendimą remdamasis viešuoju interesu; antra, reikėtų nustatyti efektyvias sankcijas už pranešimo paskelbimo nesilaikymą, o mažai tikėtina, kad šios sankcijos (pavyzdžiui, baudos) atgrasytų laikraščius nuo privačios medžiagos skelbimo iš anksto nepranešus. Savo ruožtu baudžiamosios sankcijos būtų

---

629 *Ibid.,* para. 4-14.

630 *Ibid.,* para. 43.

631 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Mosley prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimo Nr. 48009/08, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104712.

632 Minėta, kad EŽTT yra pažymėjęs, jog procedūrinis Konvencijos 6 straipsnis kartais gali būti vertinamas kartu su materialiniu Konvencijos 8 straipsniu.

633 „EŽTT sprendimas byloje *Mosley prieš Jungtinę Karalystę*“, *op. cit.,* para. 119.

634 *Ibid.,* para. 120.

nesuderinamos su Konvencijos 10 straipsnio reikalavimais[635]. Taigi, EŽTT padarė galutinę išvadą, kad žurnalistams nėra nustatyta pareiga iš anksto pranešti asmeniui, apie kurį planuojama parengti publikaciją, apie ketinimą paskelbti pranešimą, kad jis galėtų kreiptis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, siekdamas užkirsti kelią publikavimui[636]. Ši byla įdomi ne tik tuo, kad joje akivaizdžiai susikerta du konkuruojantys interesai ir žmogaus teisės, t. y. teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis) ir teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis), bet ir tuo, kad ji patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas pats savaime nėra visada būtinas, siekiant užtikrinti žmogaus teisių apsaugą. Visgi reikia turėti omenyje, kad minėtos bylos yra ne dėl procedūrinio Konvencijos 6 straipsnio, bet dėl materialinių žmogaus teisių apsaugos.

Apibendrinant analizuojamą probleminį aspektą, autoriaus manymu, Konvencijos 6 straipsnio prasme valstybė turi tik pozityviąją pareigą leisti pasinaudoti laikinųjų apsaugos priemonių institutu ir numatyti efektyvią galimybę taikyti šį institutą, t. y. nenustatyti per daug neproporcingų jo taikymo ribojimų ar sąlygų, bet valstybė neturi pozityviosios pareigos garantuoti, kad konkrečiu atveju bus pritaikyta laiknoji apsaugos priemonė. Priešingas aiškinimas, be kita ko, nukryptų nuo laikinųjų apsaugos priemonių instituto vieno iš pagrindinių požymių – teismo diskrecijos, sietinos su tuo, kad teismui suteikiama prerogatyva nustatyti ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą.

2.2.1.3. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir teismo nešališkumo santykis

Pripažinus, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą turinį, kyla poreikis aptarti kitą problemą, t. y. ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas neprieštarauja teismo nešališkumo reikalavimui[637], nes taip suteikiama galimybė susiformuoti išankstinę (šališką) poziciją nagrinėjant bylą iš esmės. Teisės doktrinoje nurodoma, kad viena iš laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rizikų yra tai, kad atsiranda „du procesai viename procese“ ir tai „suponuoja papildomas sąnaudas ir rizikas dėl nešališkumo nebuvimo, prioretizuojant vieną iš šalių“[638]. Vengrijos teisės doktrinoje taip pat dažnai galima susidurti su teiginiu, kad,

---

635 *Ibid.,* para. 125–129.

636 *Ibid.,* para. 132.

637 Nors teismo nešališkumo reikalavimai galėtų būti priskiriami negatyviajai valstybės pareigai, visgi šiame konkrečiame kontekste, autoriaus nuomone, svarbu nešališkumo reikalavimą aptarti kartu su pozityviąja pareiga užtikrinti ieškovo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Tokia pozicija pasirinkta dėl to, kad teismo nešališkumo problematika yra tiesiogiai susijusi su ieškovo pozityviąja teise reikalauti iš valstybės laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Tuo atveju, jeigu būtų pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nėra suderinamas su nešališkumo reikalavimu (negatyvioji pareiga), nes teismas iš karto pasisako dėl ginčo esmės, tokia išvada taip pat būtų reikšminga sprendžiant dėl to, ar valstybė turi pozityviąją pareigą numatyti ieškovui teisę prašyti tokių priemonių taikymo.

638 Murauskas, *supra note,* 88: 208.

remiantis praktine patirtimi, laikinosios apsaugos priemonės turinys paprastai įtraukiamas į galutinio teismo sprendimo turinį, o tai tam tikru mastu reiškia išankstinį nusistatymą atsakovo atžvilgiu[639]. Taigi, esant dviem procesams (procesui dėl laikinųjų apsaugos priemonių ir procesui dėl ginčo esmės), kyla grėsmė, kad teismas taps šališkas, nes susidaro išankstinę nuomonę dėl ginčo dalyko ir šalių procesinio elgesio vien tik spręsdamas laikinųjų apsaugos priemonių klausimą.

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad į jos taikymo sritį patenkantis teismas būtų nešališkas[640]. Nešališkumas paprastai reiškia išankstinio nusistatymo ar tendencingumo nebuvimą, o jo buvimą ar nebuvimą galima patikrinti įvairiais būdais[641]. Pagal EŽTT praktiką apie nešališkumo buvimą turi būti sprendžiama remiantis šiais kriterijais: 1) subjektyvus testas, kai reikia atsižvelgti į konkretaus teisėjo asmeninius įsitikinimus ir elgesį, t. y. ar teisėjas konkrečioje byloje turėjo asmeninį išankstinį nusistatymą ar šališkumą; 2) objektyvusis testas, t. y. nustatant, ar pats teismas ir, be kitų aspektų, jo sudėtis suteikia pakankamas garantijas, kad būtų pašalintos bet kokios pagrįstos abejonės dėl jo nešališkumo[642]. Tarp subjektyvaus ir objektyvaus nešališkumo nėra neperžengiamos ribos, nes teisėjo elgesys gali ne tik sukelti objektyviai turimų abejonių dėl nešališkumo išorinio stebėtojo požiūriu (objektyvus testas), bet ir būti susijęs su jo asmeniniu įsitikinimu (subjektyvus testas)[643]. Pažymėtina, kad daugumoje bylų, kuriose keliami nešališkumo klausimai, EŽTT daugiausia dėmesio skyrė objektyviam testui[644]. Dėl objektyvaus testo EŽTT yra konstatavęs, kad reikia nustatyti, ar, nepaisant teisėjo elgesio, yra faktų, kurie keltų abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Lemiamą reikšmę turi ne teisėjo nurodoma pozicija šiuo klausimu (ar jis šališkas, ar ne), o tai, ar minėta pozicija yra objektyviai pagrįsta[645].

Kalbant apie subjektyvųjį testą, EŽTT praktikoje laikomasi nuomonės, kad „teisėjo asmeninis nešališkumas turi būti preziumuojamas, kol nėra priešingų įrodymų“[646], o kalbant apie reikalaujamų įrodymų rūšį, teismas, pavyzdžiui, yra siekęs nustatyti, ar teisėjas parodė asmeninę neapykantą (angl. *personal animosty*) ginčo šaliai[647]. Tačiau tokią neapykantą sunku įrodyti vertinant subjektyviuoju testu, todėl tokios aplinkybės vertinamos taikant objektyvųjį požiūrį (angl. *objective standpoint*). Asmeninė neapykanta proceso šaliai gali būti nustatyta tik objektyviai įvertinus ne tik praeities įvykius, kurie objektyvaus stebėtojo požiūriu galėtų būti laikomi tikėtina priešiškumo

639 Harsagi, *supra note,* 108: 242.

640 „EŽTT sprendimas byloje *Denisov prieš Ukrainą Denisov prieš Ukrainą*“, *supra note*, 517: para. 60-65.

641 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*”, *supra note,* 15: para. 93.

642 *Ibid*., para. 93–101.

643 „EŽTT sprendimas byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją*, *supra note,* 588: para.145.

644 *Ibid*., para. 146.

645 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*”, *supra note,* 15: para. 96.

646 *Ibid.,* 94

647 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Buscemi prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 29569/95, 67-68, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58304.

priežastimi, bet ir tai, ar teisėjas kada nors yra išreiškęs norą keršyti[648]. Šiuo atžvilgiu taip pat svarbu pažymėti, jog nešališkumas atsispindi posakyje, kad „teisingumas turi būti ne tik įvykdytas, bet ir matomas“, ir tai turi įkvėpti pasitikėjimą teismais visuomenėje[649]. Taigi, svarbų vaidmenį atlieka visuomenės pasitikėjimas teismų sistema. Pavyzdžiui, jeigu teisėjas yra pareiškęs viešus pareiškimus apie bylos baigtį, tai gali būti pagrindas nusišalinti[650].

Atsižvelgiant į tai, kad, kaip jau minėta, dauguma EŽTT bylų orientuota į objektyvųjį testą, be to, netgi subjektyviojo testo įrodymai pagrįsti objektyviais duomenimis, autoriaus manymu, tikslinga orientuotis į objektyvųjį testą, o ne subjektyvųjį testą[651]. Paprastai EŽTT praktikoje, vertinant objektyvųjį požiūrį, išskiriamos dvi rūšys atvejų, kai gali kilti nešališkumo problemų: a) dėl funkcinių priežasčių (angl. *functional nature*), pavyzdžiui, kai tas pats asmuo atlieka dvi ar daugiau vienodų funkcijų to paties asmens atžvilgiu; b) dėl asmeninių priežasčių (angl. *personal character*), pavyzdžiui, kai teisėjas elgiasi šališkai arba turi tam tikrų sąsajų su bylos šalimis ir (ar) atstovais.

Šiuo atveju, kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, svarbu įvertinti funkcines priežastis, nes laikinąsias apsaugos priemones taiko (pakeičia ar panaikina) būtent tas teismas, kuris nagrinėja bylą iš esmės. Toks reglamentavimas grindžiamas tuo, kad šis teismas turi geriausias galimybes įvertinti tokių priemonių pagrįstumą[652]. Be to, laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra susijęs su vykdymu, t. y. teismo nutartys yra iškart vykdytinos, o teisės doktrinoje yra pažymėta, kad teismas, kuris bylą išnagrinėjo iš esmės, o paskui dalyvauja vykdymo procese, nėra nešališkas. Taip yra todėl, kad vykdymo procese priimami sprendimai yra formalizuojami, paliekant mažai erdvės teismo diskrecijai[653]. Visgi, manytina, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesas turi šiokių tokių ypatumų, lyginant su vykdymo procesu[654]. Esminis skirtumas, vertinant nešališkumą, pasireikšia tuo, kad teismas turi ypač didelę diskreciją

---

648 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ir kiti prieš Gruziją*“, pareiškimo Nr. 16812/17, para 359, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194445.

649 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *BEG S.P.A. prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 5312/11, para. 132, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210014.

650 „EŽTT sprendimas byloje *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ir kiti prieš Gruziją*, *supra note,* 648: para. 341, 342.

651 Tačiau tai nereiškia, kad, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones, teismas nesusipažįsta su byloje esančiomis faktinėmis aplinkybėmis ir proceso dalyvių pozicijomis, o tai teoriškai gali kelti klausimą dėl galimos išankstinės nuomonės susiformavimo nagrinėjant bylą iš esmės. Vis dėlto tokio pobūdžio subjektyvių vidinių procesų nustatymas, nesant objektyviai patikrinamų aplinkybių (pavyzdžiui, teisėjo viešų pasisakymų ar procesinių veiksmų), peržengia šio teisinio tyrimo ribas ir galėtų būti empirinio tyrimo objektu kitų mokslo sričių (visų pirma teisės psichologijos ar kognityvinių mokslų) kontekste.

652 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-272-516/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1556425.

653 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 64.

654 Detaliau apie tai disertacijos 4 dalyje.

sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (pakeitimo ar panaikinimo), lyginant su antstoliu, kuris vykdo vykdomąjį dokumentą ir turi santykinai nedaug diskrecijos (arba apskritai jos neturi). Įstatyme gana aiškiai apibrėžiami veiksmai, kuriuos privalo atlikti antstolis vykdymo procese. Taigi, yra pagrindas kalbėti apie teismo nešališkumo problematiką, nebūdingą vykdymo procesui.

Šią aplinkybę, be kita ko, patvirtina ir tai, kad kai kurių jurisdikcijų teismuose (pavyzdžiui, Prancūzijoje, Belgijoje, Nyderlanduose) laikinąsias apsaugos priemones taiko ne bylą nagrinėjantis teismas, nes šiose valstybėse taikoma *en refere* procedūra, kai, esant skubai, laikinąsias apsaugos priemones taiko teismų pirmininkai, o ne bylą nagrinėjantis teismas. Tokios praktikos laikomasi ir supranacionaliniu lygmeniu, pavyzdžiui, ES Bendrojo Teismo pirmininkas taiko laikinąsias apsaugos priemones[655]. Todėl vienareikšmiškai teigti, kad neegzistuoja nešališkumo problematika, kai tas pats teismas ir taiko laikinąsias apsaugos priemones, ir nagrinėja bylą iš esmės, autoriaus vertinimu, būtų ne visai tikslu.

Manytina, tikslinga pagal analogiją atsižvelgti į EŽTT praktiką, kurioje EŽTT vertino teisėjo dalyvavimą skirtingose civilinės bylos stadijose. EŽTT laikosi pozicijos, kad vertinimas, ar to paties teisėjo dalyvavimas skirtingose civilinės bylos stadijose atitinka Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą nešališkumo reikalavimą, turi būti atliekamas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes[656]. Tai taikoma ir tais atvejais, kai tas pats teisėjas dalyvavo nagrinėjant dvi atskiras bylas, pavyzdžiui, faktinėmis aplinkybėmis susijusias baudžiamąją ir civilinę bylas[657] arba glaudžiai susijusias bylas, kurios vyko kelerių metų skirtumu[658]. EŽTT yra išaiškinęs, kad vien tai, kad teisėjas jau yra priėmęs ikiteisminio tyrimo (angl. *pretrial*) sprendimus, negali pateisinti abejonių dėl jo nešališkumo. Svarbiausia yra priemonių, kurių teisėjas ėmėsi prieš teismo procesą, apimtis ir pobūdis. Taip pat tai, kad teisėjas yra išsamiai susipažinęs su bylos medžiaga, nereiškia jokio jo išankstinio nusistatymo, dėl kurio jis negalėtų būti laikomas nešališku, kai priimamas sprendimas dėl bylos esmės. Preliminari turimos informacijos analizė taip pat nereiškia, kad galutinė analizė buvo išankstinė. Svarbu, kad ši analizė būtų atlikta tada, kai sprendimas priimamas ir turi būti grindžiamas pateiktais įrodymais ir argumentais, išklausytais per posėdį[659]. Taigi, pritaikius šią praktiką pagal analogiją, darytina išvada, kad vien tai, jog teisėjas sprendė dėl laikinųjų

---

655 „Bendrojo Teismo Procedūros Reglamentas“, 158 straipsnio 1 dalis, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015Q0423(01).

656 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Pasquini prieš San Marino*“, pareiškimo Nr. 50956/16, para. 148, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192787.

657 *Ibid.,* para. 149.

658 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Stoimenovikj ir Miloshevikj prieš Šiaurės Makedoniją*“, pareiškimo Nr. 59842/14, para. 36-38, 40, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208756.

659 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *Morel prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 34130/96, para. 45, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58598.

apsaugos priemonių taikymo, savaime nereiškia, kad jis išsamiai tyrė faktus ir nagrinėjo bylą. Kita vertus, tai nereiškia, kad šis aspektas nėra problemiškas, nes jau minėta, kad kai kurių valstybių patirtis rodo, jog tikslinga atskirti šiuos du teismus, siekant užtikrinti didesnę nešališkumo apsaugą. Taip pat svarbu tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių procese paprastai nevyksta detalus įrodymų tyrimas ir apskritai visi įrodymai turi būti vertinami tik preliminariai[660]. Manytina, kad ginčo šalis turi turėti teisę ginčyti šį aspektą tuo atveju, jeigu yra aiškių objektyvių įrodymų, kurie galėtų reikšti teisėjo išankstinės pozicijos atskleidimą laikinųjų apsaugos priemonių procese (pavyzdžiui, nukopijuojant motyvus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo į teismo sprendimą dėl ginčo esmės arba teismas viešai pasisakė dėl ginčo išsprendimo ar pan.).

Apibendrinant konstatuotina, kad valstybė privalo užtikrinti tam tikras fundamentalias pozityviąsias pareigas ieškovo atžvilgiu, kad nebūtų pažeisti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai. Tiek tarptautinėje teismų praktikoje, tiek tam tikrų valstybių, įskaitant Lietuvos, konstitucinėje jurisprudencijoje pripažįstama, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas patenka į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą sudėtį. Todėl ieškovas turi teisę veiksmingai pasinaudoti šiuo institutu, o valstybė yra įsipareigojusi padaryti šį institutą prieinamą ir netaikyti neproporcingų ribojimų (pavyzdžiui, *a priori* nenumatyti, kad kuris nors subjektas turi imunitetą laikinųjų apsaugos priemonių taikymui). Be to, svarbu tai, kad teismas, spręsdamas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nepažeidžia nešališkumo reikalavimų, nors jis vertina iš esmės panašias aplinkybes, kurios bus nagrinėjamos bylą nagrinėjant iš esmės. Bet ginčo šalis turi teisę, esant objektyvių įrodymų, ginčyti teismo nešališkumą šiuo klausimu.

2.2.2. Valstybės negatyviosios pareigos užtikrinant teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese

Valstybės negatyviosios pareigos įpareigoja valstybę susilaikyti nuo veiksmų, kurie pažeistų žmogaus teises. Valstybės negatyviosios pareigos kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą galėtų būti skirstomos į: a) valstybės pareigas, susijusias su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimu; b) valstybės pareigas, susijusias su savarankiškomis materialinėmis žmogaus teisėmis (pavyzdžiui, su teise į nuosavybę, teise į privatų gyvenimą, teise į saviraiškos laisvę ir pan.). Šioje dalyje autorius vertina negatyviąsias pareigas, susijusias su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimu (Konvencijos 6 straipsnis).

Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tampa svarbūs, kai: 1) tiek pagrindinė byla, tiek byla dėl laikinosios apsaugos priemonės yra „civilinė“ pagal Konvencijos 6 straipsnį; 2) laikinoji apsaugos priemonė veiksmingai paveikia civilinę teisę ar pareigą (angl. *determine the civil right or obligation*). Tuo atveju, jeigu abu kriterijai yra tenkinami, yra pagrįsta

660 Autorius laikosi pozicijos, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese įrodinėjant sąlygas, nevyksta įrodinėjimas CPK 178 straipsnio prasme, nes ieškovas bando įrodyti faktų patikimumą, o teismas netiria ir nevertina įrodymų iš esmės. Apie tai detaliau disertacijos 3.1.1 skyriuje.

kalbėti apie teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių institutui. Tokiu atveju, autoriaus vertinimu, egzistuoja kelios esminės valstybės negatyviosios pareigos, susijusios su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimu ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymu. Pirma, pareiga taikant laikinąsias apsaugos priemones nenukrypti nuo teismų praktikos. Antra, pareiga užtikrinti rungtyniškumo (angl. *adversarial proceedings*) ir lygiateisiškumo (angl. *equality of arms*) principų reikalavimus, įskaitant galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones neinformavus atsakovo (*ex parte*). Trečia, pareiga motyvuoti teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių (ne)taikymo.

2.2.2.1. Teismų praktikos nuoseklumo užtikrinimas taikant laikinąsias apsaugos priemones

Valstybė turi pareigą laikytis teismų praktikos nuoseklumo. Dėl šios pareigos pažymėtina, kad, autoriaus vertinimu, teismo nutartims dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikomos teismo precedentų formavimo taisyklės[661]. Manytina, kad vienodos teismų praktikos užtikrinimas yra veikiausiai vienas iš kebliausių klausimų taikant laikinąsias apsaugos priemones. Viena vertus, teismai yra įpareigoti užtikrinti teismų praktikos aiškumą ir stabilumą, tačiau susidūrus su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, šios priemonės taikomos ir parenkamos individualizuotai bei atsižvelgiant į vertinamojo pobūdžio aplinkybes, o teismas turi plačią diskrecijos teisę. EŽTT, siekdamas atsižvelgti į realią vidaus teisinės sistemos padėtį, visada teikė tam tikrą reikšmę teismų praktikai nagrinėdamas vidaus teisės suderinamumą su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi[662], tačiau, pavyzdžiui, sprendžiant dėl to, ar ginčo šalys buvo tinkamai išklausytos procese, taip pat pripažįstama, kad reikia atsižvelgti į faktines ir teisines bylos aplinkybes[663]. Taigi, nors nuosekli teismų praktika suteikia teisinio aiškumo, tačiau aklas vadovavimasis ja, neatsižvelgiant į kiekvieną konkrečią situaciją, kelia grėsmę, kad bus pažeistos asmens teisės.

EŽTT dėl vienodos teismų praktikos užtikrinimo reikalavimų pagal Konvencijos 6 straipsnį yra pažymėjęs, kad vienodos teismų praktikos užtikrinimas yra siejamas su teisinio tikrumo principu, kuris numatytas visose Konvencijos straipsniuose ir yra vienas iš pagrindinių teisinės valstybės principų. EŽTT yra nurodęs, kad teisė į teisingą bylos nagrinėjimą turi būti aiškinama atsižvelgiant į vieną iš pagrindinių teisinės valstybės aspektų – teisinio tikrumo principą, kuris, be kita ko, užtikrina tam tikrą teisinės padėties stabilumą ir prisideda prie visuomenės pasitikėjimo teismais. Kita vertus,

---

661 Doržinkevič, *supra note,* 99: 136.

662 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Gorou prieš Graikiją (Nr. 2)*", pareiškimo Nr. 12686/03, para. 32, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91848.

663 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Stankiewicz prieš Lenkiją*", pareiškimo Nr. 46917/99, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73083.

prieštaringų teismo sprendimų tęsimasis gali sukelti teisinį neapibrėžtumą, galintį sumažinti visuomenės pasitikėjimą teismine sistema, o toks pasitikėjimas yra aiškiai vienas iš esminių teisinės valstybės komponentų[664]. Tačiau skirtinga teismų praktika savaime neprieštarauja tinkamam teisingumo vykdymui, nes nesilaikant dinamiško ir evoliucinio požiūrio kiltų pavojus, kad bus trukdoma reformoms ar tobulinimui[665]. Teismų praktikos skirtumai iš esmės yra neatsiejamas bet kurios teismų sistemos, pagrįstos pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų, turinčių įgaliojimus savo teritorinės jurisdikcijos srityje, tinklu, padarinys. Aukščiausiojo teismo vaidmuo ir yra spręsti tokius konfliktus[666]. Tokie skirtumai gali kilti net tame pačiame teisme. Tai savaime negali būti laikoma neatitiktimi Konvencijai[667]. Teismų praktikos skirtumai tarp vidaus teismų arba tame pačiame teisme savaime negali būti laikomi prieštaraujančiais Konvencijai[668]. Tačiau EŽTT pabrėžė, kad svarbu įdiegti mechanizmus, kurie užtikrintų teismų praktikos nuoseklumą ir vienodą teismų praktiką[669]. Valstybės turi pareigą organizuoti savo teisines sistemas taip, kad būtų išvengta nesuderintų sprendimų priėmimo[670]. Aukščiausiojo teismo vaidmuo kaip tik yra išspręsti galimus prieštaravimus ar neaiškumus, kylančius dėl sprendimų, kuriuose pateikiami skirtingi išaiškinimai[671].

Kadangi teisinio tikrumo principas numanomas visuose Konvencijos straipsniuose[672], šis principas turėjo reikšmės sprendžiant dėl teismų praktikos nuoseklumo EŽTT praktikoje, kurioje analizuotas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas[673]. Pavyzdžiui, EŽTT yra sprendęs dėl specifinės laikinosios apsaugos priemonės – *Anton*

---

664 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje N*ejdet Şahin ir Perihan Şahin prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 13279/05, para. 56-57, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107156.

665 *Ibid., para.* 58.

666 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją (Nr. 1)*“, pareiškimo Nr. 30658/05, para. 37, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83822.

667 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje Santos Pinto prieš Portugaliją“, pareiškimo Nr. 39005/04, para. 41, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86401.

668 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Lupeni Greek Catholic Parish ir kt. prieš Rumuniją*“, pareiškimo Nr. 76943/11, para. 116, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169054.

669 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Svilengaćanin ir kt. prieš Serbiją*“, pareiškimų Nr. 50104/10 ir 9 kt., para. 82, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207123.

670 „EŽTT sprendimas byloje *Nejdet Şahin ir Perihan Şahin prieš Turkiją*“, *op. cit.,* para. 55.

671 „EŽTT sprendimas byloje *Lupeni Greek Catholic Parish ir kt. prieš Romania*, *op. cit.,* para. 123.

672 „EŽTT sprendimas byloje *Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją*, *supra note,* 588: para. 238.

673 Pažymėtina, kad toliau nurodytose EŽTT bylose teismų praktikos nuoseklumas buvo vertintas ne Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies kontekste, o savarankiškų materialiųjų žmogaus teisių kontekste (Konvencijos 8 straipsnis – byloje *Chappel prieš UK*, Konvencijos 10 straipsnis – byloje *RBTF prieš Belgiją*).

Piller – taikymo numatomumo byloje *Chappell prieš Jungtinė Karalystė*[674]. Šioje byloje pareiškėjas teigė, kad *Anton Piller* įsakymų išdavimas ir ypač jų sąlygos iš esmės yra „diskrecinės praktikos" dalykas ir kad teisės aktų būklė yra pernelyg „amorfiška", kad jie būtų laikomi „teise (įstatymu)" pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį. EŽTT nepritarė tokiai nuomonei, nes Jungtinėje Karalystėje nuo 1974 m. nemaža dalis teismų praktikos pakartojo ir patikslino principus, kurių Anglijos teismai laikėsi dėl *Anton Piller* įsakymų. Tačiau taip pat pripažinta, kad gali pasitaikyti tam tikrų atskirų įsakymų turinio skirtumų. Vis dėlto pagrindinės šios pagalbos suteikimo sąlygos atitinkamu metu buvo nustatytos gana tiksliai, kad būtų galima laikyti, jog teismų praktikos numatomumo kriterijus tenkinamas[675]. Tačiau kai kurie teismų praktikos skirtumai gali lemti Konvencijos pažeidimą, pavyzdžiui, tai įvyko 2011 m. byloje *RTBF prieš Belgiją*[676], kurioje EŽTT sprendė, ar Belgijos teismai nepažeidė Konvencijos 10 straipsnio dėl to, kad pareiškėjui (visuomeninio transliavimo priemonei) pritaikė laikinąsias apsaugos priemones – draudimą transliuoti televizijos programą. Tokią laikinąją apsaugos priemonę pareiškėjas apskundė apeliaciniam teismui, o paskui pateikė kasacinį skundą dėl teisės klausimų Belgijos kasaciniam teismui[677]. EŽTT priminė, kad teisės norma negali būti laikoma įstatymu Konvencijos 10 straipsnio 2 dalies prasme, jei ji nėra suformuluota pakankamai tiksliai, kad pilietis galėtų reguliuoti savo elgesį; jis turi turėti galimybę prireikus, turėdamas atitinkamą patarimą, numatyti (angl. *foresee*), kiek tai pagrįsta aplinkybėmis, padarinius, kuriuos gali sukelti tam tikras veiksmas. Šie padariniai nebūtinai turi būti numatomi tiksliai. Nors tikslumas yra pageidautinas, jis gali sukelti pernelyg didelį nelankstumą, o teisė turi būti pajėgi žengti koja kojon su besikeičiančiomis aplinkybėmis. Todėl daugelis įstatymų neišvengiamai yra suformuluoti terminais, kurie didesniu ar mažesniu mastu yra neaiškūs ir kurių aiškinimas bei taikymas yra praktikos klausimai[678]. EŽTT nurodė, kad numatomumo (angl. *foreseeability*) sąvokos apimtis labai priklauso nuo nagrinėjamo teksto turinio, srities, kuriai jis skirtas, ir asmenų, kuriems jis skirtas, skaičiaus bei statuso[679]. EŽTT pažymėjo, kad šiuo atveju Belgijoje, kalbant apie laikinąsias apsaugos priemones, kuriomis uždraužiamos transliacijos, teisės aktais numatomos tik sankcijos už teisės į saviraiškos laisvę pažeidimus, t. y. numatomos tik retrospektyvios priemonės[680]. Be to, teismų praktika dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Belgijoje nėra vienoda, nes vienais atvejais tokie draudimai buvo taikyti, o kitais atvejais teismai nurodė, kad tokia galimybė

---

674 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1989 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Chappell prieš Jungtinę Karalystę*", pareiškimo Nr. 10461/83, para. 56, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459.

675 *Ibid.*, para. 56.

676 „EŽTT sprendimas byloje *RTBF prieš Belgiją*", *supra note,* 526.

677 *Ibid.,* para. 27-35.

678 *Ibid.,* para. 103.

679 *Ibid.,* para. 104.

680 *Ibid.,* para. 107, 108.

įstatyme nenumatyta[681]. EŽTT pripažino, kad Belgijos teismai nėra suformavę aiškaus ir nuoseklaus požiūrio, kuris būtų leidęs pareikšėjai numatyti galimus padarinius, kylančius iš ginčijamos transliacijos[682]. EŽTT taip pat pripažino, kad teisėjo, sprendžiančio dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kontrolė apima įvairių konkuruojančių interesų pusiausvyros nustatymą. Todėl būtina nustatyti teisinę sistemą, kurioje apibrėžtos aiškios ir tikslios taisyklės dėl saviraiškos laisvės apribojimų taikymo. Nesant tokios sistemos, kyla pavojus, kad šiai laisvei gali kilti grėsmė dėl daugėjančių skundų ir neatitikimų tarp teismo skubiai priimamų sprendimų[683]. EŽTT padarė išvadą, kad Belgijos teisinė sistema ir galiojanti teismų praktika neatitiko Konvencijoje nustatyto numatomumo reikalavimo ir nesuteikė bendrovei pakankamos apsaugos, į kurią ji turėjo teisę pagal teisinės valstybės demokratinėje visuomenėje principą, todėl buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis[684]. Taigi, valstybės laikinųjų apsaugos priemonių sistema turi užtikrinti veiksmingą žmogaus teisių apsaugą, o teisinė sistema turi tinkamai įvertinti įvairius žmogaus teisių aspektus. Teismų praktika dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti pakankamai nuspėjama, kad asmenys galėtų numatyti galimus padarinius.

Turint omenyje minėtą EŽTT praktiką 2011 m. byloje *RTBF prieš Belgiją*, taip pat reikėtų įvertinti, ar teismas iš tikrųjų yra visiškai laisvas „kurti" tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurios nėra įtvirtintos įstatyme. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama, kad CPK 145 straipsnyje nenumatytas baigtinis laikinųjų apsaugos priemonių sąrašas, o išimtiniais atvejais teismas gali taikyti ir tokias priemones, kurios būtinos, bet nėra numatytos įstatyme[685]. Nors autorius palaiko tokią poziciją, visgi, be teisingumo, sąžiningumo, protingumo ir proporcingumo principų, taip pat svarbu turėti omenyje bylos *RTBF prieš Belgiją* išaiškinimą, kur pasakyta, jog laikinosios apsaugos priemonės privalo būti nuspėjamos, kad asmenys galėtų numatyti galimus padarinius. Taigi, teismas nėra visiškai laisvas „kurti" originalaus pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones, nes būtina išlaikyti tinkamą ginčo šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą.

Atkreiptinas dėmesys, kad gali atsirasti poreikis pakeisti suformuotą teismų praktiką. Įdomi situacija susiklostė byloje *Maniscalco prieš Italy*, kai Italijos teismuose pasikeitė teismų praktika, sprendžiant dėl turto arešto taikymo ir galimybės areštuoti atsakovės pensijos fondą, sukauptą per 9 mėnesius. EŽTT priminė, kad teismų praktikos keitimas priklauso vidaus teismų diskrecijai, ypač šalyse, kuriose galioja rašytinės teisės sistema (kaip Italijoje) ir kurios [formaliai] nėra saistomos precedentų. Nagrinėjamu atveju naujas išaiškinimas buvo palankus pareiškėjai, todėl negalima teigti, kad priimant nutartį areštuoti jos pensijų fondą nebuvo galima numatyti tokio nutarties

681 *Ibid.,* para. 110, 111.

682 *Ibid.,* para. 113.

683 *Ibid.,* para. 114.

684 *Ibid.,* para. 116.

685 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 161.

masto pagal įstatymą[686]. Lietuvoje teismų praktika dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra gana stabili, bet, žvelgiant istoriškai, galima surasti atvejų, kai buvo nuspręsta pakeisti formuojamą teismų praktiką. Pavyzdžiui, 2016 m. LApT pakeitė teismų praktiką dėl vienos iš laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų – didelės ieškinio sumos – ir nurodė, kad didelė ieškinio suma pati savaime nepagrindžia būtinybės taikyti laikinąsias apsaugos priemones[687]. Kitas pavyzdys yra tai, kad iki 2023 metų LApT praktikoje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo po teismo sprendimo priėmimo buvo pasisakyta, kad pagrįstos abejonės dėl galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo priėmimo kyla tada, kai dėl ginčo esmės jau priimtas ieškovui nepalankus teismo procesinis sprendimas, nors jis dar neįsiteisėjo. Tačiau nuo 2023 m. LApT pakeitė minėtą praktiką ir nurodė, kad „kiekvienas atvejis visgi turi būti vertinamas individualiai, atsižvelgiant į ieškinio atmetimo pagrindus, konkretaus ginčo esmę ir prašomų taikyti laikinųjų apsaugos priemonių rūšį bei jų taikymu siekiamus tikslus[688]. Taigi, teismų praktika yra gana stabili ir keičiama tik tuomet, kai būtina. Todėl, manytina, teismų praktika Lietuvoje atitinka teismų praktikos nuspėjamumo reikalavimus pagal EŽTT praktiką.

2.2.2.2. Rungtyniškumo ir šalių procesinio lygiateisiškumo užtikrinimas taikant laikinąsias apsaugos priemones

Svarbu apžvelgti teismo pareigą užtikrinti rungtyniškumo ir lygiateisiškumo reikalavimus taikant laikinąsias apsaugos priemones. Autoriaus manymu, šiuo aspektu svarbu apžvelgti esminę problemą – ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas neinformavus atsakovo nepažeidžia rungtyniškumo ir lygiateisiškumo reikalavimų. EŽTT ne kartą yra pasakęs, kad sąvoka „teisingas bylos nagrinėjimas“ apima pagrindinę teisę į rungtynišką procesą ir tai glaudžiai susiję su šalių lygiateisiškumo principu[689]. Bendroji teisingo bylos nagrinėjimo koncepcija reikalauja, kad visos civilinio proceso šalys turėtų galimybę susipažinti su pateiktomis pastabomis ar įrodymais ir pateikti pastabų dėl jų, siekdamos daryti įtaką būsimam teismo sprendimui. Tai lemia išvadą, kad asmuo, prieš kurį pradėtas procesas, turėtų būti apie tai informuotas[690]. Šalims turėtų

686 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 2 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Maniscalco prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 19440/10, para. 58, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-150563.

687 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1177123.

688 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-547-464/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2197249.

689 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimo Nr. 35289/11, para. 146, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177299.

690 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Bacaksız prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 24245/09, para. 52, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198881.

būti suteikta galimybė pateikti visus įrodymus, reikalingus jų reikalavimams patenkinti[691]. EŽTT yra nurodęs, kad ginčo šalys gali teisėtai tikėtis, kad su jomis bus konsultuojamasi, ar dėl konkretaus dokumento reikia pateikti pastabų[692]. EŽTT yra konstatavęs, kad tuo atveju, jei teismo dokumentai, įskaitant šaukimus į teismo posėdžius, neįteikiami asmeniškai, pareiškėjui gali būti užkirstas kelias gintis procese[693]. Civilinėse bylose, kuriose atsakovas nedalyvavo teismo sprendimo priėmimo procese, teismas patikrina: 1) ar valdžios institucijos buvo rūpestingos informuodamos pareiškėjus apie procesą ir ar galima laikyti, kad pareiškėjai atsisakė savo teisės atvykti į teismą ir gintis; 2) ar vidaus teisė suteikė pareiškėjams tinkamas priemones naujam rungtyniškam bylos nagrinėjimui užtikrinti, kai jie sužinojo apie jiems už akių priimtus sprendimus[694]. Be to, nacionalinių teismų priemonės turi būti proporcingos, todėl reikia atsižvelgti į svarbiausią teisingo bylos nagrinėjimo principą[695].

Minėta problematika taip pat susijusi su žodinio teismo proceso reikalavimo taikymu. EŽTT pažymi, kad laikinųjų apsaugos priemonių bylų pobūdis yra toks, kad sprendimai paprastai turi būti priimami nedelsiant. Skubos atveju, jei kyla pavojus viešiesiems ar privatiems interesams, žodinis bylos nagrinėjimas gali užtrukti ir taip sužlugdyti pastangas siekti apsaugos, todėl tai pateisina laikinųjų apsaugos priemonių taikymą[696]. Tačiau teismo veiksmuose turi būti nuoseklumas, galimybė nepranešti apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą sietina su tuo, kad laikinosios apsaugos priemonės turi atlikti savo paskirtį. Pavyzdžiui, byloje *Helmut Blum prieš Austriją* buvo taikyta laikinoji apsaugos priemonė – pareiškėjui laikinai uždrausta atstovauti teisme, nesuteikiant galimybės pareiškėjui dalyvauti žodiniame teismo posėdyje dėl šios priemonės taikymo. Byloje susiklostė situacija, kai ieškovui buvo leista atsiliepti į prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, taip parodant, kad byloje nebuvo didelio skubos laipsnio. Tačiau teismas vėliau nusprendė taikyti laikinąją apsaugos priemonę, nesuteikdamas galimybės atsakovui dalyvauti žodiniame bylos nagrinėjime, o tai

691 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje Clinique des Acacias ir kt. prieš Prancūziją“, pareiškimų Nr. 65399/01 ir 3 kt., para. 37, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70604.

692 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. vasario 2 d. sprendimas byloje *Janáček prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimo Nr. 9634/17, para. 46. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222790.

693 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Aždajić prieš Slovėniją*“, pareiškimo Nr. 71872/12, para. 48, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157537.

694 „EŽTT sprendimas byloje *Bacaksız prieš Turkiją*“, *supra note,* 690: para. 56.

695 *Ibid.*

696 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Helmut Blum prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 33060/10, para. 71, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161953.

pagal Austrijos teisę paprastai yra leidžiama[697]. Taigi, pareiškėjo teisė į žodinį bylos nagrinėjimą buvo pažeista, todėl buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis[698]. Kaip pažymima teisės doktrinoje, tuo atveju, jei nėra numatoma grėsminga situacija, kad prieš tai išklausius priešingas šalis gali būti sutrikdyta ieškovo teisinė padėtis, teismas, prieš priimdamas nutartį, turėtų paskirti žodinį abiejų šalių bylos nagrinėjimą[699].

Tam tikro pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės dažnai taikomos nepranešus atsakovui. Viena iš tokių priemonių yra turto areštas. EŽTT yra pripažinęs, kad *ex parte* turto arešto taikymas savaime nėra nesuderinamas su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimais. Kad būtų pasiektas jų tikslas – užkirstas kelias turto iššvaistymui, prašymai taikyti turto areštą turi būti nagrinėjami nepranešus[700]. Tačiau tuo pat metu, atsižvelgiant į proceso vienpusiškumą, į tai, kad tokios nutartys sukelia reikšmingus padarinius ir kad tokios nutartys įsigalioja iš karto, o bet koks jų apskundimas nesustabdo jų vykdymo, kiekvienu konkrečiu atveju reikia atidžiai svarstyti prašymus dėl tokių nutarčių[701]. Kitokio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė yra Anglijos teismų taikomas *Anton Piller* įsakymas, iš esmės atitinkantis civilinės kratos nutartį, kuri visada taikoma nepranešus atsakovui ir kuri vertinama kaip griežta, nes atsakovai nėra išklausomi[702]. Anglijos teisės doktrinoje minėtos priemonės sulaukė atgarsio, todėl

---

697 Austrijos teisėje laikinųjų apsaugos priemonių apskundimo mechanizmas skiriasi priklausomai nuo to, ar laikinosios apsaugos priemonės buvo pritaikytos išklausius atsakovą, ar jo neišklausius. Pirmuoju atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės pritaikomos išklausius atsakovą žodiniame posėdyje, šalis, kuri nesutinka su priimtu teismo procesiniu sprendimu, gali iškart inicijuoti apeliacinį procesą (vok. *Rekurs*) (Austrijos vykdymo akto 402 straipsnio 1 dalis). Antruoju atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės taikomos neišklausius atsakovo, teismui, kuris pritaikė tokią laikinąją apsaugos priemonę, pareiškiamas prieštaravimas (protestas) (vok. *Widerspruch*) (Austrijos vykdymo akto 397 straipsnis). Teismas, gavęs prieštaravimą, nagrinėjamą klausimą išsprendžia žodiniame teismo posėdyje išklausęs atsakovą ir tuomet priima atitinkamą procesinį sprendimą (nutartį) (vok. *Beschluss*) (Austrijos vykdymo akto 398 straipsnio 1 dalis). Taigi, apeliacinis procesas yra galimas tik po to, kai laikinųjų apsaugos priemonių klausimas buvo išspręstas žodiniame teismo posėdyje išklausius atsakovą. Iš esmės panašus laikinųjų apsaugos priemonių apskundimo mechanizmas yra taikomas ir Vokietijos teisėje, kur apeliacinis procesas dėl laikinųjų apsaugos priemonių gali būti sulyginamas su teismo sprendimo apskundimu apeliaciniu skundu, t. y. teismas negali pats pasinaikinti pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių po to, kai jas pritaiko išklausęs atsakovą (Pelenis, „*Laikinoji teisinė apsauga...*“, *supra note,* 95).

698 „EŽTT sprendimas byloje *Helmut Blum prieš Austriją*“, *supra note,* 696: para. 72–74.

699 Kawano, *supra note,* 64: 197.

700 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Nedyalkov ir kt. prieš Bulgariją*“, pareiškimo Nr. 663/11, para. 117, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127058.

701 „EŽTT sprendimas byloje *Apostolovi prieš Bulgariją*, *supra note,* 615: para. 98.

702 *Anton Piller* įsakymas yra vertingiausias ginklas kovojant su nesąžiningu intelektinės nuosavybės pasisavinimu, ypač su nesąžiningu autorių teisių pažeidimu ir nesąžiningu buvusių darbuotojų piktnaudžiavimu komercinėmis paslaptimis. Bet tokia priemonė yra kontroversiška, nes jei atsakovas atsisako įsileisti ieškovą į jam priklausančias patalpas, jam gresia bauda arba laisvės atėmimas (Collins, *supra note*, 102: 141, 142).

buvo diskutuojama dėl jų pagrįstumo[703]. Šių priemonių pagrįstumas taip pat vertintas ir EŽTT praktikoje. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Chappell prieš Jungtinę Karalystę*[704] nacionalinis teismas pritaikė *Anton Piller* nutartį, pagal kurią buvo reikalaujama, kad atsakovas įleistų ieškovus su jų advokatais į savo patalpas, kad būtų galima surasti ir paimti bet kokias nelicencijuotas filmų kopijas ir su jomis susijusius dokumentus. *Anton Piller* nutartyje taip pat buvo numatytas įprastas ieškovų advokatų įsipareigojimas paaiškinti asmeniui, kuriam įteikiamas įsakymas, jo reikšmę ir informuoti asmenį, kad prieš vykdydamas įsakymą jis turi teisę gauti teisinę konsultaciją, jei ji bus gauta nedelsiant[705]. Po šios nutarties įvykdymo atsakovas paprašė ją panaikinti, motyvuodamas tuo, kad ieškovai nepateikė išsamios informacijos apie policijos vaidmenį šioje byloje ir kad nutartis buvo įvykdyta netinkamai (ypač dėl to, kad minėtą nutartį ieškovo patalpose vienu metu vykdė apie 17 asmenų)[706]. Atsakovas EŽTT pateikė skundą, teigdamas, kad *Anton Piller* įsakymu buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis. Byloje buvo iš esmės vertinama, ar minėta nutartis priimta „pagal įstatymą" ir ar tokia nutartis buvo „būtina demokratinėje visuomenėje"[707]. Nors EŽTT pažymėjo, kad nutarties vykdymo aplinkybės buvo keliančios nerimą, ypač dėl to, kad vienu metu paieška atliko iš viso 17 asmenų, tačiau nusprendė, kad nutartis buvo teisėta, o bet kokie procedūros trūkumai nebuvo tokie reikšmingi, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, galėtų būti laikomi neproporcingi siekiamam teisėtam tikslui[708]. Taigi, nors šios nutartys pripažįstamos griežtomis ir apribojančiomis žmogaus teises, tačiau EŽTT praktikoje jos iš principo yra teisėtos, o teismas kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti jų proporcingumą ir tikslingumą. Taigi, laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos nepranešus atsakovui, bet kiekvienu konkrečiu atveju vertinamas tokių priemonių proporcingumas.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą Lietuvoje, įstatymų leidėjas suteikia galimybę jas taikyti nepranešus atsakovui (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad tokį reglamentavimą lemia laikinųjų apsaugos priemonių instituto tikslai, t. y. šios priemonės taikomos nedelsiant, laikantis griežtų procesinių terminų[709], visgi reikėtų atsižvelgti į EŽTT praktiką, užsienio doktriną ir užsienio teismų praktiką. EŽTT praktikoje nurodoma, jog teisė į rungtynišką procesą nėra absoliuti ir jos apimtis gali skirtis priklausomai nuo konkrečios

703 Neil H. Andrews „Abuse of Anton Piller Orders", *The Cambridge Law Journal* 46, 1 (1987): 50-52, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://doi.org/10.1017/S0008197300113601

704 „EŽTT sprendimas byloje *Chappell prieš Jungtinę Karalystę*", *supra note*, 675.

705 Collins, *supra note*, 102: 143.

706 *Ibid.,* 143, 144.

707 „EŽTT sprendimas byloje *Chappell prieš Jungtinę Karalystę*", *op. cit.*, para. 50.

708 *Ibid*., para. 52–67.

709 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1774-823/2016", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1383979.

nagrinėjamos bylos ypatumų[710]. Lawrence Collins pažymi, kad visose teisės sistemose leidžiama priimti *ex parte* nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, jeigu byla yra gana skubi ir jeigu pareiškėjui gali būti padaryta nepataisoma žala pranešus apie tokio prašymo svarstymą kitai ginčo šaliai. Tokiems prašymams taikomos tinkamo proceso (angl. *due dilligence*) išimtys, bet svarbios ir Konvencijos vertybės[711]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių ypatumų ir (paprastai) skubaus pobūdžio ne visada įmanoma laikytis pagrindinių teisių, įskaitant teisę būti išklausytam[712]. D. Pelenis pažymi, kad teisė būti išklausytam negali būti absoliuti, nes reikia atsižvelgti į kitus interesus, t. y. vadovautis interesų pusiausvyra. Viena iš tokių išimčių yra laikinoji teisinė apsauga, kuri „turi būti priimta staigiai ir netikėtai, t. y. būdingas vadinamasis netikėtumo efektas (vok. *Uberraschungseffekt,* angl. *surprise effect*)[713]“. Be to, tiek Vokietijos Konstitucinis Teismas 1981 m. birželio 16 d. sprendime, tiek Ispanijos Konstitucinis Teismas 1992 m. vasario 10 d. sprendime nusprendė, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas iš anksto neinformavus atsakovo neprieštarauja minėtų valstybių Konstitucijoms[714]. Istoriškai žvelgiant į JAV jurisdikcijos laikinųjų apsaugos priemonių, skirtų teismo sprendimo vykdymui užtikrinti (angl. *attachment-type provisional measures*), taikymą, matyti, kad iki 1972 m. paprastai vyravo praktika taikyti *ex parte* priemones, tačiau JAV Aukščiausiasis Teismas byloje *Fuentes prieš Shevin* nurodė, kad apie bet kokį kito asmens turto apribojimą, net ir areštuojant turtą vykstant teismo procesui, kai tik įmanoma, reikia iš anksto pranešti, išklausyti ir teisme nustatyti, ar ieškinys yra pagrįstas. Tik išskirtinėmis aplinkybėmis šalis galėtų gauti areštą *ex parte*[715]. Todėl JAV valstijų įstatymais leidžiama taikyti laikinąsias apsaugos priemones be išankstinio įspėjimo tik išimtiniais atvejais[716]. R. Marcus nurodo, kad nuo 1969 m. JAV Aukščiausiasis Teismas susidūrė su daugybe iššūkių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo praktikos neinformavus atsakovo. JAV teismai suformavo praktiką, kad informavimas apie taikomas laikinąsias apsaugos priemones yra konstitucinė pareiga, išskyrus „išskirtines aplinkybes“[717]. Vengrijos teisėje taip pat pažymima, kad laikinųjų apsaugos priemonių procese be šalių išklausymo galima apsieiti tik ypatingos skubos atveju[718]. Prancūzijoje, nors konservatorinė priemonė *ordonnance sur requête* forma išduodama nesivadovaujant rungtyniškumo principu, bet

---

710 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Hudáková ir kt. prieš Slovakiją*“, pareiškimo Nr. 23083/05, para. 26, 27, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98447.

711 Collins, *supra note*, 102: 187, 188.

712 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 5.

713 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“, *supra note,* 95: 116; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 109.

714 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“, *op., cit.,* 116, 117; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *op. cit*.

715 Murray, *supra note,* 117: 234.

716 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 67.

717 Marcus, *supra note,* 147: 62, 63.

718 Kengyel, *supra note,* 112: 254.

ordonnance de référé forma išduodamos priemonės užtikrina rungtyniškumą, be to, abi procedūros yra žodinės. Taigi, daugumoje jurisdikcijų *ex parte* priemonės yra galimos, bet tai labiau išimtinis atvejis, kai ieškovas sugeba įrodyti didelę tikimybę laimėti bylą, esantį didelį ir aiškų pavojų reikalavimo veiksmingumui ir pateikia užstatą[719].

Apibendrinant teisės doktriną ir užsienio valstybių praktiką, manytina, kad, siekiant laikinųjų apsaugos priemonių instituto tikslų, teisė išklausyti atsakovą gali būti laikinai apribota, siekiant užtikrinti kitus svarbesnius interesus. Teismas turi diskreciją kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, ar laikinąsias apsaugos priemones taikyti išklausius atsakovą, ar ne. Tačiau atkreiptinas dėmesys į kelis ypatumus. Pirma, atsakovo teisė būti išklausytam nėra visiškai paneigiama, nes ji įgyvendinama kitame etape, t. y. kreipiantis į apeliacinės instancijos teismą su atskiruoju skundu dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teisėtumo ir pagrįstumo[720]. Iš esmės analogiško požiūrio laikomasi ir EŽTT praktikoje, kurioje pažymėta, kad rungtyniškumo principo nesilaikymą gali ištaisyti apeliacinė institucija, jei ji turi „visišką jurisdikciją", kaip apibrėžta teismų praktikoje[721]. Tačiau pažymėtina, kad atsakovui teisė pasisakyti turi būti suteikiama netrukus po laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkey* pripažino, kad suteikus galimybę pasisakyti atsakovams praėjus vienam mėnesiui ir dviem dienoms po laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (draudimo publikuoti laikraščius apie buvusį prezidentą), atsižvelgiant į bylos aplinkybes, buvo per ilgas ir padarė atsakovams „didelį procesinį trūkumą, neproporcingai pažeidžiant jų saviraiškos laisvę". Taigi, teismas turėjo suteikti galimybę pasisakyti atsakovams daug anksčiau[722]. Antra, manytina, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nepranešus atsakovui yra ne taisyklė, o išimtis. Išimties taikymas negali tapti bendrąja taisykle[723]. Šiuo atžvilgiu, autoriaus manymu, kritikuotina CPK 147 straipsnio 1 dalies konstrukcija, kurioje pabrėžiama, kad teismas praneša apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą tik tada, „kai tai būtina". Tokia lingvistinė konstrukcija orientuota į tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas *ex parte*

719 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 66.

720 „Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1045/2014", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/830915.

721 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Köksoy prieš Turkiją*", pareiškimo Nr. 31885/10, para. 36-39, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205047.

722 „EŽTT sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*", *supra note,* 7: para. 70–74.

723 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-577-798/2023", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2172009.

yra bendroji taisyklė, o tai akivaizdžiai neatitinka atsakovo teisės būti išklausytam[724], nes daugelis laikinųjų apsaugos priemonių gali būti tinkamai pritaikyta išklausius abi šalis arba net paskyrus žodinį posėdį[725]. Papildomai pažymėtina, kad byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą* EŽTT konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, kai teismas taikė laikinąją apsaugos priemonę nepranešęs apie tai atsakovui, nors nebuvo jokio objektyvaus poreikio (skubos) nepranešti[726]. Kitais žodžiais tariant, EŽTT patvirtino, kad atsakovo neišklausymas negali būti bendroji taisyklė, tai visada turi būti išimtis. Konkretų siūlymą dėl CPK 147 straipsnio 1 dalies konstrukcijos autorius pateikia disertacinio tyrimo pabaigoje.

Atsakovo neišklausymo problema taikant laikinąsias apsaugos priemones gali būti sprendžiama įvairiais būdais. Verta paminėti neįprastą šios problemos sprendimo būdą, egzistuojantį Vokietijos teisėje, t. y. pareiškimo dėl prevencinės gynybos nuo laikinųjų apsaugos priemonių institutą (vok. *Schutzschrift*)[727]. Kadangi teismai Vokietijoje, kaip ir Lietuvoje, gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones *ex parte*, atsakovai, norėdami, kad jiems nebūtų netikėtai pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, iš anksto gali pateikti *Schutzschrift* – prevencinį dokumentą, kuriame išdėsto savo teisinius argumentus ir prieštaravimus. Šis dokumentas saugomas specialiame registre (vok. *Schutzschriftenregister*), kuris prieinamas visiems Vokietijos civiliniams teismams. Taip atsakovams užtikrinama galimybė, kad jų nuomonė bus išklausoma, jeigu teismui bus pateiktas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Nors dėl ribotos šio tyrimo apimties *Schutzschrift* instituto įdiegimas Lietuvos teisinėje sistemoje šioje dalyje nėra vertinamas, bet tai įdomus ir vertas apsvarstyti būdas, kaip būtų galima sumažinti negiamą *ex parte* laikinųjų apsaugos priemonių poveikį atsakovams. Tikslinga ateityje atlikti susijusius teisinius, ekonominius ir sociologinius tyrimus, kuriais būtų galima įvertinti *Schutzschrift* instituto perspektyvas Lietuvoje.

Atskirai aptartinas lygiateisiškumo principas. EŽTT lygiateisiškumo principo turinį apibūdina tuo, kad būtina išlaikyti teisingą pusiausvyrą tarp šalių. Šalių lygiateisiškumas reiškia, kad kiekvienai šaliai turi būti suteikta pagrįsta galimybė pateikti savo bylą, įskaitant įrodymus, tokiomis sąlygomis, kad ji neatsidurtų iš esmės nepalankioje

---

724 Vadovaudamiesi dabartine CPK 147 straipsnio 1 dalies konstrukcija, kai kurie autoriai nurodo, kad pagal bendrąją taisyklę teisme laikinosios apsaugos priemonės taikomos *ex parte,* be to, nurodoma, kad KAĮ 27 straipsnio pagrindu, kai teismas taiko laikinąsias apsaugos priemones iki arbitražinio nagrinėjimo pradžios arba iki arbitražo teismo sudarymo, tai pagal bendrąją taisyklę turėtų vykti *ex parte* (Mikelėnas, Nekrošius ir Zemlytė, *supra note,* 62: 111). Autoriaus nuomone, abejotina, ar tai turėtų būti bendroji taisyklė. Net jeigu prašoma taikyti priemones iki arbitražo pradžios, teismas turėtų suteikti prioritetą atsakovo informavimui, o ne atvirkščiai.

725 Žodinio posėdžio galimybė yra galima Vokietijoje (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8:110).

726 „EŽTT sprendimas byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą*“, *supra note,* 521: para. 56-58.

727 Žr., pvz., Simon Apel and Jonathan Drescher, „Die Schutzschrift (§ 945a ZPO) – Eine Einführung“, *JURA – Juristische Ausbildung* 39, 4 (2017): 427–438, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://doi.org/10.1515/jura-2017-0079.

padėtyje kitos šalies atžvilgiu[728]. Šis principas apima visus procesinės teisės aspektus[729]. Neleistina, kad viena šalis be kitos šalies žinios pateiktų teismui pareiškimus, dėl kurių pastaroji neturi galimybės pateikti pastabų. Tik pačios šalys turi įvertinti, ar į pareiškimą verta reaguoti[730]. Lygiateisiškumo principas glaudžiai siejamas su diskriminacijos draudimu. R. Alexy teigia, kad Vokietijos Konstitucijos saugomas lygiateisiškumas turėtų būti suprantamas pagal dvi taisykles, pirma, jei nėra pakankamos priežasties priimti skirtingą požiūrį, tai reikalaujama panašaus požiūrio; antra, jei yra pakankama priežastis reikalauti skirtingo požiūrio, tai reikalaujama taikyti skirtingą požiūrį[731]. Šiuo atžvilgiu kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą, akivaizdu, kad ieškovo procesinė padėtis prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones iš dalies yra prioritetinė atsakovo atžvilgiu. Kyla klausimas, kokia tinkama priežastis įstatymų leidėjui leisti tokią situaciją, kai ieškovas turi papildomas galimybes suvaržyti atsakovo teises ir išderinti procesinio lygiateisiškumo pusiausvyrą? Autoriaus manymu, atsakant į šį klausimą, svarbu įvertinti vertybes, kurioms gali būti padaryta žala tiek tuo atveju, jeigu laikinosios apsaugos priemonės taikomos, tiek tuo atveju, jeigu jos netaikomos. Manytina, kad rizika, kuri gali atsirasti dėl to, kad ieškovo atžvilgiu teismo sprendimas gali likti neįgyvendintas, t. y. materialinio teisingumo įgyvendinimo siekis ieškovo atžvilgiu yra didesnė vertybė nei laikinas atsakovo teisių suvaržymas, o tai nulemia galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Be to, svarbu pabrėžti ir tai, kad laikinosios apsaugos priemonės dažniausiai taikomos tik ieškovo prašymu, be to, ieškovas prisiima riziką dėl to, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali atsirasti žala atsakovui (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Šios aplinkybės nulemia tai, kad atsakovo atžvilgiu gali būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės, taip laikinai iškreipiant procesinį lygiateisiškumą teisminiame procese.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir lygiateisiškumo principą, svarbu įvertinti esminius apeliacinės instancijos principus, t. y. draudimą atskirajame skunde kelti naujus reikalavimus (CPK 312 straipsnis) ir draudimą pateikti naujus įrodymus (CPK 314 straipsnis). Dėl pirmojo aspekto teismų praktikoje pažymėta, kad draudimas atskirajame skunde kelti naujus reikalavimus yra aktualus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese. Pavyzdžiui, byloje, kurioje pirmosios instancijos teismas atsisakė taikyti ieškovų prašomas laikinąsias apsaugos priemones, o ieškovai atskirajame skunde prašė taikyti kitokio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones, t. y. faktiškai pareiškė kitokius reikalavimus, LApT nusprendė dėl naujų reikalavimų

728 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 39594/98, para. 72, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59511.

729 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotiņš prieš Latviją*“, pareiškimo Nr. 17502/07, para. 119, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163114.

730 „EŽTT sprendimas byloje *Janáček prieš Čekijos Respubliką*“, *supra note,* 692: para. 53.

731 Alexy, *supra note,* 240: 271.

nepasisakyti[732]. Nors tokia praktika pagrįsta tuo, kad nauji reikalavimai turėtų būti reiškiami pirmosios instancijos teisme (tuo atveju, jeigu nauji reikalavimai būtų pareikšti apeliacijoje, asmuo prarastų apeliacijos teisę), bet visgi keltinas klausimas dėl proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų įgyvendinimo bei laikinųjų apsaugos priemonių instituto paskirties (t. y. šių priemonių laikinumo, kintamumo požymių) užtikrinimo. Vertinant dabartinę teismų praktiką, problema kyla dėl to, kad atsisakius nagrinėti tokius prašymus apeliacinės instancijos teisme susiklosto atvejai, kai asmuo turi pakartotinai kreiptis į pirmosios instancijos teismą ir taip eikvoti laiką, be to, didėja tikimybė, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali realizuotis. Manytina, kad, pasikeitus aplinkybėms, ekonomiškumo ir proceso koncentracijos principus bei laikinųjų apsaugos priemonių paskirtį atitiktų toks reglamentavimas, kai ginčo šalis turi teisę reikšti naujus reikalavimus (pavyzdžiui, atskirajame skunde iškart prašydama pakeisti laikinąsias apsaugos priemones). Taigi, yra poreikis koreguoti minėtą teismų praktiką. Kalbant apie antrąjį apeliacijos principą, t. y. draudimą pateikti naujus įrodymus (CPK 314 straipsnis), teismų praktikoje pripažinta, kad tuo atveju, kai nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo buvo priimta neišklausius atsakovo, būtinybė teikti naujus įrodymus atsiranda po skundžiamos pirmosios instancijos teismo nutarties priėmimo, todėl įrodymai turi būti priimami[733]. Taigi, teismų praktikoje pagrįstai daroma išimtis iš bendrosios taisyklės dėl draudimo priimti naujus įrodymus, nes laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis įpareigoja teismą priimti įrodymus apeliaciniame teisme, siekiant užtikrinti asmens teisę būti išklausytam.

2.2.2.3. Teismo pareiga motyvuoti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo

Galiausiai aptartina negatyvioji teismo pareiga motyvuoti teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Teismo procesinio sprendimo motyvavimo problematika aptarta užsienio teisės doktrinoje, privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose, EŽTT praktikoje ir kituose šaltiniuose.

Teisės doktrinoje pareiga motyvuoti teismo sprendimą aiškinama tuo, kad teisėjai, norėdami paskelbti procesinį sprendimą, pirmiausia turi apsispręsti dėl jo (angl. *make a decision*). Toks apsisprendimas kaip visuma susideda iš kelių mikrosprendimų dėl faktų, įrodymų ir teisės reikšmės. Iš esmės nesvarbu, kokie yra vidiniai teisėjo motyvai ir įsitikinimai, nes motyvavimo tikslas yra parodyti teisėjo sprendimo ryšį su teise, kitaip tariant, motyvavimo tikslas yra kontroliuoti teismo sprendimo priežastis iš teisės

732 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-1120/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2111918.

733 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1593-464/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1549306.

perspektyvos[734]. Pareiga pateikti motyvuotus sprendimus paprastai įtvirtinta konstitucinėse nuostatose ir aiškiai pripažįstama teisės aktuose[735]. Kalbant apie privalomosios teisinės galios neturinčius teisės aktus, pareiga pateikti motyvuotus sprendimus įtvirtinta ELI / UNIDROIT 131 taisyklėje, kurioje nustatyta, kad teismo sprendime turi būti „teisiniai ir faktiniai sprendimo motyvai". Be to, ALI / UNIDROIT 23 principas įtvirtina, kad „[s]prendimas turėtų būti pagrįstas išsamiu sprendimą pagrindžiančių faktinių, teisinių ir įrodymų paaiškinimu". Vertinant iš teisės teorijos perspektyvos, pareiga motyvuoti teismo sprendimą sietina su tuo, kad teisė veikia su mažiausiai keturiais neapibrėžtais kintamaisiais, t. y. 1) faktų (ne)buvimu ir jų reikšme; 2) įrodymų (ne)buvimu, jų reikšme ir įrodinėjimo standartu; 3) tekstų reikšme; 4) teisės normų taikymo sritis[736]. Taigi, teisės aktų aiškinimas ir taikymas turi kuo objektyviau atsižvelgti į šiuos skirtingus aspektus, t. y. sudaryti sąlygas įgyvendinti tarpasmeninę priežasčių, pagrįstų teismo sprendimu, kontrolę (angl. *enabling an intersubjective control of reasons based on the judicial decision*)[737].

Pareigos motyvuoti teismo sprendimus apimtis skiriasi įvairiose valstybėse nuo struktūriškai griežtos ir išsamios struktūros iki lanksčios ir neprivalomos struktūros. Pavyzdžiui, Brazilijoje teismo sprendimo motyvavimas turi būti atliekamas konkrečiai, struktūriškai ir išsamiai, t. y. neužtenka atkartoti (perfrazuoti) kai kuriuos ginčo šalių motyvus arba remtis neaiškiais terminais[738]. Tačiau yra jurisdikcijų, kurios numato priešingus reikalavimus teismo sprendimo motyvavimui, pavyzdžiui, kraštutinis teismo sprendimų motyvavimo lankstumo pavyzdys yra JAV jurisdikcija, kai prisiekusieji priima sprendimą[739], tačiau konkretūs motyvai nėra išsakomi nei žodžiu, nei raštu. Visgi tarp šių dviejų kraštutinių požiūrių yra ir tarpinis požiūris, pagrįstas proporcingumo principu. Tai yra tos jurisdikcijos, kurios pasižymi teismo sprendimų motyvų pateikimo lankstumu, kai tai pagrįsta. Pavyzdžiui, Kanados ir Italijos teisė numato, kad teismo sprendimai dėl mažiau sudėtingų bylų turėtų būti ne taip išsamiai motyvuojami[740]. Doktrinoje pažymima, kad toks požiūris taip pat atsispindi ir Anglijos reformų gairėse, kurios buvo inicijuotos Lordo Woolf XX amžiaus pabaigoje ir kurios buvo įtrauktos į ELI / UNIDROIT taisyklių 5 principą („proporcingumo principas"), siekiant suderinti teismų pastangas su svarba, kuri turi būti teikiama kiekvienam ginčo tipui[741]. Taigi, motyvavimo išsamumas priklauso ir nuo sprendžiamo klausimo svarbos ir bylų kategorijos.

---

734 Danielio Mitidiero, „The Duty to Provide Reasoned Decisions in Civil Procedure – a Comparative Perspective", iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, VIII dalis, 6 skyrius, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., cplj.org/a/8-6, para. 3.

735 *Ibid.,* para. 9.

736 *Ibid.,* para. 8.

737 *Ibid.*

738 *Ibid.,* para. 12.

739 *Ibid.,* para. 14.

740 *Ibid.,* para. 13.

741 *Ibid.*.

EŽTT yra pažymėjęs, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos garantijos apima teismų pareigą pakankamai motyvuoti savo sprendimus[742]. Motyvuotas sprendimas parodo šalims, kad jų byla tikrai buvo išklausyta, ir tai skatina bylos šalį palankiau priimti teismo sprendimą[743]. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis įpareigoja teismus motyvuoti savo sprendimus, tačiau tai negali būti suprantama kaip reikalavimas išsamiai atsakyti į kiekvieną argumentą[744]. Šios pareigos motyvuoti sprendimą taikymo mastas gali skirtis priklausomai nuo sprendimo pobūdžio[745] ir gali būti nustatytas tik atsižvelgiant į bylos aplinkybes: būtina atsižvelgti, *inter alia*, į pareiškimų, kuriuos ginčo šalis gali pateikti teismams, įvairovę ir į susitariančiosiose valstybėse egzistuojančius skirtumus, susijusius su įstatymų nuostatomis, paprotinėmis taisyklėmis, teisine nuomone ir sprendimų pateikimu bei rengimu[746]. Taigi, Konvencijoje įtvirtintas savotiška pusiausvyra, nes nereikalaujama pateikti išsamaus kiekvieno argumento pagrindimo. Kita vertus, reikia atsižvelgti ir į sprendžiamo klausimo svarbą.

Motyvavimo problema akcentuota EŽTT praktikoje, kurioje ginčas kilo dėl to, ar nacionalinių teismų pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės buvo pagrįstos. 2013 m. EŽTT byloje *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkey* Turkijos dienraščiui buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės sustabdant laikraščių, susijusių su ieškovu, platinimą[747]. Nors šioje byloje buvo sprendžiama dėl Konvencijos 10 straipsnio, tačiau taip pat pažymėti procedūriniai pažeidimai, įskaitant tai, kad „procedūrinė problema, susijusi su nagrinėjama laikinojo draudimo nutartimi, buvo tai, kad nacionalinis teismas nepateikė jokio savo sprendimo motyvo nei pritaikydamas draudimą, nei atmesdamas vėlesnį prašymą jį panaikinti[748]“. EŽTT manymu, Turkijos teismai, nepateikę priežasčių, pagrindžiančių jo sprendimą dėl laikinosios priemonės, atėmė iš pareiškėjų procesinę apsaugą, kuria jie turėjo teisę naudotis pagal Konvencijos 10 straipsnį[749]. Kitoje byloje – 2022 m. *Anatoliy Yeremenko prieš Ukraine* – EŽTT taip pat pasisakė dėl teismo nutarties, kuria taikomos laikinosios apsaugos priemonės, motyvavimo. EŽTT pažymėjo, kad jam kelia susirūpinimą pirmosios instancijos teismo glausti motyvai

742 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Zayidov prieš Azerbaidžaną (Nr. 2)*“, pareiškimo Nr. 5386/10, para. 91, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216356.

743 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Magnin prieš Prancūziją*“), pareiškimo Nr. 26219/08, para. 29, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-110999.

744 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *García Ruiz prieš Ispaniją*“, pareiškimo Nr. 30544/96, para. 26, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58907.

745 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Ruiz Torija prieš Ispaniją*“, pareiškimo Nr. 18390/91, para. 29, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57909.

746 *Ibid.*

747 „EŽTT sprendimas byloje *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*“, *supra note,* 27.

748 *Ibid.,* para. 67.

749 *Ibid.,* para. 68.

dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nes sunku įvertinti, ar nacionaliniai teismai tinkamai suderino šalių interesus, dėl kurių kilo pavojus. Tačiau EŽTT pripažino, kad dėl savo pobūdžio nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių priimamos skubos tvarka ir jose ne visada gali būti pateikta smulkmeniškai apgalvota ir išsami argumentacija, lygiavertė tai, kurios reikalaujama pagrindinėje byloje dėl šmeižto. Todėl nebuvo padarytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas[750]. Taigi, nors laikinųjų apsaugos priemonių procese glausti motyvai yra pateisinami dėl skubos, bet, atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių apribojimų griežtumą, tikslinga kiekvienu atveju įvertinti, ar nebūtų tikslinga pateikti išsamesnius motyvus. Manytina, kad kuo labiau apribojančios laikinosios apsaugos priemonės yra taikomos, tuo išsamiau reikėtų pagrįsti jų taikymą.

LAT taip pat yra pažymėjęs, kad teismo nutarties motyvuojamoji dalis yra pati svarbiausia, todėl jei teismo nutartis yra be motyvų (sutrumpintų motyvų), tai pripažįstama absoliučiu teismo sprendimo (nutarties) negaliojimo pagrindu (CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punktas)[751]. CPK 147 straipsnio 5 dalies 3 punkte numatyta, kad teismo nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti nurodyti nutarties priėmimo motyvai ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindas. Autoriaus nuomone, nors laikinųjų apsaugos priemonių klausimas savo esme yra šalutinis, tačiau įstatymų leidėjas pagrįstai numato, kad teismas privalo pateikti motyvus dėl tokių priemonių taikymo. Toks reikalavimas yra pagrįstas, nes laikinosios apsaugos priemonės gali iš esmės paveikti materialines teises ir pareigas bei susijusias žmogaus teises. Tokie motyvai negali būti pateikiami formaliai perrašant įstatymo normas[752], turi būti atsižvelgiama į konkrečią situaciją. Be to, teismų praktikoje pažymėta, kad CPK 147 straipsnio 5 dalies 3 punktas iš esmės suteikia galimybes efektyviai pasinaudoti teise į apeliaciją[753]. Galiausiai, nors įstatymų leidėjas iš esmės aptaria tik situaciją dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tačiau, autoriaus nuomone, teismas taip pat privalo pateikti motyvus, kai prašymas atmetamas, nes tai taip pat paveikia ieškovo teisę į teisminę gynybą.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, pabrėžtina, kad teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai yra aktualūs sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tais atvejais, kai, pirma, tiek pagrindinė byla dėl ginčo esmės, tiek byla dėl laikinosios apsaugos priemonės taikymo yra civilinė pagal Konvencijos 6 straipsnį; antra, laikinoji apsaugos priemonė veiksmingai paveikia civilinę teisę ar pareigą. Tenkinus šiuos du kriterijus, privaloma užtikrinti tiek poztyviuosius, tiek negatyviuosius teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme.

---

750 „EŽTT sprendimas byloje *Anatoliy Yeremenko prieš Ukraine*“, *supra note,* 568: para. 60–62.

751 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-26-611/2019“, 26 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1696850.

752 „Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1242/2009“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/140386.

753 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-709-516/2019“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1761126.

3. IEŠKOVO IR ATSAKOVO TEISIŲ IR TEISĖTŲ INTERESŲ PUSIAUSVYRA TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES

Aptarus pagrindines pozityviąsias ir negatyviąsias valstybes pareigas teismams taikant laikinąsias apsaugos priemones, matyti, kad ieškovo ir atsakovo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą yra santykinė, o teismas turi įvertinti, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra būtinas, proporcingas, atitinka viešąjį interesą ir pan. Akivaizdu, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas, kaip ir pats civilinis procesas, yra grindžiamas dvipusiškumu ir tam tikra ieškovo bei atsakvo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyra. Toliau šioje struktūrinėje dalyje įvertinama, kaip konkrečiai pasireiškia ši pusiausvyra ir kaip tikslingai nuspręsti, kada taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir, jeigu reikia, kada jas pakeisti ar panaikinti.

3.1. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas priklauso nuo tam tikrų sąlygų egzistavimo. CPK 144 straipsnio 1 dalyje numatytas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindas, t. y. laikinosios apsaugos priemonės taikomos, jeigu asmenys tikėtinai pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Šioje teisės normoje įtvirtintos dvi laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos: pirma, tikėtinas (*prima facie*) ieškinio reikalavimo pagrįstumas, antra, grėsmė teismo sprendimo įvykdymui. Šios sąlygos yra kumuliatyvios, t. y. jeigu bent viena iš sąlygų neegzistuoja, laikinosios apsaugos priemonės nėra taikomos[754]. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad pirmoji sąlyga (lot. *fumus boni iuris*; isp. *aparencie de buen derecho*) yra susijusi su pagrįsta tariamo reikalavimo sėkmės tikimybe. Ieškovas turi pateikti teismui pakankamai informacijos, kad teismas galėtų susidaryti preliminarią nuomonę apie ieškinio teisėtumą ir pagrįstumą (žinoma, tai turi būti daroma iš anksto nenusprendžiant dėl bylos esmės)[755]. Antroji sąlyga (lot. *periculum in mora*; isp. *peligro por la mora procesal*) apibūdina riziką ir žalą, kurią ieškovas gali patirti, jei nebus taikytos šios priemonės[756].

Vertinant CPK 144 straipsnį iš teisės normos struktūros matyti, kad ji turi būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, kitais žodžiais tariant, ji priskiriama prie atviro pobūdžio normų (angl. *open texture*)[757], t. y. teismui suteikiama tam tikra veikimo vertinant konkrečius duomenis laisvė neperžengiant įstatymo ribų. Tačiau vien tai, kad teisės norma yra atviros teisinės konstrukcijos, nepakankamai paaiškina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kompleksiškumą. Sutiktina su teisės doktrinos pozicija, kad teisės norma gali būti kuo atviresnė, tačiau jei dėl jos taikymo yra plačiai

754 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028450.

755 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 211.

756 *Ibid.*

757 Detaliau žr. 1.2 disertacijos skyrių, kuriame išskiriami laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymiai. Apie atviro pobūdžio normų aiškinimą plačiau žr., pvz., Lyons, *supra note,* 230: 297–309.

sutariama, vargu ar dėl to bus daug diskutuojama. Teisės normos atvirumas pasireiškia kartu su esminiais nesutarimais dėl jos turinio[758]. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo normų atvirumas turi ir neigiamą aspektą, nes kenkia teisės aiškumui ir daro procesą brangesnį, kompleksiškesnį, t. y. kyla problemų dėl proceso koncentracijos principo įgyvendinimo[759].

Nors iš teisinio reglamentavimo atrodo, kad būtent laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos – *bonus fumus iuri* ir *perriculum in mora* – yra pagrindinės laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, tačiau pripažįstama, kad gali būti reikšmingi ir kiti kriterijai, siekiant pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones. Pavyzdžiui, D. Draguiev, lyginamuoju aspektu įvertindamas įvairių valstybių nacionalinę teisę, pažymi, kad be tikėtino ieškinio pagrįstumo ir grėsmės teismo sprendimo įvykdymui, taip pat taikomi du papildomi kriterijai. Pirmasis iš jų yra skubos laipsnis (kartais įvarijamas laiko kriterijumi), nes daugelyje jurisdikcijų būtina įrodyti, kad situacija skubi. Antrasis kriterijus yra laikinųjų apsaugos priemonių proporcingumas, nes visose sistemose būtina užtikrinti tam tikrą šalių interesų pusiausvyrą[760]. Dėl proporcingumo principo taip pat pasisakoma ir kituose šaltiniuose, pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT 193 taisyklės komentare pabrėžiama, kad, be dviejų kumuliacinių sąlygų, turi būti tenkinamas ir trečiasis kriterijus, t. y. proporcingumo reikalavimas[761]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez, be dviejų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, taip pat atkreipia dėmesį ir į tai, kad daugumoje jurisdikcijų reikalaujama: 1) skubos reikalavimo (angl. *urgency*); 2) pagrindinio proceso (proceso dėl bylos esmės) pradėjimo prieš prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones pateikimą arba po jo; 3) proporcingumo reikalavimo, reiškiančio, kad atsižvelgiama į ieškovo ir atsakovo interesus ir kad turėtų būti imamasi mažiausiai apsunkinančių priemonių. Minėti autoriai taip pat pažymi, kad privaloma sąlyga gali būti užstatas galimiems atsakovo nuostoliams atlyginti, kurį pareiškėjas privalės pateikti[762]. Taip pat ir D. Murauskas, analizuodamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas, pažymi, kad ALI / UNIDROIT principuose minimi papildomi kriterijai: 1) skubi būtinybė taikyti priemones; 2) siekis išvengti neatkuriamos žalos; 3) sąžiningumas (teisingumas – *aut. past.)* (angl. *fairness*), apimantis byloje nagrinėjamo ieškinio pagrįstumą, viešąjį interesą, priemonių taikymo skubos klausimą bei praktines problemas, galinčias kilti dėl priemonės taikymo[763]. Be to, pažymėtina, kad egzistuoja ne tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, bet ir

758 Alexy, *supra note,* 240: 2.

759 Murauskas, *supra note,* 88: 134.

760 Draguiev, *supra note,* 104: 56.

761 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 349.

762 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 3.

763 ALI/UNIDROIT, *supra note,* 25: P-8Bl; Murauskas, *supra note,* 88: 208.

tam tikros jų taikymo aplinkybės ar prielaidos[764]. Apibendrinant pasakytina, kad, be dviejų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų (preliminaraus ieškinio pagrįstumo ir grėsmės teismo sprendimo įvykdymui), tiek teisės doktrinoje, tiek negriežtosios teisės šaltiniuose išskiriamos ir kitos sąlygos, pavyzdžiui, tam tikras skubos laipsnis, proporcingumas ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidos.

Tokio laikinųjų apsaugos priemonių pagrindo išplėtimas būdingas ir Lietuvos teismams, nes jie, taikydami laikinąsias apsaugos priemones, taip pat vertina, ar šios priemonės taikomos pagal paskirtį[765], ar egzistuoja tam tikros prielaidos taikyti šias priemones[766], ar atitinka teisingumo, ekonomiškumo, proporcingumo principus[767], įskaitant ir ieškovo bei atsakovo interesų pusiausvyrą, ir pan. Šiuo aspektu pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas vien dėl to, kad tai neatitinka tam tikro principo arba ieškovo ir atsakovo teisių pusiausvyros, ne visada matyti iš teismo nutarties motyvų, nes teismas gali būti linkęs tiesiog nurodyti, kad neegzistuoja laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų (CPK 144 straipsnis), ar argumentuoti kitais pagrindais[768]. Galiausiai pažymėtina ir tai, kad tam tikrais atvejais viešojo intereso įgyvendinimas nulemia laikinųjų apsaugos priemonių (ne)taikymo klausimą. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylos kategorijose tai yra speciali sąlyga, o šeimos teisinių santykių bylose geriausių vaikų interesų užtikrinimas patenka į viešojo intereso sritį, todėl teismas gali savo inciatyva taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Autoriaus nuomone, papildomi kriterijai patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra susijęs su vertybinio ir vertinamojo pobūdžio aplinkybių vertinimu ir teismui suteikiama diskrecija konkrečiu atveju nuspręsti, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra tikslingas.

Be laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų ir pirmiau minėtų aplinkybių (laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidų ir principų; viešojo intereso;

---

764 Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidos yra fundamentalios taisyklės, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir jų paskirtimi. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidos nulemia tai, ar prašomų priemonių taikymas konkrečioje situacijoje yra apskritai galimas. Pavyzdžiui, ar ieškinio reikalavimas nėra pernelyg nutolęs nuo ginčo esmės, ar laikinosios apsaugos priemonės (ne) sutampa su ieškinio dalyku ir pan. (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 35–42).

765 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-464/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1949338.

766 „LApT 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2021“, *supra note,* 265.

767 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1143-464/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1524348.

768 Donatas Murauskas, atlikęs tyrimą, susijusį su teisiniu argumentavimu įvertinus socialinius padarinius, pažymėjo, kad „[t]eismai, net ir priimdami sprendimus dėl socialinių priežasčių, linkę eksplicitiškai nurodyti ne socialinius, bet teisinius padarinius – argumentus, kurie yra lyg ir mažiau kvestionuotini“. (Murauskas, *supra note,* 88: 120). Taigi, nors teismai ir vertina socialinius ir kitokius padarinius, pavyzdžiui, viešąjį interesą, tačiau užuot tiesiogiai tai nurodę nutarties motyvuose, teismai yra linkę naudotis teisiniais argumentais. Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių institutą, teismų dažnai nurodoma, kad neegzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui (CPK 144 straipsnio 1 dalis), nors iš tikrųjų laikinųjų apsaugos priemonių netaikymo priežastis yra kitokia, pavyzdžiui, teismo nuomone, priemonės yra neproporcingos tam tikro asmens atžvilgiu, iškreipia ieškovo ir atsakovo teisių pusiausvyrą, prieštarauja viešajam interesui ir pan.

proprorcingumo reikalavimo; skubos laipsnio), specialių laikinųjų apsaugos priemonių taikymas tam tikrose jurisdikcijose gali būti susiejamas su kitomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, užstato pateikimu. Tam tikros jurisdikcijos, pavyzdžiui, Ispanija, išskiria: 1) laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas; 2) sąlygas, susijusias su laikinosios apsaugos priemonės vykdymu, t. y. bendra šalies, prašančios taikyti laikinąją apsaugos priemonę, pareiga pateikti civilinį užstatą (isp. *caucion suficiente*)[769]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez nurodo, kad vienose jurisdikcijose (pavyzdžiui, Vokietijoje, Brazilijoje, Italijoje ir daugumoje JAV valstijų) užstato pateikimas nėra privalomas vadovaujantis idėja, kad reikalauti užstato iš ekonomiškai silpno ieškovo – tai siekti daugeliu atvejų užkirsti kelią veiksmingos teisminės gynybos pažeidimui, o kitose jurisdikcijose (pavyzdžiui, Ispanijoje) yra priešingai, t. y. užstato pateikimas yra privalomas[770]. Tokiose jurisdikcijose, kaip, pavyzdžiui, Australijoje, siekdamas taikyti turto areštą (angl. *mareva injunction*), teismas paprastai įpareigoja prašančiąją šalį pateikti užstatą galimiems nuostoliams atlyginti (angl. *undertakingas to damages*)[771]. Minėtas užstatas taip pat yra privaloma sąlyga reikalaujant europinio sąskaitos blokavimo įsakymo (Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento 12 straipsnis), tačiau yra suteikiama diskrecija teismui išimtiniu atveju nereikalauti užstato. Taigi, teismui nusprendus, kad reikia pateikti nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimą (CPK 146 straipsnio 1 dalis), tai tampa privaloma laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga.

Be abejonės, užstatas yra ne formalus reikalavimas, o reikšminga priemonė, kurios paskirtis – iš anksto padėti kompensuoti galinčius atsirasti nuostolius, be to, užstatas savaime įrodo pirmąją laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą – ieškinio pagrįstumo tikimybę, t. y. *fumus boni iuris*. Tokio aiškinimo laikomasi, pavyzdžiui, Vokietijos CPK 921 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad jei pateikiamas pakankamas užstatas už žalą, kurią gali patirti atsakovas, teismas gali taikyti turto areštą, nors ieškinys ar jo pagrindai nebuvo įrodyti teismui priimtinu būdu[772]. Taigi, užstato pateikimas padeda įtikinti teismą taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir tuo atveju, jeigu ieškovas negali įtikinti teismo įprastu būdu, kad jo ieškinys preliminariai pagrįstas. Be to, pateikdamas užstatą, ieškovas veikia savo rizika, net jeigu ieškinys ir nebus patenkintas, nes jis prisiima riziką dėl galimų nuostolių atlyginimo (CPK 146 straipsnio 2 dalis).

Galiausiai pažymėtina, kad kiekvienai laikinųjų apsaugos priemonių rūšiai gali būti numatomos skirtingos sąlygos, nes jos skirtinga apimtimi apriboja atsakovo teises ir teisėtus interesus. Pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT taisyklėse nustatytos skirtingos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos, priklausomai nuo jų rūšies[773]. Todėl yra pagrindas kalbėti apie tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas gali

769 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 211.

770 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 58.

771 Campbell, *supra note,* 139: 17.

772 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.,* para. 59.

773 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 193, 197, 199, 201 taisyklės. Pavyzdžiui, privalomas skubos reikalavimas būdingas tik laikinajam mokėjimui (201 taisyklė).

būti aiškinamos skirtingai, priklausomai nuo konkrečios priemonės ir bylos faktinių aplinkybių. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų diferenciacija pagal jų rūšį ir apribojimų pobūdį būdinga ir Lietuvos teismų praktikoje[774]. Todėl pagrįsta teigti, kad CPK 144 straipsnyje įtvirtintos bendrosios sąlygos gali būti aiškinamos skirtingai, t. y. gali egzistuoja skirtingas šių sąlygų aiškinimo turinys, priklausomai nuo konkrečių faktinių aplinkybių.

3.1.1. Preliminarus ieškinio pagrįstumas

CPK 144 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, įtvirtinta, kad teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu asmuo tikėtinai pagrindžia savo ieškinio reikalavimą. Iš šios įstatymo formuluotės aiški pirmoji laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga – preliminarus (*prima facie*) ieškinio pagrįstumas.

Tiek teismų praktikoje, tiek teisės doktrinoje ši pirmoji laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga apibūdinama įvairiais terminais: „tikėtinas ieškinio pagrįstumas“, „preliminarus ieškinio pagrįstumas“, „*prima facie* ieškinio pagrįstumas“ ir kt. Pažymėtina, kad kalbant apie šią sąlygą skiriasi ne tik terminai, bet ir tai, kokį turinį atitinka preliminarus ieškinio pagrįstumas. Manytina, kad būtų galima išskirti du preliminaraus ieškinio pagrįstumo testus. Pirmasis – **griežtasis testas (reikalavimas)** (lot. *fumus boni iuris*), pagal kurį teismas turėtų būti įsitikinęs, kad ieškinys yra pagrįstas arba kad jis bent jau preliminariai pagrįstas (angl. *a strong presumption that the action is well founded or that it should at least be* prima facie *clearly well founded*)[775]. Antrasis – **švelnusis testas (reikalavimas)** (lot. *fumus non mali iuris*), pagal kurį pareiškėjas neprivalo įrodyti, kad ieškinio reikalavimas yra preliminariai pagrįstas, bet užtenka parodyti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas[776]. Tokie terminai vartojami ir ESTT praktikoje, sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo[777]. Taigi, nors egzistuoja tam tikri skirtumai kalbant apie preliminaraus ieškinio pagrįstumo sąvoką, bet jie yra susiję konkrečiai su tuo, kiek teismas turi įsigilinti į ieškinio pagrįstumą, t. y. viena vertus, ar užtenka parodyti, kad nėra akivaizdžių trūkumų, o kita vertus, reikia parodyti, jog egzistuoja didesnė tikimybė, kad ieškinys bus patenkintas, nei atmestas. Toliau šiame tyrime sąvoka „preliminarus ieškinio pagrįstumas“ yra vartojama bendrąja prasme, apimant abi minėtas doktrinas.

---

774 Pavyzdžiui, sprendžiant dėl turto arešto taikymo, būtina įrodyti atsakovo nesąžiningumą, o sprendžiant dėl įrašo viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo, nebūtina įrodinėti nesąžiningumo („Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1336-370/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1647614).

775 Sinaniotis, *supra note*, 119: 39.

776 *Ibid.*, 40; Koen Lenaerts ir Dirk Arts, *Procedural Law of the European Union* (London: Sweet and Maxwell, 1999), 300, cituota iš Merike Ristikivi, „Mirror of the European Legal Traditions: Latin Terminology in Estonian Law Journals Õigus and Juridica“, *Juridica International*, XVII, (2010): 90-99 žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2010_XVII_90_mirror-of-the-european-legal-traditions-latin-terminology-in-estonian-law-journals-oigus-and-juridica-2.

777 *Ibid.*

Autoriaus manymu, tiek griežtasis testas, tiek švelnusis testas turėtų būti derinami tarpusavyje. Vienais atvejais, kai taikomos labiau ribojančio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, teismas turi būti labiau įsitikinęs ieškinio pagrįstumu, nes tokios priemonės labiau riboja atsakovo teises. Kitais atvejais, kai laikinosios apsaugos priemonės nėra tokios ribojančios, teismui užtenka įsitikinti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas, nes laikinosios apsaugos priemonės stipriai neriboja atsakovo teisių. Taigi, kokio pobūdžio testą taiko teismas, priklauso nuo proporcingumo principo ir ieškovo bei atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros. Pavyzdžiui, minėta, kad viena iš laikinųjų apsaugos priemonių rūšių yra įrodymų užtikrinimo priemonės. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, prašant šios priemonės, ieškovui neprivaloma įrodyti, kad jo ieškinys turi dideles galimybes būti patenkintas, išskyrus atvejus, kai taikoma priemonė daro agresyvų poveikį kitos šalies ar trečiųjų šalių teisėms ar interesams[778]. Taigi, įrodymų užtikrinimo priemonėms paprastai taikomas švelnusis reikalavimas pirmajai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygai (lot. *fumus non mali iuris*), t. y. užtenka parodyti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas. Tačiau, kalbant apie laikinąjį mokėjimą (angl. *interim payment*), pripažįstama, kad jam taikomi griežtesni reikalavimai, pavyzdžiui, teismas turi būti labiau įsitikinęs, kad ieškinys yra preliminariai pagrįstas[779], todėl darytina išvada, kad taikomas griežtasis reikalavimas pirmajai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygai. Panašaus vertinimo laikomasi ir užsienio teismų praktikoje. Pavyzdžiui, vienoje Suomijos byloje, kurioje sportininkas pareiškė ieškinį dėl draudimo dalyvauti varžybose panaikinimo, Suomijos Aukščiausiasis Teismas nustatė aukštesnį nei įprastai įrodinėjimo standartą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nes draudimo dalyvauti varžybose panaikinimas šiuo atveju reikštų galimybę naudotis ginčijama teise visa jos prasme[780], t. y. tiesiogiai paveikia subjektinę materialinę teisę, dėl kurios vyksta ginčas. Be to, pažymėtina, kad papildomos aplinkybės, tokios kaip užstato pateikimas, gali sumažinti „prelimanaraus ieškinio pagrįstumo" svarbą. Pavyzdžiui, Vokietijoje, net jei ieškinys ir nebuvo tinkamai preliminariai pagrįstas, tačiau jeigu ieškovas pateikia užstatą galimiems nuostoliams atlyginti, tai gali būti pagrindas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nepaisant to, kad pirmoji sąlyga yra neįrodyta (Vokietijos CPK 921 straipsnis). Taigi, tai yra viena iš priemonių užtikrinant ieškovo ir atsakovo teisių bei interesų pusiausvyrą.

Pažymėtina, kad analizuojant pirmąją laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą, autoriaus nuomone, įstatymų leidėjas neturi omenyje faktų įrodinėjimo CPK 178 straipsnio prasme. Taip yra todėl, nes turimas omenyje tam tikrų faktų tikėtinumo (patikimumo) nustatymas, o ne jų įrodinėjimas. CPK 178 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įrodinėjimo tikslas – teismo įsitikinimas, pagrįstas byloje esančių įrodymų tyrimu ir įvertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja. Tai reiškia, kad įrodymus reikia „ištirti", „įvertinti" ir jų pagrindu konstatuoti, kad egzistuoja tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku. O

778 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 85.

779 *Ibid.,* para. 116.

780 Ervo, *supra note,* 106: 258, 259.

tikėtino ieškinio pagrįstumo nustatymo procese turi būti įrodytas faktų, kuriais grindžiamas prašymas, tikėtinumas (angl. *credibility*), o ne šių faktų tikrumas[781]. Taigi, visų pirma, skiriasi tikslas, kurio siekiama įrodinėjant tikėtinumą (pavyzdžiui, taikant laikinąsias apsaugos priemones) ir faktų tikrumą, kuris yra svarbus nagrinėjant bylą iš esmės (CPK 178 straipsnis). Antra, teisės doktrinoje pagrįstai pripažįstama, kad faktų tikimybės nustatymas yra susijęs su ateities įvykių įrodinėjimu, o ne su dabarties ar praeities įvykių įrodinėjimu[782], ir taip įprastai daroma įrodinėjant CPK 178 straipsnyje nustatyta tvarka. Tokie skirtumai pastebimi ir EŽTT praktikoje, pavyzdžiui, EŽTT teisėjas B. Zupančič atskirojoje nuomonėje byloje *Scozzari ir Giunta prieš Italiją* nurodė, kad „[e]pistemologiškai įrodymų teisė grindžiama istoriniu metodu, o ne ateities tikimybių vertinimu[783]“. Taigi, egzistuoja konceptinis skirtumas tarp ateities faktų įrodinėjimo (jų tikimybės nustatymo) ir praeities faktų ir (ar) įvykių įrodinėjimo CPK 178 straipsnio pagrindu. Tokios pozicijos laikomasi ir teisės doktrinoje, pavyzdžiui, D. Pelenis nurodo, kad Vokietijoje teisėjas turi įsitikinti faktinių aplinkybių *tikėtinumu*[784]. O Vengrijos teisinėje literatūroje pripažįstama pozicija, kad patikimumo nustatymas nėra įrodinėjimas, o tik panaši veikla, kuria siekiama ne įtikinti teisėją, o padaryti fakto ar aplinkybės buvimą (arba nebuvimą) patikimą (angl. *credible*)[785]. Kadangi fakto tikimybės parodymas negali lemti fakto tikrumo, todėl jis negali būti naudojamas svarbiems faktams nustatyti sprendžiant bylą. Taigi, jeigu nustatoma faktų tikimybė, tokia tikimybė gali būti nustatoma nebent laikinai, o iš laikino fakto nustatymo gali atsirasti tik konkrečios procesinės teisės[786]. Autoriaus nuomone, viena iš tokių procesinių teisių yra susijusi su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, tačiau įstatyme gali būti numatytos ir kitokios procesinės teisės[787]. Šis atribojimas, autoriaus nuomone, nulemia dar kelis svarbius padarinius. Pirma, sprendžiant dėl faktų tikėtinumo nėra

781 Taip pat svarbu tai, kad įrodymai teismo procese turi būti tiriami teismo posėdyje, ne veltui teisminis procesas teisės doktrinoje kartais įvardijamas kaip „tiriamasis procesas“ (vok. *Erkenntnisverfahren*) (Othmar Jauernig, Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrecht (München: C. H. Beck, 1996), 1; Stauskienė, *supra note,* 147: 69, 70). Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese atliekamų faktų vertinimo negalima laikyti įrodymų tyrimu.

782 Kristijonas Povylius, „The Concept of Future Fact-Finding in Law“, *German Law Journal* (2026): 1–23, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., doi:10.1017/glj.2026.10219.

783 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Scozzari ir Giunta prieš Italiją*“, pareiškimų Nr. 39221/98 ir 41963/98, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58752.

784 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“, *supra note,* 95: 119.

785 Kengyel, *supra note,* 112: 253.

786 *Ibid.*

787 Pavyzdžiui, SLAPP institutas, kai reikia įvertinti, ar ieškinys yra preliminariai pagrįstas (CPK 95^1 straipsnis).

taikomas įprastai civilinėse bylose naudojamas įrodinėjimo standartas[788], nes faktų tikėtinumo nustatymas nėra skirtas įrodymams ištirti, įvertinti ar jų tikrumui patikrinti. Šią aplinkybę patvirtina ir tai, kad socialiniame civiliniame procese įrodinėjimo standartas paprastai apibūdinamas kaip toks, kai „tikėtinumas ribojasi su tikrumu“[789], o tai reiškia, kad „tikėtinumo“ nustatymas savaime nesiekia socialiniame procese taikomo įrodinėjimo standarto. Antra, laikinai nustatytais faktais (faktų tikimybe) negalima remtis kaip prejudiciniais faktais, nes šios aplinkybės nebuvo išsamiai ištirtos ir įvertintos. Trečia, faktų tikėtinumas taip pat negali įgyti *res judicata* galios, nes minėta, kad tokie faktai nėra ištirti ir įvertinti įrodinėjimo procese. Taigi, toliau kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių sąlygų įrodinėjimą, būtina turėti omenyje minėtus skirtumus, lyginant su įprastu įrodinėjimo procesu CPK 178 straipsnio tvarka.

Tai, kad, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones, teismas tam tikrais atvejais taiko skirtingus testus (griežtąjį arba švelnųjį), patvirtina ir teisės doktrina, kurioje pabrėžiamas skirtingas vidinis teisėjo įsitikinimo laipsnis dėl sąlygų nustatymo. Pavyzdžiui, D. Draguiev nurodo, kad dauguma teisės sistemų reikalauja, jog teismas būtų įsitikinęs, kad pareiškėjo ieškinys yra pagrįstas, o apskritai tai yra vertinimas, jog ieškinys greičiausiai bus patenkintas, t. y. tikimybė yra ne mažesnė kaip 50 proc. Šiame procese teismas negali (ir neturėtų galėti) visa apimtimi peržiūrėti ieškinio pagrįstumo, bet turi gebėti įvertinti, ar byla yra preliminariai pagrįsta tikimybių pusiausvyros prasme[790]. Anglijoje teismai turi įsitikinti, kad yra „sudėtingas klausimas“, kuris bus nagrinėjamas, tačiau nesvarbu, ar tikimybė laimėti bylą yra 90 proc. ar 20 proc.[791] D. Draguiev nurodo, jog paprastai vertinama, ar egzistuoja bent 50 proc. tikimybė, kad ieškinys bus patenkintas, bet tam tikroms laikinosioms apsaugos priemonėms, pavyzdžiui, turto areštui, taikomi griežtesni standartai, nes reikalaujama didesnio teismo įsitikinimo laipsnio[792]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez nurodo, kad norint taikyti laikinąsias apsaugos priemones, skirtas reikalavimo įvykdymui užtikrinti, „paprastai reikia įrodyti, kad pagrindinis ieškinys turi dideles galimybes būti patenkintas (tikimybė laimėti bylą dėl jos esmės). Šiam tikslui reikalingas įrodymų standartas nėra toks pats kaip įrodymų standartas, reikalingas teigiamam galutiniam sprendimui priimti. Pakanka *prima facie* įrodymų (lot. *principio de prueba*; vok. *Glaubhaftmachung*)[793].“ Suomijos teisės doktrinoje nurodoma, kad įrodinėjimo standartas yra žemas, t. y.

---

788 Pagal LAT turi būti taikomas pagrįsto įsitikinimo standartas, kuris reikalauja, kad teisėjas būtų pagrįstai ir asmeniškai įsitikinęs dėl bylos faktinių aplinkybių („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-1075/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2225021).

789 Vytautas Nekrošius, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo „Dėl Civilinio proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje“ teorinė ir praktinė analizė“, *Justitia*, 3 (57) (2005): 14.

790 Draguiev, *supra note,* 104: 57.

791 Sime, *supra note*, 177: 464.

792 Draguiev, *op. cit*.

793 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 55.

pareiškėjas turi įrodyti tik tai, kad jis galimai turi skolą, tai reiškia apie 50 proc. standartas[794]. Pavyzdžiui, byloje, kurioje skola buvo grindžiama žalos padarymu, teismui pakako, kad pareiškėjas individualizuotų veiką, žalą ir atsakomybę taip, jog jie nebūtų akivaizdžiai neteisingi teisine prasme[795]. D. Sinaniotis pažymi, kad kai taikomos išimtinio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, teismas turi būti įsitikinęs, kad egzistuoja pakankamai rimti klausimai (angl. *serious questions*) taikyti tokias priemones, bet toks tikrumas turėtų būti įgytas vėlesniame etape, nagrinėjant skubos ir nepataisomos žalos buvimą, kai teisėjas gali atlikti išsamesnę faktų analizę[796]. Apibendrinant teigtina, kad nėra vienos nuomonės dėl to, kaip teismas turi įsitikinti faktų tikėtinumu, todėl tikslinga kalbėti apie dvejopo pobūdžio testą (griežtąjį ir švelnųjį), kurio pasirinkimas priklauso nuo konkrečių faktinių aplinkybių, t. y. nuo laikinųjų apsaugos priemonių pobūdžio, ginčo objekto, nagrinėjamos bylos svarbos ir kitų aktualių aplinkybių.

Taigi, preliminaraus ieškinio pagrįstumui įrodyti gali būti taikomas griežtasis testas (lot. *fumus bonii iuris*), t. y. kai teismas turi būti įsitikinęs, kad ieškinys yra pagrįstas; arba švelnusis testas (lot. *fumus non mali iuris*), kai teismui pakanka įsitikinti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas. Tiek Lietuvos, tiek užsienio teismai taiko tiek švelnųjį, tiek griežtąjį testus, atsižvelgdami į prašomų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ir susiklosčiusias aplinkybes. Todėl negalima paneigti nė vieno iš nurodytų testų, o būtina juos taikyti sistemiškai ir proporcingai, atsižvelgiant į konkrečią situaciją ir laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį.

3.1.2. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui

CPK 144 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, įtvirtinta, kad teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kai nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindą suponuoja grėsmė (lot. *periculum in mora* – delsti pavojinga), kad dėl kokių nors atsakovo veiksmų arba neveikimo, taip pat dėl kitokių objektyvių aplinkybių galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas[797]. Šios sąlygos įrodinėjimas taip pat pasireiškia faktų tikėtinumo įrodinėjimu[798], o ne įrodinėjimu CPK 178 straipsnio prasme. Tai, be kita ko, patvirtina ir tai, kad šios aplinkybės (pavyzdžiui, atsakovo nesąžiningumo faktas) neįgyja prejudicinės reikšmės nagrinėjant bylą iš esmės.

X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad, norint taikyti laikinąsias apsaugos priemones, reikia įrodyti, kad netaikius tokių priemonių galutinio sprendimo vykdymas atsakovui bus labai sudėtingas arba neįmanomas. Dauguma jurisdikcijų aiškiai

794 Ervo, *supra note,* 106: 260.

795 *Ibid.,* 257.

796 Sinaniotis, *supra note,* 119: 41.

797 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2194970.

798 Apie tai žr. 3.1.1 disertacijos dalį.

nenurodo, kokios grėsmės būtina išvengti, kad būtų patenkintas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, todėl šį reikalavimą teismas turi vertinti kiekvienu atveju individualiai[799]. Pavyzdžiui, Ispanijos civilinio proceso teisėje įtvirtintas abstraktus požiūris į šią sąlygą: ieškovas nebūtinai turi pateikti konkretų tokio pavojaus įrodymą[800]. Kita vertus, pavyzdžiui, JAV yra įprasta nurodyti išsamų turto arešto pagrindų sąrašą, taip ribojant šios priemonės taikymo galimybes[801]. Australijoje, pavyzdžiui, spręsdamas dėl turto arešto, teismas atkreipė dėmesį į šias sąlygas: 1) riziką, jog atsakovas išveš savo turtą iš teismo jurisdikcijos iki teismo sprendimo įvykdymo; 2) pavojų, jog sprendimas bus neįvykdytas, jeigu turtas bus išvežtas iš jurisdikcijos[802]. D. Draguiev pažymi, kad dauguma jurisdikcijų nurodo ne reikalavimą, kad kyla grėsmė asmens pagrindinėms teisėms, bet tai, kad kyla grėsmė būsimam teismo sprendimui dėl ginčo esmės. Šios sąlygos formuluotė yra labai panaši visose jurisdikcijose, daugeliu atvejų šis reikalavimas aiškinamas, reikalaujant įrodyti, kad atsakovas pervedė, iššvaistė turtą ar atliko kitus veiksmus, trukdančius vykdyti sprendimu pripažintas pagrindines teises. Tai gali būti atsakovo veiksmai, nukreipti į objektus, patenkančius į ginčo dėl esmės sritį, arba atsakovo veiksmai, nukreipti į jo turtą ir sumažinantys pareiškėjo galimybes gauti piniginį sprendimą. Šis reikalavimas taip pat gali būti vadinamas būtinybe (angl. *necessity*), t. y. tokiomis aplinkybėmis, kai būtina taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurios užkirstų kelią didesnei žalai pareiškėjo interesams[803]. Minėta sąlyga taip pat taikytina ir privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose, pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT 193 taisyklės b papunktyje nustatyta, kad, prašant taikyti reikalavimo įvykdymą užtikrinančią priemonę, pareiškėjas turi įrodyti, kad be tokios nutarties galutinio teismo sprendimo atsakovui sprendimo vykdymas bus neįmanomas arba labai sudėtingas. Neseniai ESTT pirmą kartą pasisakė dėl to, kaip reikia aiškinti Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento 7 straipsnio 1 dalį, kurioje faktiškai numatyta grėsmės teismo sprendimo įvykdymui sąlyga[804]. Austrijos teismui, kuris kreipėsi į ESTT, kilo klausimas, ar svarbios aplinkybės, jog, pirma, skolininkas atliko veiksmus likus keleriems metams iki prašymo dėl blokavimo įsakymo pateikimo, antra, valstybėje narėje, kurioje yra įsisteigęs skolininkas, buvo priimtas įstatymo pakeitimas, galintis trukdyti įvykdyti kreditoriaus reikalavimą[805]. Iš esmės

799 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 56.

800 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 211.

801 Pavyzdžiui, Niujorko civilinio proceso įstatymų ir taisyklių 6201 straipsnyje numatyti net penki skirtingi turto arešto pagrindai (atsakovas yra ne rezidentas, gyvenantis ne valstijoje, arba yra užsienio įmonė, neturinti teisės verstis veikla valstijoje; arba atsakovas gyvena arba yra rezidentas valstijoje ir jam negali būti asmeniškai įteikti procesiniai dokumentai, nepaisant kruopščių pastangų tai padaryti, ir pan.) (Kramer ir Ormazabal Sánchez, *op. cit.*, para. 57).

802 Campbell, *supra note,* 139: 15.

803 Draguiev, *supra note,* 104: 61, 62.

804 Vartojami kiek kitokie terminai, bet tai iš esmės ta pati grėsmės teismo sprendimo įvykdymui sąlyga (ESTT sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited*", *supra note,* 250: para. 45

805 *Ibid.,* para. 56.

teismui kilo klausimas, ar teismas gali būti apribotas vertinti tam tikrus veiksmus ar aplinkybes, galinčius būti reikšmingus, sprendžiant dėl šios sąlygos egzistavimo (pavyzdžiui, ar gali būti nesąžiningi veiksmai atlikti per seniai arba tam tikras užsienio valstybių reglamentavimas per daug nutolęs nuo grėsmės teismo sprendimo įvykdymui nustatymo). ESTT pažymėjo, kad reikia atlikti „bendrą reikšmingų aplinkybių vertinimą", t. y. teismas gali vertinti įvairias aplinkybes ir jam nėra draudžiama vertinti nei prieš kelerius metus atliktų veiksmų, nei užsienio valstybių teisinio reglamentavimo[806]. Tai tik patvirtina išvadą, kad, spręsdamas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, o būtent dėl grėsmės teismo sprendimo įvykdymui egzistavimo, teismas turi teisę vertinti nebaigtinio pobūdžio informaciją ir ieškoti tinkamos ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros. Šiuo atveju nėra tikslinga formuoti absoliutaus pobūdžio taisyklės (pavyzdžiui, draudimo remtis tam tikra informacija laiko ar teritorijos atžvilgiu), nes teismo vidinį įsitikinimą dėl šių priemonių taikymo nulemia įrodymų visetas.

Lietuvos teisės doktrinoje pažymima, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali būti suprantama siaurąja prasme (kai kyla grėsmė faktiniam teismo sprendimo įvykdymui) ir plačiąja prasme (kai egzistuoja grėsmė vykstančio teismo proceso efektyvumui arba siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą)[807]. Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rūšis, galima daryti išvadą, kad siaurąja prasme grėsmė teismo sprendimo įvykdymui dažniausiai bus aktuali sprendžiant dėl reikalavimo įvykdymą užtikrinančių priemonių taikymo (pavyzdžiui, turto arešto). Pavyzdžiui, ESTT praktikoje, kurioje išaiškinta, kad sprendžiant dėl europinio sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimo, grėsmė teismo sprendimo įvykdymui (reglamente vartojama sąvoka „reali rizika") turi būti suprantama tik kaip „rizika, kylanti dėl skolininko tyčinių veiksmų, <...> o ne dėl bet kokios kitos grėsmės atitinkamo kreditoriaus reikalavimo įvykdymui, kuri kyla ne dėl tokių skolininko veiksmų[808]." Taigi, iš esmės kalbama apie grėsmę teismo sprendimo faktiniam įvykdymui siaurąja prasme. O sprendžiant dėl kitų rūšių laikinųjų apsaugos priemonių, gali būti aktualus ne tik faktinis teismo sprendimo įvykdymas, bet ir efektyvaus teismo proceso užtikrinimas, kitokio pobūdžio interesų užtikrinimas. Su tokio pobūdžio grėsme teismo sprendimo įvykdymui susiduriama šeimos teisinių santykių bylose (skiriant laikiną išlaikymą ar nustatant laikiną gyvenamąją vietą), viešųjų pirkimų bylose (stabdant viešojo pirkimo procedūras), akcininkų ginčuose, nemokumo bylose ir kt.[809].

Įvairiose valstybėse skirtingai aiškinamas teismo įsitikinimo laipsnis, kuris turi būti pasiektas, norint įrodyti šią sąlygą. Pavyzdžiui, Suomijos teisės doktrinoje nurodoma, kad, įrodinėjant grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, įrodinėjimo standartas yra gana žemas, nes užtenka tik grėsmės, kad dėl tam tikros priežasties turtas gali būti prarastas, o pats pavojus nebūtinai turi būti grindžiamas priešingos šalies nesąžiningais

806 *Ibid*., para. 61, 63.

807 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 74.

808 „ESTT sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited*", *supra note,* 250: para. 45

809 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *op. cit*.

veiksmais (*mala fides*)[810]. Tačiau D. Draguiev, apibendrindamas įvairias jurisdikcijas, pateikia nuomonę, kad grėsmės teismo sprendimo įvykdymui laipsnis yra įvairus – nuo jos egzistavimo tikimybės iki grėsmės neišvengiamumo, o grėsmės mastas taip pat įvairus – nuo nedidelės žalos pareiškėjo teisėms ir interesams iki nepataisomos žalos[811]. Grėsmė neturi būti tik hipotetinė ar potenciali, o turi būti reali pareiškėjo teisėms. Nors nereikalaujama, kad atsirastų nepataisoma žala, bet ji vis tiek turi būti reali, apčiuopiama ir iš tiesų reikšminga[812]. Kalbant apie europinio sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimą, ESTT yra išaiškinęs, kad įrodinėjimo standartas taikyti šią priemonę negali būti toks aukštas, kad kreditorius privalėtų pateikti įrodymų apie skolininko ketinimą vengti sumokėti kreditoriaus reikalavimo sumą, nes praktikoje dažnai nebus įmanoma laikytis šio standarto[813], todėl, ESTT manymu, kiekvienu konkrečiu atveju teismas turi įvertinti visas faktines aplinkybes ir nuspręsti, kada įrodymų pakanka, kad nustatytų grėsmę teismo sprendimo įvykdymui[814]. D. Sinaniotis pabrėžia, kad, ESTT taikant laikinąsias apsaugos priemones savo nagrinėjamose bylose, grėsmė dėl didelės ir nepataisomos žalos[815] turi būti neišvengiama ir reali, o vien tik potencialios žalos grėsmės nepakanka[816]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad Lietuvos teismų praktikoje išaiškinta, jog nebūtina nustatyti, kad teismo sprendimo įvykdymas neabejotinai taps apsunkintas ar neįmanomas, o užtenka nustatyti tik tai, kad yra tokia galimybė[817]. Taigi, grėsmės laipsnis ir įrodinėjimo standartas skiriasi nuo jurisdikcijos ir nuo to, kokia susiklostė faktinė situacija, visgi pagrįsta teigti, kad nebūtina nustatyti pernelyg aukšto įrodinėjimo standarto, įrodinėjant grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, nes šiame procese nėra siekiama įrodyti ir išsamiai ištirti įvairias su grėsme teismo sprendimo įvykdymui susijusias aplinkybes. Tačiau kuo labiau ribojančio pobūdžio yra laikinosios apsaugos priemonės, tuo labiau teismas turi būti įsitikinęs minėta grėsme.

Lietuvos teismų praktikoje grėsmė teismo sprendimo įvykdymui įrodinėjama įvairiomis faktinėmis aplinkybėmis, o viena iš pagrindinių tokių aplinkybių yra galimas atsakovo nesąžiningumas. Atkreiptinas dėmesys į 2011 m. priimtą LApT nutartį, kurioje suformuoti pagrindiniai grėsmės teismo sprendimo įvykdymui standartai, aktualūs ir dabartinėje teismų praktikoje. Teismas pažymėjo, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas susijęs su žvelgimu „iš šiandienių pozicijų į ateitį“, nes bandoma nuspėti, ar ateityje pasunkės (taps neįmanomas) teismo sprendimo įvykdymas. Todėl teismas turi modeliuoti situaciją, atsižvelgdamas į faktines (šiuo metu esančias) ir

---

810 Ervo, *supra note,* 106: 260.

811 Draguiev, *supra note,* 104: 58.

812 *Ibid.,* 59.

813 „ESTT sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited*“, *supra note,* 250: para. 52.

814 *Ibid.,* para. 54, 55.

815 Terminas „nepataisoma žala“ suprantamas kaip žala, dėl kurios, nesant laikinųjų apsaugos priemonių, galutinis teismo sprendimas netektų prasmės (Sinaniotis, *supra note,* 119: 49).

816 *Ibid.,* 48.

817 „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1802/2011“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/224753.

hipotetines (teoriškai įmanomas) aplinkybes, siejamas su atsakovo elgesiu bei galinčias lemti neigiamus padarinius ieškovui. Taigi, „juridinį pagrindą imtis laikinųjų apsaugos priemonių sudaro konkretūs faktiniai duomenys arba aplinkybės (modeliuojama situacija), leidžiantys pagrįstai manyti, jog nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių gali atsirasti įstatyme numatyti neigiami padariniai[818].“ Atsakovo galimas nesąžiningumas dažniausiai yra viena iš pagrindinių priežasčių, nulemiančių grėsmę teismo sprendimo įvykdymui[819], todėl įrodžius galimą atsakovo nesąžiningumą, kartu bus įrodyta ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.

Lietuvos teismų praktikoje grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, be kita ko, iki 2016 m. buvo siejama su didele ieškinio suma, nes didelė reikalavimo suma gali objektyviai padidinti būsimo teismo sprendimo neįvykdymo riziką[820]. Bet 2016 m. teismų praktika buvo pakeista, nes buvo išaiškinta, kad nepaisant to, kad ieškinio suma yra didelė, tai savaime nelemia pagrindo taikyti laikinąsias apsaugos priemones[821]. Išaiškinta, kad vien didelė ieškinio suma pati savaime nei palengvina, nei pasunkina ar padaro nebeįmanomą būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Todėl laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tik tada, kai yra duomenų apie atsakovo nesąžiningumą, pavyzdžiui, kad atsakovas ketina paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti ir panašūs atvejai[822]. Visgi didelės ieškinio sumos kriterijus nėra visiškai nesvarbus, nes išaiškinta, kad „tokios aplinkybės, kaip didelė atsakovei ieškinio suma ir prasta atsakovės turtinė situacija, galėtų būti vertinamos tik kaip papildomos[823]“. Ieškinio sumos dydis yra vienas iš kriterijų, kuriais remiantis gali būti sprendžiama dėl kilsiančios grėsmės teismo sprendimo įvykdymui[824].

Apibendrinant konstatuotina, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali būti suprantama siaurąja prasme (kaip grėsmė būsimam faktiniam vykdymo procesui) ir plačiąja prasme (kaip grėsmė kitiems teisėtiems interesams, teismo proceso veiksmingumui ir pan.). Svarbu pažymėti, kad pareiškėjas nebūtinai turi įrodyti, kad teismo sprendimo bus neįmanoma įvykdyti, kartais užtenka įrodyti, kad vykdymo procesas taps labai apsunkintas ar pareikalaus neproporcingų laiko sąnaudų (tokiu atveju grėsmė teismo sprendimo įvykdymui suprantama plačiąja prasme). Įstatyme nėra įtvirtintas baigtinis atvejis grėsmių, kurioms esant reikia taikyti laikinąsias apsaugos

---

818 *Ibid.*

819 Detaliau apie nesąžiningumą ir jo aiškinimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontekste žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 77–96).

820 „Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2009“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/131267.

821 „LApT 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016“, *supra note,* 687.

822 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1084-464/2016“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1288787.

823 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1071-464/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1923437.

824 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-944-798/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2026780.

priemones, nes tai priklauso nuo konkrečios byloje esančios situacijos. Tam tikrais atvejais šią sąlygą gali įrodyti nedidelės žalos grėsmė, o kartais tai gali būti nepataisoma žala. Tokiu atveju teismas turi ieškoti tinkamos pusiausvyros tarp laikinųjų apsaugos priemonių apribojimų griežtumo ir galimai atsirasančios grėsmės masto.

3.2. Proporcingumo kriterijus taikant laikinąsias apsaugos priemones

Minėta, kad įstatyme nustatytos dvi pagrindinės sąlygos taikyti laikinąsias apsaugos priemones, t. y. preliminarus ieškinio pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui (CPK 144 straipsnio 1 dalis), bet praktikoje laikinųjų apsaugos priemonių taikymą nulemia ir kitos reikšmingos aplinkybės. Autoriaus vertinimu, būtina analizuoti proporcingumo principo svarbą taikant laikinąsias apsaugos priemones, nes nuo to, ar laikinosios apsaugos priemonės yra proporcingos, priklauso ne tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymas (CPK 144 straipsnis), bet ir jų pakeitimas (CPK 148 straipsnis) ar panaikinimas (CPK 149 straipsnis).

Nors proporcingumo principas analizuojamas nuo senovės laikų ir yra minimas senovės Antikos filosofų darbuose[825], tačiau šioje dalyje siekiama įvertinti šio principo reikšmę taikant laikinąsias apsaugos priemones ir išlaikant ieškovo bei atsakovo interesų pusiausvyrą. Valstybės veiksmai, kurie atlieka intervenciją į žmogaus teises, turi būti tinkami norimam tikslui pasiekti (tinkami), tai turi būti mažiausiai ribojanti priemonė (būtina) ir jie turi būti pateisinami atsižvelgiant į atitinkamos teisės „kainą" (proporcingi)[826]. Pritartina teisės doktrinoje pareikštai pozicijai, kad žmogaus teisės lygiai taip pat kaip ir teisės principai turi „svorio dimensiją", todėl jie yra susiję su pusiausvyros testu ir proporcingumo principu[827]. Proporcingumo principą sudaro trys subprincipai[828]: pirma, tinkamumo (angl. *suitability*), kuris reiškia, kad priemonės turi būti tinkamos, kad būtų pasiektas galutinis rezultatas (tikslas)[829]; antra, būtinumo (angl. *necessity*), kuris suprantamas kaip reikalavimas optimizuoti atitinkamus principus atsižvelgiant į tai, kas faktiškai įmanoma[830]; trečia, proporcingumo siaurąja prasme (t. y. pusiausvyros reikalavimo), kuris suprantamas kaip reikalavimas optimizuoti atitinkamus principus atsižvelgiant į tai, kas teisiškai įmanoma[831]. Taigi, siekiama išsiaiškinti, ar tikslo verta siekti, atsižvelgiant į tai, kiek jis neišvengiamai kainuoja[832].

---

825 Pavyzdžiui, Aristotelio „Nikomacho etikos" 5 knyga; Cicerono „De Republica" (Eric Engle, „The History of the General Principle of Proportionality: An Overview", *Dartmouth Law Journal* 10 (2012): 3–6, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://ssrn.com/abstract=1431179).

826 Alexy, *supra note,* 240: xxxi, 66.

827 *Ibid.,* xxxi.

828 *Ibid.,* 66.

829 *Ibid.,* xxxi.

830 Būtinumo klausimu siekiama išsiaiškinti, ar bet kokia mažiau intervencinė priemonė padėtų pasiekti tą patį tikslą, o tai iš esmės yra empirinis prognozės ir priežastingumo klausimas (*Ibid.*, xxxi, xxxii).

831 *Ibid.*, xxxi.

832 *Ibid.*, xxxi, xxxii.

Panašų, bet ne identišką, kelių pakopų testą proporcingumo principo atžvilgiu nurodo ir kiti autoriai[833]. Taip pat pažymėtina, kad proporcingumo ir pusiausvyros sąvokos nėra identiškos, ypač turint omenyje JAV vartojamą pusiausvyros sąvoką[834]. Tik paskutinis proporcingumo testas, t. y. proporcingumas siaurąją prasme, yra analogiškas pusiausvyros išlaikymui pagal JAV doktriną[835].

Proporcingumo principo reikšmė taikant laikinąsias apsaugos priemones taip pat akivaizdi iš teismų praktikos, privalomosios teisinės galios neturinčių teisės aktų ir teisės doktrinos. Iš EŽTT praktikos matyti, kad kiekvienu atveju taikant laikinąsias apsaugos priemones reikia nustatyti, ar teismų taikomi apribojimai proporcingai riboja asmenų teises[836]. Lietuvos teismų praktikoje pažymėta, kad laikinosios apsaugos priemonės parenkamos taip, kad nebūtų nė vienai iš šalių suteiktas nepagrįstas pranašumas ir varžomos vienos proceso šalies teisės daugiau, negu būtina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslams pasiekti[837]. Užsienio teisės doktrinoje įvardijama, kad viena iš laikinosios apsaugos priemonės taikymo sąlygų yra tai, kad priemonės sukeliami suvaržymai neturi būti didesni už jos teikiamą naudą. Todėl teismas turi įvertinti siekiamą naudą proporcingai priemonės sukeliamai žalai[838]. D. Sinaniotis pažymi, kad

---

833 Pavyzdžiui, A. Barak nurodo, kad proporcingumo testas, taikomas pagrindinių teisių apribojimui vykdymo procese, turi apimti keturis sudėtinius elementus: 1) priemonė turi turėti tinkamą tikslą; 2) priemonės, kurių imamasi siekiant tokio apribojimo, turi būti racionaliai susijusios su to tikslo įgyvendinimu; 3) priemonės, kurių imamasi, turi būti būtinos, nes nėra kitų alternatyvių priemonių, kurios būtų panašios pagal tikslą ir padarytų mažesnę žalą; 4) tikslo pasiekimo svarba ir socialinė svarba užkirsti kelią pagrindinių teisių apribojimui turėtų būti suderintos (proporcingumas *stricto sensu*) (Aharon Barak, *Proportionality: Constitutional Rights and Their Limitations* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 1–12).

834 Donatas Murauskas nurodo, kad „nepaisant daugybės panašumų, Europos ir JAV teismuose panašiuose kontekstuose naudojamos kategorijos gali turėti labai konceptualių skirtumų, kurių neatsargus ignoravimas gali privesti prie didelių tyrimo rezultatų patikimumo problemų. Viena tokių kategorijų yra europietiškas proporcingumo testas, kuris JAV teismų praktikoje atitinka pusiausvyros išlaikymą (angl. *balancing*) (Murauskas, *supra note,* 88: 29). M. C. Cohen ir I. Porat nurodo, kad skirtumai yra tokie akivaizdūs, kad nusveria panašumus. Proporcingumo sąvoka iš pradžių buvo sukurta Vokietijoje administracinėje teisėje ir buvo susijusi tik netiesiogiai su privatinės teisės sritimi, o balansavimo sąvoka atsirado privatinės teisės srityje ir tik vėliau buvo išplėsta į viešosios teisės sritį. Be to, proporcingumo principas buvo sukurtas siekiant apsaugoti asmens teises, kai tokios apsaugos teisinis pagrindas buvo menkas, o pusiausvyros išlaikymo principas buvo sukurtas visiškai priešingam tikslui – siekiant riboti pernelyg uolią (libertarinę) teisių apsaugą, kurią vykdė JAV Aukščiausiasis Teismas (Iddo Porat ir Moshe Cohen-Eliya, „American Balancing and German Proportionality: The Historical Origins," *International Journal of Constitutional Law* 8, 2 (2010): 266).

835 *Ibid.,* 268.

836 EŽTT yra nurodęs, kad turi būti pagrįstas proporcingumo santykis tarp taikomų priemonių ir tikslo, kurio siekiama bet kokiomis valstybės taikomomis priemonėmis („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Hutten-Czapska prieš Lenkiją*", pareiškimo Nr. 35014/97, para. 167, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75882).

837 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-753-553/2018", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1605099.

838 Kengyel, *supra note,* 112: 251.

ESTT praktikoje proporcingumo principas (ir interesų pusiausvyros reikalavimas) yra papildomas kriterijus, kuris nėra nustatytas pozityviojoje teisėje kaip laikinosios apsaugos priemonės sąlyga, tačiau kaip tokia sąlyga pripažįstamas teismo praktikoje[839]. X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez pažymi, kad, taikant laikinąsias apsaugos priemones reikalavimo įvykdymui užtikrinti, turi būti išlaikyta pusiausvyra tarp rizikos, kurios reikia išvengti ieškovo naudai, ir sunkumų ar žalos, kuriuos priemonė galėtų sukelti atsakovui. Be to, teisės aktuose nustatytas mažiausiai apsunkinančios priemonės principas, pasireiškiantis per proporcingumo principą[840]. Vengrijos įstatyme tiesiogiai įtvirtinta, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones privaloma laikytis proporcingumo principo[841]. Privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose taip pat atkreiptas dėmesys į proporcingumo principo svarbą. ELI / UNIDROIT 185 taisyklėje reglamentuojamas proporcingumo principas taikant laikinąsias apsaugos priemones, t. y. laikinoji apsaugos priemonė turi sukelti kuo mažesnę naštą atsakovui (1 dalis); teismas privalo užtikrinti, kad priemonės poveikis nebūtų neproporcingas interesams, kuriuos ji turi apsaugoti (2 dalis). Lietuvos teisės doktrinoje pažymima, kad būtent proporcingumo principas yra bene labiausiai išvystytas praktinė priemonė, kuri „leidžia teismui ne tik nustatyti skirtingus konkuruojančius ginamus tikslus, bet ir atlikti realų jų vertinimą, ieškoti pusiausvyros[842]“. Taigi, proporcingumo principas taikomas siekiant pasverti ir išlaikyti ieškovo bei atsakovo interesų pusiausvyrą.

Proporcingumo principas laikinųjų apsaugos priemonių instituto kontekste pasireiškia įvairiais lygmenimis. Pirmiausia, proporcingumo principas yra reikšmingas sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, taip pat dėl jų pakeitimo ar panaikinimo. Nors Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad egzistuoja tik dvi sąlygos[843], tačiau tiek teisės doktrinoje[844], tiek privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose[845] proporcingumo principas išskiriamas, todėl šis principas faktiškai gali būti prilyginamas atskiram laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikalavimui. Tuo atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės neatitinka proporcingumo principo, jos, be kita ko, gali būti panaikintos[846]. Antra, proporcingumo principas yra svarbus sprendžiant antraeilius klausimus, nesusijusius su laikinųjų apsaugos priemonių sąlygomis[847]. Pavyzdžiui, pagal CPK 145 straipsnio 6 dalį tuo atveju, kai areštuojamas

839 Sinaniotis, *supra note,* 119: 52.

840 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 61.

841 Be to, pavyzdžiui, šioje jurisdikcijoje teismas gali, siekdamas užtikrinti interesų pusiausvyrą, nustatyti, kad užstato pateikimas yra laikinosios priemonės taikymo sąlyga (Harsagi, *supra note,* 108: 245).

842 Murauskas, *supra note,* 88: 121.

843 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-863-464/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2350254.

844 Draguiev, *supra note,* 104: 11, 56, 64.

845 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 185 taisyklė.

846 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2203476.

847 Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir...“, *supra note,* 99: 94.

turtas, galima prašyti teismo leisti atlikti tam tikras operacijas. Teismų praktikoje tai, be kita ko, siejama su tinkamos pusiausvyros tarp ieškovo ir atsakovo paieška[848], t. y. proporcingumo principu.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra gali būti užtikrinta naudojant ir papildomas priemones, pavyzdžiui, ieškovui pateikiant užstatą nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimui užtikrinti (CPK 146 straipsnio 1 dalis). Kalbant apie šį institutą, pažymėtina, kad vienose jurisdikcijose užstatas yra taikomas įprastai, o kitose – ne. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad pagal Anglijos teisę, prieš išduodant bet kokį teismo įsakymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, reikalaujama pateikti nuostolių atlyginimo užtikrinimą. Jei nėra ypatingų aplinkybių, jis naudojamas atsakovo patirtai žalai atlyginti, jei draudimas vėliau būtų panaikintas, nepriklausomai nuo to, ar ieškovas iš tikrųjų buvo kaltas. Kai kuriose kitose jurisdikcijose, pavyzdžiui, Vokietijoje, teismas turi didesnę diskreciją nuspręsti, ar nurodyti pateiktiną užstatą, ar ne. Galiausiai yra jurisdikcijų, pavyzdžiui, Prancūzija, kuriose nėra įprasta pateikti užstatą. Šie skirtumai daro didelę įtaką tam, kaip dažnai prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones, todėl atspindi didelius vykdymo kultūros skirtumus[849]. Australijoje, panašiai kaip ir Anglijoje, praktiškai laikinosios apsaugos priemonės taikomos tik pateikus teismui įsipareigojimą atlyginti nuostolius ir išlaidas (angl. *undertakingas to damages*)[850]. Papildomai pažymėtina, kad Ispanijos teisėje 2020 metų civilinio proceso akte (CPA) numatyta, kad atsakovas gali prašyti teismo pakeisti jam taikytą laikinąją apsaugos priemonę užstatu (isp. *caucion sustitutoria*), tačiau taikomi tokie reikalavimai: 1) teismas negali jo skirti *ex officio*; 2) teismas jį skiria ne savaime, o aiškiai įsitikinęs, kad užstatas užtikrins, jog būsimasis teismo sprendimas bus aiškiai ir sėkmingai vykdomas; 3) jeigu teismas sutinka taikyti užstatą, jis nutartyje turi detalizuoti, kaip atsakovas tokį užstatą turi pateikti[851]. Vengrijoje užstatas naudojamas palyginti retai fizinių asmenų bylose, o dažniau – juridinių asmenų bylose. Be to, didelė užstato suma būdinga bylose, susijusiose su patentų ar prekių ženklų pažeidimu[852]. Dėl to, kad Vengrijos civiliniame procese taikomas dispozityvumo principas, būtent atsakovas turi kreiptis į teismą su prašymu įpareigoti ieškovą sumokėti užstatą, tačiau iš kai kurių Vengrijos Aukščiausiojo Teismo sprendimų matyti, kad teismas tai gali nurodyti *ex officio*[853]. Teismas kiekvienu atveju turi pasverti užstato pateikimo būtinumą, nes jis gali veikti kaip priemonė piktnaudžiauti teise[854]. Autoriaus nuomone, užstato pateikimas nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo,

848 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-319-553/2021“, 23 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1987707.

849 Kennett, *supra note,* 145: 154.

850 Campbell, *supra note,* 139: 17.

851 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 214, 215.

852 Kengyel, *supra note,* 112: 252.

853 *Ibid.,* 252, 253.

854 *Ibid.*

atlyginimui užtikrinti (CPK 146 straipsnio 1 dalis) yra svarbus institutas, kuris turėtų būti dažniau naudojamas Lietuvos teismų praktikoje. Visgi pagal dabartinę Lietuvos teismų praktiką šis institutas labiausiai naudojamas tuomet, kai kyla tam tikra rizika, kad atsiras nuostolių ir ieškovas nėra finansiškai pajėgus jų padengti, neturi Lietuvoje turto, gali vengti atlyginti nuostolius ir pan.[855]. Autoriaus manymu, tokia praktika, kai šis institutas naudojamas beveik išimtinai tais atvejais, kai kyla abejonių dėl ieškovo galimybių atlyginti nuostolius ateityje, be pagrindo apriboja šio instituto taikymą. Jau minėta, kad šis institutas padeda užtikrinti tinkamą ieškovo teisių ir interesų pusiausvyrą. Taigi, pagrįsta teigti, kad šis institutas gali būti taikomas, pavyzdžiui, kai ieškovas savo valia prisiima riziką dėl galimai atsirasiančių nuostolių. Taip atsakovo teisių apribojimas laikinosiomis apsaugos priemonėmis įgyja papildomą legitimumo aspektą. Žinoma, kiekvienu atveju būtina įvertinti konkrečias bylos aplinkybes ir tai, ar iš tikrųjų egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.

Gali būti keliamas klausimas, ar proporcingumo principas dėl savo reikšmės taikant laikinąsias apsaugos priemones gali būti laikomas trečiąja laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga? Autoriaus nuomone, proporcingumo reikalavimas (kriterijus) savaime neturėtų būti sutapatinamas su laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygomis dėl dviejų priežasčių. Pirma, jeigu pripažintume, kad proporcingumo reikalavimas yra laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga, kiltų abejonių, ar ieškovas visada gali įrodyti šios sąlygos egzistavimą. Norint taikyti laikinąsias apsaugos priemones, įstatymų leidėjas įpareigoja ieškovą pagrįsti tik tai, kad ieškinys preliminariai pagrįstas ir egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui (CPK 144 straipsnio 1 dalis), nes šias aplinkybes ieškovas gali pagrįsti. Tačiau jeigu įstatymų leidėjas įpareigotų ieškovą įrodinėti prašomų priemonių proporcingumą, tai keltų tam tikrų iššūkių. Pavyzdžiui, ieškovas gali net nežinoti, kiek ir kokio turto turi atsakovas, todėl negalėtų argumentuoti, kad prašomos taikyti priemonės yra proporcingos. Taigi, nėra tikslinga kiekvieną kartą įpareigoti ieškovą įrodinėti proporcingumą, nes tam tikrais atvejais tai objektyviai neįmanoma (lot. *impossibilium nulla obligatio est*). Antroji priežastis, kodėl proporcingumo reikalavimas neturėtų būti suprantamas kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga, yra tai, kad proporcingumo reikalavimas iš esmės taikomas valstybei (teismui), o ne ginčo šalims. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas susijęs su valstybės prievarta, nes šalys įpareigojamos ką nors atlikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų. Todėl proporcingumo reikalavimas pirmiausia turi būti suprantamas kaip valstybės prievartos veiksmus pagrindžiantis kriterijus, išplaukiantis iš anksčiau tyrime minėtų EŽTT praktikoje suformuluotų išaiškinimų[856]. Todėl pagrįsta proporincgumą įvardyti kaip privalomą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo *kriterijų*,

855 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028826

856 Žr. šio tyrimo 2.2.2 dalį, kurioje analizuojama EŽTT praktika. Ypač aktualus išaiškinimas, kad teismas turi pareigą panaikinti turto areštą, kuris jau nebėra reikalingas („EŽTT sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 42, para. 129-130.). Taigi, EŽTT įpareigoja teismą atlikti proporcingumo vertinimą savo inciatyva.

aktualų teismui, o ne ieškovui, siekiančiam įrodyti būtinybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Apibendrinant pažymėtina, kad tiek teismų praktika, tiek negriežtosiosios teisės šaltiniai reikalauja, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas būtų proporcingas. Proporcingumas svarbus ne tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo metu, bet ir sprendžiant antraeilius klausimus (pavyzdžiui, dėl nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimo (CPK 146 straipsnio 2 dalis) ar leidžiant atsakovui atlikti tam tikras operacijas, kai jo lėšos areštuotos (CPK 145 straipsnio 6 dalis). Proporcingumo kriterijus yra vienas iš pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kriterijų.

3.2.1. Ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros testas

Proporcingumo principo svarba taip pat pasireiškia tuo, kad būtent per šį principą atliekamas esminis ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros (balanso) testas[857].

Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad „viena vertus, ieškovas turi pagrįstą interesą apsisaugoti nuo atsakovo, kuris gali siekti sužlugdyti teismo procesą; kita vertus, atsakovas turi pagrįstą interesą, kad jam nebūtų taikoma priemonė, kuri faktiškai užkirstų kelią esminiam nagrinėjamo klausimo patikrinimui vėlesniame išsamiame teismo posėdyje[858]“. D. Sinaniotis pažymi, kad laikinųjų apsaugos priemonių sąlygų neužtenka šioms priemonėms taikyti, nes ESTT kai kuriais atvejais įvertina žalą, kuri gali būti padaryta pareiškėjo interesams, ir žalą, kuri gali būti padaryta atsakovui ar tretiesiems asmenims, jeigu laikinoji apsaugos priemonė būtų pritaikyta[859]. Kaip nurodo X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez, akivaizdu, kad laikinosios apsaugos priemonės užtikrina kreditoriaus (materialinių) teisių veiksmingumą, bet kyla abejonių dėl to, kaip pagrįsti skolininko procesinių teisių apribojimą ar nuosavybės (ar net asmens laisvės) apribojimą[860]. Tam tikrose valstybėse (pavyzdžiui, Vokietijoje, Nyderlanduose ir Anglijoje), sprendžiant, ar laikinosios apsaugos priemonės turėtų būti taikomos, svarbi interesų pusiausvyra (kartais įvardijama kaip patogumo pusiausvyra (angl. *balance of convenience*). Vienose valstybėse šis reikalavimas yra vertinamas kartu su laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygomis (pavyzdžiui, vertinant preliminarų

---

857 Vartojamos įvarios sąvokos, susijusios su ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra. Pavyzdžiui, EŽTT praktikoje dažnai vartojama „teisingos pusiausvyros“ sąvoka (angl. *Fair Balance*) („EŽTT sprendimas byloje *Hutten-Czapska prieš Lenkiją*“, *supra note*, 836). Anglijos teismų praktikoje dažnai vartojama „patogumo (tinkamumo) pusiausyvros“ (angl. *balance of convenience*) sąvoka („Jungtinės Karalystės Lordų Rūmų sprendimas byloje *American Cyanamid Co. prieš Ethicon Ltd*“, bylos Nr., [1975] AC 396, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.uniset.ca/other/cs2/1975AC396.html). Lietuvos teismų praktikoje dažnai vartojama „šalių interesų pusiausvyros“ sąvoka („Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-178/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1641928).

858 Campbell, *supra note,* 139: 399.

859 Sinaniotis, *supra note,* 119: 51, 52.

860 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 71.

ieškinio pagrįstumą), o kitose – siejant su proporcingumo principu[861]. ES įstatymų leidėjas, kurdamas europinio sąskaitos blokavimo įsakymą, pripažino, kad šia priemone turėtų būti užtikrinama tinkama ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra (Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento preambulės 14 ir 19 punktai). Ieškovo ir atsakovo pusiausvyros paieška akcentuojama ir EŽTT praktikoje, kurioje ne kartą spręsta dėl ieškovo ir atsakovo interesų „tinkamos pusiausvyros“[862], ir nacionalinių teismų praktikoje, pavyzdžiui, Anglijoje akcentuojama pareiga atsižvelgti į ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyrą (angl. *balance of convenience*)[863]. Pusiausvyros paieškos akcentuojamos ir ES teisėje[864], ir privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose[865]. Lietuvos teismų praktikoje taip pat pažymima, kad proporcingumo principo taikymas, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, be kita ko, reiškia, kad teismas, taikydamas tokias priemones, turi užtikrinti šalių teisių pusiausvyrą[866]. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas negali pažeisti ginčo šalių pusiausvyros[867]. LApT yra pažymėjęs, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas yra labai sudėtingas ir tai lemia „lygiaverčių, tačiau priešingų šalių interesų susidūrimas. <...> priešingi interesai yra lygiaverčiai, todėl <...> laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas turėtų būti sprendžiamas užtikrinant protingą jų santykį[868].“

Analizuojant EŽTT praktiką, kurioje vertintas nacionalinių teismų taikomų laikinųjų apsaugos priemonių pagrįstumas, akivaizdu, kad šis testas yra viena iš esminių sąlygų vertinant, ar laikinosios apsaugos priemonės buvo teisėtos ir ar nebuvo pažeisti

---

861 *Ibid.,* para. 115.

862 Kalbant apie turtinius reikalavimus užtikrinančias laikinąsias apsaugos priemones („EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, *supra note,* 520: para. 50), kalbant apie reguliacinio pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones („EŽTT sprendimas byloje *News Verlags GmbH & Co. KG prieš Austriją*“, *supra note,* 576: para. 69).

863 „Jungtinės Karalystės Lordų Rūmų sprendimas byloje *American Cyanamid Co. v. Ethicon Ltd*“, *supra note,* 857.

864 Europos Parlamento 2017 metų rezoliucijoje nurodoma, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones turėtų būti užtikrinta tinkama pusiausvyra tarp pareiškėjo interesų, kad jam būtų suteikta laikinoji apsauga, ir atsakovo interesų užkirsti kelią piktnaudžiavimui tokia apsauga (2017 m. liepos 4 d. Europos Parlamento rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl Europos Sąjungos bendrų būtiniausių civilinio proceso standartų (2015/2084(INL)) (2018/C 334/05), EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0282#ntr10-C_2018334EN.01003901-E0010).

865 Pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT taisyklėse pažymima, kad taisyklės, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių institutu, parengtos taip, kad būtų suderinti pareiškėjo interesai apsaugoti savo teises ir atsakovo interesai sumažinti riziką, kad tokios priemonės padarytų nepagrįstą žalą (ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 333).

866 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2030325.

867 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1641561.

868 „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1820/2011“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/224749.

ginčo šalių interesai. EŽTT yra nurodęs, kad turi būti pagrįstas proporcingumo santykis tarp taikomų priemonių ir tikslo, kurio siekiama bet kokiomis valstybės taikomomis priemonėmis, įskaitant priemones asmens nuosavybės naudojimui kontroliuoti, o šis reikalavimas išreiškiamas sąvoka „tinkama pusiausvyra“ (angl. *fair balance*), kuri turi būti pasiekta tarp bendrojo visuomenės intereso reikalavimų ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų[869]. Kalbant apie turtinio pobūdžio reikalavimus užtikrinančias laikinąsias apsaugos priemones, pažymėtina, kad teismų taikomos laikinosios apsaugos priemonės turi užtikrinti „tinkamą pusiausvyrą“ tarp bendrojo intereso reikalavimų ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų[870]. O dėl kitokio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių, pavyzdžiui, susijusių su ieškovo saviraiškos laisve (Konvencijos 10 straipsnis) ir atsakovo teise į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis), EŽTT pažymėjo, kad teismas turėjo atlikti asmens teisės į atvaizdą ir visuomenės teisės į informaciją *interesų pusiausvyros testą*[871]. Dar kitose bylose pripažinta, kad, nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nepateikus motyvų, EŽTT negalėjo išnagrinėti, ar nacionalinis teismas tinkamai suderino šalių interesus[872]. Be to, dėl Konvencijos 6 straipsnio EŽTT yra nurodęs, kad reikia surasti *tinkamą pusiausyvrą* tarp rungtyniškumo ir šalių lygiateisiškumo (išklausant šalį teismo posėdyje), kai sprendžiama, ar reikia informuoti atsakovą apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, ar galima jas taikyti nepranešus atsakovui (*ex parte*)[873]. Taigi, EŽTT praktikoje laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymas iš esmės siejamas su ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra.

Teisiniame diskurse atlikta tyrimų dėl to, kaip konkrečiai atliekamas pusiausvyros (balansavimo) testas[874], bet dėl tokio tyrimo specifikos ir tyrimo apimties ribojimų autorius šiame tyrime detaliau neanalizuoja teorinių pusiausvyros nustatymo klausimų. Šiuo aspektu paminėtina tik tai, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones susiduriama su ieškovo ir atsakovo teisėmis ir jų interesų laikino prioriteto suteikimo problematika, t. y. teismas turi nuspręsti, ar konkrečioje faktinėje situacijoje tikslinga taikyti šias priemones, ar ne. Autoriaus nuomone, konkuruojančios ieškovo ir atsakovo teisės bei interesai gali būti derinami taip, kaip derinami teisės principai[875]. Be to,

869 „EŽTT sprendimas byloje *Hutten-Czapska prieš Lenkiją*“, *supra note*, 836: para. 167.

870 „EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*, *supra note,* 520: para. 50.

871 „EŽTT sprendimas byloje *News Verlags GmbH & Co. KG prieš Austriją*“, *supra note,* 576: para. 57, 58.

872 „EŽTT sprendimas byloje *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*“, *supra note,* 27: para. 69.

873 „EŽTT sprendimas byloje *Zayidov prieš Azerbaidžaną (Nr. 2)*“, *supra note,* 742: para. 87.

874 Viena iš žymiausių teorijų šia tema yra R. Alexy pasiūlyta „principų teorija“ (Alexy, *supra note,* 240), bet šią temą nagrinėja ir kiti autoriai (María Carlota Ucín. „Conflict of methods in private international law: a legal theory perspective” iš Piñeiro ir Kramer, *supra note,* 152).

875 Kaip nurodo R. Alexy, žmogaus teisės yra labiau principai, o ne taisyklės (Alexy, *op. cit.,* xix–xxiii). Pritartina teisės doktrinos požiūriui, kad teisės principams būdingas pusiausvyros (balansavimo) testas, kuris paprastai netaikomas teisės taisyklėms. Teisės taisyklėms būdingas „viskas arba nieko“ pobūdis ir prireikus taisyklėms gali būti numatomos tam tikros išimtys jų taikymui. (Dworkin, *Rimtas požiūris į..., supra note*, 227: 51, 52).

ieškant tinkamos ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyros, ypač svarbus yra proporcingumo principas, padedantis nustatyti, ar taikomos priemonės atitinka iškeltus tikslus.

Apibendrinant pasakytina, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones susiduriama ne su teisės taisyklių taikymu, o su tinkamos ginčo šalių pusiausvyros paieška[876]. EŽTT praktikoje pažymėta, kad tinkamos ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros nustatymas iš esmės paliekamas nacionalinių teismų diskrecijai, nes „vidaus teismai neabejotinai turi geresnes galimybes nei EŽTT įvertinti būtinybę taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę, teismas turi tik patikrinti, ar kišimasis, dėl kurio skundžiamasi, nėra akivaizdžiai nepagrįstas“[877]. Taigi, teismo diskrecija, kaip būtinasis laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymis, yra susijęs su tuo, kad teismas geriausiai gali įvertinti ieškovo ir atsakovo interesus bei nuspręsti, ar tinkama taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

3.2.2. Ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros bei viešojo intereso santykis

Nors dažnai nurodoma, kad laikinosiomis apsaugos priemonėmis užtikrinama ginčo šalių apsauga, tačiau kartais ir viešasis interesas gali nulemti poreikį taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Ginčo šalių (privatus) interesas nėra absoliutus ir laikinosios apsaugos priemonės gali vienaip ar kitaip būti susijusios su viešuoju interesu. Tai ypač akivaizdu atskirų kategorijų bylose, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų arba šeimos teisinių santykių bylose. Tačiau viešasis interesas aktualus ir kitu aspektu, pavyzdžiui, vargu ar būtų teisinga, jeigu, pasikeitus faktinėms aplinkybėms, ginčo šaliai būtų taikomi akivaizdžiai neproporcingos laikinosios apsaugos priemonės, nors tokie apribojimai galėtų būti sušvelninti. Taigi, kyla klausimas, koks santykis sieja iš proporcingumo principo kylantį poreikį užtikrinti tinkamą ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyrą ir tai, kad nebūtų pažeistas viešasis interesas.

Pripažįstama, kad nėra suformuluotos bendros viešojo intereso sąvokos[878], nes tai neapibrėžtas teisės institutas, kurio turinį kiekvienu konkrečiu atveju nustato teismas[879]. Egzistuoja beveik tiek pat viešojo intereso teorijų, kiek yra rašytojų, rašančių

---

876 Tokio pobūdžio institutas turėtų būti atribojamas nuo įstatyme įtvirtintos teisinės apsaugos, kuriai netaikoma teismo diskrecija, jai nereikia nustatyti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų (vertinamųjų kriterijų), nes ji yra suformuluota kaip įstatyme įtvirtinta teisės taisyklė.

877 „EŽTT sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, *supra note,* 520: para. 50.

878 Kaip nurodma doktrinoje, nepaisant jau šimtmečius skiriamo išskirtinio dėmesio viešojo intereso kategorijai, iki šiol nėra pasiekta bendros šio instituto koncepcijos (Vilija Mogenytė, *Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose* (daktaro disertacija, Vilnius, 2023), 73).

879 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-172-421/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2353930.

šia tema[880]. Viešasis interesas taip pat nuodugniai tirtas ir Lietuvos teisės doktrinoje[881].

Nagrinėjamo tyrimo kontekste pirmiausia kyla klausimas, ar į viešojo intereso turinį patenka žmogaus teisių apsauga, nes poreikis užtikrinti ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą kyla, be kita ko, iš teismo pareigos užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą plačiąja prasme. Manytina, kad teisės doktrinoje pagrįstai nurodoma, jog „viešasis interesas yra nekvestionuotina vertybė tiek socialiniu, tiek teisiniu aspektu, o jam dominuojant užtikrinamos žmogaus teisės ir laisvės, visuomenė gali harmoningai vystytis demokratiniais pagrindais"[882], todėl atsakymas į užduotą klausimą turėtų būti laikomas atsakytu teigiamai. Antrasis probleminis klausimas susijęs su tuo, ar teismas turi pareigą būti aktyvus spręsdamas žmogaus teisių apsaugos klausimus (pavyzdžiui, užtikrindamas proporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymą), nes, minėta, kad žmogaus teisių apsaugos klausimai yra susiję su viešuoju interesu. Atsakant į šį klausimą, pažymėtina, kad žmogaus teisių ir viešojo intereso analizė yra daugiasluoksnis (angl. *multidimensional*) klausimas[883]. Žvelgiant į objektyviosios teisės ir subjektinės teisės skirstymą, matyti, kad žmogaus teisės patenka į valstybės objektyviąją teisę, be kita ko, nes teismai turi pareigą aiškinti objektyviąją teisę taip, kad ji atitiktų žmogaus teises[884]. Kadangi teismas (ir pati valstybė) turi pareigą užtikrinti, kad teisės sistemoje nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės, darytina išvada, kad valstybės institucija (šiuo atveju – teismas) turi pareigą svarstyti atitinkamus Konvencijos teisių klausimus, net jei šalys jų nekelia, t. y. *ex officio*[885]. Tačiau negalima vienareikšmiškai teigti, kad žmogaus teisės ir viešasis interesas apima tuos pačius asmenų interesus. Žmogaus teisės, kaip subjektinės asmens teisės, yra pavienio asmens (arba nedidelės jų grupės) individualus interesas, o viešasis interesas yra kolektyvinis visuomenės (arba didelės jų grupės) interesas. Aileen McHarg pažymi, kad individualios žmogaus teisės ir viešasis interesas gali prieštarauti vienas kitam, o tokiose situacijose individualios žmogaus teisės apsaugo asmenį nuo kolektyvinio intereso, dažnai išreiškiamo viešuoju

880 McHarg, *supra note,* 133: 674.

881 Egidijus Krivka, „Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse" *Jurisprudencija*, 2003, t. 37(29): 26–34; Egidijus Krivka, *Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese* (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2006); Egidijus Krivka, „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje", *Jurisprudencija,* 2007, 10(100): 15–22; Egidijus Krivka, *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009); Vytautas Nekrošius. „Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir konstitucinio teismo doktrina", *Jurisprudencija,* 2012, Nr. 19(3): 1101–1110.; Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis, „Viešojo intereso gynimas civilinio proceso tvarka: teoriniai ir praktiniai aspektai", iš *Viešojo intereso gynimas: subalansuoto požiūrio link,* autorių kolektyvas (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013), ir kt.

882 Mogenytė, *supra note,* 878: 74.

883 McHarg, *op. cit.,* 672.

884 Tai patvirtina ir ta aplinkybė, kad valstybės veiksmai, kurie pažeidžia žmogaus teises, laikytini neteisėtais (Alexy, *supra note,* 240: xxiv).

885 Richard Clayton ir Hugh Tomlinson, *Law of Human Rights*, para. 22.10-13, cituota iš Alexy, *supra note,* 240: xxiv–xxv.

interesu[886]. Egzistuojant individualiai priešpriešai tarp žmogaus teisės (iš vienos pusės) ir viešojo intereso (iš kitos pusės) teismo pareiga yra atlikti šių žmogaus teisių vertinimo pusiausvyros testą ir nustatyti, kuriam iš jų reikia suteikti prioritetą, nes šis santykis negali būti išspręstas „taisyklės ir išimties" reguliavimu, o būtina taikyti pusiausvyros testą. Tokio požiūrio laikosi ir Aileen McHarg, kuri nurodo, kad kai kyla konfliktas tarp subjektinių teisių ir viešojo intereso, reikia *prima facie* pasverti šiuos abu kriterijus ir pirmenybę teikti tam, kuris yra svarbesnis[887]. Tai, be kita ko, sutampa ir su anksčiau išsakyta pozicija, kad ne „viskas arba nieko" pobūdis, o pusiausvyros testas taikomas tiek subjektinėms teisėms (žmogaus teisėms), tiek kolektyviniam interesui (viešajam interesui)[888].

Nekyla didelių abejonių, kad paprastai, kai privatus interesas susikerta su viešuoju interesu, viešasis interesas turi prioritetą. Kaip pažymima teisės doktrinoje, viešasis interesas yra susijęs, be kita ko, su politiniu procesu, todėl jeigu įstatymų leidėjas numato, kad tam tikra sritis patenka į viešojo intereso saugomą sritį, tai šis sprendimas turi didesnį autoritetą nei individualus teismo vertinimas. Taigi, kai kyla tikras konfliktas tarp individualių asmens teisių ir viešojo intereso, teisėjai privalo leisti viešajam interesui nugalėti, kad nebūtų pažeistos demokratinės prerogatyvos[889]. Kitais žodžiais tariant, teismas yra gana apribotas, kai siekia surasti pusiausvyrą tarp privataus asmens žmogaus teisės ir viešojo intereso, nes prioriotetas teikiamas viešajam interesui. Tačiau kai teismas remiasi viešuoju interesu, jis privalo aiškiai jį apibrėžti ir motyvuoti savo sprendimą, priešingu atveju kyla grėsmė, kad bus pažeistas privatus asmens interesas. Tokia pozicija, be kita ko, matyti iš LRKT jurisprudencijos, kurioje pažymėta, kad sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas ir tai būtina motyvuoti atitinkamame teismo akte. Priešingu atveju kiltų pagrįstų abejonių, kad tai, kas teismo ginama ir saugoma kaip viešasis interesas, iš tikrųjų yra ne viešasis, bet privatus tam tikro asmens interesas[890].

Analizuojant teismo aktyvumą tuo atveju, kai susiduriama su viešuoju interesu, visų pirma svarbu apsibrėžti teismo aktyvumo sąvoką ir ją atriboti nuo teismų aktyvizmo[891]. Teismo aktyvumas iš esmės suprantamas kaip „procesinio pobūdžio reikalavimų nulemtas teismo aktyvus dalyvavimas teismo procese. Aktyvumas būdingas tais proceso atvejais, kai apribojamas šalių dispozityvumas procese, pavyzdžiui, siekiant apsaugoti asmens teisę kreiptis į teismą, teismui kyla pareiga išaiškinti šalims jų teises

886 McHarg, *supra note,* 133: 672.

887 *Ibid.,* 678.

888 Alexy, *supra note,* 240: 65.

889 McHarg, *op. cit.,* 678, 679.

890 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 35/03-11/06", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/63590.

891 Teismų aktyvizmas suprantamas kaip „[t]eismo savybė, polinkis priimti sprendimus, kurie yra už pozityviosios teisės ribų, pagrįsti sprendimus ne tik pozityviąja teise, bet ir turiningaisiais, substantyviniais argumentais, kurie gali lemti net ir sprendimą *contra legem*" (Murauskas, *supra note,* 88: 35).

ir pareigas[892].“ Teismo aktyvumas, be kita ko, priklauso nuo civilinio proceso modelio, t. y. inkvizicinio arba rungimosi modelio[893]. Teismo aktyvumas dažnai nurodomas turint omenyje socialinį civilinį procesą. Antai, pavyzdžiui, 1984 metų Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R(84)5 propoguojamas teisėjo aktyvumas ir nurodoma, kad teisėjas turėtų būti aktyvus viso proceso metu, siekdamas užtikrinti greitą proceso eigą ir kartu gerbti šalių teises, įskaitant galimybę daugelį klausimų spręsti savo inciatyva, nesant šalių prašymo (*proprio motu*)[894]. Lietuvos civilinio proceso doktrinoje pripažįstama, kad rungimosi principas nėra įgyvendinamas vienodai visose bylose. Pavyzdžiui, nedispozityviose bylose teismas yra aktyvus ir turi daugiau galių paveikti bylos aplinkybių nustatymą ir tai paaiškinama būtinumu ginti viešąjį interesą[895]. Lietuvos CPK numatyta, be kita ko, teismo galimybė *ex officio* taikyti laikinąsias apsaugos priemones nedispozityviose bylose (CPK 376 straipsnio 2 dalis, 414 straipsnio 4 dalis).

LAT bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalgoje nurodoma, kad viešojo intereso kriterijus taikant laikinąsias apsaugos priemones aktualus dviem aspektais*:* 1) kai tai būtina siekiant apginti viešąjį interesą, teismas laikinąsias apsaugos priemones gali taikyti savo iniciatyva; ir 2) viešojo intereso egzistavimas tam tikrais atvejais lemia, kad laikinosios apsaugos priemonės neturėtų būti taikomos, nors ir egzistuotų teismo sprendimo neįvykdymo rizika[896]. Teisės doktrinoje nurodoma, kad pirmasis atvejis yra retas, tačiau antruoju atveju tai padeda išlaikyti pusiausvyrą tarp laikinųjų apsaugos priemonių prašančio asmens ir kitų asmenų, kurie nebūtinai yra byloje dalyvaujantys asmenys, teisių ir interesų[897]. Autoriaus nuomone, įvertinus minėtus atvejus bei užsienio teisės doktriną, tikslinga išskirti viešojo intereso svarbą laikinųjų apsaugos priemonių kontekste toliau nurodytu būdu.

Pirma, tam tikrose atskirų kategorijų bylose, egzistuojant viešajam interesui, teismas gali spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių savo iniciatyva. Šiuo metu tokia galimybė numatyta šeimos bylų kategorijos bylose (CPK 376 straipsnio 2 dalis) ir darbo bylų kategorijos bylose (CPK 414 straipsnio 4 dalis). Teismo aktyvus veikimas galimas tik nedispozityviose bylose, nes šiose bylose viešo intereso išraiška yra akivaizdi arba materialios tiesos nustatymu, arba socialinio dialogo užtikrinimu[898]. Todėl, siekiant išvengti teismų savivalės dispozityviose bylose, manytina, kad yra tikslingai ribojamos teismo teisės veikti aktyviai ir savo iniciatyva taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Juolab kad teismas galėtų visada įžvelgti viešojo intereso apraiškų, nes ginčo

892 Murauskas, *supra note,* 88: 36.

893 *Ibid.,* 73, 74.

894 Europos Tarybos Ministrų komiteto 1984 m. vasario 28 d. rekomendacija R (84) 5 „dėl civilinio proceso principų, skirtų teisingumo vykdymui gerinti“ 2026 m. spalio 6 d., https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/RECOMMENDATION-No.-R-84-5.pdf

895 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 4: 180.

896 LAT „Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga“, *supra note,* 354.

897 Murauskas, *supra note,* 88: 230, 231.

898 Nekrošius, *supra note,* 881: 1103.

sprendimas teisme visada turi viešojo pobūdžio elementų[899]. Vien tas faktas, kad į viešojo intereso sąvoką įeina teisingumas, akivaizdžiai rodo, kad viešasis interesas yra kiekvienoje civilinėje byloje ir jis persmelkia visas gyvenimo sritis[900]. Todėl tik nedispozityviose bylose, kur egzistuoja *akivaizdus* viešasis interesas, įstatymų leidėjas suteikia teisę teismui savo iniciatyva taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Be to, kai teismas taiko laikinąsias apsaugos priemones savo iniciatyva, visos vykdymo išlaidos apmokamos iš valstybės biudžeto lėšų, šiam tikslui skiriamų teismui (Sprendimų vykdymo instrukcijos 146 punktas). Taip pat svarbu pabrėžti tai, kad kai teismas dispozityvioje byloje taiko laikinąsias apsaugos priemones savo iniciatyva, tai savaime iškreipia ieškovo ir atsakovo teisių ir interesų pusiausvyrą, nes laikinųjų apsaugos priemonių institutas reglamentuojamas tokiu principu, kad šalis, kuri prašo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kartu prisiima visą riziką dėl galimų neigiamų padarinių, pavyzdžiui, žalos atsiradimo (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Atitinkamai kritikuotina teismų praktika, kurioje teismai savo inciatyva dispozityvioje byloje yra sprendę dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo[901].

Kitas aktualus klausimas yra tai, ar teismas turi teisę savo iniciatyva pakeisti ir (ar) panaikinti laikinąsias apsaugos priemones. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama teismo teisė savo iniciatyva pakeisti prašomą taikyti laikinąją apsaugos priemonę taip, kad ji atitiktų proporcingumo ir ekonomiškumo principus[902]. Be to, išimtiniais atvejais, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymas aiškiai pažeidžia asmens teises ir interesus, teismas turi teisę ir savo iniciatyva svarstyti klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo[903]. Tai pripažįstama ir EŽTT praktikoje, pavyzdžiui, byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą* pripažinta, kad teismas turi pareigą panaikinti turto areštą, kai nebėra poreikio jį taikyti[904]. Darytina išvada, kad teismui turi būti suteikta teisė savo iniciatyva pakeisti ar panaikinti laikinąsias apsaugos

899 Tamošiūnienė ir Višinskis, *supra note,* 881: 38, 42.

900 Nekrošius, *supra note,* 881: 1105.

901 Pavyzdžiui, vienoje byloje, sprendžiant ginčą dėl prekių ženklo savininko teisių gynimo, kilo klausimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrįstumo – atsakovės prekių arešto ir draudimo naudoti žymenį prekyboje bei susijusiuose procesuose. Šioje byloje Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje nuo 2022 m. liepos mėn. Lietuvos Respublikoje uždrausta prekiauti elektroninėmis cigaretėmis su įvairiais skoniais ir kvapais, išskyrus tabako kvapą ir skonį, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslingumas yra glaudžiai susijęs su viešuoju interesu, todėl teismas laikinąsias apsaugos priemones gali taikyti savo iniciatyva („Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-976-798/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2196326).

902 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-661-910/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2099369.

903 „LApT 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023“, *supra note,* 846.

904 „EŽTT sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, *supra note,* 42: para. 129, 130.

priemonės, kai jos pažeidžia fundamentalias žmogaus teises (tampa neproporcingos)[905]. Autoriaus vertinimu, skirtingai nei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo atveju, šiuo atveju valstybė jau yra pritaikiusi prievartą, todėl valstybei kyla pareiga užtikrinti valstybės prievartos priemonių proporcingumą. Visgi tokia teismo teisė turi būti vertinama kaip išimtinė, t. y. taikomų priemonių neproporcingumas turi būti akivaizdus.

Antra, viešasis interesas taip pat pasireiškia tuo, kad jo buvimas gali nulemti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, t. y. viešasis interesas yra vienas iš kriterijų (sąlygų), kuris vertinamas sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų kategorijos bylose viešasis interesas tiesiogiai įtvirtintas įstatyme kaip vienas iš veiksnių, į kurį teismas privalo atsižvelgti taikydamas laikinąsias apsaugos priemones (CPK 423[7] straipsnio 1 dalis). Teismų praktikoje išaiškinta, kad, be pirmų dviejų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, šios kategorijos bylose taikoma ir trečioji sąlyga, pagal kurią teismas turi įvertinti, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nepažeis viešojo intereso ir nesukels didesnės žalos, nei laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas[906]. Taigi, teismas atlieka pusiausvyros testą tarp dvejopo pobūdžio viešojo intereso: visuomenės intereso tam tikru pirkimo objektu ir jo teikiama nauda bei visuomenės intereso užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi[907]. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad LAT teismų praktikoje yra suformuluoti tam tikri išaiškinimai dėl šių viešojo intereso aspektų tarpusavio suderinimo. LAT yra konstatavęs, kad paprastai reikia taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir sustabdyti viešųjų pirkimų procedūras[908]. Autoriaus manymu, nors toks išaiškinimas gali būti pateisinamas tuo, kad suteikiamas išankstinis prioritetas vienam viešajam interesui kito atžvilgiu, ir tai gali būti daroma derinant prieštaraujančius interesus[909]. Tačiau, kaip pažymėta teisės doktrinoje, tokio pobūdžio bylose statistiškai daugiau ieškinių yra atmetama, nei patenkinama[910], todėl sukuriama tam tikra disproporcija, nes suformuota praktika yra linkusi suteikti prioritetą tiekėjų interesui sąžiningai varžytis, nors dauguma tiekėjų ieškinių atmetama. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad išankstinis viešojo intereso prioritetas neturėtų būti taikomas viešųjų pirkimų bylose, o turėtų

---

905 Keltinas klausimas dėl teismo aktyvumo tais atvejais, kai atsiranda papildomos priemonės ieškovo ir atsakovo pusiausvyrai atrasti, pavyzdžiui, jeigu ieškovas yra įmokėjęs užstatą galimiems atsakovo nuostoliams atlyginti. Autoriaus nuomone, tokiu atveju teismas negali panaikinti laikinųjų apsaugos priemonių savo iniciatyva, nes taip būtų iškreipta ieškovo ir atsakovo teisių ir pareigų pusiausvyra, kadangi pateikus užstatą dėl nuostolių atlyginimo, ieškovas savo rizika prisiima bet kokią žalą, kuri gali atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

906 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028477.

907 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 92: 154.

908 „LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018“, *supra note,* 7.

909 R. Alexy yra nurodęs, kad vienam *prima facie* principo (šiuo atveju – viešojo intereso) pobūdį galima sustiprinti sukuriant tam tikrų principų ar jų rūšių įrodinėjimo naštą (Alexy, *supra note,* 240: 58).

910 2022 metais iš 187 civilinių bylų dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių 79 bylose ieškinys atmestas. Ieškinys patenkintas visiškai tik 24 bylose, o ieškinys patenkintas iš dalies – 18 bylose (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 219).

būti preziumuojama, kad jis vienodai svarbus. Užsienio teisės doktrinoje, be kita ko, taip pat pripažįstama, kad kai ESTT taiko laikinąsias apsaugos priemones, reikėtų atsisakyti *a priori* prielaidos, kad ES viešasis interesas yra viršesnis, t. y. kiekvienu atveju reikia atlikti interesų pusiausvyros testą[911]. Todėl tikslinga leisti teismui kiekvienu atveju pasverti konkuruojančius viešuosius interesus ir spręsti, ar laikinosios apsaugos priemonės yra tikslingos, nesuteikiant *a priori* prioriteto.

Atsiribojant nuo viešųjų pirkimų teisinių santykių bylų, paminėtina, kad tam tikras viešojo intereso laipsnis savaime būdingas ginčų sprendimui, nes tai apima teisingumo vykdymą. Pavyzdžiui, vienoje byloje viešasis interesas pasireiškė per socialinį interesą. Teismas atkreipė dėmesį, kad atsakovė (įmonė) vykdė ūkinę komercinę veiklą – teikė transporto priemonių nuomos paslaugas ir turėjo vieną darbuotoją. LApT pažymėjo, kad atsakovei reikia leisti iš areštuotų piniginių lėšų mokėti darbo užmokestį ir mokesčius į valstybės biudžetą, nes tai yra saugomos „socialinės vertybės, t. y. juridinio asmens veiklos tęstinumas bei darbo vietos išsaugojimas, kurios yra svarbesnės nei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslas[912]“. Galiausiai pažymėtina, kad ir EŽTT praktikoje akcentuota, kad viešojo intereso buvimas gali būti teisėtas pagrindas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Obukhova prieš Rusiją* buvo pritaikyta priemonė – laikinas draudimas skleisti informaciją apie tai, kad teisėja sukėlė eismo įvykį ir neteisėtai (piktnaudžiaudama tarnybine padėtimi) siekė išvengti atsakomybės. Nacionaliniai teismai, be kita ko, nurodė, jog tokia priemone siekiama, kad būtų užtikrintas viešasis interesas – pasitikėjimas teismų sistema. EŽTT faktiškai pripažino, kad buvo teisėtas tikslas taikyti laikinąsias apsaugos priemones[913]. Visgi tokio pobūdžio viešasis interesas savaime nereiškia, kad laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos, tai yra tiesiog vienas iš nebaigtinio pobūdžio veiksnių, aktualių sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Pavyzdžiui, jeigu bylos kontekstas yra susijęs su nepilnamečių asmenų išlaikymu, darbuotojų apsaugos aspektais ir valstybės (mokesčių) mokėjimu, tai gali būti vienas iš papildomų kriterijų, nulemiančių laikinųjų apsaugos priemonių taikymą.

Apibendrinant pažymėtina, kad teisingas bylos nagrinėjimas, be kita ko, apima ir teismo pareigą užtikrinti žmogaus teisių apsaugą teismo procese. Todėl, susidūrus su akivaizdžiu viešuoju interesu (įskaitant ir atvejus, kai kyla grėsmė pažeisti fundamentalias žmogaus teises dėl neproporcingų laikinųjų apsaugos priemonių), teismas turi pareigą užtikrinti, kad žmogaus teisės nebūtų nepagrįstai ribojamos. Pareiga užtikrinti proporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymą apima teismo pareigą savo iniciatyva pakeisti ar panaikinti neproporcingas laikinąsias apsaugos priemones (pavyzdžiui, kai jos taikomos daugiau nei dešimt metų ir nėra panaikinamos). Viešasis interesas taip pat aktualus sprendžiant dėl pačių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo

---

911 Sinaniotis, *supra note,* 119: 58.

912 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-759-407/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2335858.

913 Pažymėtina, kad viešojo intereso analizė nebuvo išsamiai aptarta šioje byloje, nes byloje kilo ginčas dėl proporcingumo taikymo („EŽTT sprendimas byloje *Obukhova prieš Rusiją*“, *supra note,* 565).

klausimo, nes teismas viešąjį interesą pasveria kartu su kitais byloje esančiais (privačiais) asmenų interesais ir atlieka pusiausvyros testą.

3.3. Ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros užtikrinimas laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo metu

3.3.1. Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir panaikinimas

Ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra yra aktuali ne tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo metu, bet ir galiojant minėtiems apribojimams. Vadinasi, net ir tuo atveju, jeigu teismas teisingai įvertina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas (preliminarų ieškinio pagrįstumą ir grėsmę teismo sprendimo įvykdymui) bei tinkamai pasveria ieškovo ir atsakovo interesus, gali susiklostyti situacija, kai šios priemonės tampa neproporcingos, todėl jas reikia pakeisti ar panaikinti. Tokiu atveju kyla klausimas, kaip užtikrinti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimą ieškovo naudai, bet ir nepažeisti atsakovo teisių.

Pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, pagal bendrąją taisyklę laikinųjų apsaugos priemonių galiojimas priklausys nuo to, ar ieškinys dėl ginčo esmės bus patenkintas, ar atmestas. CPK 150 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad „teismui atmetus ieškinį, laikinosios apsaugos priemonės, kurios buvo taikytos, paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo“. O CPK 150 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „jeigu ieškinys patenkinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės galioja iki teismo sprendimo įvykdymo“. Visgi, minėtos įstatymo normos įtvirtina teisės taisykles, kai neatsiranda naujų faktinių aplinkybių, o laikinosios apsaugos priemonės gali išlikti nepakitusios. Pažymėtina, kad CPK 150 straipsnyje įstatymų leidėjas įtvirtino teisės taisykles, kurios nėra vertinamojo pobūdžio ir nepriklauso nuo teismo diskrecijos.

Visgi realiose situacijose susiklosto atvejai, kai atsiranda naujos faktinės aplinkybės ir (ar) laikinosios apsaugos priemonės tampa neproporcingos vienos iš šalių atžvilgių, todėl teismui suteikiama teisė koreguoti šių priemonių pobūdį arba apskritai jas panaikinti. Šiuo tikslu įstatymų leidėjas įtvirtina ir papildomus teisinius institutus: 1) laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo institutą (CPK 148 straipsnis); 2) laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo institutą (CPK 149 straipsnis), kurie gali būti taikomi, jei dėl naujai atsiradusių (arba pasikeitusių) aplinkybių pasikeitė (išnyko) laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindas arba priemonės nebeatitinka proporcingumo ar ekonomiškumo principų[914].

Pažymėtina, kad kai teismas nusprendžia taikyti laikinąsias apsaugos priemones, šios priemonės yra skubiai vykdytinos (CPK 152 straipsnio 1 dalis), todėl teismui atsiranda pareiga užtikrinti jų proporcingumą. Visgi tai nereiškia, kad šalys nebeturi pareigos rūpintis civiliniu procesu. Šalių pareiga rūpintis procesu yra ne tik socialinio

914 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028455.

civilinio proceso modelio bruožas, tai taip pat pažymėta EŽTT praktikoje. EŽTT yra nurodęs, kad civilinės bylos šalys privalo rodyti rūpestingumą atlikdamos su jų byla susijusius procesinius veiksmus[915]. Vertinant, ar atliekant atitinkamus procesinius veiksmus buvo parodytas „reikiamas rūpestingumas", reikėtų nustatyti, ar pareiškėjui proceso metu buvo atstovaujama. Iš tiesų „procesinės teisės paprastai eina kartu su procesinėmis pareigomis"[916], todėl jeigu asmeniui, kuriam pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, atstovauja advokatas, jis taip pat turi atitinkamas procesines pareigas, pavyzdžiui, informuoti teismą, jeigu priemonės neproporcingai apriboja teises. Kita vertus, manytina, kad kai laikinosios apsaugos priemonės yra pritaikytos situacijose, kur skolininkui niekas neatstovauja, teismas turi įgyvendinti išaiškinimo pareigą ir pasirūpinti, kad šios laikinosios apsaugos priemonės netaptų pernelyg neproporcingos atsakovo atžvilgiu.

Taigi, teismui nustačius, kad laikinosios apsaugos priemonės yra neproporcingos, atsiranda poreikis kalbėti apie laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo (CPK 148 straipsnis) arba panaikinimo (CPK 149 straipsnis) institutus. Svarbu pažymėti, kad laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo institutas (CPK 149 straipsnis) yra aktualus ne tik sprendžiant dėl proporcingumo, bet ir apskritai užtikrinant laikinųjų apsaugos priemonių teisėtumą įvairiais atžvilgiais. Pavyzdžiui, pagal bendrąsias taisykles laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tik dalyvaujantiems byloje asmenims (CPK 144 straipsnis), todėl jeigu teismas pritaiko jas nedalyvaujantiems byloje asmenims, laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo institutas yra pagrindinė teisių apsaugos priemonė[917], nes jie neturi teisės skųsti jiems pritaikytų apribojimų paduodami atskirąjį skundą (CPK 151 straipsnis). Negriežtosios teisės šaltiniai taip pat pažymi laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ir panaikinimo institutų svarbą. Pavyzdžiui, ELI / UNIDROIT 189 taisyklės 1 dalyje numatyta, kad teismas, remdamasis šalies prašymu arba savo iniciatyva, gali pakeisti, sustabdyti arba panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu yra įsitikinęs, kad tai būtina dėl pasikeitusių aplinkybių[918]. Pažymima, kad šios nuostatos leidžia teismui pakeisti savo nutartį, atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes, kartu suteikiant galimybę atsakovui, kuriam taikoma tokia nutartis, apsaugoti savo interesus. Tokia peržiūra turi būti atliekama laikantis proporcingumo principo. Tai būdinga daugeliui Europos jurisdikcijų[919]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ir panaikinimo institutai yra ypač svarbūs, siekiant išlaikyti tinkamą

---

915 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Bąkowska prieš Lenkiją*", pareiškimo Nr. 33539/02, para. 54, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96577.

916 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Zubac prieš Kroatiją*", pareiškimo Nr. 40160/12, para. 89, 93 Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181821.

917 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1091-186/2016", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1294869.

918 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 336.

919 *Ibid.,* 344.

ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyrą.

Taip pat svarbu aptarti klausimus, ar gali būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės nedalyvaujantiems byloje asmenims ar kitokiu būdu gali paveikti jų teises. Nors jau minėta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti panaikintos, jeigu jos taikomos nedalyvaujantiems byloje asmenims[920], ši teismų praktika patvirtina, kad tiesiogiai taikyti laikinąsias apsaugos priemones nedalyvaujantiems asmenims yra negalima. Kita vertus, tai savaime neatsako į klausimą, ar laikinosios apsaugos priemonės gali paveikti nedalyvaujančių byloje asmenų teises. Pavyzdžiui, byloje dėl garbės ir orumo pažeidimo teismo įpareigojimas laikinai pašalinti vaizdo įrašą iš socialinių tinklų (pavyzdžiui, „Facebook“ ar „Youtube“) taip pat paveikia minėtų komercinių subjektų teises ir interesus, nors jie gali būti ir neįtraukti į civilinę bylą. Tiek teisės doktrinoje[921], tiek teismų praktikoje[922] pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės išimtiniais atvejais gali paveikti nedalyvaujančių byloje asmenų teises ir pareigas ir tai savaime nelemia jų negaliojimo. Manytina, kad kiekvienu konkrečiu atveju būtina įvertinti, ar taikomų laikinųjų apsaugos priemonių poveikis proporcingai paveikia nedalyvaujančių byloje asmenų teises ir pareigas. Tais atvejais, kai tai neproporcingai paveikia nedalyvaujančių byloje asmenų teises , tokios laikinosios apsaugos priemonės neturi būti taikomos, o jei buvo taikytos – panaikinamos.

Verta aptarti svarbų klausimą, ar laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir panaikinimas galimas teismo iniciatyva, ar tokia galimybė galima tik ginčo šalių iniciatyva. Šiuo klausimu svarbu įvertinti kelis šaltinius ir argumentus. Pirma, ELI / UNIDROIT 189 taisyklės komentare taip pat pažymėta, kad peržiūra „atliekama, pranešus pareiškėjui, gavus atsakovo prašymą, tačiau teismas gali tai padaryti *ex officio* (savo iniciatyva), jei tai būtina. <...> Nors tai paprastai gali būti laikoma prieštaraujančiu šalių autonomijos ir šalių iniciatyvos principui civilinėse ir komercinėse bylose, išimtiniais atvejais, kai to reikalauja trečiųjų šalių interesai (pavyzdžiui, akcininkų) arba viešasis interesas, teismas gali savo iniciatyva (*ex officio*) pakeisti, sustabdyti arba panaikinti laikinąsias apsaugos priemones[923]“. Antra, net ir arbitražo teismo, kuriame labiau vyrauja dispozytivumo principas, nei teismo procese, teisėje pabrėžiama arbitražo tribunolo teisė savo inciatyva išimtiniais atvejais panaikinti laikinąsias apsaugos priemones. Antai, UNCITRAL arbitražo pavyzdinio įstatymo 17 D dalyje nurodoma, kad „[a]rbitražo teismas gali pakeisti, sustabdyti arba panaikinti savo priimtą laikinąją priemonę arba preliminarųjį įsakymą bet kurios šalies prašymu arba, išimtiniais atvejais ir iš anksto apie tai pranešęs šalims, savo iniciatyva[924]“. Trečia, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamente numatyta, kad „blokavimo įsakymą

---

920 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1453-241/2016“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1369845.

921 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 101-102.

922 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-464-577/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2315193.

923 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 344.

924 UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo modelio įstatymas, *supra note,* 409.

išdavęs teismas taip pat gali savo iniciatyva pakeisti arba atšaukti įsakymą dėl pasikeitusių aplinkybių, kai tai leidžiama pagal kilmės valstybės narės teisę[925]“. Ketvirta, žmogaus teisių pažeidimo klausimai yra susiję su viešuoju interesu[926], todėl teismas turi reaguoti į neproporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymą civilinėje byloje. Be to, aktyvus teismo vaidmuo atitinka ne tik atsakovo, bet ir ieškovo interesus, nes ieškovui tenka rizika atlyginti galimai atsirasiančią žalą (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Taigi teismas iš esmės mažina tokios žalos atsiradimo riziką, o tai svarbu ne tik atsakovui, bet ir ieškovui.

Visgi kyla fundamentalus klausimas, ar teismo veikimas (laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ir panaikinimo kontekste) savo iniciatyva nepažeidžia teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų, kuriuos apima ir teisė į rungtynišką teismo procesą? Atsakant į šį klausimą, pažymėtina, kad tokiam teismo veikimui reikia nustatyti konkrečias sąlygas. Autoriaus nuomone, išskirtinos šios sąlygos. Pirma, laikinosios apsaugos priemonės gali būti teismo pakeistos ar panaikintos savo iniciatyva, kai asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai tampa pažeidžiami dėl pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Šis klausimas turi būti sprendžiamas kiekvienu konkrečiu atveju. Į šį reikalavimą patenka ir tie atvejai, kai laikinosios apsaugos priemonės neproporcingai riboja ginčo šalies ar kitų asmenų teises ir teisėtus interesus. Antra, teismo veikimas savo iniciatyva turėtų būti derinamas su galimybe išklausyti ginčo šalių poziciją, todėl paprastai teismas turėtų informuoti šalis ir sulaukti jų nuomonės. Trečia, abejotina dėl teismo galimybės savo iniciatyva keisti laikinųjų apsaugos priemonių rūšį (mastą) tokiu būdu, kuris blogintų atsakovo padėtį. Manytina, šiuo atveju tikslinga taikyti principą, kad teismas neturėtų bloginti atsakovo padėties (lot. *reformatio in peius*), o laikinosios apsaugos priemonės turėtų būti keičiamos ne griežtinant, o tik lengvinant apribojimų pobūdį. Priešingas aiškinimas, t. y. jeigu teismas galėtų griežtinti laikinųjų apsaugos priemonių mastą, būtų nesuderinamas su žmogaus teisių apsaugos standartais, be to, tai gali neatitikti ne tik atsakovo, bet ir ieškovo interesų, nes ieškovas galimai atsakys už bet kokią atsirasiančią žalą (CPK 146 straipsnio 2 dalis).

Dabartinis CPK reglamentavimas neįtvirtina teismui galimybės veikti savo iniciatyva CPK 148 ir 149 straipsnių pagrindu[927]. Visgi pažymėtina, kad iki 2017 m. liepos mėn. CPK 148 ir 149 straipsnių pakeitimų teismas turėjo teisę savo inciatyva pakeisti ar panaikinti pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones tais atvejais, „kai tai yra būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir nepakeitus (nepanaikinus) laikinosios apsaugos priemonės būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai[928]“.

---

925 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento 35 straipsnio 2 dalis.

926 Žr. šio disertacinio tyrimo 3.2.2 dalį, kurioje analizuojama viešojo intereso įtaka laikinųjų apsaugos priemonių procese.

927 CPK 148 ir 149 straipsniuose įtvirtinta, kad laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir panaikinimas galimas tik „dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų pagrįstu prašymu“.

928 CPK redakcija, priimta 2011 m. birželio 21 d. įstatymu Nr. XI-1480 (nuo 2011 m. spalio 1 d.) (Žin., 2011, Nr. 85-4126), galiojusi iki 2016 m. lapkričio 8 d. įstatymu Nr. XII-2751 (nuo 2017 m. liepos 1 d.) (TAR, 2016, Nr. 2016-26956).

Manytina, kad įstatymų leidėjas nepagrįstai nuo 2017 m. liepos mėn. panaikino teismo teisę savo inciatyva kelti klausimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo, kai yra akivaizdus neproporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymas. Pažymėtina, kad teismų praktikoje taip pat nepripažįstamas minėtų pakeitimų pagrįstumas, nes teismai laikosi pozicijos, kad jie privalo būti aktyvūs šiais klausimais. Pirma, dar laikinųjų apsaugos priemonių taikymo stadijoje, kai, pavyzdžiui, prašoma taikyti turto areštą, pripažįstama, kad teismas turi teisę savo iniciatyva pakeisti jų mastą ir (ar) rūšį, t. y. modifikuoti ieškovo prašymą pagal proprocingumo ir ekonomiškumo principus (pavyzdžiui, vietoj turto arešto taikyti įrašą viešame registre dėl nuosavybės perleidimo draudimo)[929]. Antra, net ir stadijoje, kai šios priemonės jau pritaikytos, pripažįstama, kad teismas turi teisę, atsižvelgdamas į proprocingumo ir ekonomiškumo principus, *ex officio* (savo iniciatyva) išimtiniais atvejais jas pakeisti ar panaikinti, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymas aiškiai pažeidžia asmens teises ir interesus[930]. Autoriaus nuomone, tikslinga įtvirtinti tam tikrus saugiklius, kad būtų užtikrinta, jog teismai nepiktnaudžiautų šia teise. Manytina, kad šiuo atveju teismai neturėtų visiškai savavališkai spręsti šių klausimų, neinformavę dalyvaujančių byloje asmenų, nes civiliniame procese egzistuoja ir privatūs šalių interesai. Todėl siekdamas išlaikyti tiek privataus, tiek viešojo intereso pusiausvyrą, teismas turėtų vadovautis principu „teismas siūlo, šalys sprendžia“, pagal kurį teismas informuoja ginčo šalis, kad byloje pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė galimai nėra proporcinga ir teismas svarsto ją pakeisti arba panaikinti. Tokiu atveju ginčo šalys turėtų pateikti nuomonę, o teismas išspręstų šį klausimą, atsižvelgdamas tiek į ginčo šalių nuomonę, tiek į poreikį užtikrinti proporcingas laikinąsias apsaugos priemones.

3.3.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių apskundimas

Ieškovo ir atsakovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai yra įgyvendinami, be kita ko, suteikiant šalims galimybę paduoti atskirąjį skundą dėl laikinųjų apsaugos priemonių klausimų[931]. CPK 151 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dalyvaujantys byloje asmenys gali atskiruoju skundu skųsti visas pirmosios instancijos teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Taigi, apeliacijos teisė dėl teismo nutarčių, susijusių su laikinųjų apsaugos priemonių institutu, apima ne tik teismo nutartis dėl jų (ne)taikymo (CPK 144 straipsnis), bet ir nutartis dėl jų (ne)pakeitimo (CPK 148 straipsnis) ir nutartis dėl jų (ne)panaikinimo (CPK 149 straipsnis). Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad tai apima ir tokias nutartis, kai, pavyzdžiui, pagal CPK 145 straipsnio 6 dalį teismas tenkina prašymą atlikti mokėjimus iš areštuotų lėšų[932]. Todėl siekiant užtikrinti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimus, CPK 151 straipsnis

929 „LApT 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-661-910/2022“, *supra note,* 902.

930 „LApT 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023“, *supra note,* 846.

931 Doktrinoje pripažįstama, kad tinkamo proceso reikalavimai reikalauja suteikti nepatenkintai šaliai apskųsti teismo procesinį sprendimą (Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 147: 263).

932 „LApT 2025 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-759-407/2025“, *supra note,* 912.

aiškinamas jį išplečiant.

Minėtas aiškinimas atitinka ir negriežtosios teisės šaltinius. Antai ELI / UNIDROIT 189 taisyklės 2 dalyje nustatyta, kad „nutartys, kuriomis taikomos, atmetamos, keičiamos, laikinai sustabdomas jų vykdymas arba panaikinamos laikinosios apsaugos priemonės, gali būti apskundžiamos[933]“. Minėtų taisyklių komentare nurodoma, kad nors leidžiama apskųsti teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, tačiau, jei pasikeičia aplinkybės, dėl kurių buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės, šalys pirmiausia turi kreiptis dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo, t. y. jos negali tiesiogiai kreiptis į aukštesnės instancijos teismą[934]. Taigi, vertinant laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo institutą su teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių apskundimu, prioritetas teikiamas pakeitimo institutui (CPK 148 straipsnis). Tai logiška taisyklė, nes jeigu apeliacijos objektas išnyksta nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, tokia stiuacija prilyginama apeliacinio apskundimo objekto išnykimui CPK 315 straipsnio 2 dalies 3 punkto prasme[935]. Prioritetas suteikiamas laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo institutui ir, pakeitus laikinąsias apsaugos priemones, tokią nutartį galima skųsti apeliacine tvarka.

Tačiau pažymėtina, kad negalima CPK 315 straipsnio 2 dalies 3 punkto pagrindu nutraukti apeliacinį procesą motyvuojant tuo, kad nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių buvo įvykdyta. Vienoje byloje buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, kuriomis buvo įpareigota įtraukti ieškovę į Lietuvos kultūrizmo ir kūno rengybos federacijos trenerių reitingus. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nutraukė apeliacinį procesą, nurodydamas, kad tokia nutartis yra „įvykdyta“ ir jos peržiūrėjimas apeliacine tvarka nesukeltų teisinių padarinių[936]. Kadangi tokios nutartys vykdomos iškart nuo jų priėmimo (CPK 152 straipsnio 1 dalis), negalima paneigti teisės į apeliaciją tuo pagrindu, kad nutartis yra įvykdyta.

Sprendžiant dėl to, ar įstatymų leidėjas privalo užtikrinti laikinųjų apsaugos priemonių skundžiamumą, svarbu atsižvelgti į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą „civilinių teisių ir pareigų“ sąvoką. Konvencijos 6 straipsnis, minėta, yra taikomas „civilinėms teisėms ir pareigos“, tačiau ne visos laikinosios apsaugos priemonės nulemia materialines civilines teises ir pareigas. Kaip yra pažymėjęs EŽTT, yra tam tikrų atvejų, kai klausimas nepatenka į „civilines teises ir pareigas“ pagal Konvencijos 6 straipsnio reikalavimus, todėl nepatenka ir į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį[937]. Pavyzdžiui, jeigu ikiteisminėje ar administracinėje institutcijoje galima nepaisyti tam tikrų Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatų (net ir nulemiant „civilines teises ir

933 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 343.

934 *Ibid.,* 344.

935 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-313/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2072895.

936 *Ibid.*

937 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1983 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Albert ir Le Compte prieš Belgiją*“, pareiškimų Nr. 7299/75; 7496/76, para. 25, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57422.

pareigas“), jeigu šių institutcijų sprendimai paskui yra tikrinami teisminės institucijos, kuri turi „visišką“ jurisdikciją ir užtikrina Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies garantijas[938]. Laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais paveikia civilines teises ir pareigas[939]. Tais atvejais, kai laikinosios apsaugos priemonės nulemia šias materialines civilines teises, tokios nutartys patenka į Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų taikymo sritį.

Svarbu atsižvelgti į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą požymį, kad civilinės teisės ir pareigos turi būti galutinai „nulemtos“ (angl. *determined*). Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas, kaip procesinis klausimas, turi laikinumo, o ne galutinumo požymį, nes teismas turi teisę modifikuoti laikinąsias apsaugos priemones (pakeisti ar panaikinti). Galutinė apsauga bus suteikiama teismo sprendimu priėmus galutnį sprendimą, kuris įgis *res judicata* galią. Dėl šios savybės kai kurių valstybių praktikoje nurodoma, kad laikinųjų apsaugos priemonių klausimai yra neskundžiami. Pavyzdžiui, Belgijos kasacinis teismas („Nyderlandiškasis skyrius“) 2021 m. vasario 12 d. nutartimi nurodė, kad teismo nutartis, kuria paskiriamas laikinas ekspertas (administratorius), nėra galutinis sprendimas, todėl yra neskundžiama[940]. Belgijos kasacinis teismas („Prancūziškasis skyrius“) 2021 m. birželio 11 d. nutartimi pažymėjo, kad yra aiški įstatymų leidėjo valia, kad sprendimas, kuriuo laikinai sureguliuojama šalių padėtis, jeigu teismas priima priešingą sprendimą, nuo šiol gali būti tik apeliacinio skundo, paduodamo kartu su apeliaciniu skundu dėl galutinio teismo sprendimo, dalykas. Taigi, teismo nutartis dėl laikinosios apsaugos priemonės, kuria siekiama laikinai sureguliuoti šalių padėtį, tačiau kartu nenusprendžiama dėl ieškinio pagrįstumo, negali būti iš karto apskųsta, net jeigu dėl šios priemonės tarp šalių kilo ginčas[941]. Tai reiškia, kad užsienio valstybių praktikoje skundžiamumas, be kita ko, siejamas su galutinumo požymiu. Belgijoje vyrauja praktika, kad dėl laikinosios apsaugos priemonės, kuria laikinai reglamentuojama šalių padėtis, negalima iš karto pateikti atskirojo skundo (tai apskundžiama kartu su apeliaciniu skundu dėl ginčo esmės). Manytina, kad tokia praktika laikytina neprieštaraujančia Konvencijos 6 straipsniui tik su sąlyga, kad konkrečios laikinosios apsaugos priemonės reikšmingai nenulemia civilinių teisių ir pareigų, o būtent tokia laikinoji apsaugos priemonė – eksperto paskyrimas – ir susiklostė Belgijos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors Lietuvos kasacinis teismas pats turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones (CPK 363 straipsnio 2 dalis), visgi tokių tarpinių nutarčių precedentinė galia galėtų būti kvestionuojama, nes pagal LRKT jurisprudenciją

938 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Sigma Radio Television Ltd prieš Kiprą*“, pareiškimų Nr. 32181/04 ir 35122/05, para. 151, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105766.

939 Apie tai detaliau žr. šio disertacinio tyrimo 2.2 dalį.

940 Belgijos kasacinio teismo 2021 m. vasario 12 d. nutartis“, bylos Nr. C.20.0048.N/1, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2021:ARR.20210212.1N.4.

941 „Belgijos kasacinio teismo 2021 m. birželio 11 d. nutartis“, bylos Nr. C.17.0412.N/6, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://juportal.be/content/ECLI%3ABE%3ACASS%3A2021%3AARR.20210611.1N.9.

teismų praktika turi būti formuojama tik patiems sprendžiant bylas[942], todėl tarpinis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas kasaciniame teisme, kai nėra peržiūrimas joks žemesnės instancijos teismo procesinio sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas, autoriaus nuomone, negali būti pagrindas formuoti teismų praktiką, juolab kad tokios nutartys nėra nuasmeninamos ir skelbiamos visuomenei[943].

Svarbu aptarti klausimą dėl to, ar CPK 151 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas teikti kasacinį skundą dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra suderinamas su Konvencijos 6 straipsnio reikalavimais. EŽTT yra išaiškinęs, kad Konvencijos 6 straipsnis neįpareigoja susitariančiųjų valstybių steigti apeliacinės ar kasacinės instancijos teismus. Tačiau jei tokie teismai egzistuoja, turi būti laikomasi Konvencijos 6 straipsnio garantijų, pavyzdžiui, užtikrinančių bylos šalims veiksmingą teisę kreiptis į teismą dėl jų civilinių teisių ir pareigų nustatymo[944]. EŽTT yra nurodęs, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymas apeliacinės instancijos teismui ar kasaciniam teismui priklauso nuo atitinkamo proceso ypatumų, ir reikia atsižvelgti į visą nacionalinėje teisinėje sistemoje vykstantį procesą bei kasacinės instancijos teismo vaidmenį jame; skundo dėl teisės klausimų priimtinumo sąlygos gali būti griežtesnės nei įprasto apeliacinio skundo atveju[945]. Be to, spręsdamas klausimus, ar apeliacijos ar kasacijos procesai atitiko Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus, EŽTT atsižvelgia į tai, kokiu mastu byla buvo nagrinėjama žemesnės instancijos teismuose, ar buvo klausimų, susijusių su žemesnės instancijos teismuose vykusių procesų teisingumu, ir į nagrinėjamo teismo vaidmens pobūdį[946].

Vertinant draudimą teikti kasacinį skundą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, svarbu atsižvelgti į viešąją kasacijos funkciją ir poreikį formuoti praktiką dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Nors teoriškai teismo precedentai gali būti formuojami laikinųjų apsaugos priemonių instituto klausimais, bet, atsižvelgiant į proceso ekonomiškumo principą, dabartinis draudimas atrodo pagrįstas. Leidus skųsti tokias nutartis kasacine tvarka, dažnu atveju gali susiklostyti situacijos, kai, priėmus kasacinį skundą, teismo sprendimas dėl ginčo esmės įsiteisės ir bus įvykdytas. Atitinkamai kasacijos objektas išnyks ir kasacinis procesas bus nutrauktas. Taigi, šiuo atveju būtų sudėtinga užtikrinti viešosios kasacijos funkcijos įgyvendinimą. Atitinkamai darytina išvada, kad LApT kompetencija spręsti laikinųjų apsaugos priemonių klausimus yra pakankama, kad būtų užtikrintas vienodas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir aiškinimas Lietuvoje. Visgi, autoriaus nuomone, tikslinga atlikti papildomus tyrimus,

---

942 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas. Nr. 111-4549“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/81627.

943 Teisėjų tarybos 2015 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 13P-146-(7.1.2) patvirtintos Teismų procesinių sprendimų bei teisėjų drausmės bylose priimtų sprendimų viešo skelbimo tvarkos 5.8.1 papunktis (redakcija, galiojanti nuo 2020 m. rugsėjo 29 d., Infolex, žiūrėta 2026 m. rugpjūčio 27 d., https://www.infolex.lt/ta/345934?ref=2).

944 „EŽTT sprendimas byloje *Zubac prieš Kroatiją, supra note*, 916: para. 80

945 *Ibid., para.* 82.

946 *Ibid., para.* 84.

susijusius su šia problematika, juolab kad kai kurių valstybių aukščiausieji teismai sprendžia šiuos klausimus[947].

3.3.3. Civilinio proceso stadijų poveikis laikinųjų apsaugos priemonių taikymui

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad „civilinė byla taip pat nagrinėjama nuosekliai, tam tikrais etapais, vadinamais stadijomis[948]“. „Stadija – tam tikra proceso dalis, jungianti procesinius veiksmus, kuriems būdingas savarankiškas tikslas[949].“ Paprastai nurodoma, kad egzistuoja septynios stadijos[950], nors yra tam tikrų autorių, kurie nurodo egzistuojant penkias civilinio proceso stadijas[951]. Nepaisant minėto nesutarimo, tiek teisminis procesas, tiek vykdymo procesas pripažįstami kaip vienos iš būtinų civilinio proceso stadijų[952].

Civilinio proceso stadijų[953] identifikavimas yra svarbus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese. Pavyzdžiui, atmetus ieškinį, laikinosios apsaugos priemonės galioja iki teismo sprendimo įsiteisėjimo (CPK 150 straipsnio 2 dalis), o tenkinus ieškinį – iki teismo sprendimo įvykdymo (CPK 150 straipsnio 3 dalis). Taigi, pereinant iš vienos stadijos į kitą, keičiasi laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo klausimas. Bet taip pat kyla klausimas, kokią įtaką įvairios civilinio proceso stadijos daro ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrai. Pavyzdžiui, ar pagrįsta prašyti laikinųjų apsaugos priemonių iki ieškinio padavimo? Ar ieškinys iš tikrųjų yra preliminariai pagrįstas, jeigu pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė? Ar galima prašyti laikinųjų apsaugos priemonių, kai teismo sprendimas įsiteisėja ir pradedamas vykdymo procesas?

---

947 Pavyzdžiui, JAV, Kanados ir Belgijos Aukščiausieji teismai turi kompetenciją peržiūrėti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimus (detaliau apie šią problematiką žr. Doržinkevič, *supra note,* 99: 133).

948 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note*, 4: 47.

949 Stauskienė, *supra note,* 147: 64.

950 Civilinio proceso stadijos: 1) civilinės bylos iškėlimas; 2) pasirengimas civilinės bylos nagrinėjimui; 3) teisminis nagrinėjimas; 4) neįsiteisėjusių teismo sprendimų ir nutarčių nagrinėjimas apeliacine tvarka; 5) teismo sprendimų vykdymas; 6) įsiteisėjusių teismo sprendimų ir nutarčių nagrinėjimas kasacine tvarka; 7) proceso atnaujinimas (Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 1* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 80–82; Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note*, 4: 47).

951 Civilinio proceso stadijos: 1) procesas pirmosios instancijos teisme; 2) apeliacija; 3) vykdymas; 4) kasacija; 5) proceso atnaujinimas (Vytautas Nekrošius, „Kai kurie bendrieji teoriniai civilinio proceso teisės klausimai“, *Teisė* 43 (2002): 153).

952 Vykdymo procesas yra baigiamoji, paskutinė civilinio proceso stadija (Stauskienė, *supra note,* 147: 64).

953 Autoriaus skirstymas pagal civilinio proceso stadijas nėra universalus, pavyzdžiui, W. Kennet, analizuodama ES kontekste taikomas laikinąsias apsaugos priemones, nurodo, kad galima išskirti tris bylinėjimosi etapus, kuriuose ieškovas gali prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones: 1) prieš priimant sprendimą dėl ginčo esmės (nėra skirtumo, ar procesas dėl ginčo esmės buvo pradėtas, ar ne); 2) priėmus sprendimą, bet prieš gaunant egzekvatūrą kitoje jurisdikcijoje; ir 3) po egzekvatūros ir po jos, jei vykdomąjį raštą galima apskųsti apeliacine tvarka (Kennett, *supra note,* 145: 130).

Skirtingos valstybės nevienodai reglamentuoja momentą, nuo kurio galima prašyti teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Nors didelių ginčų nekyla dėl to, kai teismo procesas jau yra prasidėjęs ir (ar) jis vykdomas apeliacinėje ar kasacinėje instancijoje, tačiau būtų galima išskirti skirtingą įvairių jurisdikcijų požiūrį dėl to, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas galimas iki ieškinio padavimo.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą iki ieškinio padavimo, Europos valstybėse vyrauja skirtingas požiūris. Pavyzdžiui, Italijoje, Ispanijoje ir Rumunijoje egzistuoja pareiga pradėti teismo procesą, siekiant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, o kitose šalyse, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Nyderlanduose, laikinąsias apsaugos priemones galima taikyti iki ieškinio pateikimo[954]. Visgi pastaruoju metu vyrauja požiūris, kad laikinąsias apsaugos priemones galima taikyti iki ieškinio padavimo ir tai atsispindi privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose, kuriais siekiama suderinti šių priemonių taikymą[955]. Pažymėtina ir tai, kad nors laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos iki ieškinio padavimo, tačiau laikinųjų apsaugos priemonių taikymas šioje stadijoje turi savo ypatumų, t. y. ieškovas bus įpareigotas per tam tikrą laiką inicijuoti teismo procesą. Pavydžiui, pareiga pradėti procesą numatyta Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento 10 straipsnyje, TRIPS susitarimo 50 straipsnio 6 dalyje[956] ir Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo[957] 9 straipsnio 5 dalyje. Pagrindinė idėja, kodėl laikinąsias apsaugos priemones iki ieškinio padavimo reikėtų riboti (bent jau numatant terminą, kad būtų pateiktas ieškinys), yra siekis užtikrinti, kad laikinosios apsaugos priemonės netaptų galutinės[958]. Kitais žodžiais tariant, jeigu laikinosios apsaugos priemonės suteiktų apsaugą, kuri yra galutinė, tai šis institutas prarastų „laikinumo“ požymį ir taptų vienu iš materialinių teisių gynybos būdų, o toks požiūris prieštarautų Konvencijos 6 straipsnio reikalavimams. Taigi, valstybė privalo numatyti tam tikrus ribojimus (pavyzdžiui, numatydama griežtesnes sąlygas ar konkretų terminą, per kurį turi būti pareikštas ieškinys), siekdama užtikrinti, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas netaptų galutinio pobūdžio teisės gynimo priemonė.

Lietuvos civiliniame procese laikinosios apsaugos priemonės taip pat gali būti taikomos iki ieškinio padavimo (CPK 144 straipsnio 2 dalis), nors taip buvo ne visada. Iki CPK įsigaliojimo ieškinio užtikrinimo institutas buvo taikomas tik pareiškus ieškinį[959]. Šiuo metu siekiant taikyti laikinąsias apsaugos priemones iki ieškinio padavimo,

---

954 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 341.

955 ALI/UNIDROIT, *supra note,* 25: 8 principas; ir ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 188 taisyklė.

956 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos susitarimas dėl intelektinės nuosavybės aspektų, susijusių su prekyba (pakeistas 2005 m.), žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/31bis_trips_05_e.htm#3.

957 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0048.

958 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 342.

959 Driukas ir Valančius, *supra note*, 83: 507.

be laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų (preliminaraus ieškinio pagrįstumo ir grėsmės teismo sprendimo įvykdymui), taip pat reikia nurodyti priežastis, pateisinančias, kodėl ieškinys nepateikiamas kartu su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones[960]. Autoriaus manymu, reikėtų atsižvelgti ir į papildomus kriterijus, įskaitant prašomų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį (šių priemonių rūšį) ir proporcingumo principą. Teismas, pritaikęs laikinąsias apsaugos priemones, nustato ne ilgesnį nei keturiolikos dienų terminą, per kurį turi būti pareikštas ieškinys (CPK 147 straipsnio 3 dalis)[961]. Svarstytina, ar minėtas terminas gali būti pratęstas, esant svarbioms priežastims. Autoriaus manymu, šį terminą galima pratęsti, jeigu pateikiamos pagrįstos priežastys. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į ELI / UNIDROIT 188 taisyklės 1 dalį, kurioje numatyta, kad jei teismas nenustato konkrečios dienos, kada pareiškėjas turi pateikti ieškinį, jis tai turi padaryti per keturiolika dienų, o šalies prašymu minėtas terminas gali būti pratęstas[962]. Be to, žvelgiant į tam tikrų kategorijų bylas, pavyzdžiui, į intelektinės nuosavybės bylų kategoriją, matyti, kad ten nurodomi ilgesni terminai. Pavyzdžiui, TRIPS susitarimo 50 straipsnio 6 dalyje ir Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 9 straipsnio 5 dalyje yra numatytas maksimalus 20 darbo dienų arba 31 kalendorinės dienos terminas (atsižvelgiant į tai, kuris laikotarpis yra ilgesnis). Taigi, manytina, kad CPK 147 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą keturiolika dienų terminą galima pratęsti.

Kitas aktualus klausimas yra tai, ar ieškovui pralaimėjus bylą pirmosios instancijos teisme, o paskui prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones apeliacinės ar kasacinės instancijos teisme, toks prašymas atitinka pirmąją laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą – preliminarų ieškinio pagrįstumą. Iki 2023 m. buvo formuojama praktika, kad, kai bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme stadija yra baigiama rezultatu, kad ieškinys yra atmestas, teismas paprastai apeliacinės instancijos teisme netaikydavo laikinųjų apsaugos priemonių. Tai buvo grindžiama tuo, kad „preliminaraus ieškinio pagrįstumo“ sąlyga negali būti įrodoma, kai ieškinys pirmosios instancijos teisme yra atmestas[963].Visgi 2023 m. LApT pakeitė minėtą praktiką nurodydamas, kad „kiekvienas atvejis visgi turi būti vertinamas individualiai, atsižvelgiant į ieškinio atmetimo pagrindus, <...> to konkretaus ginčo esmę ir prašomų taikyti laikinųjų apsaugos priemonių rūšį bei jų taikymu siekiamus tikslus[964]“. Papildant LApT motyvus, taip pat galima pridurti, kad, kaip minėta, ne visur teismas taiko *fumus boni iuris* testą,

960 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2033240.

961 Įdomu tai, kad dar XVI a. galiojusiame Lietuvos Trečiojo Statuto 7 skyriaus 31 straipsnyje buvo laikinųjų apsaugos priemonių užuomazgos. Šiose teisės normose vyravo panašus teisinis reglamentavimas, kai, iš anksto pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, šalys buvo įpareigotos per dviejų savaičių terminą, t. y. keturuoliką dienų, išsispręsti ginčą teisme (Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 15-16).

962 ELI / UNIDROIT, *supra note,* 24: 341.

963 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-515-302/2019“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1730323.

964 „LApT 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-547-464/2023“, *supra note,* 688.

o kartais užtenka taikyti *fumus non mali juris* (švelnųjį testą)[965], kai laikinųjų apsaugos priemonių pobūdis nėra griežtas. Be to, jeigu būtų vadovaujamasi tuo, kad preliminarų ieškinio pagrįstumą nulemia ieškinio atmetimas pirmosios instancijos teisme, tokiu atveju savaime kyla abejonių dėl apeliacinės instancijos teismo ir kasacinio teismo teisės taikyti laikinąsias apsaugos priemonės bylose, kuriose ieškovas yra pralaimėjęs, nes būtų *a priori* preziumuojama, kad ieškiniai yra preliminariai nepagrįsti. Tokiu atveju būtų pažeidžiamos šių asmenų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, nes jie negalėtų laikinai užtikrinti savo reikalavimų kitose proceso stadijose. Taigi, nuo 2023 m. formuojama praktika pagrįstai teikia prioritetą kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti taikomų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ir byloje susiklosčiusią situaciją.

Trečiasis probleminis klausimas yra susijęs su tuo, iki kada teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Lietuvoje formuojama teismų praktika ta linkme, kad teismas negali taikyti laikinųjų apsaugos priemonių tais atvejais, kai prasideda teismo sprendimo priverstinis vykdymas[966]. Doktrinoje pažymėta, kad minėta taisyklė sietina su Lietuvos vykdymo proceso modeliu (šis modelis panašus į Prancūzijos ir Belgijos modelį), kad laikinąją teisinę apsaugą vykdymo procese suteikia antstolis[967]. Pavyzdžiui, Anglijoje egzistuoja kitoks vykdymo proceso modelis, kai teismo sprendimai įsiteisėja po pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo, o teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir vykdymo procese[968]. Pavyzdžiui, Kinijoje kreditorius gali prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones stadijoje, kai jau pasibaigęs deklaratyvusis procesas (t. y. kai įsiteisėja teismo sprendimas), bet dar neprasidėjo vykdymo procesas. Tokiu atveju kreditorius turi pagrįsti grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, o tuomet vykdymo procese teismas taiko laikinąsias apsaugos priemones. Jeigu kreditorius inicijuoja vykdomąjį procesą, laikinosios apsaugos priemonės savaime tampa arešto priemonėmis (angl. *seizure measures*), t. y. įprastos vykdymo procese taikomos priemonės[969]. Kita vertus, UNIDROIT veiksmingo vykdymo projekte nurodoma, kad turto arešto nutartys (angl. *Asset restraining orders*) paprastai nebūtinos, kai vykdymo procedūra jau pradėta, nes arešto nutartis apima draudimą toliau naudoti turtą ar vykdyti sandorius, o už jo nesilaikymą gali būti skiriamos sankcijos. Tačiau tokios nutartys gali būti taikomos vykdymo procedūros metu, kai yra konkreti būtinybė nustatyti bendresnius skolininko veiklos apribojimus. Tokiais atvejais nutartys dėl turto arešto gali būti aiškinamos kaip būtinas vykdymo priemonių, kurias gali taikyti vykdymo

---

965 Apie tai detaliau žr. disertacijos 3.1.1 dalį.

966 „LApT 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021“, *supra note,* 960. Vienintelė išimtis, kai prašoma užsienio valstybės teismo (arbitražo) sprendimų pripažinimo bei leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje („Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-86-381/2016“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1379653). Net tarpkurio Lietuvoje buvo pripažįstama tokia praktika, nes tais laikais būdavo „neapdraudžiami ieškiniai teismo pabaigtinai išspręsti, nes sprendimai gali būt tuoj įvykdyti“ (Mačys, *supra note,* 469: 179).

967 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 102-103.

968 Kennett, *supra note,* 145: 70, 97.

969 Cao, *supra note,* 140: para. 109.

institucijos, papildymas[970]. Taigi, be abejonės, nacionalinių vykdymo sistemų ypatumai turi reikšmės laikinųjų apsaugos priemonių taikymui vykdymo procese. Vis dėlto, kaip tiksliai pažymėta privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose, gali būti tikslinga koreguoti turto arešto apimtį vykdymo procese, siekiant užtikrinti proporcingumo reikalavimą. Taigi, Lietuvos teismų praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad vykdymo procese laikinoji apsauga turi būti suteikiama anstolio, o ne teismo.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta pirmiau, pažymėtina, kad teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimas yra susijęs su civilinio proceso stadijomis, nes pereinant iš vienos stadijos į kitą atsiranda tam tikri ypatumai, susiję su laikinųjų apsaugos priemonių institutu. Pirmiausia pasakytina, kad nuo stadijos apskritai priklauso laikinosios apsaugos galiojimas (CPK 150 straipsnis). Šių taisyklių teismas turi paisyti ir negali neatsižvelgti į jas, nebent būtų išskirtinės aplinkybės, pavyzdžiui, dėl taikomų apribojimų proporcingumo ir atsirastų poreikis keisti ar panaikinti pritaikytas priemones (CPK 148 ir 149 straipsniai). Bet civilinio proceso stadija taip pat turi reikšmės prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nes, norint taikyti tokias priemones iki ieškinio padavimo, būtina pagrįsti jų išankstinį (prieš teismo proceso inicijavimą) poreikį, o ieškinys tokiu atveju turi būti pareikštas per 14 dienų. Ieškinio nepareiškus, laikinoji apsauga baigia galioti. Be to, teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones tik iki teismo sprendimo įsiteisėjimo, nes, atsižvelgiant į Lietuvos vykdymo proceso ypatumus, vykdymo procese laikinoji apsauga gali būti suteikiama antstolio.

970 *Ibid.,* 101.

4. TEISMO NUTARČIŲ DĖL LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ VYKDYMO YPATUMAI IR SANTYKIS SU TEISE Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ

Laikinosios apsaugos priemonės taikomos siekiant užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Visgi laikinosios apsaugos priemonės suteikia tik laikiną apsaugą civilinėje byloje ir galutinai nenulemia ginčo šalių materialinių teisių ir pareigų. Be to, šios priemonės taikomos tuomet, kai ginčo nagrinėjimas iš esmės dar nėra pasiekęs vykdymo stadijos, t. y. bylos nagrinėjimas vis dar vyksta teisminiame (tiriamajame) procese. EŽTT yra pažymėjęs, kad turi būti vykdomi ne tik teismo sprendimai dėl ginčo esmės, bet ir teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nes priešingu atveju Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą būtų iliuzinė[971]. Tačiau kyla klausimas, kokiais ypatumais pasižymi šių nutarčių vykdymas ir kokios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos turi būti užtikrinamos jas vykdant.

4.1. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo samprata

4.1.1. Vykdymo proceso reikšmė laikinųjų apsaugos priemonių institutui

Prieš analizuojant teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą, autoriaus nuomone, svarbu apibrėžti patį vykdymo procesą. Pirmiausia pažymėtina, kad ne visi teismo sprendimai reikalauja priverstinio vykdymo ir tai siejama su keliomis priežastimis.

Pirma, tam tikri teismo sprendimai paprasčiausiai nereikalauja vykdymo, nes jie įgyvendinami priimant teismo sprendimą. Teisės doktrinos atstovai, atskirdami teismo sprendimo įgyvendinimo ir vykdymo sąvokas[972], nurodo, kad nors įgyvendinami visi teismo sprendimai, bet priverstinai vykdomas ne kiekvienas sprendimas, nes egzistuoja teismo sprendimai, kurie savaime sukelia teisinius padarinius (angl. *self-executing judgments*)[973]. Tai patvirtina ir LAT praktika, kurioje pripažįstama, kad teismo sprendimai dėl pripažinimo nereikalauja priverstinio vykdymo, nes ieškovo pažeista subjektinė teisė yra apginama pripažįstant, kad ieškovas turi tam tikrą teisę[974].

Antra, net ir tie teismo sprendimai, kurie savaime nesukelia teisinių padarinių ir turi būti vienaip ar kitaip įvykdomi, įgyvendinami nebūtinai naudojant prievartą. Skolininkas gali gera valia (savanoriškai) įvykdyti tokį teismo sprendimą. Kaip pažymi

971 „EŽTT sprendimas byloje *Camara prieš Belgiją*“, *supra note,* 589: para. 105.

972 Priverstinis teismo sprendimų vykdymas (angl. *execution*) yra viena iš teismo sprendimų įgyvendinimo (angl. *enforcement*) formų (Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 147: 496).

973 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *op. cit.,* 496; Raižys, *supra note,* 89: 126.

974 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1157886.

teisės doktrinos atstovai, „vykdymas gera valia (savanoriškai) reiškia, kad skolininkas pats tinkamai įvykdo vykdytiną dokumentą ir valstybės prievartos priemonės nėra taikomos. Toks vykdytinų dokumentų įvykdymas labiausiai užtikrina skolininko, kreditoriaus ir kitų asmenų bei valstybės interesus[975].“ Tačiau tuo atveju, kai teismo sprendimai savaime negali būti įgyvendinami ir skolininkas jų nenori ar negali vykdyti gera valia (savanoriškai), egzistuoja pagrindas kalbėti apie priverstinio vykdymo procesą, siejamą su valstybės prievartos priemonių taikymu. Pritartina teisės doktrinos nuomonei, kad priverstinio vykdymo prievartos mechanizmas yra valstybės rankose, t. y. monopolizuotas[976]. „Priverstinis vykdymo procesas yra viena pagrindinių realios asmenų teisių apsaugos garantijų, kurios tikslas yra užtikrinti veiksmingą vykdytinų dokumentų vykdymą ir kuo greičiau atkurti socialinę taiką, išlaikant išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyrą[977].“ Nors egzistuoja skirtingų nuomonių dėl priverstinio vykdymo proceso vietos teisinėje sistemoje, tačiau pastaruoju metu pripažįstama, kad priverstinio teismo sprendimo vykdymo procesas yra sudedamoji civilinio proceso dalis, t. y. savarankiška stadija[978]. Be to, „vykdymo procesas gali prasidėti ne tik teismui priėmus sprendimą, t. y. procesui byloje praėjus prieš tai einančias stadijas <...>, bet ir apskritai nebuvus jokio bylos nagrinėjimo teisme[979].“ Taigi, teismo sprendimų vykdymas gali pasireikšti tiek juos vykdant savanoriškai, tiek priverstine tvarka.

Trečia, pažymėtina, kad materialinių subjektinių teisių priverstinis vykdymas (ir jų gynimas teisme) yra siejamas su teisinių, o ne moralinių prievolių vykdymu. Taigi, pripažįstama, kad prigimtinėms prievolėms (angl. *natural obligations*) taikomos vykdytinumo išimtys[980]. Tai pasižymi ne tik tuo, kad kreditorius negali priverstinai reikalauti įvykdyti prigimtinę prievolę, bet ir tuo, kad skolininkas, įvykdęs prievolę, negali išsireikalauti to, ką įvykdė[981]. Prigimtinių prievolių vykdytinumo problematika gali susiklostyti, pavyzdžiui, kreditoriui per penkerius metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepateikus vykdyti vykdomojo rašto (CPK 606 straipsnio 2 dalis), bet skolininkui nusprendus vykdyti teismo sprendimą gera valia. Tokiu atveju skolininkas neturės teisės išsireikalauti to, kas įvykdyta.

Vykdymo proceso samprata turi dar daugiau ypatumų analizuojant ją tarptautinės privatinės teisės ir ES kontekste. Vykdymo procesas (angl. *enforcement proceedings, execution of judgments*), kaip teisinė sąvoka, tarptautinės privatinės teisės kontekste nėra suprantama vienodai, todėl būtina atsižvelgti į konkretų kontekstą, kuriame ji vartojama. Autoriaus nuomone, pagrindiniai skirtumai išryškėja vertinant „įgyvendinimo“

---

975 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6: 11.

976 Stauskienė, *supra note,* 147: 55.

977 Jokubauskas ir kt., *op. cit,* 16-17.

978 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 147: 495; Jokubauskas ir kt., *op. cit.,* 11–17.

979 Stauskienė, *op. cit.,* 58.

980 Götz Schulze, *Die Naturalobligation* (Mohr Siebeck 2008), 5-20 cituota iš Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 30. Apie prigimtines prievoles detaliau žr. Valentinas Mikelėnas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Naujasis civilinis kodeksas.* Vilnius: Justitia, 2002, 24–36.

981 *Ibid.,* 26.

(angl. *enforcement*) ir „vykdymo“ (angl. *execution*) sąvokų skirtumus. Kalbant apie ES kontekstą, įgyvendinimo (angl. *enforcement*) sąvoka dažnai vartojama numatant tam tikrus reglamentavimo tikslus konkrečioje srityje. Pavyzdžiui, verčiant Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo tekstą iš anglų kalbos akivaizdu, kad kalbama apie intelektinių nuosavybės teisių įgyvendinimą (angl. *enforcement of intellectual property rights*), tačiau lietuvių kalboje vartojamas terminas „gynimas“, o ne „įgyvendinimas“. Minėtą problematiką dėl termino „įgyvendinimas“ išlieka ir kitose direktyvose, pavyzdžiui, ES įstatymų leidėjui priėmus direktyvą, kuria siekiama geresnio vartotojų apsaugos taisyklių įgyvendinimo (angl. *better enforcement of consumer protection rules*), sąvoka „įgyvendinimas“ išversta į sąvoką „vykdymas“ [982]. Taigi, matyti, kad terminas „įgyvendinimas“ (angl. *enforcement*) yra skirtingai verčiamas iš anglų kalbos į lietuvių kalbą, todėl tikslinga kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti kontekstą.

Užsienio teisės doktrinoje taip pat pažymima, kad ES įstatymų leidėjas vartoja sąvoką „įgyvendinimas“ (angl. *enforcement*), nes ES pirmiausia remiasi valstybių narių institucijomis (ypač teismais), kurios turi užtikrinti, kad ES teisėje nustatytos teisės būtų realiai įgyvendinamos valstybėje[983]. Taigi, sąvoka „įgyvendinimas“ (angl. *enforcement*) yra be abejonės platesnė sąvoka už teismo sprendimo faktinį įvykdymą (angl. *execution*). Gert Straetmans ir Jasper Vereecken nurodo, kad valstybėse narėse susiformavo įvairios skirtingos praktikos, atitinkančios nacionalines tradicijas ir prioritetus siekiant įgyvendinti įvairias direktyvas: kai kurios valstybės narės šių teisių įgyvendinimą atlieka remdamosi viešąja teise, pavyzdžiui, siedamos su administracinėmis arba baudžiamosiomis sankcijomis, ir tai galima apibūdinti viešuoju įgyvendinimu (angl. *public enforcement*), o kitos valstybės remiasi asmenų ieškiniais teismuose, todėl tai galima apibūdinti privačiu įgyvendinimu (angl. *private enforcement*)[984]. Minėti autoriai, analizuodami vartotojų teisę įgyvendinančių subjektų įgaliojimus, pažymi, kad esminis skirtumas tarp viešojo ir privataus įgyvendinimo yra tai, kad, pirma, nors viešojo įgyvendinimo atveju pagrindinis tikslas yra atgrasymas, bet jis yra tik antrinis tikslas privataus įgyvendinimo atveju, nes kreditoriai pirmiausia suinteresuoti gauti kompensaciją; antra, viešojo įgyvendinimo institucijos vykdo užduotis atsižvelgdamos į platesnius strateginius tikslus, o privataus įgyvendinimo priemonės yra susijusios su kreditorių asmeniniais interesais; trečia, viešosios įgyvendinimo institucijos turi *ex officio* įgaliojimus pradėti tyrimus, apibrėžti tyrimo apimtį ir sankcijas, o privataus įgyvendinimo priemonės taikomos civilinio proceso metu, kai šalių autonomijos ir teisėjo

982 „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/2161 2019 m. lapkričio 27 d. kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/6/EB, 2005/29/EB ir 2011/83/ES, kiek tai susiję su geresniu Sąjungos vartotojų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimu ir modernizavimu“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj?locale=lt&utm.

983 Fernando Gascón Inchausti and Burkhard Hess (red.), *The Future of the European Law of Civil Procedure Coordination or Harmonisation?*, (Cambridge: Intersentia, 2020), 26.

984 Gert Straetmans ir Jasper Vereecken, „Towards a New Balance Between Private and Public Enforcement in EU Consumer Law“ European Review of Private Law 32, 1 (2024): 43, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://doi.org/10.54648/erpl2024005.

pasyvumo principai kartu apibrėžia šalių dispozicijos principą[985]. Taigi, ES teisė valstybėse narėse gali būti įgyvendinama nebūtinai privatiems asmenims reiškiant ieškinius teismuose ir paskui juos priverstinai įvykdant, bet taip pat suteikiant galimybę įvairioms viešosioms institucijoms realizuoti (įgyvendinti) ES teisę per administracines ar baudžiamąsias procedūras.

Apibendrinant minėtą problematiką, darytina išvada, kad tam tikrais atvejais terminai „įgyvendinimas" (angl. *enforcement*) ir „vykdymas" (angl. *execution,* vok. *Ausführung*) yra suvienodinami ne tik užsienio teisės doktrinoje[986], bet ir ES įstatymų leidėjo kuriamuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, reglamente „Briuselis Ia", kuriame reglamentuojami teismo sprendimo priverstinio vykdymo klausimai (angl. *enforcement of judgments*), jau turimas omenyje priverstinio vykdymo aspektas, o ne įgyvendinimo aspektas. Šio tyrimo kontekste teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas labiausiai susijęs būtent su priverstinio vykdymo, o ne įgyvendinimo aspektu.

Tęsiant vykdymo proceso sampratos analizę, svarbu įvertinti vykdymo proceso svarbą, lyginant su teismo procesu, kuriame vyksta ginčo sprendimas. Teisės doktrinoje civilinės materialinės subjektinės teisės struktūra apibrėžiama nurodant tris elementus: 1) teisė turėti tam tikrą teisę; 2) teisė reikalauti, kad būtų atlikti veiksmai (arba susilaikyta nuo jų); ir 3) teisė reikalauti jos įvykdymo (įgyvendinimo)[987]. Būtų galima kelti klausimą, kuris iš šių trijų elementų svarbiausias. Teisės doktrinoje analizuojant minėtą klausimą dažnu atveju prisimenamas vokiškas posakis „*Ende gut, alles gut*" (viskas gerai, kas gerai baigiasi), kuris atskleidžia, kad galutinis rezultatas neretai vertinamas kaip esminis proceso aspektas[988]. Pasitelkdami šią metaforą teismo procesui ir teisingumo vykdymo funkcijai, pamatysime, kad būtent teismo sprendimo įvykdymas yra svarbiausia proceso dalis. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama, kad vykdymo stadija yra logiškas viso teisminės gynybos proceso tęsinys ir tiesioginis teisminio proceso padarinys[989]. Akivaizdu, kad realus teismo sprendimo įvykdymas yra tai, dėl ko ieškovas kreipiasi į teismą. Užsienio teisės doktrinoje pripažįstama, kad „nors teisingumas įgyvendinamas taikant įvairias teisines procedūras, tačiau teisingumas materializuojasi tik teismo sprendimo vykdymo momentu[990]". Tokios pozicijos laikosi ir kiti autoriai, nurodydami, kad „neįgyvendintas teisingumas negali būti vadinamas teisingumu, o jo įgyvendinimas visuomet siejasi su jėga ir net prievarta[991]". Taigi, vykdymo proceso

985 *Ibid.,* 44.

986 Pavyzdžiui, užsienio teisės doktrinoje taip pat priimtina vykdymo procesą apibūdinti terminu *enforcement* (pvz., Ragone ir Kodek, *supra note,* 46).

987 Tam tikri modifikuoti šios struktūros elementai analizuoti autorių: Nekrošius, *supra note,* 951: 153; Stauskienė, *supra note,* 147: 55.

988 Tai taip pat atsispindi Viljamo Šekspyro komedijoje „Kaip jums patinka" (Cao, *supra note,* 140: para. 1).

989 Stauskienė, *op. cit.,* 71.

990 Szczekocki, *supra note,* 6: 176.

991 Vaidotas Antanas Vaičaitis. „Teisingumo samprata ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas" iš *Konstitucinė jurisprudencija*, 1 (2009): 210, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/01/ktb_2009-113.pdf.

svarba yra neabejotina, nes būtent šioje stadijoje materializuojasi teismo sprendimo rezoliucinė dalis ir ieškovo materialinė subjektinė teisė sukuria realius padarinius.

Visgi kartais vykdymo proceso svarba yra užgožiama teismo proceso. Pavyzdžiui, dažnai vyrauja požiūris, kad „teismas priėmė sprendimą – teisingumas įvykdytas“, o teismo sprendimo įvykdymo veiksmai atsiduria antrame plane[992]. Paminėtina ir tai, kad dažnai laikomasi pozicijos, kad antstolių veiksmai nelaikytini teisingumo vykdymu (bylų nagrinėjimu), jie pripažintini tik teisingumo vykdymą užtikrinančiais veiksmais[993], nes tik teismai vykdo teisingumą (spręsdami ginčus dėl materialinės teisės, tirdami įrodymus ir pan.). Taigi, kartais vykdymo procese atliekami veiksmai yra laikytini formaliais. Autoriaus nuomone, tokia pozicija būtų nepagrįsta, nes teismo sprendimo įvykdymas yra būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga, todėl išlieka svarbi.

Žvelgiant į teisingumo vykdymo procesą nuo pradžios (civilinės bylos iškėlimo) iki pabaigos (teismo sprendimo įvykdymo), užsienio teisės doktrinoje[994] įprasta skirstyti šį procesą į teisminį procesą, kartais apibūdinamą kaip „tiriamąjį“ arba „deklaratyvinį“ (angl. *declaration process, declaratory proceedings,* vok. *Erkenntnisverfahren*), ir vykdymo procesą (angl. *enforcement process, executory proceedings;* vok. *Vollstreckungsverfahren*)[995]. Teismo procesas yra susijęs su teismo sprendimų priėmimu (angl. *passing of judgments*), o vykdymo procesas susijęs su teismo sprendimų vykdymu (angl. *having judgments enforced*)[996]. Teismo procesas dažnai vadinamas „deklaratyviu procesu“, nes teismo sprendimu valstybės vardu pripažįstama (deklaruojama), kad ieškovas (kreditorius) turi teisę į ieškinio reikalavimo patenkinimą, o vykdymo procese minėta materialinė teisė faktiškai vykdoma. E. Stauskienė pažymi, kad tiek teisminis (tiriamasis) procesas, tiek vykdymo procesas turi bendrų bruožų, nes vykdymo procesas yra civilinio proceso dalis. Teisminiame procese nustatoma ieškovo teisė, o vykdymo procese pasiekiamas teismo sprendimu priteistas gėris (nauda)[997].

Pažymėtina, kad šis skirstymas nėra įtvirtintas įstatymo leidėjo, jis yra suformuotas teisės doktrinoje, todėl neturėtų būti suprantamas kaip absoliutus. Taip pat svarbu tai, kad tam tikrose jurisdikcijose, be minėtų dviejų procesų, išskiriami ir kiti procesai. Pavyzdžiui Ispanijoje pripažįstama, kad yra ir trečiasis – prevencinis – procesas (angl. *precautionary process*). Prevencinis procesas yra papildomas ir pagalbinis procesas

---

992 Szczekocki, *supra note,* 6: 176.

993 Stauskienė, *supra note,* 147: 72.

994 Lietuvos teisės doktrinoje tokį skirstymą pateikia E. Stauskienė, kuri, be kita ko, pažymi, kad toks skirstymas būdingas ir Lenkijoje (*Ibid.,* 69, 70). Lietuvos teisės doktrinoje toks skirstymas, be kita ko, yra aktualus ir neseniai išleistame civilinio proceso vadovėlyje, kuriame nurodoma, kad parašytas vadovėlis apima „visą teisminį tiriamąjį procesą“ (nuo civilinės bylos iškėlimo iki ypatingosios teisenos ypatumų), o vykdymo procesas į jį nepatenka (Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė: ypatingoji dalis*, 2 knyga, 1 leidimas (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026), 5).

995 Othmar Jauernig, *Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrecht* (München: C. H. Beck, 1996), 1; Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 208.

996 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 208.

997 Stauskienė, *supra note,* 147: 70.

(angl. *ancillary process*), t. y. jis yra neprivalomas, nes ne visose bylose bus privaloma juo pasinaudoti, kad būtų įvykdytas teisingumas. Prevencinio proceso galutinė funkcija yra užtikrinti, kad tiek deklaratyvinis, tiek vykdymo procesai galiausiai pasiektų savo konkrečius tikslus, nepaisant bet kokio proceso vilkinimo[998]. C. Esplugues-Mota teigia, kad prevencinis procesas apima laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesą, nes juo siekiama užtikrinti, kad ateityje priimtas teismo sprendimas taptų veiksmingas[999], t. y. užtikrinti, kad galutinis teismo sprendimas būtų teisėtai ir veiksmingai įvykdytas praktikoje[1000]. Panašaus skirstymo laikomasi Vokietijos teisės doktrinoje, kurioje nurodoma, kad, be teisminio ir vykdomojo procesų, civilinei justicijai priskiriamas ir trečiasis tikslas, t. y. taikant laikinąsias apsaugos priemones teisės apsaugai užtikrinti skubiais atvejais[1001]. Taigi, faktiškai prevenciniam procesui priskiriamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas, kuriuo prevenciškai užtikrinama, kad deklaratyvusis procesas ir būsimasis vykdymo procesas galėtų būti tinkamai įgyvendinti. Tuo atveju, jeigu nebūtų šio trečiojo proceso, būtų pažeidžiamos ne tik ginčo šalių teisės, bet ir švaistomi valstybės ištekliai, nes deklaratyvusis procesas būtų vykdomas veltui.

Gali kilti klausimas, ar Lietuvos atveju taip pat galima laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesą apibūdinti kaip trečiąjį – prevencinį – procesą. Analizuojant minėtą problemą, pirmiausia pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių procesas negali būti laikoma savarankiška civilinės bylos stadija, nes laikinųjų apsaugos priemonių taikymo poreikis gali atsirasti bet kurioje stadijoje (nuo civilinės bylos iškėlimo iki proceso atnaujinimo) ir tokiu atveju nebūtų baigtinio stadijų sąrašo, be to, civilinės bylos stadijos turi nuosekliai keisti viena kitą[1002]. Kitas svarbus aspektas yra susijęs su LAT praktika, pagal kurią tuo atveju, kai pagrindinėje byloje vyksta šalutinis, papildomas procesas, kurio metu dažniausiai sprendžiami tarpiniai procesiniai klausimai (pavyzdžiui, dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nemokumo bylose – dėl kreditorių reikalavimų patvirtinimo, kreditorių susirinkimų nutarimų ginčijimo, įmonės tyčinio bankroto ir kt.), tokie procesai priskiriami „subproceso“ kategorijai ir jie yra pagrindinės bylos sudedamoji dalis[1003]. Tačiau negalima paneigti fakto, kad laikinųjų apsaugos priemonių procesas yra išskirtinis, lyginant su kitais subprocesais, pavyzdžiui nemokumo bylų subprocesais. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas taikomas deklaratyviniame (teisminiame) procese ir yra skirtas sklandžiam teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas užima tarpinę padėtį tarp deklaratyvinio ir vykdymo procesų (priešingai nei kiti nurodomi subprocesai). Juolab kad „subproceso“ kategorija nėra teisės aktuose vartojama sąvoka

998 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 208.

999 *Ibid.,* 210.

1000 *Ibid.,* 208.

1001 Eberhard Schilken. *Zivilprozessrecht*. (München: Carl Heymanns Verlag KG, 2002), 3, 4, cituota iš Stauskienė, *supra note,* 147: 70.

1002 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note*, 4: 49.

1003 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-47-823/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2368532.

ir yra reikšminga tik neprocesiniais tikslais – dėl bylų apskaitos teismų informacinėje sistemoje, teisėjų darbo krūvio apskaitos, statistikos ir kt.[1004]. Taigi, autoriaus manymu, tikslinga kalbėti apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesą kaip *sui generis* procesą, užimantį tarpinę padėtį tarp teisminio (deklaratyvinio) ir vykdymo procesų. Todėl koncepciniu požiūriu žvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių institutą, tikslinga jį apibūdinti kaip trečiąjį – prevencinį – procesą, skirtą tiek teisminio, tiek vykdymo procesų paskirčiai užtikrinti.

4.1.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo panašumai ir skirtumai lyginant su teismo sprendimų dėl ginčo esmės vykdymu

Atsižvelgiant į minėtą tradicinį – teisminio ir vykdymo procesų – skirstymą, akivaizdu, kad teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas turi ypatumų, lyginant su tradiciškai vykdymo procese vykdomais teismo sprendimais dėl ginčo esmės.

Pirma, skiriasi civilinio proceso stadija, kada vykdomos nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir kada vykdomi teismo sprendimai dėl ginčo esmės. Lietuvos teisės doktrinoje pripažįstama, kad „civilinė byla taip pat nagrinėjama nuosekliai, tam tikrais etapais, vadinamais stadijomis“[1005], o teismo sprendimo vykdymo proceso stadija paprastai prasideda išieškotojui pateikus vykdomąjį dokumentą vykdymui ir antstoliui jį priėmus[1006].Vykdant tarpinę procesinę nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, civilinės bylos stadija nėra pasiekusi vykdymo stadijos, nes teismas dar nėra priėmęs teismo sprendimo dėl ginčo esmės[1007]. Kalbant apie teismo sprendimo vykdymo stadiją, jos pagrindinis tikslas yra įvykdyti teismo sprendimą dėl ginčo esmės[1008], nes tik šiuo teismo sprendimu įgyvendinamas teisingumas (priimamas *res judcata* galią turintis teisingumo vykdymo aktas). Teismas priima įvairias tarpines procesines nutartis teismo procese (pavyzdžiui, teismo nutartis dėl baudos skyrimo), kurios nėra siejamos su pagrindinio ginčo išsprendimu (nėra teisingumo vykdymo aktas). Laikinosios apsaugos priemonės taip pat iš esmės yra tik procesinio (tarpinio) pobūdžio sprendimas, o ne galutinę galią turintis teismo procesinis sprendimas. Be to, laikinąsias apsaugos priemones galima taikyti net ir neprasidėjus teismo procesui (CPK 147

1004 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-381/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2352435.

1005 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note*, 4: 47.

1006 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6: 108, 224.

1007 Šios stadijos paprastai neturi sutapti, nes laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nėra galimas, kai įsiteisėja teismo sprendimas dėl ginčo esmės ir prasideda jo prvierstinis vykdymas („LApT 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021“, *supra note,* 960). Tačiau, prasidėjus vykdymo procesui, šalis gali prašyti sustabdyti vykdymo veiksmus, tačiau tokiu atveju beveik visada teismo procese atsiras naujas materialinis reikalavimas, pavyzdžiui, ginčijant vykdymo veiksmų pagrindą.

1008 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *op. cit.,* 48.

straipsnio 3 dalis). Lietuvos teisės doktrinoje pagrįstai nurodoma, kad nors laikinųjų apsaugos priemonių tikslas yra susijęs su vykdymo proceso tikslu, bet šie institutai įgyvendinami visiškai skirtinguose etapuose. Laikinosios apsaugos priemonės yra susijusios su tikėtinai pažeistų teisių gynyba, užtikrinant būsimo teismo sprendimo įvykdymą, bet vykdymo proceso tikslai įgyvendinami realiai įvykdant teismo sprendimą[1009]. Todėl tarpinių nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdymas neturėtų būti sulyginamas su teismo sprendimo dėl ginčo esmės vykdymu, nes tai yra atskirose civilinio proceso stadijose atliekami procesiniai veiksmai.

Antra, skiriasi teismo sprendimo dėl ginčo esmės vykdymo tikslas nuo teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo tikslo. Nekyla didelių abejonių, kad teismo sprendimo realus įvykdymas yra susijęs su realiu teisingumo įgyvendinimu. Kaip pažymi užsienio teisės doktrinos atstovai, teisingumo įgyvendinimas įvairiose valstybėse, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Japonijoje, Portugalijoje ar Ispanijoje, apima ir teisę į teismo sprendimo įvykdymą[1010]. Reikalavimai, pagrįsti atitinkama materialine teise, turi būti veiksmingai vykdomi. Vykdymo procesas vyksta dėl materialinių reikalavimų, kylančių tiek iš privatinės teisės, tiek iš viešosios teisės santykių[1011]. Be to, Konvencijos 6 straipsnyje nustatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą nėra ribojama tik deklaratyviniu procesu (teismo procesu), bet taikoma ir sėkmingam galutinių vykdymo procedūrų užbaigimui[1012]. EŽTT praktikoje pažymima, kad reikia ne tik numatyti procedūras kreiptis į teismą ir priimti teismo sprendimą, bet ir užtikrinti, kad jis būtų realiai įvykdytas[1013]. LAT yra nurodęs, kad „esminis vykdymo proceso tikslas yra išieškotojo interesų patenkinimas ir apgynimas[1014]“. Taigi, teisingumas turi būti realiai įvykdytas, o ne tik deklaruotas valstybės įgaliotos institucijos – teismų. Būtent teismo sprendimo priverstinis vykdymas užtikrina šią fundamentalią funkciją. O kalbant apie teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą, pirmiausia pažymėtina, kad tiesioginis šios nutarties vykdymas galutinai nenulemia materialinių teisių ir pareigų, o tik laikinai užtikrina, kad būsimas teismo sprendimas būtų įvykdytas ar neatsirastų kitokių neigiamų padarinių. Todėl negalima vienareikšmiškai sulyginti šių dviejų procesinių dokumentų priverstinio vykdymo svarbos. Taigi, egzistuoja tam tikri fundamentalūs skirtumai tarp teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ir teismo sprendimų dėl ginčo esmės vykdymo.

Nepaisant minėtų skirtumų, laikinųjų apsaugos priemonių institutą reglamentuojančios teisės normos glaudžiai siejasi su vykdymo proceso teisės normomis. Todėl verta aptarti reikšmingus panašumus tarp laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir vykdymo proceso.

1009 Stauskienė, *supra note,* 147: 124.

1010 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 14.

1011 *Ibid.,* para. 29.

1012 *Ibid.*

1013 „EŽTT sprendimas byloje *Camara prieš Belgiją*“, *supra note,* 589: para. 105.

1014 „LAT 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020“, *supra note,* 5.

Pirma, laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis savaime suponuoja išvadą, kad teismas, taikydamas tokias priemones, turi įvertinti grėsmę dėl to, ar būsimas teismo sprendimas galės būti sėkmingai įvykdytas. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad „[t]eisingumas nebus įgyvendintas, jeigu dėl per ilgo teismo proceso ar dėl išskirtinių aplinkybių, pavyzdžiui, skolininko siekio išvengti teismo sprendimo įvykdymo, valstybė nenumatytų galimybės taikyti skubotas priemones, kurios skirtos užtikrinti teisingumo įgyvendinimą konkrečioje faktinėje situacijoje[1015]“. Lietuvos teisės doktrinoje nurodoma, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir vykdymo procesą sieja tarpusavio priklausomybė; laikinųjų apsaugos priemonių instituto tikslai iš esmės sutampa su vykdymo proceso tikslais[1016]. Minėta autorė, analizuodama vykdymo procese kylančias problemas, pažymi, kad vykdymo procesas įtrauktas į CPK sistemą nedirbtinai, o įstatymų leidėjas siekia sukurti tinkamas sąlygas būsimo teismo sprendimo įvykdymui dar pirminėse teismo proceso stadijose, be kita ko, laikinųjų apsaugos priemonių institutu[1017]. Todėl minėta autorė siūlo skirti daugiau dėmesio laikinųjų apsaugos priemonių ir teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimo institutų, savo turiniu glaudžiai susijusių su pačių sprendimų vykdymu, taikymui[1018]. Be to, tam tikrų kitų autorių teigimu, laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra tarpinis institutas tarp teisminio (deklaratyvinio) proceso ir vykdymo proceso, todėl jis atlieka specifinę funkciją, t. y. užtikrina, kad tiek teisminis, tiek vykdymo procesas pasiektų savo konkrečius tikslus, o būtent kad ateityje priimtas teismo sprendimas taptų veiksmingas ir pratiškai įvykdytas[1019]. Taigi, egzistuoja akivaizdi sąsaja su tuo, kad šios priemonės taikomos, siekiant užtikrinti teisingą bylos rezulatatą, t. y. kad teismo sprendimas būtų realiai įvykdytas.

Antra, laikinųjų apsaugos priemonių instituto glaudžią sąsają su vykdymo procesu patvirtina ir užsienio valstybių reglamentavimas. Pavyzdžiui, Vokietijoje ir Austrijoje laikinosios apsaugos priemonės paprastai įvardijamos kaip priklausančios vykdymo proceso daliai arba bent jau siejamos su vykdymo procesu[1020]. Šiose valstybėse laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra susideda iš dviejų etapų: 1) teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra; 2) šių nutarčių vykdymas[1021]. Tai patvirtina teisinis reglamentavimas, nes Vokietijoje laikinosios teisių gynimo priemonės reglamentuojamos Vokietijos CPK 8 knygos 5 skirsnyje, o Austrijoje jos reglamentuojamos Vykdymo kodekso (vok. *Exekutionsordnung*) antrojoje dalyje[1022]. Kitos valstybės, kurios rėmėsi Vokietijos reglamentavimu, nepasirinko vienodo

---

1015 Kawano, *supra note,* 64: 192, 193.

1016 Stauskienė, *supra note,* 147: 123.

1017 *Ibid.,* 85.

1018 *Ibid.,* 66.

1019 Esplugues-Mota, *supra note,* 45: 208–210.

1020 Kawano, *supra note,* 64: 194.

1021 *Ibid.*

1022 *Ibid.*

reglamentavimo ir sąsajos su vykdymo procesu. Turbūt žymiausias pavyzdys yra Japonija, kuri perėmė 1877 m. Vokietijos reglamentavimą ir 1880 m. priėmė savąjį CPK. Tačiau 1989 m. Japonija nusprendė susisteminti teisės normas, susijusias su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, ir 1989 m. priėmė Laikinųjų apsaugos priemonių įstatymą[1023]. Taigi, vien tai, kad laikinosios apsaugos priemonės reglamentuojamos kartu su vykdymo proceso normomis, patvirtina jų glaudžią sąsają.

Trečia, laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir vykdymo proceso sąsajas patvirtina ir naujausi privalomosios teisinės galios neturintys teisės aktai, pavyzdžiui, UNIDROIT Veiksmingo vykdymo projekto 9 skyriuje reglamentuojamos laikinosios apsaugos priemonės, skirtos būsimam vykdymo procesui palengvinti[1024], ir šios priemonės taikomos ir vykdomos, siekiant užtikrinti, kad teisingumas konkrečioje byloje būtų įvykdytas.

Ketvirta, laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir vykdymo proceso sąsajos, be kita ko, matyti ir iš esminių civilinio proceso principų ir taisyklių taikymo, pavyzdžiui, laikinosios apsaugos priemonės negali viršyti reikalavimo, kurį siekiama įvykdyti vykdymo procese (ekonomiškumo principas). Pavyzdžiui, pripažįstama, kad laikinosios apsaugos priemonės neturėtų būti didesnės už galutinę apsaugą ir šia prasme jos yra pagalbinės[1025]. Šią taisyklę iš esmės patvirtina ir CPK 145 straipsnio 2 dalis, kuri nurodo, laikinųjų apsaugos priemonių mastas neturi viršyti ieškinio sumos. Kitas aktualus pavyzdys yra tai, kad taikant turto areštą, teismas turi nurodyti reikalavimo patenkinimo eilę (CPK 147 straipsnio 5 dalies 8 punktas). Ši taisyklė yra svarbi, nes skolininko atžvilgiu prasidėję turto realizavimo veiksmai turi būti sustabdomi, jeigu areštuojamas pirmesnės negu išieškotojo eilės kreditoriaus reikalavimai (CPK 626 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

Penkta, laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas, be kita ko, susijęs su jau minėta problema dėl ieškovo ir atsakovo (vykdymo procese – kreditoriaus ir skolininko) teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros. Teisės doktrinoje pažymima, kad teisinėse sistemose turi būti numatytas išsamus taisyklių rinkinys, kuriame apibrėžtos kreditoriaus teisės ir užtikrinama veiksmingo vykdymo ir skolininko apsaugos pusiausvyra[1026]. Tam tikrais atvejais Konvencijos 6 straipsnio garantijos turi būti ribojamos, jei kyla kolizija su kitų asmenų žmogaus teisėmis[1027]. Kitais žodžiais tariant, kreditoriaus teisė į teismo sprendimo įvykdymą ribojama skolininko teisės į teisingą bylos nagrinėjimą[1028]. LAT praktikoje taip pat pripažįstama, kad „vykdymo procesu turi būti užtikrinama teisinga pusiausvyra tarp iš esmės konkuruojančių skolininko ir kreditoriaus interesų[1029]“. Tai-

---

1023 „Japonijos laikinųjų apsaugos priemonių įstatymas“, *supra note,* 64.

1024 *Ibid.*

1025 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 7.

1026 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 28.

1027 *Ibid*., para. 29.

1028 *Ibid.*

1029 „LAT 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020“, *supra note,* 5.

gi, tiek taikant laikinąsias apsaugos priemones, tiek bendrai vykdymo procese akcentuojama kreditoriaus ir skolininko teisių ir teisėtų interesų pusiausvyra.

Šešta, teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas ir priverstinio vykdymo priemonės turi tam tikrų panašumų. Pavyzdžiui, turto areštas gali būti naudojamas kaip priemonė tiek būsimo teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti, tiek turtui vykdymo procese priverstinai išieškoti. Be to, pavyzdžiui, CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas baudos už teismo sprendimo nevykdymą institutas (pranc. *astreinte*), be abejonės, yra susijęs su vykdymo procesu[1030], tačiau identiška priemonė taip pat skirta asmeninio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės įvykdymui užtikrinti (CPK 145 straipsnio 9 dalis).

Apibendrinant konstatuotina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutą reglamentuojančios teisės normos ir vykdymo procesą reglamentuojančios teisės normos turi būti aiškinamos sistemiškai. Taip yra todėl, nes laikinųjų apsaugos priemonių institutas taikomas būtent tam, kad vykdymo procesas būtų sėkmingai įgyvendintas. Visgi tai nereiškia, kad teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas neturi jokių ypatumų, lyginant su bendrai vykdomais teismo sprendimais. Todėl būtina aptarti pagrindinius teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo požymius.

4.1.3. Pagrindiniai teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo požymiai

Laikinosios apsaugos priemonės savo paskirtį gali įgyvendinti tik tuomet, jeigu jos skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnio 1 dalis). Tai matyti iš laikinųjų apsaugos priemonių instituto prigimties, nes jas taikant visada egzistuoja tam tikras skubos (angl. *urgency*) laipsnis[1031], o teismas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą turi išspręsti operatyviai, t. y. per tris darbo dienas (CPK 147 straipsnio 1 dalis), tam tikrais atvejais netgi nesant pareikšto ieškinio (CPK 147 straipsnio 3 dalis). Taigi, skubus laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas taip pat dera su šio instituto paskirtimi kuo greičiau ir veiksmingiau pašalinti grėsmę būsimo teismo sprendimo įvykdymui. Pagal CPK 282 straipsnio 1 dalį skubiai vykdomos nutartys pradedamos vykdyti dar joms neįsiteisėjus. Tai reiškia, kad laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas prasideda iškart nuo nutarties priėmimo.

Svarbu pažymėti, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo, priešingai nei nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, pagal bendrąją taisyklę yra vykdomos joms įsiteisėjus (CPK 152 straipsnio 2 dalis), nors teismas gali leisti jas vykdyti skubiai (CPK 283 straipsnis). Autoriaus nuomone, minėtas teisinis reglamentavimas yra pagrįstas. Įstatymų leidėjęs yra numatęs aiškią ir

---

1030 W. Kennett pažymi, kad *astreinte* dažnai apibūdinama kaip viena iš netiesioginio vykdymo priemonių ir yra labai veiksminga jurisdikcijose, kuriose ji taikoma (Kennett, *supra note,* 145: 37).

1031 Detaliau žr. 1.2 dalį, kurioje analizuojama skuba kaip vienas iš laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymių.

stabilią sistemą, kai pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės nėra keičiamos skubos tvarka, tai apsaugos ginčo šalis nuo staigių pokyčių. Be to, toks aiškinimas yra nuoseklus su kitais laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo aspektais, pavyzdžiui, tik teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra savaime vykdomas dokumentas (CPK 587 straipsnio 4 dalis) ir tik teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturi suspensyvinio efekto (CPK 152 straipsnio 3 dalis).

Taip pat svarbu aptarti teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priskyrimo prie vykdomųjų dokumentų (CPK 587 straipsnis), o ne prie vykdytinų dokumentų (CPK 584 straipsnis) praktinę reikšmę. Paprastai vykdytinas dokumentas yra pagrindas išduoti vykdomąjį dokumentą[1032], bet įstatymų leidėjas nustatė, kad kai kurie teismo procesiniai sprendimai savaime yra vykdomieji dokumentai (CPK 587 straipsnis). Teisės doktrinoje pagal turinį vykdomieji dokumentai gali būti skirstomi į dvi grupes: 1) vykdomieji dokumentai, kurie tuo pačiu metu yra teisės taikymo aktai ir vykdomieji dokumentai; 2) vykdomieji dokumentai, išduoti remiantis kitais teisės taikymo aktais[1033]. Kaip teigiama doktrinoje, ši klasifikacija yra svarbi, nes ji nulemia specifinę vykdymo tvarką ir specifinius teisių gynybos būdus[1034]. Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priklauso pirmajai grupei, bet gali kilti klausimas, kuo remdamasis įstatymų leidėjas nusprendė tokiu būdu sureguliuoti šių teismo nutarčių vykdymą. Manytina, kad tai lėmė kelios priežastys. Pirma, iš prigimties vykdytini dokumentai yra susiję su tiriamuoju procesu, kuriame sprendžiami ginčai dėl esmės (pavyzdžiui, teismo sprendimai, arbitražo sprendimai, teismo nuosprendžiai baudžiamosiose bylose ir kt.). Kai teismo sprendimas įgija vykdytinumo savybę[1035], šalis turi prašyti, kad vykdytino dokumento pagrindu būtų išduotas vienas iš vykdomųjų dokumentų – vykdomasis raštas (CPK 587 straipsnio 1 punktas). Vykdomasis dokumentas yra praktinė teismo sprendimo išraiškos forma vykdymo procese[1036]. Tuo atveju, jeigu teismo sprendimai dėl ginčo esmės būtų vykdomieji dokumentai, tai būtų neefektyvu ir neoperatyvu. Teisės doktrinoje pažymima, kad antstoliui būtų ypač sudėtinga įvykdyti teismo sprendimą, jei vykdomajame dokumente būtų perteklinės informacijos[1037], juolab kad ten gali būti ir konfidencialios informacijos. Pavyzdžiui, Prancūzijoje vykdomajame dokumente turi būti: 1) vykdomoji formuluotė (pranc. *fomule exècutoire*); 2) nurodymas, kokia prievolė turi būti įvykdyta; 3) skolininko, turinčio įvykdyti prievolę, nurodymas[1038]. Taigi, pirma, teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo savaime yra (ar turėtų būti) trumpa ir aiški, priešingai

1032 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 147: 498.

1033 Višinskis ir Stauskienė, *supra note,* 147: 60.

1034 Šie skirtumai nurodyti teisės doktrinoje (*Ibid.*).

1035 Vykdytinumo savybė reiškia galimybę vykdyti teismo procesinį sprendimą priverstine tvarka. Paprastai procesiniai sprendimai įgyja vykdytinumo savybę, kai nutartis įsiteisėja, išskyrus atvejus, kai procesinis sprendimas vykdomas skubiai (Stauskienė, *supra note,* 147: 106).

1036 Višinskis ir Stauskienė, *supra note,* 147: 58.

1037 *Ibid.,* 60, 61.

1038 *Ibid.,* 60.

nei teismo sprendimai, iš kurių turi matytis teismo motyvai (įskaitant įrodymų tyrimą) ir įvairi perteklinė informacija vykdymo procesui. Atsižvelgiant į minėtus praktinius sumetimus, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas tikslingai nusprendė, jog teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galima savaime laikyti vykdomuoju dokumentu. Antra, laikinosios apsaugos priemonės taikomos, kai egzistuoja skuba ir (ar) grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, todėl būtų neoperatyvu ir neefektyvu, jeigu ginčo šalis, kurios prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės, turėtų papildomai prašyti teismo išduoti vykdomąjį raštą dėl tokios nutarties[1039], nes tai pailgintų šios nutarties vykdymą. Juolab kad nesąžiningas atsakovas, sužinojęs, kad teismas taikė laikinąsias apsaugos priemones, tačiau jos dar nepradėtos priverstinai vykdyti, galėtų iššvaistyti ar paslėpti turtą. Atskirai pažymėtina, kad kiek kitoks reglamentavimas numatytas kalbant apie arbitražo taikomas laikinąsias apsaugos priemones. Pavyzdžiui, skirtingai nei teismų taikomos laikinosios apsaugos priemonės, arbitražo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra vykdytinas dokumentas, o ne vykdomasis dokumentas (KAĮ 25 straipsnio 1 dalis). Pagal KAĮ 25 straipsnio 2 dalį „jeigu nevykdoma arbitražo teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, Vilniaus apygardos teismas šalies prašymu CPK nustatyta tvarka išduoda vykdomąjį raštą." Autoriaus vertinimu, toks reglamentavimas nustatytas todėl, kad arbitražo teismas neturi *imperium*, prievartos įgaliojimų vykdyti savo sprendimą[1040], o tai paprastai siejama su valstybės valdžios galia.

Įstatymų leidėjas numatė, kad tik teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra vykdomieji dokumentai, tačiau nėra aišku, koks yra teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo (CPK 148 straipsnis) ar panaikinimo (CPK 149 straipsnis) teisinis statusas. 2015 m. LAT pasisakė dėl laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo pabaigos CPK 150 straipsnio 2 dalies pagrindu, t. y. atmetus ieškinį. LAT išaiškino, kad nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo CPK 150 straipsnio pagrindu nereikalauja antstolio atliekamų priverstinio vykdymo veiksmų, nes jis savaime sukelia teisinius padarinius (CPK 18 straipsnis)[1041]. Įstatymų leidėjui CPK 587 straipsnio 4 dalyje eksplicitiškai nurodžius tik nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, manytina, kad buvo tikslingai siekiama neįtvirtinti nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ir panaikinimo. CPK 152 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta teismo pareiga informuoti asmenį, kuris prašė taikyti šias priemones, bei viešojo registro tvarkytoją apie teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimą arba panaikinimą. Taigi, daugeliu atvejų teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo bus įgyvendinamos savaime, nereikalaujant papildomų priverstinio vykdymo veiksmų. Visgi išimtiniu atveju gali susiklostyti situacija, kai teismas pakeis laikinųjų apsaugos priemonių rūšį (pavyzdžiui, panaikins

1039 Nors skubaus vykdymo atveju tai užtruktų vieną darbo dieną (CPK 646 straipsnis), tačiau, pavyzdžiui, pritaikius laikinąsias apsaugos priemones penktadienį, nesąžiningas asmuo galėtų iššvaistyti turtą per šeštadienį ir sekmadienį.

1040 Yeşilirmak, *supra note*, 60: 8.

1041 „LAT 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015", *supra note,* 974.

turto areštą ir įpareigos atsakovą atlikti tam tikrus veiksmus). Tokiu atveju, autoriaus nuomone, teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo galėtų būti prilyginama teismo nutarčiai taikyti naują laikinąją apsaugos priemonę ir atitinkamai tai būtų vykdomasis dokumentas (CPK 587 straipsnio 4 dalis).

Galiausiai pažymėtina, kad vykdymo procesas yra imperatyviai reglamentuojamas viešosios teisės (proceso teisės) normų, todėl visi šio proceso dalyviai privalo griežtai laikytis CPK ir jo pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose nustatytos teismo sprendimų vykdymo tvarkos[1042]. Vykdymo procese taikomas teisėtumo principas[1043], vadinasi, pakeitus ar panaikinus laikinąsias apsaugos priemones, būtina pakeisti (ar nutraukti) priverstinio vykdymo veiksmus. Taip yra todėl, nes vykdomasis dokumentas – teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių – yra priverstinio vykdymo veiksmų pagrindas. LAT yra nurodęs, kad „vykdymo procesas galimas tik esant vykdomajam dokumentui, t. y. oficialiam teismo ar kitos institucijos arba pareigūno išduotam dokumentui, kuriuo remiantis atliekami vykdymo veiksmai (CPK 586 straipsnis)[1044]“. Teisės doktrinoje nurodoma, kad „be vykdomojo dokumento atlikti vykdymo veiksmus draudžiama. Tai imperatyvi įstatymo nuostata <...> [v]ykdymo veiksmų atlikimas be vykdomojo dokumento visus antstolio procesinius veiksmus daro neteisėtus[1045]“. Taigi, pakeitus ar panaikinus laikinąsias apsaugos priemones, vykdymo procese privaloma į tai atsižvelgti, priešingu atveju skolininko teisė į teisingą bylos nagrinėjimą bus suvaržyta, o vykdymo proceso veiksmai bus neteisėti.

Apibendrinant konstatuotina, kad, atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių instituto prigimtį, teismo nutartys dėl jų taikymo iš karto įgyja vykdytinumo savybę, todėl šios nutartys savaime yra vykdomieji dokumentai. Tačiau teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo iš prigimties yra kitokio pobūdžio, t. y. įstatymų leidėjas nemato poreikio jų vykdyti skubiai, todėl suteikiamas prioritetas teisiniam stabilumui. Visgi, atsižvelgdamas į vykdymo proceso teisėtumo principą, teismas, siekdamas užtikrinti atsakovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimą, turi būti aktyvus ir kuo greičiau pakeisti ar apskritai panaikinti priverstinio vykdymo veiksmus, jeigu keičiasi vykdomojo dokumento pagrindas.

4.2. Teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai

Minėta, kad teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas pasižymi ypatumais, atribojančiais tokių nutarčių vykdymą nuo įprastai vykdymo procese vykdomų teismo sprendimų (nutarčių), kuriais išsprendžiamas ginčas iš esmės. Šioje

---

1042 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90-823/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2148901.

1043 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2006“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/66813.

1044 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/66801.

1045 Višinskis ir Stauskienė, *supra note,* 147: 59.

dalyje siekiama išanalizuoti tris pagrindinius ypatumus: 1) savanoriško (gera valia) teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumus; 2) laikinųjų apsaugos priemonių atribojimą nuo priverstinio vykdymo priemonių; 3) asmeninio pobūdžio teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nevykdymo teisinius padarinius.

4.2.1. Savanoriško teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai

Dar tarpukariu teisės doktrinoje buvo įprasta skirstyti teismo sprendimų vykdymą į sprendimo vykdymą gera valia (savanoriškai) ir priverstinį vykdymą, kurio metu taikoma valstybės prievarta[1046]. Šiandienėje teisės doktrinoje pažymima, kad „valstybės kišimasis taikant teisinės prievartos priemones pateisinamas, kai teisinių santykių subjektai nevykdo jiems nustatytų pareigų[1047]“. Užsienio teisės doktrinoje nurodoma, jog veiksmingumo požiūriu pageidautina, kad visi teismo sprendimai būtų vykdomi savanoriškai[1048]. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad byloje dalyvaujančių asmenų interesus labiausiai atitinka savanoriškas teismo sprendimo įvykdymas, tačiau tuo atveju, kai įpareigota šalis savanoriškai teismo sprendimo nevykdo, šis vykdomas priverstinai. Veiksmingas ir greitas teismo sprendimų priverstinis vykdymas yra viena iš esminių teisingo, teisėto ir kokybiško teisingumo vykdymo prielaidų[1049]. Teisminio vykdymo esmė yra priverstinio vykdymo priemonės taikymas. Tai daroma tik tuo atveju, kai nėra savanoriško vykdymo[1050]. Taigi, priverstinis vykdymas reikalingas tuomet, kai skolininkas gera valia nevykdo įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo.

Visgi teisės doktrinoje nėra atsakyta į klausimą, ar galima vykdyti teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių gera valia, t. y. savanoriškai. Aiškinant sistemiškai laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir skubaus vykdymo aspektą, manytina, kad savanoriškai laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas turi ypatumų. Autoriaus nuomone, teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdymas priklauso nuo dviejų kriterijų. Pirma, nuo to, ar laikinosios apsaugos priemonės buvo taikytos pranešus ar nepranešus atsakovui (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Antra, nuo to, kokio pobūdžio (kokios rūšies) laikinoji apsaugos priemonė buvo taikyta (CPK 145 straipsnio 1 dalis).

Pirmasis kriterijus yra tai, ar laikinosios apsaugos priemonės buvo taikomos nepranešus atsakovui (*ex parte*), nes tai gali nulemti objektyvų negalėjimą įvykdyti tokią teismo nutartį gera valia. Aiškinant sistemiškai CPK 152 straipsnio 1 dalį ir CPK 661 straipsnio 2 dalį, matyti, kad laikinosios apsaugos priemonės turi būti vykdomos operatyviai (skubos tvarka), todėl antstolis nesiunčia raginimo įvykdyti tokios nutarties.

1046 Mačys, *supra note,* 469: 313.

1047 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6: 12.

1048 Szczekocki, *supra note,* 6: 176.

1049 „LAT 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020“, *supra note,* 5.

1050 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 5.

Taigi, jeigu atsakovas nėra informuojamas teismo procese, kurio metu jam taikomos laikinosios apsaugos priemonės, jis taip pat nėra informuojamas ir vykdymo procese, kurio metu jam pritaikomi apribojimai. Įstatymų leidėjas suteikia galimybę iš karto taikyti valstybės prievartą, o tokių nutarčių vykdymas gera valia (savanoriškai) yra negalimas.

Antrasis kriterijus yra tai, kokio pobūdžio (kokios rūšies) laikinoji apsaugos priemonė taikoma. Tam tikros laikinosios apsaugos priemonės tiesiogiai priklauso nuo valstybės kompetentingų institucijų veikimo, todėl negali būti faktiškai įvykdomos paties atsakovo iniciatyva. Pavyzdžiui, teismo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės – įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas) arba atsakovo turto areštas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 1–3 punktai) – privalomai susijusios su tam tikrais veiksmais, siejamais su valstybės prievarta (pavyzdžiui, turto arešto pritaikymu ir viešųjų registrų duomenų pokyčiu). Todėl tokias priemones galima įvykdyti tik valstybės prievartos mechanizmu, o savanoriškai šių nutarčių vykdymas yra neįmanomas, t. y. asmuo negali pats sau taikyti turto arešto ar koreguoti viešo registro duomenis. Kita vertus, tam tikros laikinosios apsaugos priemonės gali būti vykdomos tik skolininko veiksmais, o per prievartą šios priemonės negali būti įgyvendinamos. Pavyzdžiui, draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų (CPK 145 straipsnio 1 dalies 6 punktas), arba įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti (CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punktas). Manytina, kad tokio pobūdžio nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo šalis gali vykdyti savanoriškai (gera valia), nes nuo skolininko valios ir veiksmų priklauso šių priemonių faktinis pritaikymas.

Kalbant apie savanorišką laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą, taip pat su tuo glaudžiai susijusi ir teisės doktrinoje bei teismų praktikoje suformuluota taisyklė, pagal kurią draudžiama taikyti tam tikro pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones (pavyzdžiui, turto areštą), kai atsakovė yra valstybės ar savivaldybės institucija. Užsienio teisės doktrinoje nurodyta: „[V]ykdymas prieš valstybę vyksta labai retai, nes valstybė paprastai laikosi galutinių teismo sprendimų[1051].“ Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad valstybės ar savivaldybės institucijos negali būti nemokios, todėl jų atžvilgiu negali būti konstatuojama grėsmė teismo sprendimo įvykdymui[1052]. Bet teisės doktrinoje pripažįstama, kad valstybės ar savivaldybės institucijoms negali būti taikomos tik tam tikro pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, pavyzdžiui, turto areštas[1053], ir tai paaiškina, kodėl viešųjų pirkimų teisinių santykių bylose valstybės institucijoms (perkančiosioms organizacijoms) gali būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės, pavyzdžiui, sustabdomos viešojo pirkimo procedūros. Šiuo aspektu svarbu pažymėti, kad jeigu atsakovas yra užsienio subjektas, tai gali sukelti objektyvių kliūčių teismo

1051 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 30.

1052 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-356-330/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1436430.

1053 Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 94.

sprendimo vykdymui (išskyrus atvejus, kai vykdymas vyksta ES valstybėje narėje[1054]). Todėl nustačius, kad kreditoriui ateityje reikės vykdyti teismo sprendimą užsienio valstybėje, gali būti poreikis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, siekiant išvengti kliūčių teismo sprendimo vykdymui ateityje[1055].

4.2.2. Laikinųjų apsaugos priemonių atribojimas nuo priverstinio vykdymo priemonių

Laikinosios apsaugos priemonės sudaro sąlygas, kad ateityje priimtas teismo sprendimas būtų tinkamai įgyvendintas, tačiau jos tiesiogiai nėra skirtos teismo sprendimui vykdyti. Visgi, kalbant apie piniginio teismo sprendimo vykdymą, minėta, kad dažniausia ir iš esmės griežčiausia yra reikalavimo įvykdymą užtikrinanti priemonė – turto areštas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktai). Tačiau iš esmės identiška priemonė taip pat taikoma ir vykdymo procese (CPK 675 straipsnis), todėl svarbu įvertinti, koks yra turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės (toliau – ir turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė), ir turto arešto, kaip priverstinės vykdymo priemonės (toliau – ir vykdomasis turto areštas), santykis.

Užsienio teisės doktrinos mokslininkai nurodo, kad išskiriami skirtingo pobūdžio turto areštai: pirma, prieš teismo sprendimą taikomas turto areštas, kuris yra apsaugos priemonė, skirta reikalavimo patenkinimui užtikrinti; antra, po teismo sprendimo įsiteisėjimo taikomas turto areštas, kuris yra priverstinio vykdymo priemonė, skirta vykdytinam dokumentui įvykdyti[1056]. Kitais žodžiais tariant, turto areštas, kaip priverstinio vykdymo priemonė, skirtas nuosavybės teisei į turtą kreditoriui perduoti, o turto areštu, kaip laikinąja apsaugos priemone, siekiama užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Panašus aiškinimas vyrauja ir Prancūzijoje, nes ten egzistuoja skirtingo pobūdžio turto areštas – kaip konservacinio pobūdžio laikinoji apsaugos priemonė (pranc. *saisie conservatoire*) ir kaip vykdymo procese taikoma priemonė (pranc. *saisie-arret execution*)[1057]. Lietuvos teisės doktrinoje vykdymo procesas gali būti skirstomas į stadijas (fazes, etapus), pavyzdžiui, E. Stauskienė išskiria šias stadijas: 1) vykdomosios bylos iškėlimas; 2) pasirengimas priverstiniam vykdymui; 3) priverstinis vykdymas; 4) vykdymo užbaigimas[1058]. Iš esmės panašus skirstymas sutinkamas ir užsienio tei-

1054 ESTT yra išaiškinęs, kad draudžiama preziumuoti, kad egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui tuo atveju, kai vykdymo procesas vyksta kitoje ES valstybėje narėje („Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1994 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Mund & Fester prieš Hatrex Internationaal Transport, bylos Nr. C-398/92“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61992CJ0398.).

1055 Apie tai plačiau žr. Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 94, 95.

1056 Cuniberti ir Migliorini, *supra note,* 103: 94.

1057 Kennett, *supra note,* 145: 252; Doržinkevič, Balsiukienė ir Višinskis, *supra note,* 8: 103.

1058 Stauskienė, *supra note,* 147: 136.

sės doktrinoje, tik neišskiriant paskutinės stadijos (vykdymo užbaigimo)[1059]. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad antrasis vykdymo proceso etapas yra pradedamas su „parengiamomis priemonėmis vykdyti", t. y. visų pirma pripažįstama grėsmė skolininko turtui ir užkertamas kelias rizikai jį iššvaistyti (taikomas turto areštas, laikinasis administravimas, išieškojimas iš trečiųjų asmenų ir pan.)[1060]. Taigi, doktrinoje pripažįstama, kad visų pirma turto areštas yra parengiamoji priemonė vykdymo procese, o tik paskui tampa turto realizavimo priemone. Tai matyti ir iš Lietuvos teisinio reglamentavimo, pavyzdžiui, iš CPK 658 straipsnio 2 dalies nuostatų matyti, kad jeigu tiriamajame (teisminiame) procese teismas nebuvo taikęs turto arešto kaip laikinosios apsaugos priemonės, antstolis skolininko turto neareštuoja išsiųsdamas raginimą įvykdyti teismo sprendimą, nebent egzistuoja grėsmė, kad atsakovas turtą gali paslėpti. Minėta teisės norma numato turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, bet ne turto areštą kaip priverstinio vykdymo priemonę. Taigi, vykdomasis areštas skolininko turtui taikomas tik tuomet, kai vykdymo procesas pasiekia trečiąją, t y. priverstinio vykdymo, stadiją, o antstolis turtą areštuoja siekdamas ne suteikti laikinąją apsaugą, o išieškoti turtą kreditoriaus naudai. UNIDROIT veiksmingo vykdymo projekte taip pat nurodoma, kad „pradėjus vykdymo procedūrą, poreikis taikyti laikinąsias priemones, užtikrinančias vykdymo proceso vientisumą, akivaizdžiai sumažės, nes vykdymo procedūrose yra numatytos priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią skolininkams ar tretiesiems asmenims trukdyti ją užbaigti, visų pirma priverčiant juos bendradarbiauti. Pavyzdžiui, turto areštas, kaip laikinoji apsaugos priemonė (angl. *provisional attachment; conservatory attachment*), paprastai nėra būtinas vykdymo procedūros metu, nes kreditoriai gali kreiptis į vykdymo instituciją dėl turto arešto išdavimo (angl. *seizure order*). Tuomet skolininkas ar trečioji šalis galėtų prieštarauti turto areštui, jei tai būtų pagrįsta, pavyzdžiui, jei areštuoto turto vertė būtų didesnė už vykdytiną skolą. Panašiai ir laikinosios apsaugos priemonės, įvykdančios piniginį ieškinio reikalavimą (angl. *interim payment*), sukuria vykdomąjį dokumentą, kuris nebėra reikalingas po vykdymo procedūrų pradžios, nes nuo to momento kreditorius gali kreiptis į vykdymo instituciją dėl turto arešto (angl. *seizure of assets*)[1061]. Apibendrinant minėtą teisinį reglamentavimą ir teisės doktriną, pripažįstama, kad turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė ir vykdomasis turto areštas faktiškai atlieka skirtingas funkcijas.

Būtų galima išskirti kelis skirtumus, padedančius atriboti turto areštą, kaip laikinąją apsaugos priemonę, ir vykdomąjį turto areštą. Pirma, egzistuoja skirtumas tarp minėtų dviejų turto arešto rūšių tikslo. Pirmuoju atveju turto areštu, taikomu siekiant vykdyti išieškojimą, siekiama įvykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą ar kitą vykdomąjį dokumentą, t. y. perleisti turtą iš skolininko nuosavybės teisės kreditoriaus nuosavybės

---

1059 Užsienio doktrinoje išskiriamios tokios stadijos: 1) prašymo įvykdyti teismo sprendimą pateikimas (prieš šią stadiją kai kuriose teisinėse sistemose yra dar ankstesnis etapas, kurio metu patvirtinamas vykdytino sprendimo buvimas); 2) parengiamųjų veiksmų būsimam išieškojimui atlikimas bei suinteresuotų asmenų pozicijos išklausymas; 3) turto realizavimas (Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 36).

1060 *Ibid.*

1061 UNIDROIT, *supra note,* 26: 101.

teisėn. Antruoju atveju turto areštas, kurio paskirtis – užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą, turi apsauginį tikslą ir juo nesiekiama vykdyti išieškojimo. Svarbu pažymėti ir tai, kad įstatymų leidėjo yra atskiriamos dvi minėtos turto arešto rūšys, pavyzdžiui, sprendžiant dėl to, kada galima atlikti išieškojimą iš skolininko turto, kuris užtikrintas (areštuotas) kito kreditoriaus naudai taikant laikinąsias apsaugos priemones (Sprendimų vykdymų instrukcijos 29–31 punktai). Antra, kalbant apie turto areštą, kurio paskirtis – atlikti išieškojimą, antstolis areštuoja tokį turtą surašydamas *turto arešto aktą* (CPK 675 straipsnio 2 dalis). Savo ruožtu turto areštas, kaip laikinoji apsaugos priemonė, visų pirma taikomas teismo, todėl antstolis vykdo teismo nutartį ir sudaro *turto aprašą* (CPK 675 straipsnio 3 dalis, 677 straipsnis). Pagal CPK 147 straipsnio 6 dalį, Sprendimų vykdymo instrukcijos 32, 33 punktus, teismui, pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, nebūtina nurodyti konkretaus areštuojamo turto, nes būtent antstolis aprašo turtą, o pirminis turto aprašymas turi būti atliktas per 14 dienų nuo laikinųjų apsaugos priemonių priėmimo. LApT yra nurodęs, kad „teismas areštuoja turtą teisiškai, antstolis – faktiškai (CPK 675 straipsnio 3 dalis)[1062]“. Be to, LApT yra išaiškinęs, kad „turto areštas taikomas teismo nutartimi, o turto aprašas yra tokios nutarties vykdymo procese antstolio surašomas dokumentas, kuriuo aprašomas konkretus areštuotas turtas. Antstoliui aprašius konkretų atsakovo turtą, yra laikoma, kad teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra įvykdyta ir pagal CPK 631 straipsnio 6 dalį grąžinama ją išdavusiam teismui[1063]“.Taigi, akivaizdu, kad antstolis atlieka skirtingus vykdymo veiksmus, priklausomai nuo to, ar jis vykdo teismo nutartį dėl turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, ar jis taiko vykdomąjį areštą, kuriuo siekiama išieškoti iš skolininko turto. Trečia, antstolis neturi teisės panaikinti turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, jeigu tokią laikinąją apsaugos priemonę taikė teismas (CPK 675 straipsnio 2 dalis). Taigi, antstolis neturi kompetencijos įsiterpti į teismo pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimą, nes dėl to sprendžia teismas (CPK 148 ir 149 straipsniai). Apibendrinant pasakytina, kad, autoriaus nuomone, egzistuoja skirtumai tarp vykdomojo turto arešto ir turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės.

Pažymėtina, kad turto areštą, kaip laikinąją apsaugos priemonę, turi teisę taikyti ne tik teismas, bet ir pats antstolis, bet tai retas atvejis, nes tokia situacija gali susiklostyti tik tuomet, kai atsiranda grėsmė, kad atsakovas turtą gali paslėpti po to, kai jau įsiteisėjo teismo sprendimas (CPK 658 straipsnio 2 dalis, Sprendimų vykdymų instrukcijos 10 punktas). Tokiu atveju kyla klausimai, pirma, ar antstolis, taikydamas laikinąją apsaugos priemonę, privalo vadovautis analogiškomis sąlygomis kaip ir pagal CPK 144 straipsnį? Ir, antra, ar antstolis turi teisę taikyti kitas priemones, skirtas proporcingumo principui užtikrinti, pavyzdžiui, netaikyti turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, jeigu atsakovas sumoka reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą

1062 „Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1316/2010“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/178168.

1063 „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-173/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/392042.

(CPK 148 straipsnio 2 dalis), arba pareikalauti nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimo (CPK 146 straipsnio 1 dalis)? Atsakant į abu šiuos klausimus, manytina, kad CPK 144–152 straipsniai netaikomi antstoliui, kuris taiko laikinąsias apsaugos priemones. Taip yra todėl, kad vykdymo procesas iš prigimties yra nusvertas „kreditoriaus naudai" (angl. *pro creditor approach*), nes valstybės vardu jau pripažinta, kad kreditorius buvo teisus dėl ginčo dalyko (jis laimėjo ginčą dėl teisės tesminiame procese), o skolininkas yra pralaimėjęs bylą. Tai lemia atitinkamus padarinius. Pirma, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos yra lankstesnės tuo atveju, kai jau priimtas vykdytinas teismo sprendimas[1064]. Taigi, antstolis vykdymo procese nesprendžia ginčų, o tik atlieka labiau formalizuoto pobūdžio veiksmus. Vien faktas, kad antstolis jau yra pradėjęs vykdomąją bylą prieš skolininką, patvirtina aplinkybę, kad skolininkas gera valia nevykdo teismo sprendimo, todėl antstolis taiko turto areštą lankstesnėmis sąlygomis. Antra, antstolis taip pat neturi teisės vadovautis papildomais interesų derinimo mechanizmais, įtvirtintais CPK 146 straipsnio 1 dalyje ir (ar) CPK 148 straipsnio 2 dalyje, nes jie skirti tiems atvejams, kai nei kreditoriaus, nei skolininko ginčas iš esmės dar nėra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Tokios pačios pozicijos laikomasi Lietuvos teisės doktrinoje, nurodant, kad vykdymo procese nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas (CPK 146 straipsnio 1 dalis) netaikomas, nes išieškotojo reikalavimų pagrįstumas jau nustatytas įsiteisėjusiu teismo sprendimu[1065]. Taigi, minėti mechanizmai skirti tiems atvejams, kai dar nėra aišku, kuri iš ginčo šalių (ieškovas ar atsakovas) laimės deklaratyvųjį (teisminį) procesą, todėl teismui jie gali būti naudingi pasiekiant pusiausvyrą tarp ieškovo ir atsakovo interesų, bet vykdymo procese jų taikyti nėra tikslinga.

Antstolis, vykdydamas tiek turto areštą, kaip laikinąją apsaugos priemonę, tiek išieškojimą pagal vykdomąjį turto areštą, turi pareigą užtikrinti vykdymo veiksmų proporcingumą ir minimalių skolininko poreikių įgyvendinimą. Užsienio teisės doktrinoje pripažįstamas poreikis peržiūrėti minimalius teisinius standartus, siekiant išvengti, kad skolininkas patektų į nepataisomą skurdo ar nuskurdimo padėtį. Todėl turto areštui, kaip laikinajai apsaugos priemonei, būdingos tos pačios sąlygos, kurios būdingos ir vykdomajam turto areštui, t. y. abiem turto areštams būdingi apribojimai, susiję su draudimu areštuoti minimalų darbo užmokestį, priemones ar daiktus, reikalingus atsakovo darbui, arba namų baldus ir pan.[1066]. Taigi, analogišką poziciją įtvirtino ir Lietuvos įstatymų leidėjas, nes, taikant turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, negalima areštuoti daiktų ir piniginių lėšų, iš kurių negalimas išieškojimas (CPK 145 straipsnio 6 dalis, 668 straipsnis, 739 straipsnis). Be to, įstatyme įtvirtinti ir kiti proporcingumo reikalavimai, kurių privalo paisyti antstolis, pavyzdžiui, CPK 677 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolis negali aprašyti skolininko turto iš esmės daugiau, negu reikia išieškotinai sumai ir vykdymo išlaidoms padengti.

1064 Kennett, *supra note,* 145: 98.

1065 Stauskienė, *supra note,* 147: 124.

1066 Kramer ir Ormazabal Sánchez, *supra note,* 111: para. 32.

Svarbu pažymėti, kad CPK 150 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu ieškinys patenkinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės galioja iki teismo sprendimo įvykdymo. Ši teisės norma reglamentuoja situaciją, kai atsakovui pritaikytas turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė. Teismo sprendimui įsiteisėjus, į šį turtą ieškovas (kreditorius) galės nukreipti išieškojimą ir tokiu atveju turto arešto paskirtis pasikeis į vykdomąjį turto areštą. Būtent antstoliui, pradėjusiam priverstinį išieškojimą, atsiranda pareiga užtikrinti priverstinio vykdymo veiksmų proporcingumą (CPK 675 straipsnio 2 dalis). Pavyzdžiui, vienoje byloje LAT pažymėjo, kad „vien ta aplinkybė, kad pareiškėjas iš pradžių nevykdė vykdomojo dokumento <...>, savaime nereiškia, kad jis ir ateityje atsisakys (vykdyti vykdomąjį dokumentą – *aut. past.*)[1067]“. Taigi, vykdymo procese gali kilti poreikis modifikuoti vykdymo veiksmus, pavyzdžiui, pakeisti turto arešto apimtį ar kitaip užtikrinti proporcingumo reikalavimus. Kyla klausimas, ar tuo atveju, jeigu pirminį turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę taiko teismas (CPK 144 straipsnis), bet įsiteisėjus teismo sprendimui dėl ginčo esmės ir patenkinus ieškinį bei pradėjus priverstinį vykdymą, koks subjektas – teismas ar antstolis – turi užtikrinti turto arešto proporcingumą? Problemų kelia tai, kad CPK 675 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, jog „antstolis turi teisę panaikinti turto areštą tik tuomet, jeigu turtas areštuotas antstolio“. Autoriaus manymu, minėta taisyklė turi būti aiškinama taip, kad antstolis turi pareigą užtikrinti vykdomojo turto arešto proporcingumą. Tuo atveju, jeigu teismas taiko turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, o vėliau tenkinus ieškinį prasidėjusiame priverstinio vykdymo procese pasikeičia turto arešto paskirtis, t. y. turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, paskirtis iš apsauginės priemonės pasikeičia į priverstinio vykdymo (išieškojimo) priemonę, būtent antstolis turi pareigą užtikrinti vykdymo veiksmų proporcingumą, o atitinkamus antstolio veiksmus prireikus galima skųsti teismui (CPK 510 straipsnio 1 dalis).

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas nėra reglamentavęs situacijos, kai teismo procesas yra užbaigiamas, t. y. teismo sprendimas yra įsiteisėjęs, bet vykdymo procesas dar nėra prasidėjęs (CPK 651 straipsnis). Ką daryti tuo atveju, jeigu teismas buvo pritaikęs laikinąsias apsaugos priemones ir ieškinį tenkino, tačiau išieškotojas taip ir nepradeda vykdymo proceso, o skolininkas nevykdo teismo sprendimo gera valia? Susiklosto situacija, kai apribojimai tęsis iki visiško teismo sprendimo įvykdymo (CPK 150 straipsnio 3 dalis), tačiau teismo sprendimas nėra vykdomas. Manytina, kad, per protingą laiko tarpą išieškotojui neinicijavus priverstinio vykdymo veiksmų, skolininkas turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti panaikinti laikinąsias apsaugos priemones (CPK 149 straipsnis), jeigu jos taikomos neproporcingai ilgą laiko tarpą. Šiuo atveju ne anstolis, o tik teismas gali atlikti laikinųjų apsaugos priemonių proporcingumo vertinimą, nes antstolis negali modifikuoti teismo pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių (CPK 675 straipsnio 2 dalis). Atsižvelgiant į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės teisminio proceso metu buvo taikytos dėl galimai nesąžiningų atsakovo veiksmų, turto areštas neturėtų būti panaikinamas pernelyg lengvai – turėtų

1067 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26-1120/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2358215.

būti praėjęs pakankamai reikšmingas laiko tarpas. Nors išieškotojas turi teisę pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti per penkerius metus (CPK 606 straipsnio 2 dalis), autoriaus manymu, jeigu visą šį laikotarpį skolininko atžvilgiu būtų paliktos galioti laikinosios apsaugos priemonės, tai galėtų sudaryti sąlygas išieškotojui piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis.

Praktikoje taip pat kyla klausimų dėl to, koks yra vieno kreditoriaus naudai taikytų laikinųjų apsaugos priemonių (turto arešto) santykis su kitų kreditorių naudai vykdomu išieškojimu. Pavyzdžiui, ar pritaikius turto areštą, kurio paskirtis – užtikrinti civilinį ieškinį, gali būti tuo pačiu metu atliekamas išieškojimas iš turto, t. y. ar turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, taikymas skolininko turtui eliminuoja kitų kreditorių teisę į išieškojimą? Ar turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, taikymas įpareigoja sustabdyti turto realizavimo veiksmus? Atsakant į šiuos klausimus, tikslinga apibrėžti skirtingas situacijas.

Pirma, svarbu aptarti situaciją, kai iš skolininko turto jau vykdomas turto realizavimas, t. y. turtas jau parduodamas (CPK 691 straipsnis), tačiau atskiroje civilinėje byloje kito kreditoriaus naudai teismas pritaiko laikinąsias apsaugos priemones – turto areštą – ir antstolis įpareigojamas sudaryti turto aprašą (CPK 675 straipsnio 3 dalis, 677 straipsnis). Pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 29 punktą kito arešto taikymas nestabdo jau prasidėjusio turto realizavimo, išskyrus vykdomosios bylos sustabdymo atvejus. Neminint bendrų vykdomosios bylos sustabdymo atvejų CPK 626 straipsnio 1 dalyje[1068], svarbu paminėti CPK 626 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus pagrindus, nes jie susiję su turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, ypatumais. Minėtoje normoje numatyta, kad jau prasidėjęs išieškojimas iš turto bus sustabdomas, jeigu: 1) teismas pritaiko turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, siekdamas užtikrinti galimą turto konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą, civilinį turto konfiskavimą ar nusikalstamu būdu užvaldyto turto grąžinimą savininkui ar teisėtam valdytojui, BPK, ANK ar CTKĮ tvarka (šis pagrindas taip pat detalizuojamas Sprendimų vykdymo instruckijos 29 punkte); 2) teismas pritaiko turto areštą, siekdamas užtikrinti pirmesnės negu išieškotojo eilės kreditoriaus reikalavimus (CPK 754 straipsnis); 3) teismas nutartimi sustabdo areštuoto turto realizavimą, t. y. teismas taiko CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punkte įtvirtintą priemonę; 4) įkaito turėtojas ar hipotekos kreditorius neprisijungia prie išieškojimo, jeigu išieškoma atitinkamai iš įkeisto turto ar hipoteka įkeisto turto (CPK 759 straipsnis). Atskirai pažymėtina ir tai, kad CPK 626 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad kai taikomas turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė, pagal tos pačios ar paskesnės eilės kreditorių reikalavimus, išieškojimas iš šio turto nestabdomas. Taigi, kreditorių reikalavimams esant

1068 Bendrieji vykdomosios bylos sustabdymo pagrindai yra: 1) skolininkui ar išieškotojui mirus, taip pat reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį, kuris yra skolininkas ar išieškotojas, jeigu atsižvelgiant į teisinius santykius yra galimas teisių ir pareigų perėmimas; 2) skolininkui netekus veiksnumo; 3) iškėlus skolininkui bankroto ar restruktūrizavimo bylą; 4) skolininkui bankui ar Centrinei kredito unijai paskelbus veiklos apribojimą (moratoriumą); 5) gavęs išieškotojo ir skolininko sudarytą taikos sutartį; 6) kai atnaujinamas apeliacinio skundo padavimo terminas, jeigu pagrindas vykdomajam raštui išduoti buvo apskųstasis sprendimas (išskyrus skubiai vykdytinus sprendimus).

toje pačioje patenkinimų eilėje (CPK 754 straipsnis), svarbus yra laiko momentas, kuris kreditorius pirmas pradeda vykdyti išieškojimą. Įstatymų leidėjas numato, kad laiko atžvilgiu pirmesnis išieškotojas turi teisę toliau tęsti išieškojimą ir patenkinti savo reikalavimą. Apibendrinant minėtus pagrindus, matyti, kad turto arešto kaip laikinosios apsaugos priemonės taikymas paprastai nestabdo jau vykstančio turto realizavimo, išskyrus išimtinius atvejus, susijusius su imperatyviomis vykdymo proceso normomis ir viešuoju interesu. Pavyzdžiui, privaloma sustabdyti turto realizavimą tuo atveju, kai turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė pritaikytas siekiant užtikrinti pirmesnės eilės kreditoriaus reikalavimą (CPK 754 straipsnis) arba galimą turto konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą, civilinį turto konfiskavimą ar nusikalstamu būdu užvaldyto turto grąžinimą savininkui.

Antra praktinė situacija gali susiklostyti tuo atveju, kai teismas taiko turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę pirmesnės eilės kreditoriaus reikalavimui užtikrinti (CPK 754 straipsnis), tačiau paaiškėja, kad turtas, kurį antstolis ketina aprašyti, jau areštuotas, siekiant vykdyti išieškojimą. Įstatymų leidėjas numatė, kad tokiu atveju aprašyti tokį turtą (t. y. jau areštuotą turtą, siekiant iš jo išieškoti) leidžiama tais atvejais, kai: 1) teismo nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nurodyta aprašyti būtent šį turtą; arba 2) tais atvejais, kai skolininkas kito turto neturi ar kito turto nepakanka teismo nutartyje nurodytiems reikalavimams užtikrinti arba aprašant kitą skolininko turtą būtų pažeista teismo nutartyje nurodyta skolininko turto arešto tvarka ar CPK 664 ir 665 straipsniuose nustatyta išieškojimo iš skolininko turto eilė (Sprendimų vykdymo instrukcijos 30 punktas). Taigi, tik šiais dviem išimtiniais atvejais, kurie yra alternatyvūs, o ne kumuliatyvūs, galima aprašyti turtą, iš kurio jau vykdomas išieškojimas. Tokiu atveju aprašius turtą, įstatymų leidėjas numato, kad turto realizavimas turi būti stabdomas iki tol, kol galioja turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė. Toks reglamentavimas yra teisėtas ir pagrįstas, nes juo siekiama užtikrinti, kad nebūtų pažeista CPK 664 ir 665 straipsniuose įtvirtinta išieškomo turto eilė, skirta skolininkui apsaugoti.

Trečia, kyla klausimas, ar antstolis gali leisti nukreipti išieškojimą į skolininko turtą, kuris jau iš anksto buvo areštuotas kito kreditoriaus naudai, siekiant užtikrinti kreditoriaus reikalavimų patenkinimą. Ar tokiu atveju, kai skolininkas neturi jokio kito turto, išieškotojas negali vykdyti išieškojimo iš skolininko turto, kuriam taikytas areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė, kito kreditoriaus naudai? Įstatymų leidėjas numatė, kad antstolis gali leisti nukreipti išieškojimą į turtą, kuris areštuotas, siekiant užtikrinti ieškinio reikalavimą, kai tenkinamos šios dvi kumuliatyvios sąlygos: 1) išieškotojo išieškojimas pagal vykdomąjį dokumentą vykdomas dėl tos pačios ar pirmesnės reikalavimų eilės; 2) skolininkas neturi kito turto arba kito turto nepakanka išieškojimui įvykdyti, arba išieškojimą nukreipiant į kitą skolininko turtą būtų pažeista CPK

664 ir 665 straipsniuose nustatyta išieškojimo iš skolininko turto eilė[1069] (Sprendimų vykdymo instrukcijos 31 punktas).

Apibendrinant minėtas taisykles, akivaizdu, kad įstatymų leidėjas laikosi kelių fundamentalių principų, derinant turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės, ir turto arešto, kaip priverstinio vykdymo priemonės, sąveiką. Pirma, visais atvejais, būtina atsižvelgti į imperatyvų kreditorių reikalavimų patenkinimo eiliškumo (CPK 754 straipsnis) bei išieškojimo iš skolininko turto eiliškumo (CPK 664 ir 665 straipsniai) teisinį reglamentavimą. Antra, svarbu nepažeisti kitų imperatyvių teisės normų, susijusių su viešuoju interesu, pavyzdžiui, privaloma stabdyti turto realizavimą, jeigu atsiranda kreditoriaus, kurio reikalavimas susijęs su (išplėstiniu, civiliniu ar paprastu) turto konfiskavimu, turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė (CPK 626 straipsnio 2 dalies 1 punktas) arba jeigu kreditoriaus reikalavimas yra susijęs su hipotekos kreditoriumi (CPK 626 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Trečia, antstolio veiksmai yra kontroliuojami teismo, todėl, pavyzdžiui, teismui pritaikius laikinąsias apsaugos priemones dėl turto realizavimo sustabdymo, turto realizavimas yra stabdomas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punktas). Ketvirta, tais atvejais, kai turto areštas, kaip laikinoji apsaugos priemonė, yra pritaikytas tos pačios ar paskesnės kreditorių reikalavimų patenkinimo eilės naudai, turto realizavimas gali būti tęsiamas, nes įstatymų leidėjas vadovaujasi pasaulinėje praktikoje žinomu principu „pirmas laike, pirmas teisėje“ (angl. *prior in time, prior in right*)[1070], kuris reiškia, kad išieškojimas vykdomas atsižvelgiant į tai, kuris išieškotojas pirmiau pareiškia reikalavimą. Tai yra racionalu, nepažeidžia teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, nes išieškotojas, jau turintis įsiteisėjusį teismo sprendimą ir vykdantis išieškojimą, turi prioritetą laiko atžvilgiu prieš kreditorių, kurio reikalavimas nėra patvirtintas įsiteisėjusiu teismo sprendimu ir kuris turi tik teismo pritaikytą turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę. Be to, pastarojo reikalavimas įsiteisėjusiu teismo sprendimu galbūt ir nebus patvirtintas.

Atskirai pažymėtina, kad kyla neaiškumų ir tarp skirtingų antstolių kompetencijos, kai, pavyzdžiui, vienas antstolis vykdo teismo nutartį dėl turto arešto kaip laikinosios apsaugos priemonės ir areštuoja skolininko turtą, bet kitas antstolis vykdo išieškojimą iš to paties skolininko turto ir nori turtą realizuoti. Pagal bendrąją taisyklę antstolis gali turtą realizuoti, jeigu jis pats jį areštavo (Sprendimų vykdymo instrukcijos 24 punktas). Tačiau antstolis, ketinantis organizuoti skolininko areštuoto turto realizavimą, privalo patikrinti, ar šis turtas nėra areštuotas kitų antstolių (Sprendimų vykdymo instrukcijos 27 punktas). Tais atvejais, jeigu kiti antstoliai yra areštavę skolininko turtą, įstatymų leidėjas numatė tokias taisykles dėl antstolio teisės realizuoti skolininko

1069 Be to, aiškinant sistemiškai su Sprendimų vykdymo instrukcijos 29 punktu, antstolis negali nukreipti išieškojimą į minėtą turtą, jeigu turto areštas yra taikytas: 1) siekiant užtikrinti civilinį ieškinį pagal pirmesnės eilės kreditorių reikalavimus; ar 2) civilinį ieškinį, kuriuo siekiama užtikrinti nusikalstamu būdu užvaldyto turto išsaugojimą ir grąžinimą savininkui ar teisėtam valdytojui (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“, 2005 m. spalio 27 d., Nr. 1R-352, E-tar, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.64941CC184C3/rufKkgRWAV).

1070 Laužikas, Mikelėnas ir Nekrošius, *supra note,* 147: 537.

turtą: pirma, antstolis patvarkymu privalo pasiūlyti kitam antstoliui, vykdančiam pirmesnės reikalavimų patenkinimu eilės išieškojimą (CPK 754 straipsnis), organizuoti skolininko areštuoto turto realizavimą; antra, jeigu reikalavimų patenkinimo eilė yra ta pati, antstolis patvarkymu privalo pasiūlyti kitam antstoliui atlikti turto realizavimą tik tuo atveju, jeigu kitas antstolis anksčiau areštavo tą turtą (Sprendimų vykdymo instrukcijos 27 punktas). Taigi, antstolio pareiga pasiūlyti kitam antstoliui atlikti turto realizavimą galioja tik tada, jeigu bus nustatytas bent vienas teigiamas atsakymas į šį dviejų pakopų testą: 1) jeigu kiti antstoliai vykdo išieškojimą dėl pirmesnės reikalavimų patenkinimo eilės reikalavimo (CPK 754 straipsnis); arba 2) tuo atveju, jeigu reikalavimų patenkinimo eilė ta pati, kitas antstolis anksčiau areštavo turtą, t. y. taikomas principas „pirmas laike, pirmas teisėje". Antstoliai, gavę pasiūlymą organizuoti turto realizavimą, patvarkymu informuoja visus išieškojimą iš to paties skolininko vykdančius antstolius ir pasiūlo jiems prisijungti prie išieškojimo iš šio turto[1071]. Tačiau tuo atveju, kai kiti antstoliai vykdo išieškojimą dėl žemesnėje reikalavimų patenkinimo eilėje esančio reikalavimo arba jeigu kiti antstoliai areštavo turtą vėliau, tuomet antstolis turi teisę pats atlikti turto realizavimo veiksmus (Sprendimų vykdymo instrukcijos 24 punktas).

4.2.3. Asmeninio pobūdžio teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nevykdymo teisiniai padariniai

Paprastai teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių galima įvykdyti taikant valstybės prievartos mechanizmą. Bet kyla klausimas, ką daryti, jeigu tam tikros laikinosios apsaugos priemonės gali būti įvykdomos tik paties skolininko veiksmais. Teisės doktrinoje pažymima, kad asmeninio (nepiniginio) pobūdžio teismo sprendimo pagrindinis atskiriantis kriterijus yra teismo sprendimo vykdymo neatsiejamumas nuo (skolininko) asmens[1072]. Bet kyla klausimas, kaip valstybė gali efektyviai užtikrinti tokių laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą?

Analizuojant minėtą problematiką, visų pirma reikia atskirti vykdymo proceso ypatumus, atsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio priverstinis vykdymas yra vykdomas. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad vykdymo proceso vykdymas paprastai skirstomas į piniginio ir nepiniginio pobūdžio sprendimų vykdymą, tai taip pat nulemia kitą skirstymą, t. y. tiesioginį ir netiesioginį vykdymą, susijusį su priemonėmis, kuriomis galima priversti nepaklusnų skolininką įvykdyti įsipareigojimus[1073]. Lietuvos teisės doktrinoje taip pat pripažįstama, kad vykdymo procese egzistuoja piniginio ir

1071 Bet tuo atveju, jeigu nė vienas antstolis nepriima minėto patvarkymo, skolininko areštuoto turto realizavimą organizuoja pradinis antstolis, kuris informavo kitus antstolius ir pasiūlo kitiems antstoliams prisijungti prie išieškojimo iš skolininko areštuoto turto (Sprendimų vykdymo instrukcijos 27 punktas).

1072 Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis, „Asmeninio pobūdžio teismo sprendimo vykdymo priverstine tvarka problemos", *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 163.

1073 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 38.

nepiniginio pobūdžio vykdomieji dokumentai[1074]. Vykdymo procesą reglamentuojančios nuostatos įprastai skirtos piniginio pobūdžio sprendimams vykdyti[1075], o nepiniginio pobūdžio teismo sprendimų vykdymui taikomos tam tikros išimtys, numatytos LVII skyriuje (CPK 763 straipsnis). Kadangi teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdomos bendrąja tvarka, minėtas reglamentavimas išlieka aktualus.

CPK 145 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad už CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytų apribojimų pažeidimą kaltiems asmenims teismo nutartimi gali būti skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo dieną. Minėtos laikinosios apsaugos priemonės yra draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų (CPK 145 straipsnio 1 dalies 6 punktas), draudimas kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles (CPK 145 straipsnio 1 dalies 7 punktas); išimtiniais atvejais draudimas atsakovui išvykti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ir (arba) draudimas išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punktas) ir įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti (CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punktas). Minėtos laikinosios apsaugos priemonės yra asmeninio (nepiniginio) pobūdžio, jos susijusios su tam tikrų veiksmų atlikimu (ar susilaikymu nuo jų atlikimo) arba kitokiais veiksmais, būdingais asmeninio pobūdžio procesinių sprendimų vykdymui.

CPK 771 straipsnyje reglamentuojamas, be kita ko, sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, įvykdymas. Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad pagal įpareigojimų pobūdį priverstinai vykdytini teismo sprendimai gali būti tokie, kuriuos gali įvykdyti (atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus) tik pats skolininkas, arba gali būti įvykdomi ir kitų asmenų. Priklausomai nuo to, skiriasi ir antstolio bei kitų vykdymo procese dalyvaujančių asmenų veiksmai bei neįvykdymo padariniai. Pagal CPK 771 straipsnio 1–4 dalis skolininkui nevykdant teismo sprendimo gera valia vienas iš būdų pasiekti, kad teismo sprendimas būtų kuo greičiau ir visiškai įvykdytas, yra leisti jį įvykdyti išieškotojui skolininko lėšomis. Toks vykdymas galimas tik tokiais atvejais, kai vykdytina prievolė nėra asmeninio pobūdžio. Jeigu teismas įpareigoja skolininką atlikti ar nutraukti tokius veiksmus, kuriuos gali atlikti ar nutraukti išimtinai tik pats skolininkas arba, juos atliekant kitiems asmenims, iš esmės keistųsi įvykdymo kokybė, taikoma CPK 771 straipsnio 5 dalies norma[1076]. Pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį, jeigu per teismo nustatytą terminą neįvykdytas sprendimas, įpareigojęs skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tiktai pats skolininkas, antstolis surašo aktą, kurį perduoda antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismui, ir šis klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje. Teismas, nustatęs, kad skolininkas sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdė, gali jam skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą.

1074 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6: 334.

1075 *Ibid.*

1076 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/742242.

Minėti išaiškinimai aktualūs ir vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, nes šios nutartys vykdomos sprendimams vykdyti nustatyta tvarka (CPK 152 straipsnio 6 dalis).

Gana ilgą laiką kasacinio teismo praktika dėl CPK 145 straipsnio 9 dalies ir CPK 771 straipsnio taikymo vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių buvo nevienoda. Vienais atvejais kasacinio teismo bylose pripažįstama, kad suinteresuotas asmuo turi teisę kreiptis į teismą dėl baudos skyrimo pažeidėjui CPK 145 straipsnio 9 dalies tvarka, todėl nebūtina, kad antstolis surašytų procesinio sprendimo nevykdymo aktą (CPK 771 straipsnis 1 dalis), kurio pagrindu būtų galima konstatuoti laikinosios apsaugos priemonės pažeidimo faktą ir taikyti atsakomybę dėl laikinosios apsaugos priemonės pažeidimo[1077]. Tokios pat praktikos laikytasi ir kiek naujesnėse kasacinio teismo bylose[1078]. Ši teismų praktika orientuota į tai, kad teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas reglamentuojamas specialių teisės normų (CPK 145 straipsnio 9 dalis), todėl netikslinga taikyti CPK 771 straipsnyje įtvirtinto mechanizmo. Tačiau kitose LAT bylose buvo formuojama kitokia praktika. Pavyzdžiui, vienoje byloje pažymėta, kad „kai išieškotojas pateikia antstoliui vykdyti vykdomąjį dokumentą dėl įpareigojimo skolininkui atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tiktai pats skolininkas, antstolis privalo nustatyti, ar įpareigojimo skolininkas nėra įvykdęs gera valia, ir tik tuo atveju, jei skolininkas nepateikia antstoliui įpareigojimo įvykdymą patvirtinančių įrodymų, antstoliui kyla pareiga imtis veiksmų, nustatytų CPK 771 straipsnyje[1079]“. Be to, nevykdant teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių (priešingai nei nevykdant teismo sprendimo dėl ginčo esmės), teismas nenustato termino, per kurį tokia nutartis turi būti įvykdyta[1080]. Taigi, kasacinis teismas pripažino, kad antstolis turi priimti patvarkymą, kuriuo įpareigoja skolininką įvykdyti teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, o jei nutartis įvykdyta, pateikti aktualius įrodymus. Jei skolininkas jų nepateiks, antstolis atlieka procesinius veiksmus, nustatytus CPK 771 straipsnyje, – surašo Sprendimo neįvykdymo aktą ir jį perduoda vietos apylinkės teismui. Teismo posėdyje teismas nustato, ar skolininkas tikrai neįvykdė sprendimo, ir tik konstatavęs, kad sprendimas neįvykdytas, teismas gali skirti skolininkui baudą (CPK 771 straipsnio 5 dalis)[1081]. Taigi, šis mechanizmas yra visiškai kitoks, nei numatytas CPK 145 straipsnio 9 dalyje, nes antstolis turi

---

1077 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 13 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-57/2009“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/98146.

1078 Pavyzdžiui, LAT yra pažymėjęs, kad bauda pagal CPK 771 straipsnio 5 dalį skiriama už įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo užbaigtas bylos ginčas, nevykdymą, o ne už pažeidimus, padarytus nevykdant antstolio nurodymų iki teismo sprendimo vykdymo proceso, pavyzdžiui, dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1431660).

1079 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-415/2015“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/955261.

1080 *Ibid.*

1081 *Ibid.*

konstatuoti, kad teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nėra vykdoma gera valia (priimant patvarkymą ir reikalalaujant, kad skolininkas pateiktų įrodymus), o tik po šio etapo kreipiamasi į teismą.

LAT išplėstinė kolegija, atsižvelgdama į nevienodą teismų praktiką, 2017 m. suvienodino teismų praktiką keliais aspektais. Prieš aptariant konkrečius išaiškinimus, manytina, kad svarbu tai, jog LAT atsižvelgė į skirtumus tarp teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių ir teismo procesinių sprendimų, kuriais ginčas nagrinėjamas iš esmės, be kita ko, nurodydamas, kad „teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo yra tarpinis procesinis dokumentas, ja neišsprendžiamas ginčas iš esmės, laikinosios apsaugos priemonės galioja tam tikrą apibrėžtą laiką <...> [ir] nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių turi būti vykdomos skubiai[1082]“. LAT išplėstinė kolegija pateikė tokius išaiškinimus: pirma, remiantis principu *lex specialis derogat legi generali,* pirmenybė suteikiama CPK 145 straipsnio 9 dalyje įtvirtintam pagrindui, o ne CPK 771 straipsnio 5 daliai[1083]. Antra, CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu yra išieškoma į valstybės biudžetą, o ne išieškotojo naudai[1084]. Trečia, LAT pažymėjo, kad antstolis, priverstinai vykdantis teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių (kai tik pats skolininkas gali ją įvykdyti), dėl baudos skyrimo turi kreiptis ne į savo kontoros buveinės vietos apylinkės teismą (CPK 771 straipsnio 5 dalis), bet į laikinąsias apsaugos priemones pritaikiusį teismą[1085]. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tiek pats ieškovas, tiek antstolis gali kreiptis į teismą CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu[1086]. Analizuojant minėtus išaiškinimus, nekyla didelių abejonių dėl to, kad CPK 145 straipsnio 9 dalis yra specialioji teisės norma CPK 771 straipsnio atžvilgiu; taip pat sutiktina su tuo, kad CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu reikia kreiptis į teismą, kuris nagrinėja ginčą iš esmės. Visgi abejonių kelia tai, kad bauda CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu turi būti mokama valstybės, o ne išieškotojo naudai, todėl šis klausimas analizuotinas detaliau.

Baudos už teismo sprendimo nevykdymą (pranc. *astreinte*) užuomazgos kildinamos iš XIII amžiaus Prancūzijos[1087]. Prancūziškąjį *astreinte* modelį perėmė ir kai kurios kitos valstybės, pavyzdžiui, Beneliukso valstybės, Alžyras, Argentina, Urugvajus ir kt.[1088]. Beneliukso valstybės vertos būti paminėtos atskirai, nes šios valstybės 1972 m. pasirašė konvenciją dėl vienodos baudų taikymo teisės[1089] ir taip suvienodino teisę šiais klausimais. Tai, be abejonės, yra svarbus vykdymo proceso suderinimo žingsnis

---

1082 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1534611.

1083 *Ibid.*, 43 punktas.

1084 *Ibid.*, 44 punktas.

1085 *Ibid.*, 45 punktas.

1086 *Ibid.*, 46 punktas.

1087 Laher ir Pérez Ragone, *supra note,* 146: para. 68.

1088 *Ibid.,* para. 71, 73.

1089 „1972 m. birželio 16 d. Beniliukso konvencija dėl vieningos teisės, reglamentuojančios periodinę baudą (*astreinte*), Benelux, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.benelux.int/files/7913/9230/2839/19731126_DWANGSOM_FR.pdf/

tarptautinės privatinės teisės kontekste, parodantis, kad vykdymo proceso klausimai taip pat gali būti suderinti tarp skirtingų valstybių.

Teisės doktrinoje išskiriamos dvejopo pobūdžio baudų už teismo sprendimo nevykdymą modeliai, kurie egzistuoja valstybėse. Pirma, laikino (tarpinio) pobūdžio baudos (angl. *provisional astreinte*); ir antra, galutinio pobūdžio baudos (angl. *definitive astreinte*)[1090]. Skirtumas tarp jų yra toks, kad laikino pobūdžio baudos veikia taip, jog teismas, pritaikęs baudą už teismo sprendimo nevykdymą, nenustato konkretaus baudos dydžio arba turi teisę jį pakeisti iki baudos išieškojimo momento. Galutinė bauda yra tokia, kai teismas, ją nustatydamas, jau nustato ir konkrečią sumą, kuri turi būti išieškoma ir kuri nėra keičiama[1091]. Kiekviena valstybė turi savitą baudų dėl teismo sprendimų nevykdymo modelį. Pavyzdžiui, Italija turi kitokį *astreinte* modelį nei Prancūzija, nes Italijos teisėje įtvirtintas *astreinte* yra galutinis (angl. *definitive*)[1092]. LAT, remdamasis Prancūzijos teisiniu reglamentavimu, išaiškino, kad CPK 273 straipsnio 3 dalyje ir CPK 771 straipsnio 6 ir 7 dalyse įtvirtintas laikinasis *astreinte* modelis[1093].

Užsienio teisės doktrinoje nurodoma, kad *astreinte* yra laikoma „privačia bauda“ ir ją sudaro du aspektai: 1) baudinis pobūdis; 2) privatus pobūdis[1094]. Baudinis pobūdis egzistuoja todėl, kad baudos tikslas yra nubausti skolininką už teismo sprendimo nevykdymą, o ne atlyginti kreditoriui atsiradusią žalą[1095]. Pažymėtina, kad ir privalomosios teisinės galios neturinčiuose teisės aktuose akcentuojamas baudinis pobūdis. Europos Tarybos 2015 m. gruodžio 11 d. rekomendacijoje pažymima, kad nacionaliniuose teisės aktuose gali būti numatytos atitinkamos baudos, skirtos vykdymo procedūrų metu skolininkų elgesiui sustabdyti ir jiems nubausti (angl. *punish*), nes tai gali būti kvalifikuojama kaip „neteisėtas trukdymas“ (angl. *wrongful obstruction*)[1096]. Autoriaus nuomone, baudinis pobūdis yra svarbus, nes tokios procesinės sankcijos skirtos skolininkams nubausti ir atgrasyti nuo neteisėto atsisakymo vykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą. Be to, tai dera su civilinio proceso teisės, turinčios viešosios teisės apraiškų, prigimtimi.

1090 Kennett, *supra note,* 145: 292.

1091 Laher ir Pérez Ragone, *supra note,* 146: para. 70. Taip pat žr. Generalinio advokato Szpunar nuomonę *Bohez* byloje, kur jis atkreipia dėmesius į skirtumus tarp laikino ir galutinio pobūdžio baudų skyrimo („Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato Szpunar 2015 m. balandžio 16 d. išvada byloje Nr. C-4/14“, para. 42, 43, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62014CC0004).

1092 Laher ir Pérez Ragone, *op. cit.,* para. 73.

1093 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-943/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2428076.

1094 Laher ir Pérez Ragone, *supra note,* 146: para. 69. Lietuvos teisės doktrinoje taip pat pabrėžiama, kad tai yra „privati bauda“ (Aurimas Brazdeikis, Virgilijus Valančius, „Kitoks požiūris į nuostolius dėl piktnaudžiavimo civiliniu procesu“, *Jurisprudencija* 18, Nr. 4 (2011): 1467–1484.

1095 Laher ir Pérez Ragone, *op. cit.,* para. 69.

1096 Europos Komisija teisingumo sistemų veiksmingumui (CEPEJ), *The Good Practice Guide on Enforcement of Judicial Decisions*, 2015, 54 punktas, žiūrėta 2026 m. rugpjūčio 26 d.,https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf.

Privatus pobūdis reiškia tai, kad bauda turėtų būti mokama kreditoriui (nepaisant to, kad egzistuoja nuomonių, kad visgi bauda turėtų būti mokama valstybei)[1097]. Visgi pastaruoju metu kyla neaiškumų dėl to, ar baudos Lietuvoje turi būti mokamos kreditoriui, ar valstybei. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad, pavyzdžiui, Slovėnijoje įdiegiant *astreinte* institutą buvo aiškiai nustatyti skirtumai tarp įprastų baudų (angl. *fines*) ir baudų dėl teismo sprendimo nevykdymo (pranc. *astreinte*), numatant, kad baudos mokamos valstybei, o *astreinte* – išieškotojui[1098]. Visgi Lietuvoje tokio aiškaus atskyrimo nėra, todėl atsakymus į šiuos klausimus pateikia tik teismų praktika ir teisės doktrina. LAT praktikoje privatus pobūdis išreiškiamas per „kompensavimo funkciją", t. y. nurodoma, kad tokia bauda „skiriama išieškotojo naudai kaip satisfakcija dėl laiku neįvykdytos prievolės[1099]". Pažymėtina, kad Lietuvos jurisdikcijoje bendra *astreinte* norma įtvirtinta CPK 771 straipsnio 6 dalyje, kurioje tiesiogiai numatyta, kad bauda skiriama išieškotojo naudai, bet panašūs baudos mokėjimo atvejai įtvirtinti ir kitose normose (CPK 273 straipsnio 3 dalis, 145 straipsnio 9 dalis). Lietuvos teisės doktrinoje nurodoma, kad nors šiuo metu CPK 273 straipsnio 3 dalyje nurodytu pagrindu paskirta bauda mokama valstybės naudai, nes įprastai baudos mokamos į valstybės biudžetą, bet pateikiamas siūlymas baudą mokėti išieškotojo naudai[1100]. Kita vertus, nurodoma, kad, kalbant apie laikinąsias apsaugos priemones, tokia bauda neatlieka kompensacinės funkcijos, nes mokama į valstybės biudžetą (CPK 145 straipsnio 9 dalis)[1101]. Visgi, autoriaus nuomone, analizuojant *astreinte* institutą sistemiškai, būtų tikslinga aiškinti CPK 145 straipsnio 9 dalį taip, kad bauda skiriama kreditoriaus naudai. Tokią poziciją autorius grindžia keliais argumentais.

Pirma, autoriaus nuomone, tikslinga atskirti baudas, taikomas už civilinio proceso pažeidimus (pavyzdžiui, CPK 51 straipsnio 6 dalis, CPK 121 straipsnis, CPK 126 straipsnis, CPK 131 straipsnis ir kt.) nuo baudų, skirtų paskatinti skolininką įvykdyti teismo sprendimą (CPK 145 straipsnio 9 dalis, CPK 273 straipsnio 3 dalis, CPK 771 straipsnio 6 dalis). Manytina, kad baudos dėl teismo procesinių sprendimų nevykdymo turi būti mokamos kreditoriaus naudai, nes tai atitinka *astreinte* paskirtį. Tačiau kitos baudos už civilinio proceso pažeidimus mokamos į valstybės biudžetą. Antra, minėta, kad laikinosios apsaugos priemonės ne tik būna procesinio pobūdžio, bet ir gali paveikti ginčo šalių ar kitų asmenų materialines teises ir pareigas[1102]. Todėl doktrinoje pareikšta pozicija, kad CPK 145 straipsnio 9 dalimi neginamos tos teisinės vertybės (materialinis interesas), kurios ginamos vykdymo procese[1103], vertintina kritiškai.

1097 Laher ir Pérez Ragone, *supra note,* 146: para. 69.

1098 Galič, *supra note,* 142: 28.

1099 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016", Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1198513.

1100 Jokubauskas ir Višinskis, *supra note,* 1072: 169.

1101 *Ibid.,* 177.

1102 Detaliau žr. 2.1 disertacijos dalį, kurioje analizuojama, kada laikinosios apsaugos priemonės paveikia asmenų materialines teises ir pareigas.

1103 Jokubauskas ir Višinskis, *op. cit.,* 180.

Autoriaus vertinimu, teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurias gali įvykdyti tik skolininkas, pavyzdžiui, atlikti tam tikrus veiksmus, o skolininkui tokių veiksmų neatlikus, gali būti realiai pažeidžiamas ieškovo materialinis interesas (pavyzdžiui, bylos nagrinėjimo metu nepašalinus vaizdo įrašo, galinčio pažeisti ieškovo garbę ir orumą). Trečia, teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymas turi lygiai tokius pačius nepagarbos teismui elementus, kaip ir teismo sprendimo dėl ginčo esmės nevykdymas. Taigi, jeigu reimiantis CPK 771 straipsnio 6 dalimi skiriama bauda turi privatų (kompensacinį) elementą, yra pagrindas kalbėti apie remiantis CPK 145 straipsnio 9 dalimi skirtos baudos privatų (kompensacinį) elementą. Priešingas aiškinimas prieštarautų *astreinte* privačiam pobūdžiui ir tokio pobūdžio bauda atliktų tik baudinę funkciją, visiškai ignoruojant kreditoriaus, irgi suinteresuoto laikinųjų apsaugos priemonių faktiniu įvykdymu, privatų interesą. Ketvirta, gali būti keliamas klausimas, kaip turėtų būti vertinama situacija, jeigu bauda remiantis CPK 145 straipsnio 9 dalimi mokama ieškovo naudai ir teismas ieškovo ieškinį atmeta. Autoriaus nuomone, atsakovas (skolininkas vykdymo procese), įsiteisėjus minėtam sprendimui dėl ieškinio atmetimo, turėtų teisę baudas išieškoti pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį, nes šios baudos yra atsakovo nuostoliai dėl nepagrįstai taikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Taigi, tikslinga remiantis CPK 145 straipsnio 9 dalimi pritaikytą baudą skirti išieškotojo, o ne valstybės naudai, nes toks požiūris sistemiškai atitinka *astreinte* institutą CPK normose.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad bauda CPK 145 straipsnio 9 dalyje gali būti taikoma ne tik už teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kurias gali įvykdyti tik skolininkas, nevykdymą, bet ir dėl kitų aplinkybių. Vertinant lingvistiškai suprantama, kad ji taikoma „kaltiems asmenims už 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytų apribojimų pažeidimą". Taigi, nevartojama sąvoka „atsakovas", o tai reiškia, kad tokios pat sankcijos gali būti taikomos ir trečiajam asmeniui ar net nedalyvaujančiam byloje asmeniui. Taigi, *astreinte* funkciją bauda atitiks tik tada, kai ji bus taikoma asmeniui, trukdančiam įvykdyti (realizuoti) teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

LAT taip pat pažymėjo, kad teismų praktika dėl baudos už laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymą skyrimo momento yra nevienoda. Vienais atvejais bauda skaičiuotina nuo kitos dienos, einančios po sprendimų neįvykdymo akto surašymo[1104], kitais atvejais – nuo teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonės pritaikymo įteikimo dienos[1105], o dar kitais atvejais – nuo patvarkymo dėl teismo sprendimo vykdymo ir sprendimų neįvykdymo akto surašymo dienos[1106]. LAT išplėstinė kolegija, siekdama suvienodinti praktiką, atsižvelgė į tai, kad teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių turi būti vykdoma iš karto po to, kai asmuo, kuriam nustatytos šios priemonės, išaiškino, kad „asmeniui, kuriam teismo nutartimi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nustatytas įpareigojimas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos

1104 „LAT 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-415/2015", *supra note,* 1079.

1105 „LAT 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016", *supra note,* 1099: 28 punktas.

1106 „LAT 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017", *supra note,* 1078: 32 punktas.

gali atlikti arba nutraukti tiktai tas asmuo, bauda už šios nutarties nevykdymą skaičiuojama nuo sužinojimo apie pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones momento, kuris kiekvienu atveju nustatytinas teismui ištyrus konkrečios bylos faktines aplinkybes[1107]“. Toks aiškinimas yra pagrįstas, nes, pavyzdžiui, teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo (CPK 148 straipsnis) ar panaikinimo (CPK 149 straipsnis) nėra skubiai vykdytinos, todėl, jeigu tokias nutartis galės faktiškai įvykdyti tik skolininkas, jų vykdymo pradžios terminas skirsis nuo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo termino (CPK 152 straipsnio 2 dalis).

Sprendžiant dėl baudos, skirtinos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį, dydžio nustatymo kriterijų, svarbu tai, kad bauda turėtų skatinti teismo nutarties dėl laikinosios apsaugos priemonės vykdymą (būtų efektyvi ir atgrasanti nuo laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymo), tačiau tai svarstytina atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes[1108]. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad „sankcijų skyrimas už teismo nutarties nevykdymą taip pat kelia klausimą, ar Konvencijos 6 straipsnis taikomas tokioms procedūroms. Nors veiksmai, kuriuos atsakovas privalo atlikti arba nuo kurių privalo susilaikyti, buvo nustatyti procedūros pradžioje, klausimas, ar atsakovas iš tikrųjų nevykdė nutarties, nebuvo nagrinėjamas[1109]“. Taigi, kilus ginčui dėl baudos dydžio, faktiškai kyla ginčas dėl naujos civilinės teisės ir pareigos, kuris nebuvo spręstas teisminiame procese, todėl tokiu atveju tampa aktualūs Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai.

Apibendrinant konstatuotina, kad tais atvejais, kai byloje pritaikytos asmeninio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, kurios gali būti įvykdytos tik skolininko valia (tik skolininkas gali atlikti veiksmus arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų), gali atsirasti priverstinio vykdymo problemų. Tokiu atveju vienintelis reikšmingas būdas paskatinti skolininką įvykdyti teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra taikyti baudą už tokios nutarties nevykdymą (CPK 145 straipsnio 9 dalis). Manytina, kad tokios baudos turėtų būti mokamos kreditoriaus naudai, o ne į valstybės biudžetą, nes šis institutas iš esmės analogiškas CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtintam *astreinte* institutui, kurio paskirtis yra paskatinti įvykdyti teismo sprendimą. Tiek CPK 771 straipsnio 6 dalyje, tiek CPK 145 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos baudos negali būti sulyginamos su kituose CPK straipsniuose įtvirtintomis baudomis, kurių paskirtis – nubausti už proceso pažeidimus.

4.3. Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijų taikymas vykdant nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių

Pripažįstama, kad tiek teismas, tiek antstolis turi užtikrinti reikiamą pusiausvyrą vykdant nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Antai 2009 m. gruodžio

---

1107 „LAT 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017“, *supra note,* 1082: 57 punktas.

1108 *Ibid.*, 63 punktas.

1109 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 76.

17 d. Europos Komisijos dėl veiksmingo teisingumo (angl. *European Commission on the Efficiency of Justice*) rekomendacijos 7 punkte nurodoma, kad „vykdant sprendimus turėtų būti siekiama pusiausvyros tarp ieškovo poreikių ir atsakovo teisių[1110]“. Bet kyla įvairių klausimų, susijusių su tuo, kaip konkrečiai tai įgyvendinama. Pirma, kyla klausimas, ar teismas privalo užtikrinti Konvencijos 6 straipsnio reikalavimus vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių? Antra, ar svarbu įvertinti teismo ir antstolio vaidmenį užtikrinant išieškotojo ir skolininko teisėtų interesų pusiausvyrą?

Pirmiausia būtina aptarti, ar teismo procesinių sprendimų vykdymui galioja Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos. Europos Tarybos nuomonės Nr. 13 (2010) dėl teisėjų vaidmens vykdant teismų sprendimus 8 punkte pripažįstama, kad „vykdymo proceso metu privalo būti laikomasi pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių reikalavimų (Konvencijos 3, 5, 6, 8, 10, 11 straipsniai, duomenų apsauga ir t. t.)[1111]“. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama, kad teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir iš jos kylančios garantijos „tęsiasi iki pat visiško teismo sprendimo įvykdymo“[1112]. Vykdymo procesas yra sudedamoji teisės į teisingą (sąžiningą, tinkamą) teismo procesą dalis[1113]. Taigi, iš pirmo žvilgsnio įvertinus negriežtosios teisės šaltinius ir teisės doktriną, atrodytų, kad lygiai tokie patys teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai būdingi vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių kaip ir teismo procese, kai sprendžiama dėl jų taikymo.

Visgi minėta problematika yra keblesnė, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Užsienio teisės doktrinos atstovai pabrėžia, kad Konvencijos 6 straipsnio taikymas vykdymo procesui yra daug sudėtingesnis, nei, pavyzdžiui, Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio taikymas vykdymo procesui[1114]. Kai kurių valstybių nacionaliniai teismai ypač nenuosekliai sprendžia šiuos klausimus, pavyzdžiui, Austrijos Aukščiausiasis Teismas 1998 m. lapkričio 25 d. sprendime nurodė, kad Konvencijos 6 straipsnis netaikomas vykdymo procedūroms[1115], nors prieš kelerius metus tas pats teismas buvo nurodęs, kad vykdymo procesams „visada taikė Konvencijos 6 straipsnį[1116]“. Taigi, šie klausimai nėra taip paprastai išsprendžiami.

1110 Europos Komisija teisingumo sistemų veiksmingumui (CEPEJ), *2009 m. gruodžio 17 d. Europos Komisijos teisingumo sistemų veiksmingumui rekomendacija dėl veiksmingo esamos Europos Tarybos rekomendacijos dėl vykdymo užtikrinimo įgyvendinimo tobulinimo*, CEPEJ(2009)11rev2, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://rm.coe.int/16807473cd.

1111 Konsultacinė Europos teisėjų taryba (CCJE), „Nuomonė Nr. 13 (2010) dėl teisėjų vaidmens vykdant teismų sprendimus“, žiūrėta 2026 m. birželio 23 d., https://rm.coe.int/16807481c1.

1112 Žemkauskas, Kirkutis ir Višinskis, *supra note,* 147: 512.

1113 Stauskienė, *supra note,* 147: 68.

1114 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 63.

1115 „Austrijos AukščiausiojoTeismo 1998 m. lapkričio 25 d. sprendimas, bylos Nr. 3Ob243/98a“, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19981125_OGH0002_0030OB00243_98A0000_000&Suchworte=RS0001590.

1116 „Austrijos Aukščiausiojo Teismo 1995 m. balandžio 26 d. sprendimas, bylos Nr. 3Ob42/95“, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://rdb.manz.at/document/ris.just.JJT_19950426_OGH0002_0030OB00042_9500000_000.

Žvelgiant iš praktinės pusės, Konvencijos 6 straipsnio taikymas visa apimtimi vykdymo procesui reikštų sudėtingus padarinius skirtingų valstybių vykdymo procesui. Visiško Konvencijos 6 straipsnio taikymas vykdymo procesui reikštų ne tik tai, kad vykdymo procesas turi vykti operatyviai (dėl per ilgo vykdymo proceso galima pažeisti Konvencijos 6 straipsnį[1117]) ir jame turėtų būti užtikrinamas bendras sąžiningo (angl. *fairness*) teismo procesas, bet ir išplėstų visas kitas Konvencijos 6 straipsnio garantijas vykdymo procesui, pavyzdžiui, viešo teismo posėdžio ir viešo sprendimo paskelbimo reikalavimus[1118]. Tai sukeltų nemažų sunkumų daugeliui kontinentinės teisės procedūrų sistemų, nes, pavyzdžiui, kai kuriose šalyse bent jau tam tikros vykdymo priemonės, ypač turto areštas (angl. *seizure*), gali būti taikomos be išankstinio teismo leidimo, o valstybėse, kur toks leidimas būtinas, turto areštas gali būti taikomas *ex parte* (nedalyvaujant atsakovui). Be to, daugelyje valstybių sprendimas dėl tokių priemonių taikymo vyksta išimtinai rašytinio proceso tvarka[1119]. Konvencijos 6 straipsnio taikymas vykdymo procesui visa apimtimi taip pat kelia problemų dėl šalių lygybės (lygiateisiškumo) principo įgyvendinimo ir, be kita ko, apima šalių teisę pasisakyti dėl įvairių klausimų su galimybe paveikti priimamus sprendimus, o daugelyje Europos valstybių prašymai pradėti vykdymo procedūras yra nagrinėjami *ex parte*[1120].

Vien lingvistiškai žvelgiant į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, matyti, kad vartojamas terminas „teismo procesas", todėl sąsajų su vykdymo procesu negalima įžvelgti. Tačiau EŽTT praktikoje išaiškinta, kad Konvencijos 6 straipsnio taikymui būtina nustatyti tam tikras sąlygas[1121]. Pirma, įprastai Konvencijos 6 straipsnis taikomas tik sprendimams dėl civilinių teisių ir pareigų, t. y. materialinių teisių ir pareigų, o ne sprendimams dėl grynai procedūrinių klausimų[1122]. Antra, kadangi Konvencijos 6 straipsnio tekste vartojamas žodis „ginčas" (angl. *contestation*), darytina išvada, kad 6 straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei sprendžiamas ginčas dėl teisės ar pareigos. Teisės doktrinoje įvardijama ir trečioji sąlyga, t. y. Konvencijos 6 straipsnis gali būti taikomas tik galutiniams procesiniams sprendimams, o ne laikiniesiems (preliminariems)

1117 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*", pareiškimo Nr. 59498/00, para. 37, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60449.

1118 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 63.

1119 *Ibid.*

1120 *Ibid.*

1121 A. Pérez Ragone ir G. Kodek nurodo ir trečiąją salygą, t. y. taikomas tik galutiniams procesiniams sprendimams, o ne laikiniesiems (preliminariems) sprendimams (angl. *applies to final determinations as opposed to preliminary decisions*) (Ragone ir Kodek, *op. cit.*, para. 70). Bet autorius šiai nuomonei nepritaria, nes *Micallef* byloje EŽTT suformavo praktiką, kada galima taikyti Konvencijos 6 straipsnį laikinųjų apsaugos priemonių institutui („EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*", *supra note,* 15: para. 80-86).

1122 Detaliau žr. šios disertacijos 2 dalį, dėl Konvencijos 6 straipsnio taikymo procedūriniams klausimams, pavyzdžiui, laikinųjų apsaugos priemonių taikymui.

sprendimams[1123], bet EŽTT byloje *Micallef prieš Maltą* yra išaiškinęs, kad Konvencijos 6 straipsnis gali būti taikomas ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimams[1124]. Taip pat ir kiti autoriai pritaria, kad Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai gali būti taikomi laikinųjų apsaugos priemonių institutui[1125]. Todėl daugiausia dėmesio turi būti skiriama dviem pirmosioms sąlygoms.

Kalbant apie pirmąją sąlygą, t. y. civilinių teisių pobūdį, pažymėtina, kad, norint taikyti Konvencijos 6 straipsnį, būtina pripažinti, kad sprendžiama būtent dėl *civilinių* teisių ir pareigų[1126]. Pavyzdžiui, EŽTT praktikoje pripažinta, kad asmens teisė į nuosprendžio vykdymą nėra civilinio pobūdžio teisė[1127]. Keltinas klausimas, ar vykdant teismo sprendimą, priimtą civilinėje byloje, atsakymas būtų kitoks? Ši problema, be kita ko, susijusi ir su tuo, ar vykdymo procesas yra civilinio proceso tąsa, ar tai yra atskira teisės šaka[1128]. Užsienio teisės doktrinoje vieni autoriai priskiria vykdymo procesą viešajai teisei[1129], o kiti – privatinei teisei[1130]. Autorius pritaria pozicijai, kad vykdymo procesas yra civilinio proceso tąsa (stadija)[1131], todėl teismo sprendimo dėl civilinėje byloje taikomų laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas patenka į civilinių teisių ir pareigų apimtį.

Daug diskusijų kyla ir dėl antrosios sąlygos, t. y. ar vykdymo procese sprendžiamas ginčas (angl. *contestation*). EŽTT byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją* nurodė, kad žodis „ginčas“ neturėtų būti aiškinamas pernelyg techniškai, jam turėtų būti suteiktas ne formalusis, o turiningasis vertinimas (angl. *substantive rather than a formal meaning*)[1132]. Be to, turi būti įrodyta, kad ginčas susijęs su civilinėmis materialinėmis teisėmis ir pareigomis, o silpnas ryšys ar tolesni padariniai nėra pakankami[1133]. Dar 1997 m. EŽTT skundų priimtinumo Komisija byloje *Krone prieš Austriją*

1123 Á. Pérez Ragone ir G. Kodek nuomone, tai, kad skolininkas gali teikti atskirąjį skundą, ar pateikti ieškinį dėl vykdymo procedūrų, nereiškia, kad sprendžiami kažkokie galutiniai klausimai (Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 70, 71).

1124 „EŽTT sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*“, *supra note,* 15, para. 80-86.

1125 Štarienė, *supra note,* 56: 85, 86.

1126 Detaliau apie civilines teises ir pareigas žr. disertacijos 2.2.1 skyrių.

1127 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. gegužės 13 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Montcornet De Caumont prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 59290/00. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-44221.

1128 Ši problematika, be kita ko, nagrinėta Lietuvos teisės doktrinoje, todėl šioje vietoje detaliau neanalizuojama (pvz., Žolynas, *supra note,* 147).

1129 Pabrėžiant, kad vykdymą atliekantys asmenys turi teisių ir įgaliojimų, kurių neturi įprasti asmenys, t. y. šiame procese atliekama viešoji funkcija (Kennett, *Civil Enforcement ..., supra note,* 53: 88).

1130 Mads Andenas, „National paradigms of civil enforcement: mutual recognition or harmonization in Europe?“ iš Mads Andenas, Burkhard Hess ir Paul Oberhammer, *Enforcement Agency Practice in Europe*, London: British Institute of International and Comparative Law, 2005, 2.

1131 Tokios pozicijos laikomasi ir Lietuvos teisės doktrinoje (Stauskienė, *supra note,* 147; Jokubauskas ir kt., *supra note,* 6.

1132 „EŽTT sprendimas byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*“, *supra note,* 16: para. 45.

1133 *Ibid.,* para. 46, 47.

pripažino, kad pagal bendrąją taisyklę vykdymo procedūros po civilinio teismo sprendimo nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nes jos pačios nesprendžia ginčo dėl civilinių teisių, bet remiasi išankstiniu nepriklausomo teismo šių teisių nustatymu[1134]. Šiuo atžvilgiu taip pat matyti sąsajos su teisingumo vykdymu, t. y. ne antstoliai, o tik teismai vykdo teisingumą (Konstitucijos 109 straipsnis). D. Raižys nurodo, kad teisingumo vykdymas yra išskirtinė teismų funkcija, kurios negali vykdyti kitos valstybės valdžios (ar institucijos)[1135]. E. Stauskienė pažymi, kad vykdymo veiksmai nelaikomi teisingumo vykdymu, nes vykdymo procese „nesiaiškinami ginčijami materialiniai teisiniai santykiai, netiriami su tuo susiję įrodymai, nesprendžiama apie materialinę teisę"[1136]. Taigi, sutiktina su tuo, kad vykdymo procesas ne visada yra susijęs su „ginču" dėl civilinės subjektinės teisės išsprendimo. Kita vertus, EŽTT skundų priimtinumo Komisija byloje *Krone prieš Austriją* taip pat pripažino ir tam tikras išimtis, pavyzdžiui, kad vykdymo procedūra gali būti susijusi su ginču dėl civilinės teisės ir pareigos nustatymo, tarkime, turto padalijimo procedūroje[1137]. Taigi, nors Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis paprastai netaikoma vykdymo procese, bet tokio požiūrio negalima suabsoliutinti ir kiekvienu konkrečiu atveju būtina įvertinti konkrečią situaciją. Autoriaus manymu, būtų galima išskirti ir kitus atvejus, kai vykdymo procesui taikomos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies garantijos.

Pirma, EŽTT byloje *Hornsby prieš Graikiją* taikė greito bylos išnagrinėjimo reikalavimą vykdymo procesui, t. y. Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta teisė į teismą būtų iliuzinė, jeigu valstybės vidaus teisinė sistema leistų galutiniam privalomam teismo sprendimui likti neįgyvendintam vienos šalies nenaudai[1138]. Priešingas aiškinimas galėtų sukurti situacijas, nesuderinamas su teisinės valstybės principu, kurį susitariančiosios valstybės įsipareigojo gerbti ratifikuodamos Konvenciją[1139]. Taigi, vykdymo procedūros laikomos teisminės procedūros dalimi, siekiant užtikrinti pagrįstos procedūros trukmės reikalavimą. Á. Pérez Ragone ir G. Kodek nuomone, EŽTT nusprendė išaiškinti, kad vykdymo procedūros yra neatskiriama teismo proceso dalis, nes „ši frazė yra naudinga pateisinant pagrįstos procedūros trukmės reikalavimą vykdymo procedūroms[1140]". Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių taikymui taip pat aktualus minėtas išaiškinimas, kad tokios teismo nutartys privalo būti įvykdytos.

Antra, tam tikri valstybių nacionalinių sistemų ypatumai gali nulemti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymą vykdymo procese. Šiuo aspektu galima pateikti kelis pavyzdžius, susijusius su EŽTT praktika. Pirmasis pavyzdys, kai civilinės teisės ir pareigos gali būti nulemtos ne teisminiame procese, o vykdymo procese, yra Portugalijos

---

1134 „EŽTT priimtinumo Komisijos sprendimas *Krone prieš Austriją*", *supra note,* 18.

1135 Raižys, *supra note,* 89: 94, 95.

1136 Stauskienė, *supra note,* 147: 71.

1137 „EŽTT priimtinumo Komisijos sprendimas *Krone prieš Austriją*", *op. cit.,* 18.

1138 „EŽTT sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*", *supra note, 5.*

1139 „EŽTT sprendimas byloje *Ryabykh prieš Rusiją", supra note,* 511: para. 55.

1140 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 72.

jurisdikcija. Portugalijos CPK 661 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ieškiniuose dėl žalos atlyginimo galutinis „sumos“ nustatymas gali būti nustatytas vykdymo procese[1141]. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Silva Pontes prieš Portugal* susiklostė situacija, kai teismas pritaikė Portugalijos CPK 661 straipsnio 2 dalį. Šioje byloje Portugalijos Vyriausybė neginčijo, kad teismo procesas yra susijęs su civilinėmis teisėmis ir pareigomis, kaip apibrėžta Konvencijos 6 straipsnyje, tačiau teigė, kad ši nuostata netaikoma vykdymo procesui. Visgi, EŽTT nesutiko su Portugalijos pozicija ir nusprendė, kad šioje byloje ir vykdymo procesui reikia taikyti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį[1142]. EŽTT išaiškino, kad „jeigu valstybės nacionalinėje teisėje numatyta dviejų etapų procedūra – pirmasis etapas, kai teismas sprendžia dėl mokėjimo prievolės buvimo, ir antrasis etapas, kai teismas nustato mokėtiną sumą, – pagrįsta manyti, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies tikslais civilinė teisė nėra „nustatyta“ (angl. *determined*), kol nėra nuspręsta dėl sumos. Teisės nustatymas reiškia sprendimą ne tik dėl tos teisės buvimo, bet ir dėl jos apimties ar būdo, kuriuo ji gali būti įgyvendinama, o tai akivaizdžiai apima ir mokėtinos sumos apskaičiavimą[1143]“. Antrasis pavyzdys, kai civilinės teisės ir pareigos nulemiamos vykdymo procese (o ne teisminiame procese), yra susijęs su tuo, kad kai kuriose valstybėse sprendimas dėl bendrosios nuosavybės turto padalijimo priimamas tik vykdymo etape. Tokiais atvejais sprendimas yra susijęs su civilinės teisės nustatymu, net jei jis priimamas teismo proceso etape, kuris pagal nacionalinę teisę priskiriamas vykdymo procesui[1144]. EŽTT byloje *Krone prieš Austriją* taip pat pripažino, kad turto padalijimo procese gali kilti ginčai dėl civilinės teisės ir pareigos[1145]. Trečiasis pavyzdys yra susijęs su iškeldinimo procedūros taikymu, nes EŽTT byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją* nurodė, kad „Italijoje procedūros, skirtos asmens valdymo teisei įgyvendinti, skiriasi nuo vykdymo procedūros siaurąja prasme[1146]“. EŽTT taip pat pažymėjo, kad pareiškėja pateikė ieškinį, prašydama patvirtinti nuomos sutarties nutraukimą ir įpareigoti nuomininką išsikraustyti iš patalpų. Kadangi nuomininkas sutarties nutraukimo neginčijo, vienintelis neišspręstas klausimas buvo susijęs su patalpų atėmimo data. Kol ta data buvo atidėta dėl nuomininko atsisakymo savanoriškai išsikraustyti, o tai reiškė *de facto* nuomos sutarties pratęsimą ir atitinkamą pareiškėjo bendrovės

1141 Portugalijos civilinio proceso kodekso 661 straipsnio 2 dalis.

1142 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *Silva Pontes prieš Portugaliją*“, pareiškimo Nr. 14940/89, para. 36, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57873. Be to, panaši situacija susiklostė ir byloje *Guincho prieš Portugal*, kai Portgualijos teismas irgi pritaikė Portugalijos CPK 661 straipsnio 2 dalį, tačiau šiuo atveju teismas vertino tik teisminį procesą, o ne vykdymo procesą („Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Guincho prieš Portugaliją*“, pareiškimo Nr. 8990/80, para. 19, 29,30, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57497).

1143 *Silva Pontes prieš Portugaliją*, *op cit.,* para. 30.

1144 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 74.

1145 „EŽTT priimtinumo Komisijos sprendimas *Krone prieš Austriją*“, *supra note,* 18.

1146 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją*“ pareiškimo Nr. 22774/93, para. 63, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58292.

nuosavybės teisės apribojimą, toliau egzistavo ginčas Konvencijos 6 straipsnio prasme[1147]. Apibendrinant minėtą praktiką, matyti, kad tam tikrų jurisdikcijų reglamentavimas gali numatyti, jog vykdymo procese gali susiklostyti ginčai dėl civilinės teisės, o tai nulems Konvencijos 6 straipsnio taikymą vykdymo procesui.

Trečia, vykdymo procese gali kilti ginčai dėl civilinės teisės, kurie nulemia civilines teises ir pareigas, nes ir šiame procese susiklosto reikšmingi teisiniai ginčai ne tik dėl specifinių tam tikrų jurisdikcijų ypatumų, bet ir dėl Lietuvai būdingų atvejų. Pirmasis pavyzdys yra susijęs su CPK 603 straipsnyje įtvirtintu atveju, kai vykdymo procese šalys (ar kiti asmenys) turi teisę reikšti ieškinį, pavyzdžiui, trečiasis asmuo gali reikšti ieškinį (vok. *Drittwiderschpruchsklage*), jeigu neteisėtai išieškoma iš jo turto (CPK 603 straipsnio 2 dalis). Tokie ieškiniai nagrinėjami ginčo teisenos tvarka[1148], todėl įstatymų leidėjas tiesiogiai numato, kad ir vykdymo procese gali kilti sudėtingas ginčas dėl teisės. Antrasis pavyzdys yra susijęs su tuo, kad vykdymo procedūrų atveju gali būti taikomos sankcijos už teismo sprendimo nevykdymą (*astreinte*) (CPK 771 straipsnis, CPK 145 straipsnio 9 dalis). Teisės doktrinoje pažymima, kad tokiais atvejais veiksmai, kuriuos atsakovas privalo atlikti (arba nuo kurių privalo susilaikyti), būna nustatyti teismo procese, bet faktinis sprendimo vykdymas teismo procese nėra sprendžiamas[1149]. Kitais žodžiais tariant, vykdymo procese atsiranda naujas ginčas dėl to, ar atsakovas iš tikrųjų (faktiškai) vykdo teismo sprendimą, o tai nulemia materialines civilines teises ir pareigas. Be to, minėta, kad *astreinte* būna arba laikino, arba galutinio pobūdžio, todėl gali kilti ginčas dėl baudos dydžio, kuris nulemia civilines teises ir pareigas. Taigi, visos Konvencijos 6 straipsnio taikymo sąlygos yra tenkinamos. Trečiasis pavyzdys yra susijęs su tuo, kad kai teismas[1150] *ex parte* nutartimi areštuoja atsakovo darbo užmokestį ir tuo pačiu metu pradeda išieškojimą iš darbdavio mokamo darbo užmokesčio išmokėti teismo sprendimo kreditoriui, teisės doktrinoje pripažįstama, kad tai yra civilinių teisių ir pareigų nustatymas darbdavio atžvilgiu[1151].

Galiausiai, net ir tais atvejais, kai vykdymo procesas nenulemia civilinių teisių ir pareigų ir dėl jų nekyla ginčas, pripažįstama, kad vykdymo procese turi būti taikomi bendrieji teisingo proceso (angl. *fairness*) reikalavimai. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad vykdymo procedūroms netaikomos visos Konvencijos 6 straipsnyje nustatytos garantijos, bet visgi tam tikri kiti reikalavimai taikomi[1152]. Tai patvirtina ir EŽTT praktika, pagal kurią vykdymo procesas yra pagrindinio proceso tąsa, todėl

---

1147 *Ibid.*

1148 Stauskienė, *supra note,* 147: 168.

1149 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 76.

1150 Lietuvoje šią funkciją atlieka antstolis (žr. CPK 733 straipsnį).

1151 Thomas Hoeren, „Der Pfändungs- und Überweisungsbeschluß: Praktikabilität vor Verfassungsrecht?“, *NJW* (1991): 410, cituota iš Ragone ir Kodek, *op. cit.,* para. 77. Bet kiti autoriai taip pat laikosi nuomonės, kad išieškojimas tokiu būdu yra standartinis būdas vykdyti teismo sprendimą, todėl neegzistuoja ginčas (*Ibid*., para. 78).

1152 Ragone ir Kodek, *op. cit.,* para. 72.

jam taikomas „pagrįsto laiko reikalavimas“. Šis išaiškinimas dera su EŽTT išsakyta pozicija, kad EŽTT tikslas yra užtikrinti, kad visas teismo procesas būtų teisingas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme[1153]. Taigi, svarbu ne tik formaliai vertinti tam tikras Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies garantijas, bet ir pripažinti, kad vykdymo procesui taikomas bendrasis teisingo (sąžiningo) proceso kriterijus, t. y. teismas gali vertinti, ar buvo laikomasi pagrindinių teisingumo (sąžiningumo) reikalavimų[1154]. Kiti autoriai, analizuodami teisingumo įgyvendinimą vykdymo procese, pažymi, kad jo analizė yra susijusi su formaliu (procedūriniu) teisingumu, kuris teisminėje vykdymo praktikoje konkrečiai tarnauja materialinio teisingumo įgyvendinimui ir atitinka sąžiningo vykdymo principą (angl. *principle of fair execution*)[1155]. Šis principas turi aiškų vertybinį universalų pagrindą, apimantį veiksmingą, efektyvų ir teisingą įvykdymą, taip pat turi būti įvertinamas ir viešasis interesas[1156]. Teiginys, jog vykdymo procesas turi būti veiksmingas, yra vienas svarbiausių elementų vertinant vykdymo proceso teisingumą, be to, jis labiausiai pageidautinas iš kreditoriaus perspektyvos[1157]. Kiti autoriai pateikia pavyzdį, kad teisingumo reikalavimą apima vykdymo proceso prieinamumas, t. y. procesas būtų teisingas, jei bus numatyti prieinami būdai inicijuoti vykdymo procesą, o valstybės šiuo atžvilgiu turi tam tikrą diskreciją (veikimo laisvę)[1158]. Pavyzdžiui, EŽTT praktikoje nemokamos teisinės pagalbos institutas taip pat pripažįstamas kaip stipriai priklausantis nuo valstybės diskrecijos, kuris turi būti reglamentuotas taip, kad asmenims tam tikrais atvejais būtų prieinama teisinė gynyba. EŽTT byloje *Airey prieš Airiją* yra išaiškinęs, kad dažniausiai tuo atveju, jeigu asmuo asmeniškai (t. y. be advokato) pasirodys teisme, tai atitiks Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus. Bet tam tikrais atvejais asmeniui turi būti užtikrinamas teisinės gynybos prieinamumas net ir siekiant kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą, todėl daug kas priklauso nuo konkrečių aplinkybių[1159]. Manytina, kad tai, be kita ko, susiję ir su proporcingumo principo taikymu, pavyzdžiui, ar taikomas reglamentavimas (pavyzdžiui, ribojimas vykdymo procese) yra proporcingas siekiamam tikslui, ar nėra areštuojama daugiau turto, negu būtina, ir pan.

Apibendrinant darytina išvada, kad, vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, tam tikri bendri vykdymo proceso reikalavimai (pavyzdžiui, vykdymo veiksmų proporcingumas) visada yra aktualūs. Bet norint remtis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijomis

---

1153 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Perić prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 34499/06, para. 17, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85583.

1154 Ragone ir Kodek, *supra note,* 46: para. 72.

1155 Szczekocki, *supra note,* 6: 178.

1156 *Ibid.,* 179.

1157 *Ibid.,* 179–180.

1158 Ragone ir Kodek, *op. cit.,* 46: para. 72.

1159 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Airey prieš Airiją*“, pareiškimo Nr. 6289/73, para. 26, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57420

vykdymo procese, būtina nustatyti, kad byloje vykdymo procese vykdomas teismo procesinis sprendimas dėl civilinių teisių ar pareigų ir dėl šių civilinių teisių ar pareigų kilo ginčas. Be abejonės, tai susiję su konkrečios vykdymo sistemos ypatumais, tačiau iš teisės doktrinos ir teismų praktikos pavyzdžių matyti, kad gali susiklostyti gana nemažai atvejų, kai bus taikomas Konvencijos 6 straipsnis.

IŠVADOS

1. Pagrindinius laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymius ir tokioms priemonėms taikomas savybes lėmė istorinis teisės vystymasis, formavęs šiuolaikinius teisingumo vykdymo principus, kai teismai (ar kiti ginčus sprendžiantys subjektai), siekdami teisingai išspręsti bylą, turėdavo priimti laikino pobūdžio procesinius sprendimus, kurie užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas atsirado dėl įvairių objektyvių (neigiamos laiko įtakos teismo procesui) ir subjektyvių (galimai nesąžiningų atsakovo veiksmų) priežasčių. Todėl, atsižvelgdamas į laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, įstatymų leidėjas numatė vertinamojo ir vertybinio pobūdžio sąlygas ir suteikė teismui teisę nuspręsti dėl šių sąlygų buvimo pagal konkrečią susiklosčiusią situaciją. Apibendrintai galima teigti, kad šiuolaikinėje teisėje laikinųjų apsaugos priemonių institutui ir tokioms priemonėms yra būdingi tokie pagrindiniai požymiai: 1) laikinosios apsaugos priemonės taikomos konkretaus ginčo sprendėjo (civiliniame procese – teismo); 2) laikinųjų apsaugos priemonių taikymui būdingos vertinamojo ir vertybinio pobūdžio teisinės konstrukcijos, o ne griežto pobūdžio teisės taisyklių taikymas; 3) laikinosioms apsaugos priemonėms būdingas laikinumo požymis; 4) laikinųjų apsaugos priemonių institutui (ir pačioms priemonėms) būdingas tam tikras skubos laipsnis, t. y. jos skubiai taikomos ir vykdomos; 5) laikinųjų apsaugos priemonių institutui būdingas akcesoriškumas, t. y. šios priemonės privalomai susijusios su pagrindiniu ginču iš esmės ir materialiniais teisiniais santykiais, siejančiais ginčo šalis.
2. Pagal poveikį asmenų teisėms pripažįstamos skirtingos laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcijos. Pagal *procesinę laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepciją* laikinosios apsaugos priemonės atsiranda remiantis procesine teise, todėl šios priemonės negali reikšmingai paveikti (sukurti, pakeisti ar nutraukti) materialinių teisių ir pareigų ginčo šalims, juolab sutapti su ieškinio reikalavimu. Ši koncepcija vyrauja Lietuvos teismų praktikoje. EŽTT praktika patvirtina, kad egzistuoja ir *materialinė laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcija*, pagal kurią laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali paveikti materialines teises ir pareigas ir daryti savarankišką įtaką pamatinėms asmenų teisėms (teisei į nuosavybės apsaugą, teisei į privatų gyvenimą, teisei į saviraiškos laisvę ir kt.). Jeigu laikinųjų apsaugos priemonių taikymas veiksmingai paveikia civilinio pobūdžio materialinę asmens teisę ar pareigą, laikinųjų apsaugos priemonių institutui taikytinos Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos. Sprendžiant, ar materialinės teisės ar pareigos yra paveikiamos, reikia vertinti šių priemonių realų poveikį konkrečiu atveju. Šis vertinimas, be kita ko, atliekamas naudojantis proporcingumo principu.
3. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos (tikėtinas ieškinio reikalavimo pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui) yra vertinamojo ir vertybinio pobūdžio teisinės konstrukcijos, skirtos teismui įvertinti laikinųjų

apsaugos priemonių poreikį atsižvelgiant į kiekvieną konkrečią faktinę situaciją. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų įrodinėjimas pasižymi tuo, kad tai nėra įrodinėjimas CPK 178 straipsnio prasme, nes teismas nesiekia ištirti ir įvertinti tam tikrų faktų tiriamajame procese, o siekia nustatyti tam tikrus tikėtinus faktus, modeliuodamas ateities įvykius. Be to, net ir nustačius nurodytas dvi sąlygas, teismui reikia papildomai įvertinti ir tai, ar prašoma taikyti laikinoji apsaugos priemonė yra proporcinga (ar atitinka ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros testą). Proporcingumo principo svarba laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontekste leidžia šį principą išskirti kaip privalomą kriterijų, pagal kurį parenkamos ir taikomos laikinosios apsaugos priemonės, taip pat įvertinamas jų poveikis asmenų teisėms.

4. Teismo pareiga užtikrinti proporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymą taip pat apima ir teismo pareigą užtikrinti, kad taikomos laikinosios apsaugos priemonės išliktų proporcingos bylos nagrinėjimo metu. Tais atvejais, kai, teismo vertinimu, laikinosios apsaugos priemonės yra akivaizdžiai neproporcingos ir riboja asmens teises, teismas turi teisę spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo, kad būtų paisoma asmens teisių apsaugos standartų. Teismo pareiga užtikrinti proporcingas laikinąsias apsaugos priemones yra aktuali ir dispozityviose bylose, bet ši teismo pareiga turi būti įgyvendinama nepaneigiant esminių civilinio proceso principų, tokių kaip rungtyniškumas ir procesinis šalių lygiateisiškumas.
5. Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra vykdomos tiriamajame (teisminiame) procese, t. y. kai teismo sprendimas dėl ginčo esmės dar nėra įsiteisėjęs, ir tokių nutarčių vykdymas turi savų ypatumų. Atsakovas, kuris nėra informuotas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, negali savanoriškai įvykdyti tokios teismo nutarties, be to, tam tikrų laikinųjų apsaugos priemonių faktinis įvykdymas susijęs ne su paties atsakovo, o su kompetentingų valstybės institucijų veiksmais. Nepaisant šių skirtumų, teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procesui yra taikytinos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, jeigu tenkinamos šios trys sąlygos: pirma, tiek civilinė byla dėl ginčo esmės, tiek bylos dalis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti siejama su civilinio pobūdžio klausimais pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį; antra, laikinoji apsaugos priemonė turi paveikti asmens civilinio pobūdžio teises ar pareigas; trečia, teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo metu turi iškilti ginčas dėl šių civilinių teisių ir pareigų, kuris nebuvo spręstas tiriamajame procese. Teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymui taip pat taikomi kiti su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimu susiję reikalavimai, pavyzdžiui, reikalavimas teismo nutartį įvykdyti per kuo trumpesnį įmanomą laiką ir esminiai teisingo bei sąžiningo vykdymo reikalavimai, įskaitant vykdymo veiksmų proporcingumo reikalavimą.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Pateikiami pasiūlymai ir rekomendacijos yra susiję su šiame tyrime atliktu laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir vykdymu bei šio instituto santykio su teise į teisingą bylos nagrinėjimą tyrimu.

Pasiūlymai Lietuvos įstatymų leidėjui, susiję su CPK reglamentavimo tobulinimu:

1. Rekomenduojama CPK 145 straipsnio 9 dalį pakeisti numatant, kad bauda mokama ne valstybės, o kreditoriaus naudai. Taigi, rekomenduojama CPK 144 straipsnio 1 dalį formuluoti taip: „*Už šio straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytų apribojimų pažeidimą kaltiems asmenims teismo nutartimi gali būti skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo dieną, kuri išieškoma kreditoriaus naudai. Be to, ieškovas turi teisę reikalauti nuostolių, atsiradusių dėl teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių neįvykdymo, atlyginimo.*“
2. CPK 147 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatytas prašymų, susijusių su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėjimas, turėtų būti pakeista nurodant, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas neinformavus atsakovo galimas tik išimtiniais atvejais. Taigi, rekomenduojama CPK 147 straipsnio 1 dalį formuluoti taip: „*Prašymus, susijusius su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėja pirmosios instancijos teismas, o Komercinio arbitražo įstatyme nustatytais atvejais – Vilniaus apygardos teismas. Kai prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones nurodytas pareikštame ieškinyje, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas sprendžiamas tik išsprendus ieškinio, kuriame jas prašoma taikyti, priėmimo klausimą. Teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rašytinio proceso tvarka išsprendžia nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Išimtiniais atvejais, kai būtina surinkti papildomus sprendimui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priimti reikalingus duomenis, teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo išsprendžia per septynias darbo dienas nuo jo gavimo dienos. ~~Kai teismas mano, kad tai būtina, apie prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimą yra pranešama atsakovui.~~ Teismas apie prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones nagrinėjimą praneša atsakovui, išskyrus atvejus, kai pranešimas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą gali pakenkti tinkamam laikinųjų apsaugos priemonių taikymui.*“
3. CPK 148 straipsnis turėtų būti papildytas nauja 5 dalimi, formuluojama taip: „*Teismas gali savo iniciatyva pakeisti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą, kai tai būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir nepakeitus laikinosios apsaugos priemonės būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą pakeisti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims.*“
4. CPK 149 straipsnio 2 dalis turėtų būti papildyta nauju sakiniu, nurodant, kad teismas gali savo iniciatyva panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, kai

laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra akivaizdžiai neproporcingas. Taigi, rekomenduojama CPK 149 straipsnio 2 dalį formuluoti taip: „*Teismas savo iniciatyva panaikina laikinąsias apsaugos priemones, kai asmuo, kuris kreipėsi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, per teismo nustatytą terminą nepareiškia ieškinio. Teismas gali savo iniciatyva panaikinti laikinąsias apsaugos priemones ir tais atvejais, kai tai būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir nepanaikinus šių priemonių būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą panaikinti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims.*“

Pasiūlymai Lietuvos teismams, sprendžiantiems laikinųjų apsaugos priemonių klausimus:

1. Siūlytina teismų praktikoje suformuluoti aiškias teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, skirtas įvertinti, kada laikinosios apsaugos priemonės gali būti priskiriamos tokioms priemonėms, kurios tiesiogiai paveikia atsakovo materialines teises ir pareigas ir kurioms taikomi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai, bei tokioms priemonėms, kurios nepaveikia materialinių teisių ir pareigų ir kurioms netaikomi teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai. Kitais žodžiais tariant, egzistuoja poreikis suformuoti teismų praktiką dėl laikinųjų apsaugos priemonių poveikio atsakovo teisei į teisingą bylos nagrinėjimą.
2. Lietuvos teismams susidūrus su tokiu ginču, kai nekyla didelių abejonių dėl faktinio pagrindo ir galimos atsakovo teisinės atsakomybės (pavyzdžiui, yra akivaizdu, kad nukentėjusiajam padaryta žala ir ją padarė atsakovas, bet kyla ginčas tik dėl priteistinos sumos), teismas šalies prašymu turi teisę taikyti laikinąjį mokėjimo įsakymą (angl. *interim payment*), t. y. įpareigoti mokų atsakovą (pavyzdžiui, žalą padariusį asmenį arba draudimo bendrovę) iš karto sumokėti piniginį reikalavimą ieškovo naudai. Tokia specifinė laikinoji apsaugos priemonė turėtų būti taikoma, atsižvelgiant į skubos egzistavimą ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo bei proporcingumo principus. Tuo atveju, jeigu ieškinys būtų atmestas, ieškovas privalėtų grąžinti minėtą sumą atsakovui.
3. Siekiant užtikrinti teisės į teisingą bylos narinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir tokių teismo nutarčių vykdymo procese, siūlytina teismui būti aktyviam ir, esant duomenų, kad laikinosios apsaugos priemonės tampa neproporcingos ar neatitinka jų tikslų, informuoti ginčo šalis ir prašyti pateikti nuomonę dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo. Taip pat teismas turėtų būti aktyvus, spręsdamas dėl šalutinių klausimų, susijusių su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu (pavyzdžiui, pasiūlyti ieškovui pateikti užstatą nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimui užtikrinti (CPK 146 straipsnio 1 dalis), kad būtų tinkamai užtikrinta ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

TEISĖS AKTAI

Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktai

1. „Bendrojo Teismo Procedūros Reglamentas“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX-:32015Q0423(01).
2. „Beniliukso konvencija dėl vieningos teisės, reglamentuojančios periodinę baudą (*astreinte*)“, Benelux. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.benelux.int/files/7913/9230/2839/19731126_DWANGSOM_FR.pdf/.
3. „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=celex:32006R1896.
4. „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ , EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0048.
5. „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215.
6. „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/655/oj/?locale=lt.
7. „Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. lapkričio 27 d. direktyva (ES) 2019/2161 kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/6/EB, 2005/29/EB ir 2011/83/ES, kiek tai susiję su geresniu Sąjungos vartotojų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimu ir modernizavimu“, EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj?locale=lt&utm.
8. „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2016/oj/lit.
9. „Europos Parlamento 2017 m. liepos 4 d. rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl Europos Sąjungos bendrų būtiniausių civilinio proceso standartų“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0282#ntr10-C_2018334EN.01003901-E0010.
10. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 17 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841.

11. „Pasaulio prekybos organizacijos 1994 m. susitarimas dėl intelektinės nuosavybės aspektų, susijusių su prekyba (pakeistas 2005 m.)“, WTO. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/31bis_trips_05_e.htm#3.
12. „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=legissum%3A4301854&utm.
13. „Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas“, ICJ. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.icj-cij.org/statute.
14. „Tarybos 2014 m. liepos 31 d. reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

15. „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019?jfwid=qwqyq4it4.
16. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/asr?csrt=10103745812207605193.
17. „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106080/asr?csrt=10103745812207605193.
18. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr?csrt=10103745812207605193.
19. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/asr.
20. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, LRS. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 17 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr.
21. „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.428486?jfwid=-1fifnyqmb.
22. „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“ , LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/56df69a-293fa11e9aab6d8dd69c6da66/asr?csrt=10103745812207605193.
23. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.265010/asr?csrt=10103745812207605193.
24. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://www.lrs. lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm.

Rekomendacinio pobūdžio teisės aktai

25. „Draft Best Practices for Effective Enforcement“, UNIDROIT. Žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2025/07/Consultation-Draft-BPEE.pdf.
26. „Europos Komisijos 1997 m. lapkričio 26 d. komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Didesnis sprendimų priėmimo ir vykdymo veiksmingumas Europos Sąjungoje“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51997DC0609.
27. „Europos Komisijos teisingumo sistemų veiksmingumui 2009 m. gruodžio 17 d. rekomendacija dėl veiksmingo esamos Europos Tarybos rekomendacijos dėl vykdymo užtikrinimo įgyvendinimo tobulinimo, CEPEJ. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://rm.coe.int/16807473cd.
28. „Europos Komisijos teisingumo sistemų veiksmingumui 2015 m. gruodžio 10-11 d. Gerosios praktikos vadovas dėl teismo sprendimų vykdymo. Žiūrėta 2026 m. rugpjūčio 26 d., https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf.
29. „Europos Parlamento 2017 m. liepos 4 d. rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl Europos Sąjungos bendrų būtiniausių civilinio proceso standartų“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0282#ntr10-C_2018334EN.01003901-E0010.
30. „Europos Tarybos 1984 m. vasario 28 d. rekomendacija Nr. R(84)5“. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/RECOMMENDATION-No.-R-84-5.pdf
31. „Konsultacinės Europos teisėjų tarybos nuomonė Nr. 13 (2010) dėl teisėjų vaidmens vykdant teismų sprendimus“. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d., https://rm.coe.int/16807481c1.
32. „Model European Rules of Civil Procedure“. ELI / UNIDROIT. Žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.
33. „Principles of Transnational Civil Procedure“, ALI / UNIDROIT. Žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d. https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf.
34. „Tarptautinio komercinio arbitražo modelio įstatymas, UNCITRAL. Žiūrėta 2026 m. spalio 8 d. https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration.
35. „Working Group on Provisional and Protective Measures, First Report“, UNIDROIT. Žiūrėta 2026 m. rugsėjo 6 d., https://www.unidroit.org/english/documents/2014/study76a/s-76a-01-e.pdf.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

36. Andenas, Mads. „National paradigms of civil enforcement: mutual recognition or harmonization in Europe?“. Iš Mads Andenas, Burkhard Hess ir Paul Oberhammer, *Enforcement Agency Practice in Europe*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2005.
37. Andriūnaitė, Salvija. „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas“. *Juristas*, 6 (2007): 25–27.
38. Andrews, Neil H. „Abuse of Anton Piller Orders“. *The Cambridge Law Journal* 46, 1 (1987) https://doi.org/10.1017/S0008197300113601.
39. Andrews, Neil H. „Provisional and Protective Measures: Towards an Uniform Protective Order in Civil Matters“. *Uniform Law Review* 6 (2001): 931–949.
40. Andriulis, Vytautas ir kt., *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 2002.
41. Arasimavičius, Mantas. „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė“. *Socialinių mokslų studijos* 4,1 (2012): 323–346.
42. Armalis, Klaidas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje“. *Teisė* 100 (2016): 68–80. https://doi.org/10.15388/Teise.2016.100.10247.
43. Apel, Simon ir Jonathan Drescher „Die Schutzschrift (§ 945a ZPO) – Eine Einführung“. *JURA – Juristische Ausbildung* 39, 4 (2017): 427–438, https://doi.org/10.1515/jura-2017-0079.
44. Alexy, Robert. *A Theory of Constitutional Rights*, iš vokiečių kalbos vertė Julian Rivers. Oxford: Oxford University Press, 2002.
45. Askeland, Bjarte. *Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective*. Jan Sramek Verlag, 2015.
46. Averkienė, Dalia. *Procesiniai terminai: teisingo ir efektyvaus civilinio proceso prielaida*, daktaro disertacija, socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015.
47. Barak, Aharon. *Proportionality: Constitutional Rights and their Limitations*. Cambridge University Press, 2012.
48. Barak, Aharon. *Purposive Interpretation of Law*. New Jersey: Princeton University Press, 2005.
49. Bliuvaitė, Marija. „Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika“, *Teisė* 97 (2015): 101–115.
50. Brazdeikis, Aurimas. „Piktnaudžiavimas jurisdikcija: quo vadis Europos Sąjunga?“. *Teisė* 71 (2009): 88–105
51. Brazdeikis, Aurimas. *Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis*, daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
52. Brazdeikis, Aurimas ir Virgilijus Valančius. „Kitoks požiūris į nuostolius dėl piktnaudžiavimo civiliniu procesu“. *Jurisprudencija* 18, 4 (2011): 1467–1484.
53. Brems, Eva, ir Laurens Lavrysen. „Procedural Justice in Human Rights

Adjudication: The European Court of Human Rights." *Human Rights Quarterly* 35, 1 (2013): 176-200 https://doi.org/10.1353/hrq.2013.0000.
54. Bruns, Alexander. „Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonisation?". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
55. Butkys, Česlovas (red.). *Civilinės teisenos įstatymas: su visais pakeitimais ir papildymais ir su vyr. tribunolo bei rusų senato aiškinimais*. Kaunas: Šviesa, 1938. https://www.epaveldas.lt/preview?id=C130001859568.
56. Bolzanas, Darius ir Remigijus Jokubauskas. „Vlado Mačio idėjos apie civilinio proceso teisę knygoje ‚Civilinio proceso paskaitos". *Teisė* 135: 59-70, https://doi.org/10.15388/Teise.2025.135.3.
57. Bone, Robert G. „Who Decides – A Critical Look at Procedural Discretion", *Cardozo Law Review* 28, 5 (2007):1962-2023, https://larc.cardozo.yu.edu/clr/vol28/iss5/2.
58. Cao, Zhixun. „Enforcement Mechanism for Civil Matters". Iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 3 skyrius, cplj.org/a/13-3.
59. Campbell, Dennis (red.). *Enforcement of Foreign Judgments*, London ir Hong kong: LLP, 1997.
60. Cranston, Maurice. „What Are Human Rights". Iš *The Human Rights Reader*, Walter Laqueur ir Barry Rubin, New York: Plume, 1990.
61. Cuniberti, Gilles ir Sara Migliorini. *The European Account Preservation Order Regulation: A Commentary*. Cambridge University Press, 2018.
62. Cohen-Eliyair, Moshe ir Iddo Porat. „American Balancing and German Proportionality: The Historical Origins", International Journal of Constitutional Law 8, no. 2 (2010).
63. Collins, Lawrence. *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws* (Oxford : New York: Clarendon Press ; Oxford University Press, 1994).
64. Dannemann, Gerhard. „Comparative Law: Study of Similarities or Differences?". Iš *The Oxford Handbook of Comparative Law,* red. Mathias Reimann ir Reinhard Zimmermann, 2 leidimas, Oxford University Press, 2019.
65. Deguchi, Masahisa, „Comparative Legal Perspective on the Effective Enforcement of Creditors". Iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 2 skyrius, cplj.org/a/13-2.
66. De Coninck, Julie. „The Functional Method of Comparative Law: 'Quo Vadis'?", *Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht / The Rabel Journal of Comparative and International Private Law* 74, 2 (2010): 318–350, http://www.jstor.org/stable/27878873.
67. Dijk, Pieter ir Yutaka Arai. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4 leidimas. Antwerpen: Intersentia, 2006.

68. Draguiev Deyan. *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes*. Cham: Springer, 2023.
69. Driukas, Artūras ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 1*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
70. Driukas, Artūras ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 2*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
71. Driukas, Artūras ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 3*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
72. Driukas, Artūras. *Materialiosios privatinės teisės terminai*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2018).
73. Dumbauld, Edward. *Interim Measures of Protection in International Controversies*. Dordrecht: Springer, 1932.
74. Dickinson, Andrew. „Provisional Measures in the „Brussels I" Review: Disturbing the Status Quo?". *Journal of Private International Law*, 6, 3 (2010): 519-564
75. Doržinkevič, Artur. „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese", *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137.
76. Doržinkevič, Artur. „*Anti suit injunction* samprata ir taikymas Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos civiliniame procese", *Teisė* 122 (2022): 65–78.
77. Doržinkevič, Artur, Audronė Balsiukienė, ir Vigintas Višinskis. *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024).
78. Doržinkevič, Artur. „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste". *Teisė* 123 (2022): 85–97.
79. Doržinkevič, Artur, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje". *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.
80. Doržinkevič, Artur ir Indrė Maculevičienė. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose". *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158.
81. Doswald-Beck, Louise. *Human Rights in Times of Conflict and Terrorism*. Oxford University Press, 2011.
82. Dworkin, Ronald. *Rimtas požiūris į teises*. Vertė K. Klimka. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004.
83. Dworkin, Ronald. *Taking Rights Seriously* (Universal Book Traders, 1996).
84. Engle, Eric. „The History of the General Principle of Proportionality: An Overview". *Dartmouth Law Journal* 10 (2012): 1-11 https://ssrn.com/abstract=1431179.
85. Ervo, Laura. „The Finnish System of Provisional Measures – A Forrest of Norms". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
86. Esplugues-Mota, Carlos. „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure." iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner,

Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
87. Gascón Inchausti, Fernando. „Towards More Effective Enforcement Proceedings Through More Effective Asset Discovery". Iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 91. Singapore: Springer, 2022, https://doi.org/10.1007/978-981-16-5609-5_16.
88. Gascón Inchausti, Fernando ir Burkhard Hess. *The Future of the European Law of Civil Procedure Coordination or Harmonisation?*. Cambridge: Intersentia, 2020.
89. Galič, Aleš. „Enforcement by Means of Periodic Penalties (Astreinte) in Slovenia: A Transplant Gone Wild". Iš *Transformation of Civil Justice. Unity and Diversity*, Alan Uzelac ir Cornelis Hendrik (Remco) van Rhee (red.), Springer Cham, 2018.
90. Greer, Steven C. *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects, Cambridge Studies in European Law and Policy.* Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2006.
91. Gee, Steven. *Commercial Injunctions*, 5 leidimas, London: Sweet & Maxwell, 2004.
92. Goris, Carlos Santaló. „C-581/20, TOTO: A Missed Opportunity to Cast Light on Article 35 of the Brussels I bis Regulation?". *Cuadernos De Derecho Transnacional* 14, 1 (2022): 915-926.
93. Goda, Gintaras, Marcelis Kazlauskas, ir Pranas Kuconis. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis, 2-oji pataisyta ir papildyta laida*, Vilnius: Registrų centras, 2011.
94. Giroud, Sandrine, ir Noémie Raetzo. „The Recognition and Enforcement of Foreign Interim Measures in Switzerland". *Yearbook of Private International Law 21* (2019/2020): 175-196. https://www.lalive.law/wp-content/uploads/2024/03/Article-Giroud-Raetzo.pdf.
95. Hart, H. L. A. *The Concept of Law*, 2 leidimas, Oxford: Oxford University Press, 1994.
96. Hawkins, Keith. „The Use of Legal Discretion: Perspectives from Law and Social Science". Iš Keith Hawkins *The Uses of Discretion*, Oxford Socio-Legal Studies, Oxford: Clarendon Press, 1992.
97. Harsagi, Viktoria „Provisional Measures in the Hungarian Civil Procedure Law". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
98. Hoecke, Mark (red.). Methodologies of Legal Research. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2011.
99. Jauerning, Othmar. *Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrecht* (München: C. H. Beck, 1996)
100. Johnson, James D. Jr. „Attachment and Sequestration: Provisional Remedies under the Louisiana Code of Civil Procedure". *Tulane Law Review* 38, 1 (1963–1964).
101. Jočienė, Danutė ir Kęstutis Čilinskas. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje* (Vilnius: Teisės projektų ir tyrimų centras, 2004).

102. Kaminskienė, Natalija. „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach“, *Jurisprudencija* 119, 1 (2010): 243–260 https://cris.mruni.eu/cris/bitstreams/5c093033-3716-4427-8214-257ed6240a61/download.
103. Kardelis, Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus, 2007.
104. Kawano, Masanori. „Provisional Measures as a Necessary Instrument for Effective Justice“. Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
105. Kengyel, Miklos. „Provisional Measures in the Hungarian Judicial Practice“. Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
106. Kennett, Wendy. *Enforcement of Judgments in Europe*, Oxford University Press, 2000.
107. Kennett, Wendy. *Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge*, Intersentia 2021.
108. Kennett, Wendy. „Organizational Models of Enforcement Institutions“. Iš *Comparative Procedural Law and Justice*, B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 5 skyrius, cplj.org/a/13-5.
109. Alexander Kern, „The Mareva Injunction and Anton Piller Order: The Nuclear Weapons of English Commercial Litigation“. *Florida Journal of International Law* 11, 3 (1997): 487-515 https://scholarship.law.ufl.edu/fjil/vol11/iss3/8.
110. Klatt, Matthias. „Positive Obligations under the European Convention on Human Rights“. *ZaöRV* 71 (2011): 691-718 https://www.zaoerv.de/71_2011/71_2011_4_a_691_718.pdf.
111. Kramer, Xandra ir Guillermo Ormazabal Sánchez. „Provisional and Protective Measures“. Iš Comparative Procedural Law and Justice, B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XI dalis, 1 skyrius, cplj.org/a/11-1.
112. Kramer, Xandra ir Laura Carballo Piñeiro. *Research Methods in Private International Law: A Handbook on Regulation, Research and Teaching*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2024.
113. Kamber, Krešimir. „Substantive and Procedural Criminal Law Protection of Human Rights in the Law of the European Convention on Human Rights“. *Human Rights Law Review* 20, 1 (2020): 75–100.
114. Kuconis, Pranas ir Vytautas Nekrošius. *Teisėsaugos institucijos,* 2 leidimas (Vilnius: Justitia, 2001).
115. Kūris, Egidijus. „Jurisprudencijų dialogas ir Konvencijai draugiškas Konstitucijos aiškinimas“. *Jurisprudencija* 32, 1 (2025): 36–73.
116. Krivka, Egidijus. „Viešojo intereso apsauga naujajame lietuvos respublikos civilinio proceso kodekse“. *Jurisprudencija*, 37, 29 (2003): 26–34.

117. Krivka, Egidijus. *Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese,* daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
118. Krivka, Egidijus. „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje". *Jurisprudencija*, 10, 100 (2007): 15–22.
119. Krivka, Egidijus. „Intereso problema civilnio proceso teisėje". *Jurisprudencija*, 5, 95 (2007):25–31.
120. Krivka, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
121. Kyriakides, Nicolas. *Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures,* daktaro disertacija. University of Oxford, 2016. https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f).
122. Laher, Rudy ir Álvaro Pérez Ragone. „Enforcement of Non-Pecuniary Claims' iš *Comparative Procedural Law and Justice*", B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 4 skyrius, cplj.org/a/13-4.
123. Laužikas, Egidijus, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė, t. 1*. Vilnius: Justitia, 2003.
124. Laužikas, Egidijus, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė, t.* 2, Vilnius: Justitia, 2005.
125. Latvelė, Rūta. *Teisėjo vaidmuo aiškinant teisę*, daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010.
126. Leubsdorf, John. „The Standard for Preliminary Injunctions". *Harvard Law Review* 91, 3 (1978): 525–566. https://doi.org/10.2307/1340497.
127. Lüke, Gerhard ir Peter Wax. *Münchener Kommentar Zur Zivilprozessordnung: Mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 2. leidimas. München: Beck, 2000.
128. Lillich, Richard B. „Procedural Human Rights". *Acta Juridica* (1979).
129. Li Li, *Judicial Discretion within Adjudicative Committee Proceedings in China: A Bounded Rationality Analysis.* Berlin; Heidelberg: Springer, 2014, https://doi.org/10.1007/978-3-642-54041-7.
130. Lyons, David. „Open Texture and the Possibility of Legal Interpretation". *Law and Philosophy* 18, 3 (1999): 297–309. http://www.jstor.org/stable/3505245.
131. Lukošius, Tadas. „Viduramžių bažnyčios proceso teisė (*ordo iudiciarius*) kaltinamojo teisės į tinkamą teismo procesą kontekste". *Teisė* 126, (2023): 73–87.
132. Mačys, Vladas. *Civilinio proceso paskaitos.*Teisių fakulteto leidinys, 1924.
133. Marcheis, Chiara Besso. „Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
134. Marcus, Richard. „America's BYO Approach to Enforcing Money Judgments". Iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 91. Singapore: Springer, 2022, https://doi.org/10.1007/978-981-16-5609-5_16.

135. Mackuvienė, Eglė. *Teisinio argumentavimo korektiškumo prielaidos*, daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
136. Marco Farina, „The Refusal of Enforcement in a Comparative Perspective: Some Critical Issues (Part II)". Iš *Towards More Effective Enforcement of Claims in Civil and Commercial Matters Within the EU – "EFFORTS"*, F. C. Villata ir B. Hess (red.), 2022, žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://efforts.unimi.it/wp-content/uploads/sites/8/2023/02/D4.6-Final-Study-DEF.pdf.
137. Maxwell, Douglas. *The Human Right to Property: A Practical Approach to Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR*. Hart Publishing, 2022.
138. McHarg, Aileen. „Reconciling Human Rights and the Public Interest: Conceptual Problems and Doctrinal Uncertainty in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights". *Modern Law Review* 62, 5 (1999): 671-696.
139. Murray, Peter L. „Provisional Measures in U.S. Civil Justice". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
140. Mitidiero, Daniel. „The Duty to Provide Reasoned Decisions in Civil Procedure – a Comparative Perspective". Iš *Comparative Procedural Law and Justice*, B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, VIII dalis, 6 skyrius, cplj. org/a/8-6.
141. Michaels, Ralf. „The Functional Method of Comparative Law". Iš *The Oxford Handbook of Comparative Law,* Mathias Reimann ir Reinhard Zimmermann, 2 leidimas, Oxford University Press, 2019.
142. Mikelėnas, Valentinas. *Civilinis procesas. Pirmoji dalis, antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Justitia, 1997.
143. Mikelėnas, Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Naujasis civilinis kodeksas.* Vilnius: Justitia, 2002.
144. Mikelėnas, Valentinas ir kt. *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis. 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.
145. Mikelėnas, Valentinas ir kt. *Civilinio proceso teisė: ypatingoji dalis, 2 knyga,* 1 leidimas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026.
146. Mikelėnas, Valentinas, Vytautas Nekrošius, ir Eglė Zemlytė. *Lietuvos komercinio arbitražo įstatymo komentaras.* Vilnius: Registrų centras, 2016.
147. Miles, Cameron A. „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals", *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 73 (2013): 615–672, https://www.zaoerv.de/73_2013/vol73.cfm.
148. Miles, Cameron A. *Provisional Measures before International Courts and Tribunals. Cambridge Studies in International and Comparative Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
149. Mizaras, Vytautas. *Autorių teisė, t. 2.* Vilnius: Justitia, 2009.
150. Murauskas, Donatas. *Instrumentalizmas teismų sprendimuose: argumentavimas įvertinus socialinius padarinius*, daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.

151. Mogenytė, Vilija. *Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose*, daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2023.
152. Mowbray, Alastair. *The Development of Positive Obligations under the European Convention on Human Rights by the European Court of Human Rights, Human Rights Law in Perspective*, t. 2, Oxford: Hart Pub, 2004.
153. Norkus, Rimvydas. *Supaprastintas civilinis procesas*. Vilnius: Justitia, 2007.
154. Nekrošius, Vytautas. C*ivilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002.
155. Nekrošius, Vytautas. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo „Dėl Civilinio proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje" teorinė ir praktinė analizė", *Justitia*, 3, 57 (2005): 113-124.
156. Nekrošius, Vytautas. „Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir konstitucinio teismo doktrina". *Jurisprudencija*, 19,3, (2012): 1101–1110.
157. Nekrošius, Vytautas, „Kai kurie bendrieji teoriniai civilinio proceso teisės klausimai", *Teisė* 43 (2002): 152-163.
158. Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė, ir Vigintas Višinskis. *Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022.
159. Jokubauskas, Remigijus. „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese", daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021.
160. Jokubauskas, Remigijus ir Vigintas Višinskis. „Asmeninio pobūdžio teismo sprendimo vykdymo priverstine tvarka problemos". *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 159–182.
161. Storme, Marcel. „Introductory Address". Iš *The Law's Delay: Essays on Undue Delay in Civil Litigation*, Cornelis Hendrik (Remco) van Rhee. Antwerp; New York: Intersentia, 2004.
162. Storme, Marcel. „Improving access to Justice in Europe". *Teka Komisji Prawniczej* 3 (2010): 207–217 https://ojs.academicon.pl/tkppan/article/download/6611/6727.
163. Storme, Marcel. 1994. *Rapprochement du droit judiciaire de l'Union européenne = Approximation of Judiciary Law in the European Union*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1994.
164. Shelton, Dinah. „Form, Function, and the Powers of International Courts". *Chicago Journal of International Law* 9, 2 (2009): 537-571.
165. Szczekocki, Piotr. „Justice in Judicial Enforcement Law: Comments in the Context of the Decision-Making Model of the Law Application Process." *Studia Iuridica Lublinensia* 32, 4 (2023): 175–189.
166. Sinaniotis, Dimitrios. *Interim Protection before the European and National Courts,* daktaro disertacija. University College London Faculty of Laws, 2014, https://discovery.ucl.ac.uk/1446695/1/Sinaniotis.Dimitrios_thesis.pdf.
167. Sime, Stuart. *A Practical Approach to Civil Procedure*, 25-as leidimas. New York: Oxford University Press, 2022.
168. Sinkevičius, Edvardas ir Rimvydas Norkus. „Laikinųjų apsaugos priemonių

taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose“. *Jurisprudencija* 20, 1 (2013): 197–206.
169. Sinkevičius, Vytautas. „Teisės į teisingą teisinį procesą samprata Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje“. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2 (2006): 250–281.
170. Soloveičik, Deividas, „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus“. *Teisė* 70 (2009): 67–85.
171. Soloveičik, Deividas, Karolis Šimanskis ir kt. *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras*. Vilnius, 2020.
172. Stauskienė, Egidija. *Teismo vaidmuo vykdymo procese,* daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006
173. Štarienė, Lijana. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją.* Vilnius: Registrų centras, 2010.
174. Straetmans, Jasper ir Gert Vereecken. „Towards a New Balance Between Private and Public Enforcement in EU Consumer Law“. *European Review of Private Law* 32, 1 (2024): 41–80, https://doi.org/10.54648/erpl2024005.
175. Šulcas, Irmantas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų. *Juristas* 7, 8 (2011): 19–25.
176. Okinčic, Sebastjan. „Brexito“ įtaka arbitražui: anti-suit injunction ir investicinio arbitražo aspektai. *Teisė*, 132, (2024): 107–119.
177. Okinčic, Sebastjan. *Tarptautinio komercinio bylinėjimosi su Jungtine Karalyste problemos po „Brexito*, daktarto disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2026.
178. Pajeda, Vaidas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai“. *Jurisprudencija* 101, 11 (2007):66-73.
179. Pelenis, Dainius. „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema“. *Teisė* 42 (2002): 96–106.
180. Pelenis, Dainius. „Skolininko teisių gynyba laikinosios teisinės apsaugos procese (Vokietijos civilinio proceso teisės pavyzdžiu)“. *Teisė* 42 (2002): 107–115.
181. Pelenis, Dainius. „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos“. *Teisė* 50 (2004): 113–124.
182. Pérez Ragone, Álvaro ir Georg Kodek. „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings“ iš *Comparative Procedural Law and Justice*, B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 1 skyrius, cplj.org/a/13-1.
183. Povylius, Kristijonas. „Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts“. *Teisė* , 134, (2025): 97–110.
184. Povylius, Kristijonas. „The Concept of Future Fact-Finding in Law“. *German Law Journal* 27,3 (2026): 384-406, https://doi.org/10.1017/glj.2026.10219.
185. Poška, Deividas. *Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose,* daktaro disertacija. Vilnius, 2007.
186. Pretelli, Ilaria. „Provisional and Protective Measures in the European Civil Procedure of the Brussels I System“. Iš *Brussels Ibis Regulation: Changes and*

Challenges of the Renewed Procedural Scheme, Vesna Lazić ir Steven Stuij. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2017, https://doi.org/10.1007/978-94-6265-147-0.
187. Rozalinova, Elena, Alexander Angelov ir Ivan Georgiev. „Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters)", *Revista Forumul Judecătorilor*, 4 (2012) https://ssrn.com/abstract=2224223.
188. Raižys, Dainius. *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme*, daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
189. Rab, Ajar. *Interim Measures in International Commercial Arbitration: A Comparative Review of the Indian Experience*. Kluwer Law International, 2022.
190. Ruhl, Giesela. „Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters After Brexit: Which Way Forward?". *International and Comparative Law Quarterly*, 67, (2018): 99-128.
191. Ristikivi, Merike. „Mirror of the European Legal Traditions: Latin Terminology in Estonian Law Journals Õigus and Juridica". *Juridica International*, XVII, (2010): 90-99, https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2010_XVII_90_mirror-of-the-european-legal-traditions-latin-terminology-in-estonian-law-journals-oigus-and-juridica-2.
192. Ormazabal Sánchez, Guillermo. „The Investigation into the Debtor's Assets in Civil Enforcement Proceedings". Iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, Masahisa Deguchi, *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, t. 91. Singapore: Springer, 2022, https://doi.org/10.1007/978-981-16-5609-5_16.
193. Tajti, Tibor ir Peter Iglikowski. *A Cross Border Study of Freezing Orders and Provisional Measures, SpringerBriefs in Law*. Cham: Springer International Publishing, 2018.
194. Tamošiūnienė, Egidija ir Vigintas Višinskis. „Viešojo intereso gynimas civilinio proceso tvarka: teoriniai ir praktiniai aspektai". Iš *Viešojo intereso gynimas: subalansuoto požiūrio link,* autorių kolektyvas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013.
195. Trocker, Nicolo. „Provisional Remedies in Transnational Litigation: A Comparative Outline of Forms of Judicial Cooperation". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
196. Tsantinis, Spyros. „Provisional measures: Protective and Interim Relief in Greek law". Iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
197. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras (2003).

198. Ucín, María Carlota. „Conflict of methods in private international law: a legal theory perspective". Iš *Research Methods in Private International Law A Handbook on Regulation, Research and Teaching,* Xandra Kramer ir Laura Carballo Piñeiro. Edward Elgar Publishing, 2024.
199. Vaičaitis, Vaidotas Antanas. „Teisingumo samprata ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas". Iš *Konstitucinė jurisprudencija*, 1 (2009): 206-221, https://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/01/ktb_2009-113.pdf.
200. Yeşilirmak, Ali. *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*, International Arbitration Law Library 13. The Hague : Frederick, MD: Kluwer Law International, 2005).
201. Valančius, Virgilijus, ir kt. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras, I dalis: Bendrosios nuostatos, t. 1*, Vilnius: Justitia, 2004.
202. Višinskis, Vigintas. *Teismo sprendimų vykdymo procesinės problemos,* daktaro disertacija. Vilnius, 1999.
203. Višinskis, Vigintas ir Egidija Stauskienė. „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai ". *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.
204. Zuckerman, Adrian A. S. „Quality and Economy in Civil Procedure: The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments". *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353–376. https://www.jstor.org/stable/764736.
205. Žemkauskas, Marius, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis. „Bendrųjų civilinio proceso principų taikymas vykdymo procese". *Jurisprudencija*, 27, 1, (2020): 221–240, https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/6371/5331.
206. Žolynas, Mindaugas. „Vykdymo procesas – civilinio proceso stadija ar savarankiškas procesas?" Teisė, 62. (2007):140–150
207. Vaišvila, Alfonsas. *Teisės teorija, ketvirtasis leidimas*.Vilnius: Justitia, 2014.
208. Vėbraitė, Vigita. „Europos Komisijos pasiūlymo dėl reglamento „Briuselis I" pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms". *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 2 (2012): 321–332.
209. Wach, Adolf. *Der Italienische Arrestprocess.* Leipzig, Verlag von H. Haessel. Kessinger's rare reprints, 1868.
210. Weckstein, Donald T. „The Purposes of Dispute Resolution: Comparative Concepts of Justice". *American Business Law Journal* 26, 3 (1988): 605-624.
211. White, Robin CA ir Clare Ovey. *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights*, 5 leidimas. Oxford: Oxford university press, 2010.
212. Westberg, Peter. „Interim Measures and Civil Litigation". *Scandinavian Studies in Law*, 2007.

TEISMŲ PRAKTIKA

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

1. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1990 m. birželio 19 d. prejudicinis sprendimas byloje *The Queen prieš Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd, ir kt*, bylos Nr. C-213/89“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989CJ0213.
2. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1994 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Mund & Fester prieš Hatrex Internationaal Transport* , bylos Nr. C-398/92“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61992CJ0398.
3. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1998 m. lapkričio 17 d. prejudicinis sprendimas byloje *Van Uden prieš Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95“. EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198.
4. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 28 d. prejudicinis sprendimas byloje *St. Paul's Diary*, bylos Nr. C-104/03“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198
5. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2026 m. gegužės 21 d. prejudicinis sprendimas byloje *TQ prieš Mr. Green Limited*, bylos Nr. C 198/24“. EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Generalinių advokatų išvados

6. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato G. Tesauro 1990 m. gegužės 17 d. išvada byloje *The Queen prieš Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd ir kt.,* bylos Nr. C-213/89“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989CC0213
7. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato A. Rantos 2021 m. rugsėjo 9 d. išvada byloje Nr. C581/20“. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62020CC0581.
8. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato N. Emiliou 2025 m. spalio 30 d. išvada byloje Nr. C198/24“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A62024CC0198&qid=1746164056644.
9. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato Szpunar 2015 m. balandžio 16 d. išvada byloje Nr. C-4/14“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62014CC0004.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

10. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *König prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 6232/73, Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512.
11. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Airey prieš Airiją*“, pareiškimo Nr. 6289/73. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57420
12. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*“, pareiškimų Nr. 6878/75; 7238/75. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57522.
13. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1983 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Albert ir Le Compte prieš Belgiją*“, pareiškimų Nr. 7299/75; 7496/76. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57422.
14. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1983 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Silver ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimų Nr. 5947/72 ir 6 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577.
15. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Guincho prieš Portugaliją*“, pareiškimo Nr. 8990/80. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57497.
16. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Malone prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimo Nr. 8691/79. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57533.
17. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1987 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *O. prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimo Nr. 9276/81. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57551.
18. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1989 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Chappell prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimo Nr. 10461/83. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459.
19. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Niemietz prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 13710/88. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57887.
20. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Ruiz Torija prieš Ispaniją*“, pareiškimo Nr. 18390/91. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57909.
21. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *Silva Pontes prieš Portugaliją*“, pareiškimo Nr. 14940/89. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57873.
22. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Camenzind prieš Šveicariją*“, pareiškimo Nr. 21353/93. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125.
23. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby*

prieš Graikiją“, pareiškimo Nr. 18357/91. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020.

24. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją*“ pareiškimo Nr. 22774/93. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58292.
25. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Buscemi prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 29569/95. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58304.
26. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *García Ruiz prieš Ispaniją*“, pareiškimo Nr. 30544/96. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58907.
27. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *News Verlags GmbH & Co. KG prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 31457/96. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58587.
28. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *İlhan prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 22277/93. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58734.
29. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Frydlender prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 30979/96. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58762.
30. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *Morel prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 34130/96. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58598.
31. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Scozzari ir Giunta prieš Italiją*“, pareiškimų Nr. 39221/98 ir 41963/98, Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58752.
32. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Kudła prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 30210/96. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58920.
33. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 39594/98. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59511.
34. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. sausio 16 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 62763/00. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23005.
35. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. gegužės 13 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Montcornet De Caumont prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 59290/00. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-44221.
36. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Ryabykh prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 52854/99. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61261.
37. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje

Éditions Plon prieš Prancūziją“, pareiškimo Nr. 58148/00. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61760.
38. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Çelik ir İmret prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 44093/98. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67194.
39. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *Bosphorus prieš Airiją*“, pareiškimo Nr 45036/98. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69564.
40. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Clinique des Acacias ir kt. prieš Prancūziją*“, pareiškimų Nr. 65399/01 ir 3 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70604.
41. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *Roche prieš Jungtinę karalystę*“, pareiškimo Nr. 32715/06. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102.
42. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 36813/97. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72925.
43. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Stankiewicz prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 46917/99, Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73083.
44. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 75529/01. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75689.
45. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Hutten-Czapska prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 35014/97. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75882.
46. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayın Yapım Ve Tanıtım A.Ş. prieš Turkiją*“, pareikšimo Nr. 11369/03. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83737.
47. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją (Nr. 1)*“, pareiškimo Nr. 30658/05. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83822.
48. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Santos Pinto prieš Portugaliją*“, pareiškimo Nr. 39005/04. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86401.
49. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Perić prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 34499/06. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85583.
50. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 59498/00. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60449.
51. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov*

prieš Rusiją (Nr. 2)“, pareiškimo Nr. 33509/04. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90671
52. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Petkov ir kt. prieš Bulgariją*“, pareiškimų Nr. 77568/01, Nr. 178/02 ir Nr. 505/02. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93027.
53. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 8 d. sprendimas byloje *Obukhova prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 34736/03. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90468.
54. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Gorou prieš Graikiją (Nr. 2)*“, pareiškimo Nr. 12686/03. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91848.
55. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *E. S. ir kt. prieš Slovakiją*“, pareiškimo Nr. 8227/04. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93955.
56. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*“, pareiškimo Nr. 17056/06. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95031.
57. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Bąkowska prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 33539/02. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96577.
58. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Hudáková ir kt. prieš Slovakiją*“, pareiškimo Nr. 23083/05. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98447.
59. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Kübler prieš Vokietiją*“, pareiškimo Nr. 32715/06. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102811.
60. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Mercieca ir kt. prieš Maltą*“, pareiškimo Nr. 21974/07. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105114.
61. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Nejdet Şahin ir Perihan Şahin prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 13279/05. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107156.
62. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *RTBF prieš Belgiją*“, pareiškimo Nr. 50084/06. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104265.
63. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Mosley prieš Jungtinę Karalystę*“, pareiškimo Nr. 48009/08. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104712.
64. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Stokalo ir kt. prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 22632/07. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104809.
65. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Imobilije Marketing D.O.O. ir Debelic prieš Kroatiją*“, pareiškimo

Nr. 23060/07. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104810.
66. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Sigma Radio Television Ltd prieš Kiprą*“, pareiškimų Nr. 32181/04 ir 35122/05. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105766.
67. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Pekárny a Cukrárny Klatovy, a.s. prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimų Nr. 12266/07 ir 3 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108508.
68. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Magnin prieš Prancūziją*“), pareiškimo Nr. 26219/08. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-110999.
69. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. spalio 8 d. sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 28255/07. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126797.
70. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 3330/12. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150669.
71. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Nedyalkov ir kt. prieš Bulgariją*“, pareiškimo Nr. 663/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127058.
72. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *McDonnell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19563/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148669.
73. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Gerasimov ir kt. prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 29920/05 ir 5 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145212.
74. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 2 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Maniscalco prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 19440/10. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-150563
75. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Ažbajić prieš Slovėniją*“, pareiškimo Nr. 71872/12. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157537.
76. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Džinić prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 38359/13. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162868.
77. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 19 d. sprendimas byloje *G. B. prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 36137/13. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160212.
78. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Lupeni Greek Catholic Parish ir kt. prieš Rumuniją*“, pareiškimo Nr. 76943/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169054.
79. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje

Helmut Blum prieš Austriją“, pareiškimo Nr. 33060/10. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161953.
80. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotiņš prieš Latviją*“, pareiškimo Nr. 17502/07. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163114.
81. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Baka prieš Vengriją*“, pareiškimo Nr. 20261/12. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163113.
82. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Allanazarova prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 46721/15. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171100.
83. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimo Nr. 35289/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177299.
84. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Denisov prieš Ukrainą*“, pareiškimo Nr. 76639/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186216.
85. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją*“, pareiškimų Nr. 55391/13, 57728/13 ir 74041/13. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187507.
86. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Petrov ir X prieš Rusiją*“, pareiškimo Nr. 23608/16. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187196.
87. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje *Apostolovi prieš Bulgariją*“, pareiškimo Nr. 32644/09. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-197266.
88. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ir kiti prieš Gruziją*“, pareiškimo Nr. 16812/17. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194445.
89. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. liepos 23 d. sprendimas *Širvinskas prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 21243/17. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194735.
90. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Pasquini prieš San Marino*“, pareiškimo Nr. 50956/16. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192787.
91. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimas byloje *Stankūnaitė prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 67068/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-197212.
92. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Zubac prieš Kroatiją*“, pareiškimo Nr. 40160/12. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181821.
93. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje

Bacaksız prieš Turkiją“, pareiškimo Nr. 24245/09. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198881.
94. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Köksoy prieš Turkiją*“, pareiškimo Nr. 31885/10. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205047.
95. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją*, pareiškimo Nr. 26374/18. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206582.
96. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Svilengaćanin ir kt. prieš Serbiją*“, pareiškimų Nr. 50104/10 ir 9 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207123.
97. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Stoimenovikj ir Miloshevikj prieš Šiaurės Makedoniją*“, pareiškimo Nr. 59842/14. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208756.
98. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 16 d. sprendimas byloje *Karahasanoglu prieš Turkiją*“, pareiškimų Nr. 21392/08, Nr. 32844/17, Nr. 53870/09. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208535.
99. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *M. A. prieš Daniją*“, pareiškimo Nr. 6697/18. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211178.
100. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Vavřička ir kiti prieš Čekijos Respubliką*“, pareiškimų Nr. 47621/13 ir 5 kt. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209039.
101. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *BEG S.P.A. prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 5312/11. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210014.
102. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Zayidov prieš Azerbaidžaną (Nr. 2)*“, pareiškimo Nr. 5386/10. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216356.
103. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Anatoliy Yeremenko prieš Ukrainą*“, pareiškimo Nr. 22287/08. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219194.
104. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Grzęda prieš Lenkiją*“, pareiškimo Nr. 43572/18. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216400.
105. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *T. C. prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 54032/18. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217264 .
106. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Xavier Lucas prieš Prancūziją*“, pareiškimo Nr. 15567/20. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217615.
107. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. vasario 2 d. sprendimas byloje *Janáček*

prieš Čekijos Respubliką“, pareiškimo Nr. 9634/17. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222790.
108. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Camara prieš Belgiją*“, pareiškimo Nr. 49255/22. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226093.
109. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą*“, pareiškimo Nr. 78121/16. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-246025.
110. „Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1982 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Colozza ir Rubinat prieš Italiją*“, pareiškimų Nr. 9024/80, 9317/81. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462.
111. „Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1997 m. gegužės 21 d. sprendimas *Krone prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 28977/95. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

112. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 35/03-11/06“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/63590.
113. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas. Nr. 111-4549“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/81627.
114. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2025 m. sausio 23 d. nutarimas Nr. KT7-N1/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2292262.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

115. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/10344.
116. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/66801.
117. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2006“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/66813.
118. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 13 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-57/2009“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/98146.
119. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. 3K-3-23/2013“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/509923.
120. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2013“, Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.infolex.lt/tp/762694.
121. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013“, Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.infolex.lt/tp/778130.
122. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/742242.
123. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-415/2015“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/955261.
124. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1157886.
125. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1198513.
126. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1431660.
127. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1534611.
128. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-431-1075/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1672591.
129. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1676090.
130. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-26-611/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1696850.
131. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1928090.
132. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-313/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2072895.
133. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. 3K-3-90-823/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2148901.
134. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-1075/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2225021.
135. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-49-701/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2216436.
136. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-378/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2229265.
137. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-87-378/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2250157.
138. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-381/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2352435.
139. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-172-421/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2353930.
140. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26-1120/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2358215.
141. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-47-823/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2368532.
142. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-943/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2428076.

Lietuvos teismų praktika

143. „Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-949/2008“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/92579.
144. „Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2009“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/131267.
145. „Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/144458.
146. „Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje

byloje Nr. 2-1242/2009“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/140386.
147. „Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1316/2010“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/178168.
148. „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1802/2011“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/224753.
149. „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1820/2011“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/224749.
150. „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/401116.
151. „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-173/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/392042.
152. „Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1045/2014“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/830915.
153. „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1556-464/2015“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1158059.
154. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1177123.
155. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1084-464/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1288787.
156. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1091-186/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1294869.
157. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1774-823/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1383979.
158. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1453-241/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1369845.
159. „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-86-381/2016“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1379653.
160. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-272-516/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1556425.

161. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-356-330/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1436430.
162. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-516/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1512842.
163. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1035-178/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1512848.
164. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1143-464/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1524348.
165. „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1593-464/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1549306.
166. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-337-302/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1566801.
167. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-753-553/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1605099.
168. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1641561.
169. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-178/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1641928.
170. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1218-180/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1643095.
171. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1336-370/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1647614.
172. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1700-464/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1674419.
173. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-187-370/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1696867.
174. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-709-516/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1761126.
175. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. e2-515-302/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1730323.
176. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-955-1120/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1918688.
177. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1350-781/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1934117.
178. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1927608.
179. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-174-943/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1867499.
180. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-387-381/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1874059.
181. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1130-1120/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1925481.
182. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-464/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1949338.
183. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1071-464/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1923437.
184. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-319-553/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1987707.
185. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-944-798/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2026780.
186. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-302/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1974378.
187. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2025029.
188. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028450.
189. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028477.

190. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021“, Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028826.
191. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2032491.
192. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2033240.
193. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2028455.
194. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2030325.
195. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1324-790/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2045880.
196. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-100-910/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2061099.
197. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2073201.
198. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-403-407/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2073213.
199. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-661-910/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2099369.
200. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-1120/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2111918.
201. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-452-516/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2159982.
202. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2172390.
203. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-577-798/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2172009.
204. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. e2A-547-464/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2197249.
205. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2194970.
206. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-976-798/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2196326.
207. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1013-464/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2200031.
208. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2203476.
209. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-590-370/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2269761.
210. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-464/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2275982.
211. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-738-330/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2279362.
212. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-120-553/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2303230.
213. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-464-577/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2315193.
214. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-650-1097/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2328647.
215. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-550-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2334800.
216. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-759-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2335858.
217. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-863-464/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2350254.
218. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. e2-956-1097/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2355086.
219. „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-173-553/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2364862.
220. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS5-490/2006“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/62972.
221. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-582-556/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2268053.

Užsienio valstybių teismų praktika

222. „Austrijos Aukščiausiojo Teismo 1995 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje Nr. 3Ob42/95“. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://rdb.manz.at/document/ris.just.JJT_19950426_OGH0002_0030OB00042_9500000_000.
223. „Austrijos AukščiausiojoTeismo 1998 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje Nr. 3Ob243/98a“. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19981125_OGH0002_0030OB00243_98A0000_000&Suchworte=RS0001590.
224. „Belgijos kasacinio teismo 2021 m. vasario 12 d. nutartis byloje Nr. C.20.0048.N/1“. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2021:ARR.20210212.1N.4 .
225. „Belgijos kasacinio teismo 2021 m. birželio 11 d. nutartis byloje Nr. C.17.0412.N/6“. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://juportal.be/content/ECLI%3ABE%3ACASS%3A2021%3AARR.20210611.1N.9.
226. „Delio Aukštojo Teismo Naujajame Delyje 2024 m. rugpjūčio 20 d. nutartis byloje O.M.P.(I) (COMM.) 214/2024“. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.livelaw.in/pdf_upload/1724214621342-556979.pdf.
227. „Jungtinės Karalystės Lordų Rūmų sprendimas byloje *American Cyanamid Co. prieš Ethicon Ltd*“, bylos Nr., [1975] AC 396. Žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://www.uniset.ca/other/cs2/1975AC396.html
228. „Singapūro Respublikos Aukštojo Teismo 2019 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zheng Hongfan prieš Singaravelu Murugan*“, SGHC 184. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d., https://www.elitigation.sg/gd/s/2019_SGHC_184.
229. „Singapūro Respublikos Aukštojo Teismo 2024 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Xingang Investment Pte Ltd ir kt. prieš Lai Jianling*“, SGHC 93. Žiūrėta 2026 m. birželio 23 d., https://www.singaporelawwatch.sg/Portals/0/Docs/Judgments/2024/[2024]%20SGHC%2093.pdf.

Kiti šaltiniai

230. „Anglijos civilinio proceso taisyklės“, žiūrėta 2026 m. sausio 25 d., https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part25#25.
231. „Antstoliai kreditoriams 2025 m. sugrąžino 326,6 mln. eurų skolų“. Žiūrėta 2026 m. spalio 26 d. https://www.antstoliurumai.lt/index.php?id=3225.
232. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 15 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga (Teismų praktika Nr. 34)“. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., https://www.lat.lt/lat-praktika/lat-praktikos-tam-tikrose-teises-srityse-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.
233. „Lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2026 m. spalio 5 d., http://www.lkz.lt/.
234. „2024 m. balandžio 8 d.WIPO Webinar for Judges: Provisional Measures Governing the Search and Seizure of Evidence – Considering Anton Piller Orders, the Saisie-contrefaçon, and Related Mechanisms“. Žiūrėta 2026 m. spalio 26 d. https://www.wipo.int/en/web/judiciaries/w/news/2024/wipo-webinar-for-judges-provisional-measures-governing-the-search-and-seizure-of-evidence-considering-anton-piller-orders-the-saisie-contrefacon-and-related-mechanisms.
235. Teisėjų tarybos 2015 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 13P-146-(7.1.2) patvirtinta „Teismų procesinių sprendimų bei teisėjų drausmės bylose priimtų sprendimų viešo skelbimo tvarka“ (redakcija galiojanti nuo 2020 m. rugsėjo 29 d.). Žiūrėta 2026 m. spalio 26 d. https://www.infolex.lt/ta/345934?ref=2.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Artur Doržinkevič

TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ UŽTIKRINIMAS TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES CIVILINIAME PROCESE

Mokslo daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2022-2026 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
prof. dr. Vigintas Višinskis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:
prof. dr. Vaidas Jurkevičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. hab. dr. Marcin Asłanowicz (SWPS universitetas, Lenkija, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Darius Bolzanas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Vigita Vėbraitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. gruodžio 9 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

SANTRAUKA

Tyrimo aktualumas. Teisingas civilinės bylos išnagrinėjimas reikalauja laiko. Tai, kad laikas priskiriamas teisingumo įgyvendinimo sričiai, yra plačiai pripažįstama ir atsispindi teisiniame aforizme „Lėtas teisingumas – blogas teisingumas“ (angl. *justice delayed is justice denied*)[1160]. Tačiau tol, kol ginčas sprendžiamas teismo procese, gali kilti grėsmė būsimo teismo sprendimo įvykdymui. Siekiant užtikrinti realų asmens teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, valstybių teisės aktuose įtvirtintas laikinųjų apsaugos priemonių institutas. Laikinųjų apsaugos priemonių institutu užtikrinama, kad nors teismo procesas ir truktų ilgą laiką arba būtų kitų kliūčių teismo sprendimui įvykdyti (pavyzdžiui, atsakovas gali bandyti paslėpti turtą), ieškovas galės užtikrinti, kad teisingumas jo atžvilgiu galiausiai būtų įvykdytas. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas galimas ne tik nacionaliniuose, bet ir tarpvalstybiniuose teismo procesuose, o tai parodo universalų šio instituto poreikį įvairiuose teismo procesuose.

Tyrimo aktualumą, be kita ko, pagrindžia EŽTT praktika, iš kurios matyti, kad egzistuoja teorinės ir praktinės problemos dėl laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) įgyvendinimo. Viena vertus, EŽTT praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad bet kurio teismo priimtas sprendimas turi būti vykdomas, o jei valstybė neužtikrintų efektyvaus teismo sprendimo vykdymo, tai teisė į teisminę gynybą būtų iliuzinė[1161]. Kita vertus, EŽTT praktikoje ilgą laiką buvo pripažįstama, kad „laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese, kuriame nepriimamas sprendimas dėl bylos esmės, nenustatomi civiliniai teisių ir pareigų klausimai“[1162], todėl Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai, susiję su teise į teisingą bylos nagrinėjimą, netaikomi. Tokia praktika reiškė, kad asmenys negalėjo remtis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis garantijomis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese, nes buvo pripažįstama, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymas reikšmingai nepaveikia asmenų civilinių teisių ir pareigų. 2009 m. EŽTT Didžioji kolegija byloje *Micallef prieš Maltą* pakeitė iki tol formuotą praktiką ir išaiškino, kad laikinosios apsaugos priemonės kartais net ir visam laikui paveikia civilines teises ir pareigas, todėl kiekvienu atveju reikia įvertinti laikinosios apsaugos priemonės poveikį civilinėms teisėms ir pareigoms[1163]. Remiantis minėta EŽTT praktika, kyla porei-

---

1160 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments“, *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://www.jstor.org/stable/764736.

1161 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*“, pareiškimo Nr. 36813/97, para.196, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 6 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72925.

1162 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. sausio 16 d. nutarimas dėl priimtinumo byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 62763/00, para. 2, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23005.

1163 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*“, pareiškimo Nr. 17056/06, para. 80-86, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95031.

kis analizuoti, kada ir kokios laikinosios apsaugos priemonės veiksmingai paveikia asmens teises ir pareigas. Taip pat svarbu įvertinti, kokie Konvencijos 6 straipsnio reikalavimai gali būti taikomi ir kaip juos nustatyti taikant laikinąsias apsaugos priemones. Bet netgi ir nustačius, kad teismo procese dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali būti taikomas Konvencijos 6 straipsnis, kyla klausimas, ar vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių minėti reikalavimai vis dar aktualūs, nes EŽTT yra išaiškinęs, kad Konvencijos 6 straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei sprendžiamas ginčas (angl. *contestation*) dėl civilinės teisės ar pareigos[1164]. Apibendrintai kalbant apie vykdymo procesą[1165], EŽTT skundų priimtinumo Komisija dar 1997 m. byloje *Krone prieš Austriją*[1166] pripažino, kad pagal bendrąją taisyklę „vykdymo procedūros po civilinio teismo sprendimo nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nes jos pačios nesprendžia ginčo dėl civilinių teisių, bet remiasi nepriklausomo teismo išankstiniu šių teisių nustatymu, nors ir egzistuoja tam tikros išimtys, kai vykdymo procese egzistuoja ginčai“[1167]. Taigi, kyla klausimų, ar vykdant teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo egzistuoja ginčas dėl civilinių teisių ir pareigų ir kokie tai būtų atvejai. Todėl EŽTT praktika patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių instituto suderinamumas su teise į teisingą bylos nagrinėjimą yra aktualus nagrinėjant civilines bylas.

Nagrinėjamos temos aktualumą patvirtina tiek ES teisės reglamentavimas, tiek privalomosios teisinės galios neturintys teisės aktai (angl. *soft law*). Nuo Amsterdamo sutarties, kuri iš dalies keitė Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį, priėmimo, teisminis bendradarbiavimas tarpvalstybiniais klausimais buvo vienas iš svarbiausių ES įstatymų leidėjo darbotvarkės klausimų[1168]. Efektyvus, operatyvus ir ekonomiškas civilinių bylų, turinčių tarptautinį elementą, nagrinėjimas ir teismo sprendimų įvykdymas yra būtina sąlyga, ir šiam tikslui įgyvendinti ES civilinio proceso teisėje numatyta galimybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones[1169]. Be to, ES civiliniame procese nuo 2017 m. sausio 18 d. pradėta taikyti specifinė laikinoji apsaugos priemonė – europinio sąskaitos blokavimo įsakymas. Užsienio teisės doktrinoje pažymimas ES reglamentavimo, susijusio su laikinosiomis apsaugos

---

1164 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*“, pareiškimų Nr. 6878/75; 7238/75, para. 46-47, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57522.

1165 Pažymėtina, kad paprastai laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas (realizavimas) vyksta teisminiame procese, t. y. dar nesant įsiteisėjusio teismo sprendimo dėl ginčo esmės.

1166 „Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1997 m. gegužės 21 d. sprendimas *Krone prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 28977/95. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689.

1167 *Ibid.*

1168 Giesela Ruhl, „Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters After Brexit: Which Way Forward?“, *International and Comparative Law Quarterly* 67 (2018): 101.

1169 Tokia teisė numatyta, pavyzdžiui, reglamente „Briuselis Ia“, ar reglamente „Briuselis IIter“.

priemonėmis, netobulumas ir problematika[1170]. Įvairūs laikinųjų apsaugos priemonių probleminiai klausimai yra analizuojami ir naujausioje ESTT praktikoje[1171]. Kalbant apie privalomosios teisinės galios neturinčius teisės aktus, šios temos aktualumą patvirtina 2020 m. Europos teisės instituto (ELI) ir UNIDROIT išleistos Europos civilinio proceso taisykles[1172], kuriose išskiriamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys, kiekvienos rūšies taikymo sąlygos ir kiti aktualūs klausimai. Net septyniolikoje šių taisyklių straipsnių reglamentuojamos laikinosios apsaugos priemonės, o 2006 m. išleistuose ALI / UNIDROIT Tarptautinio civilinio proceso principuose laikinosioms apsaugos priemonėms buvo skirtos vos trys nuostatos[1173]. Galiausiai pažymėtina, kad ne tik laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra aktualus tarp privalomosios teisinės galios neturinčių teisės aktų, bet ir vykdymo proceso reikšmė nuolat auga. Šiuo metu UNIDROIT rengia privalomosios teisinės galios neturintį teisės aktą „Geriausia praktika dėl veiksmingo vykdymo“ (angl. *Best Practices for Effective Enforcement*), ir planuojama, kad jį sudarys net 141 rekomendacija, susijusi su efektyviu ir proporcingu vykdymo procesu, o 1 dalies 9 skyrius bus skirtas laikinosioms apsaugos priemonėms, kurių paskirtis – užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą[1174].

Tyrimo problematika. Teisinė laikinųjų apsaugos priemonių prigimtis lemia tai, kad ieškovo interesams gali būti suteikiamas laikinas prioritetas tol, kol byla nagrinėjama teisme. Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnis) ir šios priemonės gali būti taikomos nepranešus atsakovui (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Teismas turi nuspręsti dėl tokių priemonių taikymo išskirtinėmis salygomis, t. y. remdamasis tik vienos iš šalių pozicija, netirdamas įrodymų iš esmės ir per itin trumpą laiko tarpą – ne ilgiau kaip per 3 darbo dienas (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali

1170 Andrew Dickinson. „Provisional Measures in the „Brussels I“ Review: Disturbing the Status Quo?“, *Journal of Private International Law*, 6 (3) 2010.

1171 Vienas naujausių pavyzdžių yra „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2026 m. gegužės 21 d. prejudicinis sprendimas byloje TQ prieš Mr. Green Limited, bylos Nr. C 198/24“, EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198)/

1172 ELI / UNIDROIT, *Model European Rules of Civil Procedure* (Vienna: European Law Institute; Rome: UNIDROIT, 2021), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d. https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.

1173 ALI/UNIDROIT, *Principles of Transnational Civil Procedure* (Rome: UNIDROIT, 2006), žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d. https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf. Šios taisyklės reglamentuoja laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas ir proporcingumą (8.1); *ex parte* procedūrą; (8.2); kompensaciją bei užstatą (8.3).

1174 UNIDROIT, *Draft Best Practices for Effective Enforcement*, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2025/07/Consultation-Draft-BPEE.pdf. 1 dalies 9 skyrius reglamentuoja laikinąsias apsaugos priemones siekiant užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą (angl. *Provisional measures in support of future enforcement*).

turėti panašų poveikį kaip ir galutinis teismo sprendimas[1175]. Visa tai lemia, kad šiomis priemonėmis galima piktnaudžiauti procesu, pavyzdžiui, daryti spaudimą atsakovui ir priversti sudaryti nepalankią taikos sutartį; arba paprasčiausiai sukurti papildomą finansinę naštą, galinčią lemti atsakovo nemokumą. Anglijos teisėjas Lordas John Donaldson yra pažymėjęs, kad laikinosios apsaugos priemonės yra vienas iš „branduolinių ginklų" teisėje[1176]. Ne ką mažiau svarbu paminėti ir tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nėra bylos nagrinėjimas iš esmės, todėl jis visuomet siejamas su tinkamumo dilema (angl. *the timing dilemma*), nes jeigu, viena vertus, teismas netaiko šių priemonių, ieškovo teisės gali būti neužtikrintos, o tai gali nulemti, kad vėlesnis teismo sprendimas jam bus bevertis. Kita vertus, jei tokios priemonės taikomos atsakovui, o galutiniu teismo sprendimu ieškinys visgi būtų atmestas, tokiu atveju bus padaryta nepagrįsta žala atsakovui. Taigi, tiek teismo veikimas, tiek neveikimas kelia pavojų sąžiningiems proceso dalyviams[1177]. Nors laikinosios apsaugos priemonės užtikrina ieškovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) įgyvendinimą, tačiau, šias priemones taikant neapdairiai, atsakovui gali būti sukeliama neproporcinga žala arba jo galimybės gintis nuo pareikšto ieškinio bus apribotos. Todėl taikant šias priemones būtina atsižvelgti ir į atsakovo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) užtikrinimą, ir į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės gali sukelti spaudimą atsakovui arba kitaip nepagrįstai suvaržyti jo teises.

Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių institutą, kyla klausimas, kaip konkrečiai identifikuoti šias priemones. Tai aktualu, nes šiam institutui netaikomas baigtinio sąrašo principas (CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punktas), be to, egzistuoja skirtingo pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, kurios gali būti taikomos. Tam tikrais atvejais gali kilti klausimas, ar tam tikri procesiniai institutai patenka į laikinųjų apsaugos

---

1175 Galima pateikti kelis EŽTT bylų pavyzdžius, kur laikinosios apsaugos priemonės savo esme prilygo ginčo išsprendimui iš esmės. Vienoje byloje buvo pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – laikinas laikraščių platinimo sustabdymas, kuris susijęs su pareiškėju (buvusiu Turkijos prezidentu). Šis draudimas galiojo 10 mėnesių, o teismo sprendimas taip ir nebuvo priimtas, nes byla buvo nutraukta („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. spalio 8 d. sprendimas *Cumhuriyet Vakfi ir kt. prieš Turkiją*", pareiškimo Nr. 28255/07. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126797). Kitoje byloje buvo pritaikytas laikinas draudimas publikuoti knygą, bet paskui šis draudimas tapo galutinis, taigi, faktiškai šios priemonės sutapo („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Éditions Plon prieš Prancūziją*", pareiškimo Nr. 58148/00. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61760). Dar kitoje byloje buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas, nes taikytos laikinosios apsaugos priemonės tapo priemonėmis bylą išspręsti iš esmės, t. y. lakinųjų apsaugos priemonių institutas faktiškai tapo „galutiniai" ginčą išsprendžianti priemonė, todėl tai buvo neteisėta Konvencijos 8 straipsnio atžvilgiu („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. liepos 23 d. sprendimas *Širvinskas prieš Lietuvą*", pareiškimo Nr. 21243/17. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194735).

1176 *Bank Mellat prieš Nikpour* [1985] F.S.R. 87, 92 (C.A.), cituota iš Alexander Kern, „The Mareva Injunction and Anton Piller Order: The Nuclear Weapons of English Commercial Litigation", *Florida Journal of International Law* 11, Nr. 3 (1997): 488, https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1303&context=fjil.

1177 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments", *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 367.

priemonių instituto apimtį, pavyzdžiui, sprendimo vykdymo sustabdymas (CPK 363 straipsnio 1 dalis, CPK 372 straipsnio 2 dalis). Todėl kyla poreikis apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių sampratą ir nustatyti konkrečius laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymius.

Taip pat aktuali problema, susijusi su poreikiu užtikrinti, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebūtų naudojamas nepagrįstai. Teismų praktikoje šio tikslo, be kita ko, siekiama atribojant šį institutą nuo materialiosios teisės. Pripažįstama, kad teismas, taikydamas šias laikinąsias apsaugos priemones, nenagrinėja ginčo iš esmės. Be to, laikinosios apsaugos priemonės yra ribotos laiko atžvilgiu, jos neturi prejudicinės reikšmės ir *res judicata* galios, taikant laikinąsias apsaugos priemones paprastai negali būti modifikuojami materialiniai reikalavimai ir jų apimtis. Laikinųjų apsaugos priemonių dalykas įprastai negali sutapti su materialinio reikalavimo (ieškinio) dalyku[1178]. Priešingas aiškinimas, t. y. kad šis institutas gali būti laikomas materialinių teisių gynybos būdu, reikštų, kad teisingumas būtų įgyvendinamas tik preliminariai įvertinus byloje susiklosčiusią situaciją. Minėtos savybės nulemia procesinį laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį. Tačiau nepaisant griežto procesinio pobūdžio, teismų praktikoje neapsieinama be to, kad laikinosios apsaugos priemonės turi vienu ar kitu būdu įsiterpti į materialinius teisinius santykius ir juos modifikuoti, pavyzdžiui, tai taikoma priteisiant laikiną išlaikymą (CK 3.65 straipsnio 2 dalies 4 punktas) arba numatant vaiko laikiną gyvenamąją vietą (CK 3.65 straipsnio 2 dalies 2 punktas), arba reiškiant prevencinį ieškinį[1179]. Be to, užsienio teisės doktrinoje išskiriama specifinė laikinųjų apsaugos priemonių rūšis – „laikinasis (tarpinis) mokėjimas“ (angl. *interim payment)*, kuri savo pobūdžiu reiškia laikiną ieškinio reikalavimo patenkinimą. Galiausiai iš EŽTT praktikos matyti, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones gali būti pažeidžiamos materialinės subjektinės atsakovo teisės arba pažeidimai yra kompleksiniai, t. y. pažeidžiant ne tik procedūrinę teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, bet ir materialinę teisę, pavyzdžiui, nuosavybės apsaugą[1180] ar kitus Konvencijos straipsnius. Taigi, kyla klausimas, ar laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra tik procesinis institutas, ar jis gali būti naudojamas ir kaip materialinis teisių gynybos būdas? Kiek

---

1178 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/1927608. Egzistuoja tam tikros išimtys, pavyzdžiui, prevencinio ieškinio atveju („Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/2073201), prašant priteisti laikiną materialinį išlaikymą („Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009“, Infolex, žiūrėta 2026 m. spalio 4 d. https://www.infolex.lt/tp/144458) arba intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylose (Vaidas Pajeda. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai“. *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 69).

1179 „LApT 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022“, *op. cit.*

1180 EŽTT vienoje byloje yra konstatavęs Konvencijos 6 straipsnio ir Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimus, kadangi pareiškėjos nuosavybės teisė buvo apribota daugiau kaip 10 metų, o laikinosios apsaugos priemonės pritaikytos nedalyvaujant ginčo šaliai („Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą*“, pareiškimo Nr. 3330/12. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150669).

ir kokia apimtimi laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali įsiterpti į materialinės teisės klausimus? Kaip taikyti šį institutą, kad būtų nepažeista nei ieškovo, nei atsakovo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą? Minėti klausimai yra svarbūs nustatant laikinųjų apsaugos priemonių poveikį asmenų teisėms. Akivaizdu, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas paveikia ne tik procesinę žmogaus teisę į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis), bet ir materialines žmogaus teises, tokias kaip teisė į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis), teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis) ir teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis).

Teisingumas materializuojasi ne tiriamajame (teisminiame, deklaratyviajame) procese, o vykdymo procese. Laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis taip pat neapsiriboja jų pritaikymu, šios nutartys turi būti įvykdomos. Laikinosios apsaugos priemonės gali būti veiksmingos tik tuomet, kai efektyviai pritaikomos, todėl jos reikalauja skubaus vykdymo (CPK 152 straipsnio 1 dalis). Visgi, ar galima kalbėti apie laikinųjų apsaugos priemonių „vykdymo procesą", jeigu šios nutartys yra vykdomos civilinio proceso stadijoje, kai ginčas dar nėra išspręstas, t. y. byloje nėra priimto įsiteisėjusio teismo sprendimo. Kai kurie autoriai laikinųjų apsaugos priemonių institutą priskiria prie tarpinio proceso, kuris yra tarp teisminio (tiriamojo, deklaratyvinio) ir vykdymo procesų[1181]. Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių institutas atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant teisingumą. Bet apskritai keltinas klausimas, kokia apimtimi teismo nutartims dėl laikinųjų apsaugos priemonių galima taikyti Konvencijos 6 straipsnio reikalavimus. Tam tikri autoriai nurodo, kad Konvencijos 6 straipsnis gali būti taikomas tik galutinai išspręstiems klausimams, o ne tarpinio pobūdžio (laikiniems) klausimams, kurie galutinai nenulemia civilinių teisių ir pareigų[1182]. Juolab kad tik 2009 m. EŽTT Didžioji kolegija byloje *Micallef prieš Maltą*[1183] pakeitė ankstensę teismų praktiką ir išaiškino, kad Konvencijos 6 straipsnis tam tikrais atvejais gali būti taikomas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procesui. Bet vis dar lieka klausimas, kaip pritaikyti šią teismų praktiką nacionaliniam laikinųjų apsaugos priemonių institutui, t. y. kada ir kokios laikinosios apsaugos priemonės veiksmingai paveikia asmens teises ir pareigas.

Nepaisant minėtų teorinių problemų dėl to, ar laikinųjų apsaugos priemonių vykdymui taikomas Konvencijos 6 straipsnis, nekyla didelių abejonių, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti vykdomos ir joms turi būti taikomi

---

1181 Carlos Esplugues-Mota, „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 208–210.

1182 Álvaro Pérez Ragone ir Georg Kodek, „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings", iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 1 skyrius, žiūrėta 2026 m. vasario 20 d., cplj.org/a/13-1, para. 70.

1183 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*", pareiškimo Nr. 17056/06, para. 80-86, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95031.

sąžiningo ir teisingo įvykdymo principą atitinkantys reikalavimai[1184]. Tačiau būtina įvertinti, kaip konkrečiai šie reikalavimai pasireiškia. Pavyzdžiui, ar galima vykdyti teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių savanoriškai, o gal šis procesinis institutas vykdomas tik per prievartą? Taip pat svarbu įvertinti, koks teismo vaidmuo ir koks anstolio vaidmuo užtikrinant laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo teisėtumą ir proporcingumą. Todėl būtina išanalizuoti teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumus.

Apibendrinant, tikslinga išskirti tokius šiame tyrime analizuojamus probleminius klausimus:

1. Kaip apibrėžti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sampratą ir esminius požymius, atsižvelgiant į šio instituto skirtingas funkcijas civiliniame procese?
2. Kaip tinkamai nustatyti ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyrą taikant laikinąsias apsaugos priemones?
3. Koks laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą santykis ir kokie kriterijai aktualūs sprendžiant dėl Konvencijos 6 straipsnio taikymo laikinųjų apsaugos priemonių procese?
4. Kaip ir kokia apimtimi laikinųjų apsaugos priemonių institutas gali paveikti materialinės teisės klausimus tiek ieškovo, tiek atsakovo teisių ir teisėtų interesų atžvilgiu?
5. Ar teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas patenka į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apimtį ir, jeigu taip, kokiais kriterijais remiantis galima taikyti Konvencijos 6 straipsnį laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procesui?
6. Ar galima vykdyti teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių savanoriškai ar tik per prievartą?

Kadangi nagrinėjama problematika yra aktuali ne tik analizuojant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (CPK 144 straipsnis), bet ir teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo (CPK 148 straipsnis) ar panaikinimo (CPK 149 straipsnis), šiame tyrime analizuojant įvairią problematiką apibendrinamai vartojama sąvoka „teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių“, apimanti visas anksčiau minėtas procedūras (CPK 144, 148 ir 149 straipsniai), nebent tam tikrose vietose eksplicitiškai bus nurodomas kuris nors vienas institutas.

Mokslinio tyrimo naujumas ir jo reikšmė. Šiame tyrime analizuojama tema laikytina nauja. Autoriaus žiniomis, kol kas laikinųjų apsaugos priemonių institutas nebuvo nagrinėjamas tuo aspektu, kad būtų siekiama ištirti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir jos įgyvendinimą laikinųjų apsaugos priemonių procese. Iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutas daugiausia analizuotas tam tikrais bendrais aspektais, nesiejant šio instituto taikymo ir vykdymo ypatumų su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais.

1184 Piotr Szczekocki, „Justice in Judicial Enforcement Law: Comments in the Context of the Decision-Making Model of the Law Application Process“, *Studia Iuridica Lublinensia* 32, 4 (2023): 178, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d., https://journals.umcs.pl/sil/article/view/15963 .

Pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra susijęs su vykdymo procesu, o kai kuriose valstybėse jis netgi reglamentuojamas kartu su vykdymo proceso teisės normomis. Todėl laikinųjų apsaugos priemonių analizė dažnu atveju aprėpia ir įvairius vykdymo proceso klausimus. Vykdymo procesas pats savaime yra gana neįprasta ir nepakankamai ištyrinėta teisės sritis[1185], tačiau net ir vykdymo proceso teisės doktrinoje laikinųjų apsaugos priemonių institutui ne visada skiriama tikslingesnio ir nuodugnesnio dėmesio. Be to, vykdymo procesas dažnai pasižymi konkrečios valstybės nacionalinės teisės sistemos ypatumais, pavyzdžiui, pripažįstama, kad netgi geografiškai ar kultūriškai panašiose valstybėse egzistuoja įvairūs vykdymo proceso modeliai ir jų skirtumai[1186]. Tai lemia, kad užsienio valstybių patirties pritaikymas neatlikus išsamesnio tyrimo paprastai yra sudėtingas ir painus procesas. Taigi, šis disertacinis tyrimas reikšmingas tuo aspektu, kad jame išsamiai analizuojami laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą klausimai, kurie gali būti atsakyti tik įvertinus išskirtinius Lietuvos vykdymo proceso ypatumus. Mokslinio tyrimo reikšmę taip pat patvirtina keli papildomi aspektai.

Pirma, laikinųjų apsaugos priemonių instituto suderinamumas su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais nagrinėjamas pirmą kartą, todėl šis darbas galėtų būti naudingas teismams taikant ir aiškinant teisę bei sprendžiant ginčus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Antra, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą yra demokratinės ir teisinės valstybės pagrindas ir ši teisė sulaukia bene daugiausia dėmesio tiek dėl pareiškėjų gausos, tiek dėl žmogaus teisių pažeidimų[1187]. Taigi, atliekamas tyrimas yra reikšmingas ir svarbus tuo aspektu, kad juo analizuojamas iki šiol menkai tyrinėtas mokslinio pažinimo laukas – laikinųjų apsaugos priemonių poveikis žmogaus teisių apsaugai – ir aprėpiamos įvairios žmogaus teisių tyrimo sritys bei teisės aktai, įskaitant Konvenciją ir Chartiją.

Trečia, šiame tyrime analizuojami vykdymo proceso klausimai, aktualesni ne teismams, o antstoliams, vykdantiems teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių. 2025 m. pabaigos duomenimis, Lietuvoje buvo 5,26 mlrd. Eur neišieškotų skolų, o daugėjant skolų – daugėja ir teisminių bei priverstinio vykdymo procesų, kuriais siekiama išieškoti šias skolas. Susiduriant su galbūt nesąžiningu atsakovu, byloje taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Tyrimo rezultatais siekiama atsakyti į reikšmingą praktikoje kylančią problemą – kaip ir kokia apimtimi taikomi teisės į teisingą bylos

---

1185 Álvaro Pérez Ragone ir Georg Kodek, „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XIII dalis, 1 skyrius, žiūrėta 2026 m. vasario 20 d., cplj.org/a/13-1, para. 6.

1186 Fernando Gascón Inchausti, „Towards More Effective Enforcement Proceedings Through More Effective Asset Discovery“, iš *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, red. Masahisa Deguchi (2022), 154. Apie skirtingus vykdymo proceso modelius detaliau žr. Wendy Kennett, *Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge* (Cambridge: Intersentia, 2021), 9–10, 46 ir Wendy Kennett, „Organizational Models of Enforcement Institutions“, iš *Comparative Procedural Law and Justice*, ed. B. Hess ir kt., XIII dalis, 5 skyrius, cplj.org/a/13-5, para. 4.

1187 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Registrų centras, 2010), 11.

nagrinėjimą reikalavimai vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, o ši problema yra nauja, aktuali ir reikšminga.

Ketvirta, atliktas tyrimas ir gauti rezultatai gali būti naudojami skaitant paskaitas bei vedant praktinius seminarus Lietuvos universitetų teisės studijų studentams, studijuojantiems civilinio proceso teisę.

Tyrimo objektas. Šio tyrimo objektas – laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas civiliniame procese. Šis tyrimas neapima materialinės teisės klausimų, pavyzdžiui, žalos atlyginimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kai ieškinys atmetamas (CPK 146 straipsnio 2 dalis), arba žalos, atsiradusios dėl teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių neįvykdymo (CPK 145 straipsnio 9 dalis), atlyginimo, nes minėti klausimai reikalauja tyrinėti civilinės atsakomybės ir kitus materialinės teisės aspektus.

Į šio tyrimo objektą nepatenka komerciniame arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės, išskyrus tam tikrus atvejus, kai minėtos priemonės naudojamos lyginamuoju aspektu. Tokį pasirinkimą lemia tai, kad šiuo tyrimu laikinosios apsaugos priemonės, be kita ko, yra siejamos tik su teismams priskiriama teisingumo vykdymo funkcija. Savo ruožtu arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės neturi *imperium,* t. y. arbitražas pats savaime neturi priverstinio vykdymo mechanizmo[1188]. Arbitražas, skirtingai nei teismas, nėra viena iš valstybės valdžių, o arbitrai yra privatūs asmenys, o ne valstybės tarnautojai ar kiti valstybės pareigūnai. Taigi, negalima vienareikšmiškai lyginti arbitražo vykdomos paskirties ir teisme vykdomo teisingumoTaip pat svarbu, kad arbitraže yra taikomos riboto pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, t. y. tik trys galimos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys, iš kurių viena skirta įrodymams užtikrinti (KAĮ 20 straipsnio 2 dalies 1–3 punktai). Kitais žodžias tariant, arbitražo teismas gali įpareigoti tik ginčo šalis[1189], o ne kitus asmenis. Dar svarbiau tai, kad šalys gali susitarti dėl kitokio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų, be to, arbitražo teismas netaiko CPK normų, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones[1190]. Taigi, arbitraže taikomos laikinosios apsaugos priemonės nepatenka į tyrimo objektą, išskyrus atvejus, kai lyginamuoju aspektu eksplicitiškai bus pateikiama nuoroda į arbitražo taikomas laikinąsias apsaugos priemones.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šios disertacijos tikslas – atskleisti, kaip ir kokia apimtimi užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą taikant laikinąsias apsaugos priemones ir vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių civiliniame procese.

Siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą ir visapusiškai išnagrinėti tyrimo problematiką, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai analizuojami ne tik teisminiame (deklaratyviniame) procese, bet ir vykdymo procese. Tokį sprendimą nulėmė kelios priežastys. Pirma, laikinosios apsaugos priemonės yra iš prigimties susijusios su vykdymo

---

1188 Ali Yeşilirmak, *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*, *International Arbitration Law Library*, t. 13 (The Hague: Kluwer Law International, 2005), 8.

1189 Valentinas Mikelėnas, Vytautas Nekrošius ir Eglė Zemlytė, *Lietuvos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*, (Vilnius: Registrų centras, 2016), 91.

1190 *Ibid*, 92.

procesu, nes taikant šias priemones paprastai teismas turės įvertinti įvertinti grėsmę dėl to, ar būsimas teismo sprendimas galės būti sėkmingai įvykdytas vykdymo procese. Be to, įstatymų leidėjas yra numatęs, kad teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra skubiai vykdomos (CPK 152 straipsnio 1 dalis) ir šioms nutartims apskųsti nėra taikomas suspensyvinis efektas (CPK 152 straipsnio 3 dalis), todėl nuo pat jų priėmimo yra aktualūs šių priemonių vykdymo ypatumai. Antra, užsienio valstybių reglamentavimas patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas tam tikrose jurisdikcijose yra reglamentuojamas kartu su vykdymo procesu, todėl svarbu įvertinti vykdymo proceso ypatumus. Trečia, EŽTT praktikoje taip pat pripažįstama, kad teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos tam tikrais atvejais gali būti taikomos vykdymo procese[1191].

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad sąvoka „teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“ gali būti vartojama siaurąja ir plačiąja prasmėmis. Siaurąja prasme teisė į teisingą bylos nagrinėjimą suprantama kaip apimanti patį teisingumo (angl. *fairness*) elementą, nes be teisės į teisingą bylos nagrinėjimą nebūtų įgyvendinamas ir pats teisingumas[1192]. Plačiąja prasme ši sąvoka apima įvairias sudėtines teises (garantijas, elementus), pavyzdžiui, teisę į viešą bylos nagrinėjimą, teisę į įstatymų įsteigtą nešališką ir nepriklausomą teismą, teisę į bylos nagrinėjimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką ir pan.[1193]. Atsižvelgiant į tai, kad šiame tyrime analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymas Lietuvos civiliniame procese, šiame tyrime daugiausia dėmesio skiriama teisei į teisingą bylos nagrinėjimą plačiąja prasme, remiantis standartais pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, Chartijos 47 straipsnį ir Konstitucijos 30 straipsnį. Tyrime esminis dėmesys skiriamas būtent Konvencijoje įtvirtintiems teisės į teisingą bylos nagrinėjimą standartams ir tai lėmė dvi priežastys. Pirmoji priežastis susijusi su tuo, kad nors Konstitucija yra hermeneutiškai savipakankama, t. y. atsakymus į visus klausimus dėl Konstitucijos taikymo galima rasti joje pačioje, tačiau konstituciniai teismai gali remtis ir kitais šaltiniais, įskaitant ir ekstranacionalinę teisę. Vienas iš tokių šaltinių yra EŽTT praktika, o šis reiškinys teisės doktrinoje įvardijamas kaip konstitucinių teismų ir EŽTT jurisprudencinis dialogas[1194]. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad Konstitucija dažnai aiškinama ta prasme, kad atitiktų Konvencijos standartus, autoriaus

---

1191 Vykdymo procedūros laikomos teisminės procedūros dalimi, siekiant užtikrinti pagrįstos procedūros trukmės reikalavimą („Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91“, Hudoc, žiūrėta 2026 m. kovo 6 d., http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020). Be to, kai vykdymo procese kyla ginčas dėl civilinės teisės ir pareigos, tokiu atveju gali būti taikomos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnį (Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtinumo Komisijos 1997 m. gegužės 21 d. sprendimas *Krone prieš Austriją*“, pareiškimo Nr. 28977/95. Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689).

1192 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Registrų centras, 2010), 19.

1193 *Ibid,* 17–18.

1194 Egidijus Kūris, „Jurisprudencijų dialogas ir Konvencijai draugiškas Konstitucijos aiškinimas“, *Jurisprudencija* 32, 1 (2025): 37–39.

manymu, tikslingiau tyrinėti EŽTT praktiką. Antroji priežastis, susijusi su Chartijos aiškinimu, yra ta, kad EŽTT yra suformuota *Bosphorus* prezumpcija, pagal kurią preziumuojama, kad ES žmogaus teisių apsauga paprastai yra lygiavertė tai apsaugai, kuri numatyta Konvencijoje[1195]. Taigi, autoriaus požiūriu, tikslinga analizuoti būtent EŽTT praktiką. Be to, EŽTT, skirtingai nei LRKT ar ESTT, yra tarptautinė institucija, kurios paskirtis – užtikrinti žmogaus teisių apsaugą (angl. *human rights adjudicating body*), o teisės doktrinoje pažymima, kad būtent tokioms institucijoms ir yra patikėta priimti galutinį sprendimą žmogaus teisių klausimais[1196].

Nors šis tyrimas nėra apribotas konkrečiomis Konvencijoje įtvirtintomis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą nuostatomis (garantijomis, elementais), bet, atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių instituto ypatumus, būtų galima išskirti tam tikras esmines garantijas, t. y. teisė į nešališką teismą ir teisingą bylos nagrinėjimą, grindžiamą rungtyniškumo ir lygiateisiškumo principais. Be abejonės, svarbios ir įvairios kitos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos, kurios analizuojamos šioje disertacijoje įvairiais lygmenimis, bet šiame tyrime nėra siekiama išsamiai įvertinti kiekvieną garantiją, nes ne visos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos reikšmingai pasireiškia analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir vien tik formalus Konvencijos 6 straipsnyje nustatytų konkrečių teisių laikymasis negarantuoja, kad teismo procesas buvo teisingas, nes tai galima įvertinti tik atsižvelgiant į visą bylos nagrinėjimo procesą[1197]. Be to, nors šis tyrimas orientuotas į teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis) analizę, tačiau atsižvelgiant į tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali paveikti ir kitas žmogaus teises[1198], tam tikrose tyrimo vietose bus paminėtos ir kitos žmogaus teisės bei su jomis susijusi EŽTT praktika. Visgi pagrindinis tyrimo objektas yra procesinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, o ne kitos žmogaus teisės.

Tyrimo tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

1. Atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių instituto sampratą.
2. Išanalizuoti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir laikinųjų apsaugos priemonių instituto santykį.
3. Atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikšmę užtikrinant ginčo šalių teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir derinant priešingus ginčo šalių interesus.
4. Atskleisti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą įgyvendinimo ypatumus vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

1195 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *Bosphorus prieš Airiją*“, pareiškimo Nr 45036/98, para.155-156, Hudoc, žiūrėta 2026 m. spalio 3 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69564.

1196 Eva Brems ir Laurens Lavrysen, „Procedural Justice in Human Rights Adjudication: The European Court of Human Rights“, *Human Rights Quarterly* 35, 1 (2013): 176.

1197 Robin C. A. White ir Clare Ovey, *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights*, 5th ed. (Oxford: Oxford University Press, 2010): 260, 261.

1198 Pavyzdžiui, teisė į nuosavybės apsaugą (Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis), teisė į privatų gyvenimą (Konvencijos 8 straipsnis) ir teisė į saviraiškos laisvę (Konvencijos 10 straipsnis).

Tyrimų apžvalga. Laikinųjų apsaugos priemonių institutą nagrinėjo skirtingi nacionalinės ir užsienio teisės mokslininkai, o literatūros šaltinius būtų galima skirstyti į tam tikras kategorijas.

Pirma, išskirtini tie Lietuvos teisės doktrinos autoriai, kurie bendruoju aspektu analizavo laikinųjų apsaugos priemonių institutą, t. y. V. Mikelėnas[1199], E. Laužikas, V. Mikelėnas ir V. Nekrošius[1200], A. Driukas ir V. Valančius[1201], R. Jokubauskas ir kiti[1202], V. Mizaras[1203], D. Murauskas[1204] ir kiti autoriai[1205].

Antra, atskirai išskirtini Lietuvos teisės doktrinos autoriai, atlikę konkrečius tyrimus, susijusius su laikinųjų apsaugos priemonių institutu, – K. Armalis[1206], N. Kaminskienė[1207], I. Maculevičienė su šios disertacijos autoriumi[1208], E. Sinkevičius ir

---

1199 Valentinas Mikelėnas, *Civilinis procesas. Pirmoji dalis, antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas* (Vilnius: Justitia, 1997).

1200 Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė*, t. 1 (Vilnius: Justitia, 2003).

1201 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 2* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006).

1202 Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021).

1203 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė: monografija. Antras tomas* (Vilnius: Justitia, 2009), 731–735.

1204 Donatas Murauskas, *Instrumentalizmas teismų sprendimuose: argumentavimas įvertinus socialinius padarinius*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015), 204–247.

1205 Deividas Poška, *Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose*, daktaro disertacija (Vilnius, 2007); Dainius Raižys, *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme*, daktaro disertacija (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008); Mantas Arasimavičius, „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 323–346; Kristijonas Povylius, „Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts“, *Teisė* 134 (2025): 97–110, ir kt.

1206 Klaidas Armalis, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje“, *Teisė,* 100 (2016): 68–80.

1207 Natalija Kaminskienė, „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach“, *Jurisprudencija,* 119, 1 (2010): 243–260.

1208 Artur Doržinkevič ir Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, Jurisprudencija 30, 1 (2023): 138–158.

R. Norkus[1209], V. Pajeda[1210], D. Pelenis[1211], D. Soloveičikas[1212], A. Balsiukienė ir V. Višinskis[1213] bei kiti autoriai[1214], įskaitant ir atskirus disertacijos autoriaus tyrimus[1215]. Šios disertacijos kontekste reikšminga aptarti tam tikrus minėtų autorių darbus.

Trečia, išskirtini užsienio teisės doktrinos autoriai, nagrinėję laikinųjų apsaugos priemonių institutą, – N. Andrew[1216], A. Bruns[1217], L. Collins[1218], G. Cuniberti ir S. Mi-

1209 Edvardas Sinkevičius ir Rimvydas Norkus. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose". *Jurisprudencija* 20, 1 (2013): 197–206.

1210 Vaidas Pajeda. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai". *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 66–73.

1211 Dainius Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema", *Teisė* 42 (2002): 96–106; Dainius Pelenis, „Skolininko teisių gynyba laikinosios teisinės apsaugos procese (Vokietijos civilinio proceso teisės pavyzdžiu)", *Teisė* 42 (2002): 107–115; Dainius Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos", *Teisė* 50 (2004): 113–124.

1212 Deividas Soloveičikas, „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus", *Teisė* 70 (2009): 67–85.

1213 Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė ir Vigintas Višinskis, *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024).

1214 Pavyzdžiui, Irmantas Šulcas, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų", *Juristas* 7–8 (2011): 19-25, Salvija Andriūnaitė. „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas". *Juristas* 6 (2007): 25–27, kurie analizavo šį institutą nerecenzuojamuose teisės žurnaluose.

1215 Artur Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste", *Teisė* 123 (2022): 85–97; Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese", *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137; Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje", *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.

1216 Neil H. Andrews, „Provisional and Protective Measures: Towards a Uniform Protective Order in Civil Matters", *Uniform Law Review* 6 (2001): 931–949.

1217 Alexander Bruns, „Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonisation?", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1218 Lawrence Collins, *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws* (Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press, 1994).

gliorini[1219], D. Draguiev[1220], E. Dumbauld[1221], L. Ervo[1222], C. Esplugues-Mota[1223], V. Harsagi[1224], J. D. Johnson Jr.[1225], M. Kawano[1226], X. Kramer ir G. Ormazabal Sánchez[1227], M. Kengyel[1228], N. Kyriakides[1229], J. Leubsdorf[1230], C. Besso Marcheis[1231], C. Miles[1232],

1219 Gilles Cuniberti ir Sara Migliorini, *The European Account Preservation Order Regulation: A Commentary* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

1220 Deyan Draguiev, *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes* (Cham: Springer, 2023).

1221 Edward Dumbauld, *Interim Measures of Protection in International Controversies* (Dordrecht: Springer, 1932).

1222 Laura Ervo, „The Finnish System of Provisional Measures – A Forest of Norms", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 257.

1223 Carlos Esplugues-Mota, „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1224 Viktoria Harsagi, „Provisional Measures in the Hungarian Civil Procedure Law", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1225 James D. Johnson Jr., „Attachment and Sequestration: Provisional Remedies under the Louisiana Code of Civil Procedure", *Tulane Law Review* 38, 1 (1963–1964).

1226 Masanori Kawano, „Provisional Measures as a Necessary Instrument for Effective Justice", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1227 Xandra Kramer ir Guillermo Ormazabal Sánchez, „Provisional and Protective Measures", iš *Comparative Procedural Law and Justice*, red. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey ir E. Vallines García, XI dalis, 1 skyrius, žiūrėta 2026 m. sausio 22 d., cplj.org/a/11-1

1228 Miklos Kengyel, „Provisional Measures in the Hungarian Judicial Practice", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1229 Nicolas Kyriakides, „Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures", daktaro disertacija (Oxford: University of Oxford, 2016). Žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f.

1230 John Leubsdorf, „The Standard for Preliminary Injunctions", *Harvard Law Review* 91, Nr. 3 (1978): 525–566.

1231 Chiara Besso Marcheis. „Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1232 Cameron A. Miles, „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals", *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 73 (2013): 615–672, žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://www.zaoerv.de/73_2013/vol73.cfm; Cameron A. Miles, *Provisional Measures before International Courts and Tribunals*, *Cambridge Studies in International and Comparative Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

P. L. Murray[1233], E. Rozalinova, A. Angelov ir I. Georgiev[1234], D. Sinaniotis[1235], T. Tajti ir P. Iglikowski[1236], N. Trocker[1237], S. Tsantinis[1238], P. Westberg[1239], A. A. S. Zuckerman[1240] ir kiti. Disertacijoje taip pat remiamasi ir kitais tyrimais, kurie atlikti kitose srityse (pavyzdžiui, žmogaus teisių apsaugos tyrimais).

Tyrimo metodologija. Pripažįstama, kad teisiniu tyrimu gali būti siekiama tiek apibūdinti šiuo metu galiojančią teisę, tiek analizuoti vertybinį (idealoginį) teisės turinį, t. y. tyrimas gali būti normatyvinis[1241]. Šiame tyrime labiau siekiama antrojo varianto, t. y. ne tiek analizuoti šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, kiek ieškoti atsakymo į tinkamą teisinių santykių reglamentavimą ir šių normų taikymą. Šiame darbe atspirties tašku, analizuojant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, nėra vien tik pozityvistinis vertinimas, nagrinėjant teisės aktus ir EŽTT praktiką. Lietuvoje, kaip ir daugelyje vakarietiškų valstybių, pripažįstama, kad teismas (teisėjas) ne tik mechaniškai taiko teisę, bet ir vykdo teisingumą, gina vertybes[1242]. Šiame tyrime teisė į teisingą bylos nagrinėjimą vertinama kaip žmogaus teisė, kurios filosofinis pagrindimas glūdi prigimtinių teisių (angl. *natural rights*), glaudžiai susijusių su prigimtine teise (angl. *natural law*), teorijoje. Tačiau pabrėžtina, kad šiame darbe nėra siekiama atsakyti į amžinąjį klausimą, kas yra teisė ir kokia teisės samprata teisingiausia. Teisės sampratų yra daugiau nei viena ir šiame tyrime nėra perdėtai akcentuojama kuri nors viena iš jų. XX amžiaus II pusėje įtvirtinus žmogaus teises pozityvistinėje teisėje, šios dvi teisės

---

1233 Peter L. Murray. „Provisional Measures in U.S. Civil Justice“ iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, red. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1234 Elena Rozalinova, Alexander Angelov ir Ivan Georgiev, „Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters)“, *Revista Forumul Judecătorilor*, Nr. 4 (2012). Žiūrėta 2026 m. spalio 4 d., https://ssrn.com/abstract=2224223.

1235 Dimitrios Sinaniotis, *Interim Protection before the European and National Courts*, daktaro disertacija (London: University College London, 2014). Žiūrėta 2026 m. rugsėjo 2 d., https://discovery.ucl.ac.uk/1446695/1/Sinaniotis.Dimitrios_thesis.pdf.

1236 Tibor Tajti ir Peter Iglikowski, *A Cross Border Study of Freezing Orders and Provisional Measures: Does Mareva Rule the Waves?* (Cham: Springer, 2018).

1237 Nicolo Trocker, „Provisional Remedies in Transnational Litigation: A Comparative Outline of Forms of Judicial Cooperation", iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1238 Spyros Tsantinis, „Provisional Measures: Protective and Interim Relief in Greek Law“, iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, t. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1239 Peter Westberg, *Interim Measures and Civil Litigation* (Scandinavian Studies in Law, 2007).

1240 Zuckerman, *supra note,* 2: 353–387.

1241 Teisės normatyvumas yra teisės taisyklės vertybinį turinį atspindintis teisės bruožas, kuris teisę sieja, be kita ko, su morale (Eglė Mackuvienė, *Teisinio argumentavimo korektiškumo prielaidos*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011), 14).

1242 Rūta Latvelė, *Teisėjo vaidmuo aiškinant teisę*, daktaro disertacija (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010), 4, 5.

mokyklų (pozityviosios teisės ir prigimtinės teisės) koncepcijos tam tikrose srityse sutampa. Taigi, šiame tyrime yra svarbi ir prigimtinės teisės mokykla, kurioje teisė į teisingą bylos nagrinėjimą suprantama kaip neatsiejama (prigimtinė) žmogaus teisė, bet taip pat aiškiai vadovaujamasi teisės, kaip pozityviųjų įstatymo leidėjo sukurtų teisės normų sistemos, koncepcija, ypač analizuojant Konvencijos straipsnius.

Darbe atliekamas kokybinis tyrimas, pasirinktas dėl tyrimo specifikos, t. y. tyrimu siekiama atskleisti giluminę laikinųjų apsaugos priemonių ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą problematiką. Tyrime daug dėmesio skiriama teismo vaidmens, užtikrinant ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą taikant laikinąsias apsaugos priemones, analizei. Nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių instituto ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą suderinamumo problematiką naudotasi įprastais tokio pobūdžio tyrimams taikomais metodais, o būtent *istoriniu, lyginamuoju, dokumentų analizės* ir *apibendrinamuoju* metodais.

Istorinis metodas. Istorinis tyrimo metodas pasitelkiamas siekiant atskleisti laikinųjų apsaugos priemonių kilmę, sampratą, vystymosi raidą. Remiantis šiuo metodu vertinama, kaip susiformavo laikinųjų apsaugos priemonių institutas, kokios buvo jo atsiradimo priežastys, kokie laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslai. Istorinis metodas taip pat svarbus įvertinant laikinųjų apsaugos priemonių terminologijos problematiką ir tarptautiniame, ir Lietuvos kontekste.

Lyginamasis metodas. Lyginamasis tyrimo metodas buvo taikomas analizuojant ir vertinant pasirinktų užsienio valstybių teisinį reglamentavimą, susijusį su laikinosiomis apsaugos priemonėmis. Šiuo metodu siekiama atskleisti anksčiau galiojusio ir šiuo metu galiojančio teisinio reglamentavimo skirtumus. Darbe remtasi bendrosios teisės tradicijos valstybių (ypač Jungtinės Karalystės ir JAV) bei kontinentinės teisės tradicijos (ypač Vokietijos, Austrijos, Prancūzijos, Italijos, Ispanijos) laikinųjų apsaugos priemonių instituto teisiniu reglamentavimu ir (ar) teismų praktika. Šiame darbe, atliekant lyginamąją analizę, pavyzdžiui, išskiriant laikinųjų apsaugos priemonių rūšis, naudojamasi funkciniu metodu.

Dokumentų analizės metodas. Šis tyrimų metodas buvo naudojamas renkant ir analizuojant duomenis iš dokumentinių šaltinių. Šis metodas buvo taikomas nagrinėjant pozityviąją teisę (Lietuvos ir užsienio valstybių teisės aktus, kuriais reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas) ir teismų praktiką (Lietuvos ir užsienio valstybių teismų ar tarptautinių teismų, įskaitant EŽTT, procesinius sprendimus). Šis metodas padėjo atskleisti, kaip laikinųjų apsaugos priemonių institutas įgyvendinamas teoriniu ir praktiniu lygmenimis, kokia apimtimi užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese.

Apibendrinimo metodas. Apibendrinimo metodas šiame tyrime naudojamas siekiant apibendrinti medžiagą tiek atskirose tyrimo skyriuose, tiek galutiniame tyrimo etape – apibendrinant tyrimo metu surinktą informaciją. Be to, šis metodas leidžia išryškinti tyrimo problematiką ir pateikti pasiūlymus įstatymų leidėjui tobulinant teisinį reglamentavimą bei teismams, taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese.

Disertacinio darbo struktūra. Tyrimo struktūrą nulėmė tyrimo tikslas ir jam

pasiekti iškelti tyrimo uždaviniai. Disertaciją sudaro įvadas, keturios dalys, išvados, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmoje disertacinio darbo dalyje analizuojama laikinųjų apsaugos priemonių instituto samprata. Išskiriami pagrindiniai laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai, siekiant atskirti šį reiškinį nuo kitų panašių reiškinių. Tyrimo metu nustatyta, kad sąvoka, „laikinoji apsauga" arba „laikinoji teisinė apsauga" yra platesnio pobūdžio sąvoka už „laikinųjų apsaugos priemonių instituto" sąvoką. Sąvoka „laikinoji apsauga" skirta apibūdinti reiškinį, kai tam tikram apibrėžtam laiko tarpui suteikiama apsauga (tai gali būti padaryta tiek tiesiogiai įstatymo pagrindu, tiek ginčo šalių ar teismo iniciatyva). Kalbant tik apie įstatymo pagrindu atsirandančią laikinąją apsaugą (toliau – įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga), įstatymų leidėjas iš anksto numato, kad, susiklosčius tam tikram juridiniam faktui ar faktams, atsiranda laikinoji apsauga, siekiant išvengti neigiamų padarinių ar kitokio pobūdžio grėsmės teismo sprendimo įvykdymui. Įstatyme įtvirtinta laikinoji apsauga taikoma tik aiškiai įstatymuose nustatytais atvejais. Autoriaus vertinimu, šie atvejai, kai teismui nėra suteikiama diskrecija spręsti dėl laikinosios teisinės apsaugos, nepatenka į laikinųjų apsaugos priemonių instituto taikymo sritį (CPK 144 straipsnis). Atitinkamai, galima išskirti dvejopo pobūdžio laikinąją teisinę apsaugą: 1) įstatyme įtvirtintą laikinąją apsaugą, atsirandančią tiesiogiai įstatymo pagrindu; ir 2) laikinąją teisinę apsaugą, atsirandančią šalių arba teismo inciatyva (CPK 144 straipsnis). Šis skirstymas, be kita ko, susijęs su kitais laikinųjų apsaugos priemonių institutui būdingais požymiais, t. y. teismo diskrecija ir vertinamojo pobūdžio sąlygų taikymu. Šie požymiai nebūdingi įstatyme įtvirtintai laikinajai apsaugai, nes ji reglamentuojama aiškiomis teisės taisyklėmis. Tyrime analizuojami ir kiti reikšmingi požymiai, t. y. laikinumas, kuris reiškia, kad laikinas yra ne tik pats laikinųjų apsaugos priemonių institutas ir šių priemonių poveikis, bet ir šiam institutui taikyti būtinos sąlygos, kurios laikui bėgant gali išnykti arba pasikeisti. Kitas požymis – šios priemonės beveik visada susijusios su skubos poreikiu. Jeigu galima sulaukti galutinio teismo sprendimo įvykdymo, laikinųjų apsaugos priemonių taikymas tampa netikslingas. Skubos reikalavimas taip pat siejamas su viena iš objektyvių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priežasčių – neigiamu laiko poveikiu teismo procesui. Galiausiai laikinųjų apsaugos priemonių institutas pasižymi akcesoriškumu, reiškiančiu, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galimybė priklauso nuo materialinės teisės ir pagrindinio ginčo, dėl kurio vyksta bylos nagrinėjimas.

Taip pat apžvelgiama laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinė raida, išskiriant bendrosios teisės tradicijos ir kontinentinės teisės tradicijos skirtumus. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas susiformavo siekiant užtikrinti veiksmingą teisinę gynybą. Pažymima, kad dar senovės Romoje pretoriai taikė interdiktus, kurie turėjo laikiną poveikį ir galiojo iki tol, kol ginčas bus išspręstas. Taip pat matyti, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas nuo pat atsiradimo ištakų buvo siejamas su šią apsaugą taikančio subjekto diskrecijos laisvę ir vertybinio pobūdžio aplinkybių vertinimu. Bendrosios teisės tradicijoje įprasta, kad laikinosios apsaugos priemonės turi *in personam* poveikį, o kontinentinės teisės tradicijoje – *in rem* poveikį. Tačiau pastaruoju metu galima įžvelgti laikinųjų apsaugos priemonių *in rem* ir *in personam* poveikio konvergenciją, ypač po reglamento „Briuselis Ia" priėmimo.

Galiausiai, atsižvelgiant į skirtingų laikinųjų apsaugos priemonių funkcijas, apibrėžiamos laikinųjų apsaugos priemonių rūšys. Tyrime siūloma vadovautis ELI / UNIDROIT taisyklėse nurodyta klasifikacija, išskiriant laikinųjų apsaugos priemonių rūšis pagal paskirtį (pagal funkciją). Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje specifinė laikinųjų apsaugos priemonių rūšis – priemonės, kuriomis laikinai patenkinamas piniginis ieškinio reikalavimas (angl. *interim payments*) – šiuo metu netaikoma. Vis dėlto Lietuvos teisėje nėra absoliutaus draudimo taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę. Atitinkamai tyrime daroma išvada, kad teismas turi teisę taikyti laikinąjį mokėjimą, nors tai būtų pateisinama tik išimtiniais atvejais. Kalbant apie ketvirtąją rūšį – įrodymų užtikrinimą, – tyrime siūloma ją priskirti laikinųjų apsaugos priemonių rūšims, atsižvelgiant į neprivalomąją teisinę galią turinčius teisės aktus ir užsienio valstybių patirtį.

Antroje darbo dalyje nagrinėjama teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir laikinųjų apsaugos priemonių instituto santykis. Analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo poveikis teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir kitoms (materialinėms) žmogaus teisėms, siekiant nustatyti, kada laikinosios apsaugos priemonės yra aktualios tik procesine prasme, o kada jos daro poveikį ir materialinėms teisėms bei pareigoms. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Lietuvos teismų praktikoje vyrauja procesinė laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcija, pagal kurią atsisakoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kai jos sutampa su ieškinio dalyku, arba atsisakoma taikyti tam tikras laikinąsias apsaugos priemones motyvuojant tuo, kad jomis paveikiamos materialinės teisės, kurios gali būti nesusijusios su pareikštu reikalavimu, ir pan. Vis dėlto EŽTT praktika patvirtina, kad procesinė laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcija neturi būti suabsoliutinama. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas taip pat gali daryti poveikį materialinėms teisėms ir pareigoms. Tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali paveikti materialines žmogaus teises, patvirtina EŽTT bylos, kuriose buvo sprendžiama ne dėl procesinių Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies garantijų, bet dėl materialinių žmogaus teisių, įtvirtintų Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnyje, 8 straipsnyje ir 10 straipsnyje.

Tyrime aptariamos valstybės pozityviosios pareigos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procese. Nustatyta, kad valstybė turi pozityviąją pareigą sudaryti galimybę pasinaudoti laikinųjų apsaugos priemonių institutu ir užtikrinti veiksmingas sąlygas jam taikyti, t. y. nenustatyti neproporcingų šio instituto taikymo ribojimų ar sąlygų. Vis dėlto valstybė neturi pozityviosios pareigos garantuoti, kad konkrečiu atveju laikinoji apsaugos priemonė bus pritaikyta. Priešingas aiškinimas, be kita ko, prieštarautų vienam iš pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymių – teismo diskrecijai, kuri siejama su teismo prerogatyva nustatyti ieškovo ir atsakovo teisių bei teisėtų interesų pusiausvyrą. Taip pat pažymėta, kad teismas, spręsdamas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, savaime nepažeidžia nešališkumo reikalavimo, nors vertina iš esmės panašias aplinkybes, kurios vėliau nagrinėjamos bylą nagrinėjant iš esmės. Vis dėlto ginčo šalis turi teisę, remdamasi objektyviais įrodymais, ginčyti teismo nešališkumą šiuo aspektu. Galiausiai aptariamos ir tam tikros negatyviosios valstybės pareigos. Pažymėta, kad valstybė privalo užtikrinti teismų praktikos nuoseklumą, tačiau tai padaryti sudėtinga, nes, taikant laikinąsias apsaugos priemones, ypač svarbu

atsižvelgti į konkrečias faktines aplinkybes. Teismas nėra visiškai laisvas kurti originalaus pobūdžio laikinąsias apsaugos priemones, nes būtina išlaikyti tinkamą ginčo šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą bei užtikrinti teismų praktikos nuspėjamumą. Kalbant apie rungtyniškumo ir šalių procesinio lygiateisiškumo principų įgyvendinimą, pabrėžta, kad atsakovo neišklausymas negali būti bendroji laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklė – tai turi būti laikoma bendrosios taisyklės išimtimi. Pavyzdžiui, EŽTT byloje *Basari, Tov prieš Ukrainą* konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, kai teismas pritaikė laikinąją apsaugos priemonę nepranešęs apie tai atsakovui. Todėl siūloma pakeisti CPK 147 straipsnio 1 dalies formuluotę, įtvirtinant atsakovo išklausymą kaip bendrąją laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklę.

Trečioje dalyje aptariamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ir specifiniai šiam taikymui reikšmingi laikinųjų apsaugos priemonių ypatumai. Pagrindinės laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos yra preliminarus ieškinio pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, bet teismų praktikoje pripažįstama, kad reikšmingi gali būti ir kiti kriterijai, pavyzdžiui, tam tikras skubos laipsnis, proporcingumas, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prielaidos, viešasis interesas ir kt. Papildomų kriterijų reikšmė patvirtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių institutas yra susijęs su vertybinio ir vertinamojo pobūdžio aplinkybių vertinimu, o teismui suteikiama diskrecija konkrečiu atveju nuspręsti, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra tikslingas. Kalbant apie pirmąją laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą – preliminarų ieškinio pagrįstumą, – išskiriami du testai. Pirma, griežtasis testas (lot. *fumus boni iuris*), pagal kurį teismas turi būti įsitikinęs, kad ieškinys yra pagrįstas arba bent jau preliminariai pagrįstas. Antra, švelnusis testas (lot. *fumus non mali iuris*), pagal kurį pareiškėjas neprivalo įrodyti, kad ieškinio reikalavimas yra preliminariai pagrįstas, bet pakanka parodyti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas. Autoriaus nuomone, abu testai turėtų būti derinami. Vienais atvejais, kai taikomos labiau ribojančio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės, teismas turi būti labiau įsitikinęs ieškinio pagrįstumu, nes tokios priemonės labiau riboja atsakovo teises. Kitais atvejais, kai taikomos mažiau ribojančios laikinosios apsaugos priemonės, teismui pakanka įsitikinti, kad ieškinys nėra akivaizdžiai nepagrįstas, nes tokių priemonių poveikis atsakovo teisėms yra mažesnis. Taigi, teismo taikomo testo griežtumas priklauso nuo proporcingumo principo įgyvendinimo ir būtinybės išlaikyti ieškovo bei atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą. Tuo tarpu grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali būti suprantama siaurąja prasme – kaip grėsmė būsimam faktiniam teismo sprendimo vykdymui, – arba plačiąja prasme – kaip grėsmė kitiems teisėtiems interesams ar teismo proceso veiksmingumui. Autoriaus nuomone, *fumus boni iuris* ir *periculum in mora* nustatymas nėra įrodinėjimas CPK 178 straipsnio prasme, nes šiuo atveju siekiama nustatyti tam tikrų faktų tikėtinumą, o ne jų tikrumą. CPK 178 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareiga siejama su būtinybe įrodymais pagrįsti su bylos dalyku susijusias aplinkybes. Tuo tarpu nustatant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygas, vertinamas faktų tikėtinumas, o ne galutinis jų tikrumas, kuris nustatomas nagrinėjant bylą iš esmės. Taigi skiriasi tikslas, kurio siekiama vertinant faktų tikėtinumą, pavyzdžiui, sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, ir nustatant faktų tikrumą,

kuris reikšmingas nagrinėjant bylą iš esmės. Be to, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontekste vertinama tikimybė, kad ateityje įvyks tam tikri įvykiai, o ne vien nustatinėjamos dabarties ar praeities aplinkybės.

Įvertinama proporcingumo principo svarba taikant laikinąsias apsaugos priemones ir aptariama, kaip užtikrinti jų proporcingumą ne tik taikymo metu, bet ir visą jų galiojimo laikotarpį. Vis dėlto proporcingumo kriterijus savaime neturėtų būti sutapatinamas su laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygomis. Taip yra todėl, kad ieškovas ne visada gali įvertinti ir pagrįsti taikytinų priemonių proporcingumą, pavyzdžiui, kai neturi informacijos apie atsakovo mokumą. Be to, proporcingumas turėtų būti suprantamas kaip valstybės prievartos priemonių taikymą pagrindžiantis kriterijus, į kurį pirmiausia turi atsižvelgti teismas. Tais atvejais, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymas tampa neproporcingas, teismas turi teisę savo iniciatyva jas pakeisti ar panaikinti. Vis dėlto tokia teismo teisė turėtų būti įgyvendinama laikantis tam tikrų sąlygų. Pirma, teismas gali savo iniciatyva pakeisti ar panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, kai nustatomas akivaizdus jų neproporcingumas, kuris turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju. Antra, teismo veikimas savo iniciatyva turėtų būti derinamas su galimybe išklausyti ginčo šalių poziciją, todėl paprastai teismas turėtų informuoti šalis apie ketinimą spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo ir suteikti joms galimybę pateikti savo nuomonę. Trečia, teismas neturėtų savo iniciatyva pakeisti laikinųjų apsaugos priemonių taip, kad būtų pabloginta atsakovo padėtis.

Ketvirtoje dalyje analizuojamas teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas. Pažymima, kad teisingumo įgyvendinimo procesas įprastai skirstomas į teisminį procesą, kartais apibūdinamą kaip tiriamąjį arba deklaratyvinį, ir vykdymo procesą. Teisminis procesas yra susijęs su teismo sprendimų priėmimu, o vykdymo procesas – su jų vykdymu. Be šių dviejų procesų, kai kurie autoriai išskiria ir trečiąjį – prevencinį – procesą, kuris nėra būtinas kiekvienu atveju, tačiau tam tikrais atvejais yra reikalingas teisingumui įgyvendinti. Prevencinio proceso paskirtis – užtikrinti, kad tiek deklaratyvinis, tiek vykdymo procesai galiausiai pasiektų savo tikslus, nepaisant galimo proceso vilkinimo. Prevencinis procesas apima ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, nes juo siekiama užtikrinti, kad ateityje priimtas teismo sprendimas būtų veiksmingas. Atitinkamai teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas pasižymi tam tikrais ypatumais, palyginti su tradiciškai vykdymo procese vykdomais teismo sprendimais dėl ginčo esmės. Pirma, skiriasi civilinio proceso stadija, kurioje vykdomos nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir teismo sprendimai dėl ginčo esmės. Vykdant tarpinę procesinę nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, civilinė byla dar nėra pasiekusi galutinio sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo stadijos. Antra, teismo sprendimo dėl ginčo esmės įvykdymas yra susijęs su realiu teisingumo įgyvendinimu, o teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas savaime galutinai nenulemia materialinių teisių ir pareigų, bet laikinai užtikrina būsimo teismo sprendimo įvykdymą arba padeda išvengti kitų neigiamų padarinių. Nepaisant šių skirtumų, laikinųjų apsaugos priemonių institutą ir vykdymo procesą sieja ir bendri bruožai. Ypač svarbu tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių instituto paskirtis, be kita ko, yra užtikrinti vykdymo proceso veiksmingumą.

Kalbant apie galimybę tokias nutartis įvykdyti savanoriškai, pažymėtina, kad jeigu laikinosios apsaugos priemonės buvo pritaikytos nepranešus atsakovui, savanoriškas tokių nutarčių vykdymas nėra galimas. Be to, savanoriškai gali būti įvykdomos tik tos laikinosios apsaugos priemonės, kurių įgyvendinimas nepriklauso nuo privalomų kompetentingų valstybės institucijų veiksmų (pavyzdžiui, įrašas dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo privalomai turi būti įregistruojamas viešame registre). Tyrime taip pat vertinamas turto arešto, kaip laikinosios apsaugos priemonės (toliau – turto areštas kaip laikinoji apsaugos priemonė), ir turto arešto, kaip priverstinio vykdymo priemonės (toliau – vykdomasis turto areštas), santykis. Tyrime nustatyta, kad turto areštas, kaip priverstinio vykdymo priemonė, yra skirtas nuosavybės teisei į turtą kreditoriui perduoti, o turto areštu, kaip laikinąja apsaugos priemone, siekiama užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Analizuojant vykdymo proceso stadijas, pastebėta, kad turto areštas pirmiausia yra parengiamoji vykdymo proceso priemonė, o vėliau gali tapti turto realizavimo prielaida. Tai matyti ir iš teisinio reglamentavimo. Pavyzdžiui, iš CPK 658 straipsnio 2 dalies nuostatų matyti, kad jeigu teisminio proceso metu teismas nebuvo pritaikęs turto arešto kaip laikinosios apsaugos priemonės, antstolis, siųsdamas raginimą įvykdyti teismo sprendimą, skolininko turto neareštuoja, nebent kyla grėsmė, kad skolininkas turtą gali paslėpti. Ši teisės norma reglamentuoja turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę, o ne kaip priverstinio vykdymo priemonę. Taigi vykdomasis turto areštas taikomas vykdymo procesui pasiekus trečiąją, t. y. priverstinio vykdymo, stadiją, kai antstolis areštuoja skolininko turtą siekdamas užtikrinti išieškojimą kreditoriaus naudai, o ne suteikti laikinąją apsaugą. Pažymėtina, kad turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę tam tikrais atvejais turi teisę taikyti ne tik teismas, bet ir pats antstolis (CPK 658 straipsnio 2 dalis, Sprendimų vykdymo instrukcijos 10 punktas). Tyrime nustatyta, kad CPK 144–152 straipsnių nuostatos netaikomos antstoliui, kuris taiko turto areštą kaip laikinąją apsaugos priemonę. Taip yra todėl, kad vykdymo procesui būdingas prioritetas kreditoriaus interesų apsaugai (angl. *pro-creditor approach*), t. y. valstybė jau yra pripažinusi kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą teismo sprendimu, o skolininkas yra pralaimėjęs ginčą dėl teisės. Be to, vykdymo procese taikant turto areštą, kaip laikinąją apsaugos priemonę, antstolis neturi teisės taikyti papildomų interesų derinimo mechanizmų, t. y. reikalauti užtikrinti galimų nuostolių atlyginimą arba atsisakyti taikyti laikinąją apsaugos priemonę, jeigu į depozitinę sąskaitą įmokama atitinkama suma. Šie mechanizmai skirti atvejams, kai ginčas dėl materialinių teisių ir pareigų dar nėra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Galiausiai, tyrime pabrėžiami teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai, taikytini vykdant teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Tyrime nustatyta, kad siekiant remtis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijomis vykdymo procese, būtina nustatyti, kad vykdomas teismo procesinis sprendimas yra susijęs su civilinėmis teisėmis ar pareigomis ir kad dėl šių teisių ar pareigų kilo ginčas. Nors tai priklauso ir nuo konkrečios vykdymo sistemos ypatumų, teisės doktrinos ir teismų praktikos pavyzdžiai rodo, kad gali susiklostyti nemažai situacijų, kai Konvencijos 6 straipsnis bus taikomas, pavyzdžiui, vykdymo procese kilus ginčui dėl *astreinte* dydžio. Galiausiai, net ir tais atvejais, kai vykdymo

procesas nėra tiesiogiai susijęs su civilinių teisių ar pareigų nustatymu ir dėl jų nekyla ginčas, pripažįstama, kad vykdymo procese turi būti laikomasi bendrųjų teisingo proceso reikalavimų (pavyzdžiui, vykdymo veiksmų proporcingumas).

Darbe suformuluoti ginamieji teiginiai, išvados ir pasiūlymai.

Disertacijos ginamieji teiginiai:

1. Atsižvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių instituto istorinę raidą, priežastis, kuriomis pagrindžiama šio instituto reikšmė, ir poreikį užtikrinti tinkamą ginčo šalių interesų pusiausvyrą, laikinųjų apsaugos priemonių institutas turi būti reglamentuojamas taip, kad teismas turėtų plačią spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindų egzistavimo ir dėl to, kokiu mastu ir būdu tikslinga apriboti asmens teises.
2. Proporcingumo principas yra esminis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kriterijus, leidžiantis įvertinti, ar taikant laikinąsias apsaugos priemones ir vykdant atitinkamas teismo nutartis, yra aktualios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

IŠVADOS

Pagrindinius laikinųjų apsaugos priemonių instituto požymius ir tokioms priemonėms taikomas savybes lėmė istorinis teisės vystymasis, formavęs šiuolaikinius teisingumo vykdymo principus, kai teismai (ar kiti ginčus sprendžiantys subjektai), siekdami teisingai išspręsti bylą, turėdavo priimti laikino pobūdžio procesinius sprendimus, kurie užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Laikinųjų apsaugos priemonių institutas atsirado dėl įvairių objektyvių (neigiamos laiko įtakos teismo procesui) ir subjektyvių (galimai nesąžiningų atsakovo veiksmų) priežasčių. Todėl, atsižvelgdamas į laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, įstatymų leidėjas numatė vertinamojo ir vertybinio pobūdžio sąlygas ir suteikė teismui teisę nuspręsti dėl šių sąlygų buvimo pagal konkrečią susiklosčiusią situaciją. Apibendrintai galima teigti, kad šiuolaikinėje teisėje laikinųjų apsaugos priemonių institutui ir tokioms priemonėms yra būdingi tokie pagrindiniai požymiai: 1) laikinosios apsaugos priemonės taikomos konkretaus ginčo sprendėjo (civiliniame procese – teismo); 2) laikinųjų apsaugos priemonių taikymui būdingos vertinamojo ir vertybinio pobūdžio teisinės konstrukcijos, o ne griežto pobūdžio teisės taisyklių taikymas; 3) laikinosioms apsaugos priemonėms būdingas laikinumo požymis; 4) laikinųjų apsaugos priemonių institutui (ir pačioms priemonėms) būdingas tam tikras skubos laipsnis, t. y. jos skubiai taikomos ir vykdomos; 5) laikinųjų apsaugos priemonių institutui būdingas akcesoriškumas, t. y. šios priemonės privalomai susijusios su pagrindiniu ginču iš esmės ir materialiniais teisiniais santykiais, siejančiais ginčo šalis.

Pagal poveikį asmenų teisėms pripažįstamos skirtingos laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcijos. Pagal *procesinę laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepciją* laikinosios apsaugos priemonės atsiranda remiantis procesine teise, todėl šios priemonės negali reikšmingai paveikti (sukurti, pakeisti ar nutraukti) materialinių teisių ir pareigų ginčo šalims, juolab sutapti su ieškinio reikalavimu. Ši koncepcija vyrauja Lietuvos teismų praktikoje. EŽTT praktika patvirtina, kad egzistuoja ir *materialinė laikinųjų apsaugos priemonių instituto koncepcija*, pagal kurią laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali paveikti materialines teises ir pareigas ir daryti savarankišką įtaką pamatinėms asmenų teisėms (teisei į nuosavybės apsaugą, teisei į privatų gyvenimą, teisei į saviraiškos laisvę ir kt.). Jeigu laikinųjų apsaugos priemonių taikymas veiksmingai paveikia civilinio pobūdžio materialinę asmens teisę ar pareigą, laikinųjų apsaugos priemonių institutui taikytinos Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos. Sprendžiant, ar materialinės teisės ar pareigos yra paveikiamos, reikia vertinti šių priemonių realų poveikį konkrečiu atveju. Šis vertinimas, be kita ko, atliekamas naudojantis proporcingumo principu.

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos (tikėtinas ieškinio reikalavimo pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui) yra vertinamojo ir vertybinio pobūdžio teisinės konstrukcijos, skirtos teismui įvertinti laikinųjų apsaugos priemonių poreikį atsižvelgiant į kiekvieną konkrečią faktinę situaciją. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų įrodinėjimas pasižymi tuo, kad tai nėra įrodinėjimas CPK 178 straipsnio prasme, nes teismas nesiekia ištirti ir įvertinti tam tikrų faktų tiriamajame

procese, o siekia nustatyti tam tikrus tikėtinus faktus, modeliuodamas ateities įvykius. Be to, net ir nustačius nurodytas dvi sąlygas, teismui reikia papildomai įvertinti ir tai, ar prašoma taikyti laikinoji apsaugos priemonė yra proporcinga (ar atitinka ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros testą). Proporcingumo principo svarba laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontekste leidžia šį principą išskirti kaip privalomą kriterijų, pagal kurį parenkamos ir taikomos laikinosios apsaugos priemonės, taip pat įvertinamas jų poveikis asmenų teisėms.

Teismo pareiga užtikrinti proporcingų laikinųjų apsaugos priemonių taikymą taip pat apima ir teismo pareigą užtikrinti, kad taikomos laikinosios apsaugos priemonės išliktų proporcingos bylos nagrinėjimo metu. Tais atvejais, kai, teismo vertinimu, laikinosios apsaugos priemonės yra akivaizdžiai neproporcingos ir riboja asmens teises, teismas turi teisę spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo, kad būtų paisoma asmens teisių apsaugos standartų. Teismo pareiga užtikrinti proporcingas laikinąsias apsaugos priemones yra aktuali ir dispozityviose bylose, bet ši teismo pareiga turi būti įgyvendinama nepaneigiant esminių civilinio proceso principų, tokių kaip rungtyniškumas ir procesinis šalių lygiateisiškumas.

Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra vykdomos tiriamajame (teisminiame) procese, t. y. kai teismo sprendimas dėl ginčo esmės dar nėra įsiteisėjęs, ir tokių nutarčių vykdymas turi savų ypatumų. Atsakovas, kuris nėra informuotas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, negali savanoriškai įvykdyti tokios teismo nutarties, be to, tam tikrų laikinųjų apsaugos priemonių faktinis įvykdymas susijęs ne su paties atsakovo, o su kompetentingų valstybės institucijų veiksmais. Nepaisant šių skirtumų, teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo procesui yra taikytinos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, jeigu tenkinamos šios trys sąlygos: pirma, tiek civilinė byla dėl ginčo esmės, tiek bylos dalis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti siejama su civilinio pobūdžio klausimais pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį; antra, laikinoji apsaugos priemonė turi paveikti asmens civilinio pobūdžio teises ar pareigas; trečia, teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo metu turi iškilti ginčas dėl šių civilinių teisių ir pareigų, kuris nebuvo spręstas tiriamajame procese. Teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymui taip pat taikomi kiti su teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimu susiję reikalavimai, pavyzdžiui, reikalavimas teismo nutartį įvykdyti per kuo trumpesnį įmanomą laiką ir esminiai teisingo bei sąžiningo vykdymo reikalavimai, įskaitant vykdymo veiksmų proporcingumo reikalavimą.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Pateikiami pasiūlymai ir rekomendacijos yra susiję su šiame tyrime atliktu laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir vykdymu bei šio instituto santykio su teise į teisingą bylos nagrinėjimą tyrimu.

Pasiūlymai Lietuvos įstatymų leidėjui, susiję su CPK reglamentavimo tobulinimu:

1. Rekomenduojama CPK 145 straipsnio 9 dalį pakeisti numatant, kad bauda mokama ne valstybės, o kreditoriaus naudai. Taigi, rekomenduojama CPK 144 straipsnio 1 dalį formuluoti taip: „*Už šio straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytų apribojimų pažeidimą kaltiems asmenims teismo nutartimi gali būti skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo dieną, kuri išieškoma kreditoriaus naudai. Be to, ieškovas turi teisę reikalauti nuostolių, atsiradusių dėl teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių neįvykdymo, atlyginimo.*“
2. CPK 147 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatytas prašymų, susijusių su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėjimas, turėtų būti pakeista nurodant, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas neinformavus atsakovo galimas tik išimtiniais atvejais. Taigi, rekomenduojama CPK 147 straipsnio 1 dalį formuluoti taip: „*Prašymus, susijusius su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėja pirmosios instancijos teismas, o Komercinio arbitražo įstatyme nustatytais atvejais – Vilniaus apygardos teismas. Kai prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones nurodytas pareikštame ieškinyje, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas sprendžiamas tik išsprendus ieškinio, kuriame jas prašoma taikyti, priėmimo klausimą. Teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rašytinio proceso tvarka išsprendžia nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Išimtiniais atvejais, kai būtina surinkti papildomus sprendimui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priimti reikalingus duomenis, teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo išsprendžia per septynias darbo dienas nuo jo gavimo dienos. ~~Kai teismas mano, kad tai būtina, apie prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimą yra pranešama atsakovui.~~ Teismas apie prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones nagrinėjimą praneša atsakovui, išskyrus atvejus, kai pranešimas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą gali pakenkti tinkamam laikinųjų apsaugos priemonių taikymui.*“
3. CPK 148 straipsnis turėtų būti papildytas nauja 5 dalimi, formuluojama taip: „*Teismas gali savo iniciatyva pakeisti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą, kai tai būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir nepakeitus laikinosios apsaugos priemonės būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą pakeisti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims.*“

4. CPK 149 straipsnio 2 dalis turėtų būti papildyta nauju sakiniu, nurodant, kad teismas gali savo iniciatyva panaikinti laikinąsias apsaugos priemones, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra akivaizdžiai neproporcingas. Taigi, rekomenduojama CPK 149 straipsnio 2 dalį formuluoti taip: „*Teismas savo iniciatyva panaikina laikinąsias apsaugos priemones, kai asmuo, kuris kreipėsi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, per teismo nustatytą terminą nepareiškia ieškinio. Teismas gali savo iniciatyva panaikinti laikinąsias apsaugos priemones ir tais atvejais, kai tai būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir nepanaikinus šių priemonių būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą panaikinti laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ar jų mastą teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims.*“

Pasiūlymai Lietuvos teismams, sprendžiantiems laikinųjų apsaugos priemonių klausimus:

1. Siūlytina teismų praktikoje suformuluoti aiškias teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, skirtas įvertinti, kada laikinosios apsaugos priemonės gali būti priskiriamos tokioms priemonėms, kurios tiesiogiai paveikia atsakovo materialines teises ir pareigas ir kurioms taikomi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai, bei tokioms priemonėms, kurios nepaveikia materialinių teisių ir pareigų ir kurioms netaikomi teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai. Kitais žodžiais tariant, egzistuoja poreikis suformuoti teismų praktiką dėl laikinųjų apsaugos priemonių poveikio atsakovo teisei į teisingą bylos nagrinėjimą.
2. Lietuvos teismams susidūrus su tokiu ginču, kai nekyla didelių abejonių dėl faktinio pagrindo ir galimos atsakovo teisinės atsakomybės (pavyzdžiui, yra akivaizdu, kad nukentėjusiajam padaryta žala ir ją padarė atsakovas, bet kyla ginčas tik dėl priteistinos sumos), teismas šalies prašymu turi teisę taikyti laikinąjį mokėjimo įsakymą (angl. *interim payment*), t. y. įpareigoti mokų atsakovą (pavyzdžiui, žalą padariusį asmenį arba draudimo bendrovę) iš karto sumokėti piniginį reikalavimą ieškovo naudai. Tokia specifinė laikinoji apsaugos priemonė turėtų būti taikoma, atsižvelgiant į skubos egzistavimą ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo bei proporcingumo principus. Tuo atveju, jeigu ieškinys būtų atmestas, ieškovas privalėtų grąžinti minėtą sumą atsakovui.
3. Siekiant užtikrinti teisės į teisingą bylos narinėjimą reikalavimus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir tokių teismo nutarčių vykdymo procese, siūlytina teismui būti aktyviam ir, esant duomenų, kad laikinosios apsaugos priemonės tampa neproporcingos ar neatitinka jų tikslų, informuoti ginčo šalis ir prašyti pateikti nuomonę dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo ar panaikinimo. Taip pat teismas turėtų būti aktyvus, spręsdamas dėl šalutinių klausimų, susijusių su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu (pavyzdžiui, pasiūlyti ieškovui pateikti užstatą nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimui užtikrinti (CPK 146 straipsnio 1 dalis), kad būtų tinkamai užtikrinta ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

Tyrimo rezultatų aprobavimas ir sklaida. Tam tikri atlikto tyrimo aspektai ir rezultatai paskelbti recenzuojamuose mokslo leidiniuose publikuotuose straipsniuose:

1) Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7689.
2) Artur Doržinkevič ir Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7690.
3) Artur Doržinkevič, Ivan Sukhorukov, „*Effective Application of Provisional Measures under the Brussels Ibis Regulation*“. *Socrates*, 26, 1 (2023): 75-81. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/47084.
4) Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7890.
5) Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė, ir Vigintas Višinskis. *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/49327.

Disertacijos tema skaityti pranešimai konferencijose:

1) 2024 m. birželio 6–7 d. vykusioje konferencijoje „the 12th international scientific conference for young researchers Social Transformations in Contemporary Society (STICS) 2024“ pranešimas „The European Account Preservation Order (EAPO): a Sui Generis Interim Measure in the EU Law“.
2) 2025 m. spalio 16 d. vykusioje konferencijoje „13th International Scientific Conference Social Transformations in Contemporary Society 2025“ pranešimas „Provisional Measures Through Human Rights Lens“.

Mokslinės stažuotės

2024 m. balandžio–gegužės mėn. darbo autorius du mėnesius stažavosi Gento universitete (Gentas, Belgija). 2024 m. spalio–lapkričio mėn. darbo autorius du mėnesius stažavosi Tarptautiniame privatinės teisės unifikavimo institute (UNIDROIT) (Roma, Italija).

Autorius lieka dėkingas Gento universiteto prof. dr. Wannes Vandenbussche už palaikymą stažuotės metu bei Gento universiteto ir UNIDROIT bibliotekoms už suteiktą galimybę naudotis bibliotekų ištekliais.

GYVENIMO APRAŠYMAS

Asmeninė informacija

Vardas, Pavardė	Artur Doržinkevič

Išsilavinimas

2022 – 2026	Doktorantūros studijos, Mykolo Romerio universiteto Privatinės teisės institutas
2016 – 2021	Teisės magistras, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas

Darbo patirtis

Nuo 2021-04	Teismų praktikos skyriaus konsultantas, Lietuvos apeliacinis teismas
2020-10 – 2021-03	Specialistas konsultantas, Vilniaus apygardos teismas
2020-08 – 2020-10	Specialistas konsultantas, Vilniaus miesto apylinkės teismas
2018-09 – 2020-07	Teisininko asistentas, advokatų profesinė bendrija Norkus ir partneriai COBALT

Akademinė veikla

2023-09 – 2025-06	Lektorius, Mykolo Romerio universitetas

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Artur Doržinkevič

ENSURING THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN THE APPLICATION OF PROVISIONAL MEASURES IN CIVIL PROCEDURE

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (S 001)

Vilnius, 2026

The doctoral dissertation was prepared in 2022-2026 at Mykolas Romeris University under the right of doctoral studies granted to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by Order No. V-160 of 22 February 2019 of the Minister of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania.

Scientific supervisor:

Prof. Dr. Vigintas Višinskis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation will be defended at the Legal Science Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairperson:

Prof. Dr. Vaidas Jurkevičius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

Members:

Prof. Habil. Dr. Marcin Asłanowicz (SWPS University, Poland, Social Sciences, Law, S 001);

Assoc. Prof. Dr. Darius Bolzanas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001);

Prof. Dr. Vigita Vėbraitė (Vilnius University, Social Sciences, Law, S 001),

Prof. Dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation will be defended in the public meeting of the Legal Science Council on 9 December 2026 at 13:00 at Mykolas Romeris University, auditorium I-414.

Address: Ateities g. 20, 08303 Vilnius, Lithuania.

SUMMARY

Relevance of the study. The fair adjudication of a civil case takes time. The fact that time is an integral part of the administration of justice is widely recognized and reflected in the legal maxim "Justice delayed is justice denied."[1243]. However, while a dispute is pending before a court, the effective enforcement of the eventual judgment may be at risk. To ensure the effective exercise of the right to judicial protection, national legislation provides for the institution of provisional measures (also referred to as provisional remedies). This institution ensures that, even where court proceedings are delayed or other obstacles to enforcement arise (for example, where the defendant attempts to conceal assets), the claimant's ability to obtain effective judicial protection by securing the enforcement of the eventual judgment is preserved. Provisional measures may be applied in both national and cross-border proceedings, demonstrating the widespread need for this institution across different types of legal proceedings.

The relevance of this study is supported, among other things, by the case law of the European Court of Human Rights (ECHR), which shows that there are theoretical and practical problems regarding the institution of provisional measures and the implementation of the right to a fair trial (Article 6 of the Convention). On the one hand, the ECHR has consistently held that a judgment issued by any court must be enforced[1244]. On the other hand, it has long been recognized in the case law of the ECHR that "interlocutory proceedings <...> in which no decision on the merits of the case is made, do not involve a determination of civil rights and obligations"[1245], therefore, the requirements of Article 6 of the Convention regarding the right to a fair trial do not apply. This practice meant that individuals could not rely on the guarantees enshrined in Article 6(1) of the Convention during proceedings for the application of provisional measures, as it was recognized that the application of provisional measures did not significantly affect individuals' civil rights and obligations. In 2009, the Grand Chamber of the ECHR, in the case of *Micallef v. Malta*, reversed the previously established practice and clarified that provisional measures may sometimes affect civil rights and obligations; and therefore the impact of an provisional measure on civil rights and obligations must be assessed on a case-by-case basis[1246]. Based on the aforementioned case law of the ECHR, there is a need to analyze when and what types of provisional measures effectively affect a person's rights and obligations. It is also important

1243 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments", *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353, accessed October 3, 2026, https://www.jstor.org/stable/764736.

1244 European Court of Human Rights, *Scordino v. Italy*, no. 36813/97, judgment of March 29, 2006, para. 196, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72925.

1245 „European Court of Human Rights, Verlagsgruppe News GmbH v. Austria, no. 62763/00, decision on admissibility of January 16, 2003, para. 2, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23005.

1246 European Court of Human Rights, *Micallef v. Malta*, no. 17056/06, judgment of October 15, 2009, para. 80-86, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95031.

to assess which requirements of Article 6 of the Convention may apply and how to determine them when applying provisional measures. However, even if it is established that Article 6 of the Convention may apply in court proceedings concerning the application of provisional measures, the question arises as to whether these requirements remain relevant when enforcing court orders on provisional measures, since the ECHR has clarified that Article 6 of the Convention applies only in cases where there is a dispute (contestation) regarding a civil right or obligation[1247]. Speaking generally about the enforcement process, the Admissibility Committee of the ECHR recognized as early as 1997, in the case of *Krone v. Austria*[1248], that, as a general rule, enforcement proceedings following a civil court judgment do not fall within the scope of Article 6(1) of the Convention, since they do not themselves resolve a dispute concerning civil rights, but are based on the prior determination of those rights by an independent court, although there are certain exceptions where disputes arise during the enforcement process[1249]. Thus, questions arise as to whether a dispute over civil rights and obligations exists when enforcing a court order on the application of provisional measures, and what such cases might be. Consequently, the case law of the ECHR confirms that the compatibility of the institution of provisional measures with the right to a fair trial is relevant in the context of civil proceedings.

The relevance of the topic under discussion is confirmed by both EU legislation *soft law*. Since the adoption of the Treaty of Amsterdam, which amended the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, judicial cooperation in cross-border matters has been one of the most important items on the EU legislature's agenda[1250]. The effective, prompt and cost-efficient adjudication of civil cases with an international element and the enforcement of court decisions are essential prerequisites, and to achieve this objective, EU civil procedure law provides for the possibility of applying provisional measures[1251]. In addition, a specific provisional remedy—the European Account Preservation Order—has been in effect in EU civil proceedings since January 18, 2017. Legal doctrine highlights the imperfections and problems in EU regulations concerning provisional remedies.[1252]. Various issues

---

1247 European Court of Human Rights, *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, nos. 6878/75 and 7238/75, judgment of June 23, 1981, para. 46-47, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57522.

1248 European Commission of Human Rights, *Krone v. Austria*, no. 28977/95, decision on admissibility of May 21, 1997, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689.

1249 *Ibid.*

1250 Giesela Ruhl, „Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters After Brexit: Which Way Forward?", *International and Comparative Law Quarterly* 67 (2018): 101.

1251 Such a right is provided for, for example, in the 'Brussels Ia' Regulation or the 'Brussels IIter' Regulation.

1252 Andrew Dickinson. „Provisional Measures in the „Brussels I" Review: Disturbing the Status Quo?", *Journal of Private International Law*, 6 (3) 2010.

related to provisional measures are analyzed in the most recent case law of the ECJ[1253]. With regard to non-binding legal acts, the relevance of this topic is confirmed by the European Rules of Civil Procedure published in 2020 by the European Law Institute (ELI) and UNIDROIT[1254], which identify the types of provisional measures, the conditions for applying each type, and other relevant issues. As many as seventeen articles of these rules address provisional remedies, whereas the ALI/UNIDROIT Principles of International Civil Procedure, published in 2006, devoted only three provisions to provisional remedies[1255]. Finally, not only is the institution of provisional remedies relevant among legal acts that do not have binding legal force, but the importance of enforcement proceedings is also steadily growing. UNIDROIT is currently drafting a non-binding legal instrument titled "Best Practices for Effective Enforcement", and it is planned that it will consist of as many as 141 recommendations related to effective and proportionate enforcement proceedings, with Chapter 9 of Part 1 devoted to provisional measures intended to ensure the enforcement of a court decision[1256].

Research problem. The legal nature of provisional remedies means that the plaintiff's interests may be given temporary priority while the case is pending in court. Court orders regarding provisional measures are enforced immediately (Article 152 of the Code of Civil Procedure), and these measures may be applied without notifying the defendant (Article 147(1) of the Code of Civil Procedure). The court must decide on the application of such measures under exceptional circumstances, i.e., based solely on the position of one of the parties, without examining the evidence on the merits, and within an extremely short timeframe—no longer than 3 business days (Article 147(1) of the Code of Civil Procedure). In certain cases, the provisional measures applied may

1253 One of the most recent examples is the "Judgment of the Court of Justice of the European Union of 21 May 2026 in Case *TQ v Mr. Green Limited*, Case No. C-198/24" EUR-lex, accessed October 3, 2026, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62024CJ0198)/

1254 ELI / UNIDROIT, *Model European Rules of Civil Procedure* (Vienna: European Law Institute; Rome: UNIDROIT, 2021), accessed October 3, 2026, https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.

1255 ALI/UNIDROIT, *Principles of Transnational Civil Procedure* (Rome: UNIDROIT, 2006), accessed October 3, 2026, https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf. These rules govern the functions and proportionality of provisional measures (8.1), the *ex parte* procedure (8.2), and compensation and security (8.3).

1256 UNIDROIT, *Draft Best Practices for Effective Enforcement*, accessed October 3, 2026, https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2025/07/Consultation-Draft-BPEE.pdf.

have an effect similar to that of a final court judgment[1257]. All of this means that these measures can be used to abuse the process—for example, to put pressure on the defendant and force them to enter into an unfavorable settlement agreement; or simply to create an additional financial burden that could lead to the defendant's insolvency. Lord John Donaldson, an English judge, has noted that provisional relief is one of the "nuclear weapons" of the law[1258]. It is equally important to note that the application of provisional measures does not constitute a trial on the merits; therefore, it is always associated with "the timing dilemma," because if, on the one hand, the court does not grant these measures, the plaintiff's rights may not be safeguarded, which could render a subsequent court decision meaningless to the plaintiff. On the other hand, if such measures are imposed on the defendant and the claim is ultimately dismissed by the final court decision, the defendant will suffer unjustified harm. Thus, both the court's action and its inaction pose a risk to parties acting in good faith[1259]. Although provisional measures ensure the enforcement of the plaintiff's right to a fair trial (Article 6 of the Convention), if these measures are applied carelessly, the defendant may suffer disproportionate harm or have his ability to defend himself against the claim restricted. Therefore, when applying these measures, it is necessary to take into account both the need to ensure the defendant's right to a fair trial (Article 6 of the Convention) and the fact that provisional measures may put pressure on the defendant or otherwise unreasonably restrict his or her rights.

When analyzing the concept of provisional remedies, the question arises as to how exactly these remedies should be identified. This is relevant because the principle of *numerus clausus* does not apply to this institution (Article 145(1)(13) of the Code of

---

1257 Several examples can be drawn from the ECtHR's case law in which provisional measures were, in substance, equivalent to a determination of the dispute on the merits. In one case, a provisional measure was imposed suspending the distribution of newspapers relating to the applicant, a former President of Turkey. The ban remained in force for ten months, and no judgment on the merits was ever delivered because the proceedings were discontinued (European Court of Human Rights, *Cumhuriyet Vakfi and Others v. Turkey*, no. 28255/07, judgment of October 8, 2013, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126797). In another case, an interim ban on the publication of a book was imposed but subsequently became permanent, meaning that the provisional measure and the final outcome effectively coincided (European Court of Human Rights, *Éditions Plon v. France*, no. 58148/00, judgment of May 18, 2004, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61760). In another case, the ECtHR found a violation of Article 8 of the Convention because the provisional measures applied had effectively become a means of determining the dispute on the merits. In other words, the institution of provisional measures had, in practice, become a means of finally resolving the dispute, which was incompatible with Article 8 of the Convention (European Court of Human Rights, *Širvinskas v. Lithuania*, no. 21243/17, judgment of July 23, 2019, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194735).

1258 *Bank Mellat prieš Nikpour* [1985] F.S.R. 87, 92 (C.A.), cited from Alexander Kern, „The Mareva Injunction and Anton Piller Order: The Nuclear Weapons of English Commercial Litigation", *Florida Journal of International Law* 11, Nr. 3 (1997): 488, https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1303&context=fjil.

1259 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments", *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 367.

Civil Procedure), and furthermore, there are various types of provisional remedies that may be applied. In certain cases, the question may arise as to whether specific procedural institutions fall within the scope of the institution of provisional remedies, such as the suspension of the enforcement of a judgment (Articles 363(1) and 372(2) of the Code of Civil Procedure). Therefore, there is a need to define the concept of provisional remedies and to establish the specific characteristics of the institution of provisional remedies.

Another pressing issue relates to the need to ensure that the institution of provisional remedies is not used unjustifiably. In judicial practice, this objective is pursued, among other things, by distinguishing this institution from substantive law. It is recognized that, when applying provisional measures, the court does not examine the merits of the dispute. Furthermore, provisional remedies are limited in time; they have no prejudicial effect and no *res judicata* effect; and, when applying provisional remedies, the substantive claims and their scope generally cannot be modified, that is, the subject matter of provisional remedies generally cannot coincide with the subject matter of the substantive claim (action)[1260]. The opposite interpretation—namely, that this institution can be regarded as a means of protecting substantive rights—would mean that justice would be administered only after a preliminary assessment of the circumstances of the case. The aforementioned characteristics could be regarded as defining the procedural nature of provisional remedies. However, despite their strictly procedural nature, judicial practice recognizes that provisional remedies must, in one way or another, intervene in substantive legal relationships and modify them; for example, this applies when awarding temporary child support (Article 3.65(2)(4) of Civil Code of Lithuania), or when determining a child's temporary place of residence (Civil Code, Article 3.65(2)(2) of Civil Code of Lithuania), or when filing a preventive action[1261]. Furthermore, foreign legal doctrine distinguishes a specific type of provisional remedy—"interim payment"—which, by its nature, constitutes a provisional grant of the claim. Finally, the case law of the ECHR shows that the application of provisional measures may infringe upon the defendant's substantive rights, or that the violations are complex—that is, infringing not only the procedural right to a fair trial

1260 „Lithuanian Court of Appeal, order of September 29, 2020, in civil case No. e2-1115-464/2020", Infolex, accessed October 3, 2026, https://www.infolex.lt/tp/1927608. Certain exceptions exist, for example, in cases involving preventive claims ("Lithuanian Court of Appeal, order of April 7, 2022, in civil case No. e2-353-567/2022", Infolex, accessed October 3, 2026, https://www.infolex.lt/tp/2073201), seeking an order for the award of interim maintenance („Lithuanian Court of Appeal, order of December 14, 2009, in civil case No. 2-1443/2009", Infolex, accessed October 3, 2026, https://www.infolex.lt/tp/144458) or in proceedings concerning the enforcement of intellectual property rights (Vaidas Pajeda. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai". *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 69).

1261 „Lithuanian Court of Appeal, order of April 7, 2022, in civil case No. e2-353-567/2022".

but also substantive rights, such as the protection of property[1262] or other articles of the Convention. Thus, the question arises: is the institution of provisional remedies merely a procedural one? To what extent and in what scope can the institution of provisional remedies intervene in matters of substantive law? How should this institution be applied so as not to violate either the plaintiff's or the defendant's right to a fair trial? These questions are important in determining the impact of provisional remedies on individuals' rights. It is clear that the institution of provisional measures affects not only the procedural right to a fair trial (Article 6 of the Convention), but also substantive human rights, such as the right to protection of property (Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention), the right to respect for private life (Article 8 of the Convention), and the right to freedom of expression (Article 10 of the Convention).

Justice is realized not in the declaratory (judicial) process, but in the enforcement process. The purpose of provisional remedies is not limited to their imposition; these orders must be enforced in order to achieve their purpose. Provisional remedies can be effective only when they are effectively implemented, and therefore they require prompt enforcement (Article 152(1) of Civil Procedure Code). However, can one speak of an "enforcement process" for provisional measures if these orders are enforced at a stage of civil proceedings when the dispute has not yet been resolved—that is, when no final and binding court decision on the merits has been rendered? Some scholars classify the institution of provisional remedies as an intermediate proceeding, which lies between judicial (declaratory) and enforcement proceedings[1263]. Thus, the institution of provisional measures plays an important role in the administration of justice. However, the question arises as to what extent the requirements of Article 6 of the Convention can be applied to enforcement proceedings which are related to provisional measures. Some scholars argue that Article 6 of the Convention applies only to matters that have been finally resolved, and not to provisional matters that do not definitively determine civil rights and obligations.[1264]. This is all the more so given that, as recently as 2009, the Grand Chamber of the ECHR, in the case of *Micallef v. Malta*, revised its previous case law and clarified that Article 6 of the Convention may, in certain cases, apply to proceedings concerning the granting of provisional measures. However, the question remains as to how to apply this case law to the national institution of provisional measures, i.e., when and what types of provisional measures effectively affect a person's rights and obligations.

1262 In one case, the ECHR found violations of Article 6 of the Convention and Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention, as the applicant's property rights had been restricted for more than ten years by provisional measures granted without the opposing party being heard (European Court of Human Rights, *UAB JGK Statyba and Guselnikovas v. Lithuania*, no. 3330/12, judgment of November 5, 2013, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150669).

1263 Carlos Esplugues-Mota, „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011), 208–210.

1264 Álvaro Pérez Ragone and Georg Kodek, „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings", in *Comparative Procedural Law and Justice*, ed. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey and E. Vallines García, part XIII, chapter 1, accessed October 3, 2026, cplj.org/a/13-1, para. 70.

Notwithstanding the aforementioned theoretical issues concerning the applicability of Article 6 of the Convention to the enforcement of court orders granting provisional measures, such orders, like all other court judgments, must comply with the general requirement of fair enforcement.[1265]. However, it is also necessary to assess which specific requirements are also relevant. For example, can court orders regarding provisional remedies be enforced voluntarily, or is this procedural mechanism enforced only through coercion? It is also important to assess the roles of the court and the bailiff in ensuring the legality and proportionality of the enforcement of provisional measures. Therefore, it is necessary to analyze the specific features of the enforcement of court orders regarding provisional measures.

To summarize the aforementioned points as well as other aspects, it is appropriate to highlight the following main problems analyzed in this dissertation:

1. How should the concept and essential characteristics of the institution of provisional remedies be defined, taking into account the various functions of this institution in civil proceedings?
2. How can the balance between the rights and legitimate interests of the plaintiff and the defendant be properly determined when applying provisional remedies?
3. What is the relationship between the institution of provisional remedies and the right to a fair trial, and what criteria are relevant when determining the application of Article 6 of the Convention in proceedings concerning provisional remedies?
4. How, and to what extent, can the institution of provisional measures affect issues of substantive law with regard to the rights and legitimate interests of both the plaintiff and the defendant?
5. Does the enforcement of court orders on provisional measures fall within the scope of the right to a fair trial, and, if so, on what grounds can Article 6 of the Convention be applied to the enforcement proceedings for provisional measures?
6. Can court orders regarding provisional measures be enforced voluntarily or only by coercive means?

Since the issue under consideration is relevant not only when analyzing court orders on the application of provisional remedies (Article 144 of the Code of Civil Procedure), but also court orders on the modification (Article 148 of the Code of Civil Procedure) or revocation (Article 149 of the Code of Civil Procedure) of provisional remedies, this study uses the general term "court orders regarding provisional measures" to analyze various issues, encompassing all of the aforementioned procedures (Articles 144, 148, and 149 of the Code of Civil Procedure), unless a specific type of measure is explicitly indicated in certain passages.

The novelty and significance of this research. The topic analyzed in this study is considered novel. To the author's knowledge, the institution of provisional remedies

1265 Piotr Szczekocki, „Justice in Judicial Enforcement Law: Comments in the Context of the Decision-Making Model of the Law Application Process", *Studia Iuridica Lublinensia* 32, 4 (2023): 178, accessed October 3, 2026, https://journals.umcs.pl/sil/article/view/15963 .

has not yet been examined from the perspective of investigating the right to a fair trial and its implementation in the context of provisional remedies proceedings. To date, in Lithuanian legal doctrine, the institution of provisional remedies has been analyzed primarily in terms of certain general aspects, without linking the specific features of its application and enforcement to the requirements of the right to a fair trial.

It should be noted that the institution of provisional remedies is related to the enforcement process, and in some countries it is even regulated alongside the legal provisions governing the enforcement process. Therefore, an analysis of provisional remedies often encompasses various issues related to the enforcement process. The enforcement process itself is a rather unusual and under-researched area of law[1266], however, even in the legal doctrine of enforcement proceedings, the institution of provisional remedies is not always given the most appropriate and thorough attention. Furthermore, enforcement proceedings are often characterized by the specific features of a particular country's national legal system; for example, it is recognized that even in geographically or culturally similar countries, there are various models of enforcement proceedings and differences between them[1267]. This means that applying the experience of foreign countries without conducting a more detailed study is generally a complex and confusing process. Thus, this dissertation is significant in that it provides a detailed analysis of the institution of provisional remedies and the right to a fair trial—issues that can only be addressed by taking into account the unique characteristics of the Lithuanian enforcement process. The significance of this research is also confirmed by several additional aspects.

First, the compatibility of the institution of provisional measures with the requirements of the right to a fair trial is being examined for the first time; therefore, this work could be useful to courts in applying and interpreting the law and in resolving disputes regarding the application of provisional measures.

Second, the right to a fair trial is the foundation of a democratic state governed by the rule of law, and this right receives perhaps the most attention, both because of the large number of applicants and because of human rights violations[1268]. Thus, this study is significant and important in that it analyzes a field of scientific inquiry that has been little explored to date —the impact of provisional measures on the protection of human rights—and covers various areas of human rights research as well as legal instruments, including the Convention and the Charter.

1266 Álvaro Pérez Ragone and Georg Kodek, „Constitutional Rights in Enforcement Proceedings", in *Comparative Procedural Law and Justice*, ed. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey and E. Vallines García, part XIII, chapter 1, accessed October 3, 2026, cplj.org/a/13-1, para. 6.

1267 Fernando Gascón Inchausti, „Towards More Effective Enforcement Proceedings Through More Effective Asset Discovery", in *Effective Enforcement of Creditors' Rights*, ed. Masahisa Deguchi (2022), 154. For a more detailed discussion of different models of enforcement proceedings, see Wendy Kennett, *Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge* (Cambridge: Intersentia, 2021), 9–10, 46; and Wendy Kennett, "Organizational Models of Enforcement Institutions," in *Comparative Procedural Law and Justice*, ed. Burkhard Hess et al., pt. XIII, ch. 5, para. 4.

1268 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją* (Vilnius: Mykolas Romeris university, Registrų centras, 2010), 11.

Third, this study analyzes issues related to the enforcement process that are of greater relevance not to the courts but to bailiffs who enforce court orders regarding provisional measures. According to data from the end of 2025, there were 5.26 billion euros in uncollected debts in Lithuania, and as the number of debts increases, so do the number of judicial and compulsory enforcement proceedings aimed at collecting these debts. When faced with a potentially dishonest defendant, provisional measures are applied in the case. The findings of this study aim to address a significant practical problem—namely, how and to what extent the requirements of the right to a fair trial are applied when enforcing court orders on provisional measures—and this problem is new, relevant, and significant.

Fourth, the research conducted and the results obtained can be used in lectures and practical seminars for law students at Lithuanian universities who are studying civil procedure law.

Object of the study. The subject of this study is the application of provisional remedies and the enforcement of court orders regarding provisional remedies in civil proceedings. This study does not cover issues of substantive law, such as compensation for damages resulting from provisional remedies when a claim is dismissed (Article 146(2) of the Code of Civil Procedure), or compensation for damages arising from failure to comply with a court order on provisional remedies (Article 145(9) of the Code of Civil Procedure), as these issues require an examination of civil liability and other aspects of substantive law.

This study does not cover provisional measures applied in commercial arbitration, except in certain cases where such measures are used for comparative purposes. This choice is based on the fact that, in this study, provisional measures are, among other things, associated solely with the function of administering justice, which falls within the competence of the courts. In contrast, provisional measures applied in arbitration lack *imperium*, i.e., arbitration itself does not have a mechanism for compulsory enforcement.[1269]. Unlike a court, arbitration is not one of the branches of government, and arbitrators are private individuals, not civil servants or other government officials. Therefore, one cannot unequivocally compare the purpose of arbitration with the administration of justice in court. It is also important to note that arbitration involves limited types of provisional relief, i.e., only three types of provisional measures are available, one of which is intended to preserve evidence (Article 20(2)(1)–(3) of the Law on Arbitration). In other words, the arbitral tribunal may impose obligations only on the parties to the dispute, not on other persons[1270]. More importantly, the parties may agree on the terms for applying other types of provisional measures, and the arbitral tribunal does not apply the provisions of the Code of Civil Procedure when

1269 Ali Yeşilirmak, *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*, *International Arbitration Law Library*, t. 13 (The Hague: Kluwer Law International, 2005), 8.

1270 Valentinas Mikelėnas, Vytautas Nekrošius and Eglė Zemlytė, *Lietuvos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*, (Vilnius: Registrų centras, 2016), 91.

granting provisional measures[1271]. Thus, provisional measures applied in arbitration are not within the scope of the investigation, unless an explicit reference to the provisional measures applied in arbitration is made in the comparative analysis.

The aim and objectives of the study. The aim of this dissertation is to examine how and to what extent the right to a fair trial is ensured through the application of provisional measures and the enforcement of court orders regarding provisional measures in civil proceedings. In order to achieve the stated aim and comprehensively examine the issues at hand, the requirements of the right to a fair trial are analyzed not only in judicial (declaratory) proceedings but also in enforcement proceedings. Several reasons led to this decision. First, provisional measures are inherently linked to the enforcement process, as when applying these measures, the court will generally need to assess the risk that a future court decision may not be successfully enforced. Furthermore, the legislature has provided that court orders regarding the application of provisional measures are to be enforced immediately (Article 152(1) of the Code of Civil Procedure) and that appeals against such orders do not have suspensive effect (Article 152(3) of the Code of Civil Procedure), therefore, the specific features of the enforcement of these measures are relevant from the moment they are issued. Second, the regulations of foreign states confirm that the institution of provisional measures is regulated in certain jurisdictions in conjunction with the enforcement process; therefore, it is important to assess the specific features of the enforcement process. Third, the case law of the ECHR also recognizes that guarantees of the right to a fair trial may, in certain cases, apply to the enforcement process[1272].

Legal doctrine recognizes that the concept of the "right to a fair trial" can be used in both a narrow and a broad sense. In the narrow sense, the right to a fair trial is understood to encompass the very element of fairness, since without the right to a fair trial, fairness itself would not be realized[1273]. In a broad sense, this concept encompasses various constituent rights (guarantees, elements), such as the right to a public hearing, the right to an impartial and independent court established by law, the right to have a case heard within the shortest possible time, and so on[1274]. Given that this study analyzes the application of the institution of provisional remedies in Lithuanian civil procedure, it focuses primarily on the right to a fair trial in the broad sense, based on

---

1271 *Ibid*, 92.

1272 Enforcement proceedings are considered part of the judicial process for the purposes of ensuring compliance with the requirement that proceedings be completed within a reasonable time (European Court of Human Rights, *Hornsby v. Greece*, no. 18357/91, judgment of March 19, 1997, Hudoc, accessed October 3, 2026, http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020). Furthermore, where a dispute concerning civil rights and obligations arises in enforcement proceedings, the guarantees of the right to a fair trial under Article 6 of the Convention may apply (European Commission of Human Rights, *Krone v. Austria*, no. 28977/95, decision on admissibility of May 21, 1997, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3689).

1273 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus Teisių konvenciją* (Vilnius: Mykolas Romeris university, Registrų centras, 2010), 19.

1274 *Ibid,* 17–18.

the standards set forth in Article 6(1) of the Convention, Article 47 of the Charter, and Article 30 of the Constitution. The study places particular emphasis on the standards for the right to a fair trial enshrined in the Convention, and there are two reasons for this. The first reason relates to the fact that, although the Constitution is hermeneutically self-sufficient—that is, answers to all questions regarding the application of the Constitution can be found within it—constitutional courts may also rely on other sources, including supranational law. One such source is the case law of the ECHR, a phenomenon referred to in legal doctrine as the jurisprudential dialogue between constitutional courts and the ECHR[1275]. Therefore, given that the Constitution is often interpreted in a manner consistent with the standards of the Convention, the author believes it is more appropriate to examine the case law of the ECHR. The second reason, related to the interpretation of the Charter, is that the ECtHR has established the Bosphorus presumption, under which it is presumed that the protection of human rights in the EU is generally equivalent to that provided for in the Convention[1276]. Therefore, from the author's perspective, it makes sense to analyze the case law of the ECHR in particular. Furthermore, unlike the Constitutional Court of the Republic of Lithuania or the European Court of Justice, the ECHR is an international institution whose purpose is to ensure the protection of human rights (a "human rights adjudicating body"), and legal doctrine notes that it is precisely such institutions that are entrusted with making final decisions on human rights issues[1277].

Although this study is not limited to specific guarantees of the right to a fair trial enshrined in the Convention, given the specific nature of the institution of provisional measures, certain fundamental guarantees can be identified, namely the right to an impartial tribunal and the right to a fair trial based on the principles of adversarial proceedings and equality before the law. Undoubtedly, various other guarantees of the right to a fair trial are also important, and they are analyzed at various levels in this dissertation; but this study does not aim to comprehensively evaluate each guarantee, as not all guarantees of the right to a fair trial are significantly relevant when analyzing the institution of provisional measures, and mere formal compliance with the specific rights set forth in Article 6 of the Convention does not guarantee that the trial was fair, as this can only be assessed by taking into account the entire course of the proceedings[1278]. Furthermore, although this study focuses on an analysis of the right to a fair trial (Article 6 of the Convention), given that the application of provisional

---

1275 Egidijus Kūris, „Jurisprudencijų dialogas ir Konvencijai draugiškas Konstitucijos aiškinimas", *Jurisprudencija* 32, 1 (2025): 37–39.

1276 European Court of Human Rights, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland*, no. 45036/98, judgment of June 30, 2005, para.155-156, Hudoc, accessed October 3, 2026, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69564.

1277 Eva Brems and Laurens Lavrysen, „Procedural Justice in Human Rights Adjudication: The European Court of Human Rights", *Human Rights Quarterly* 35, 1 (2013): 176.

1278 Robin C. A. White and Clare Ovey, *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights*, 5th ed. (Oxford: Oxford University Press, 2010): 260, 261.

measures may also affect other human rights[1279], other human rights and the relevant case law of the ECHR will be mentioned in certain sections of the study. Nevertheless, the primary focus of this study is the procedural right to a fair trial, rather than other human rights.

To achieve the aim of this study, the following objectives are set:

1. To investigate the concept of the institution of provisional remedies.
2. To examine the relationship between the right to a fair trial and the institution of provisional remedies.
3. To evaluate the significance of applying provisional remedies in ensuring the parties' right to a fair trial and in balancing the conflicting interests of the parties.
4. To examine the specific aspects of implementing the right to a fair trial when enforcing court orders regarding provisional measures.

Overview of studies. The institution of provisional remedies has been examined by various national and foreign legal scholars, and the sources in the literature can be divided into certain categories.

First, it is worth highlighting those authors of Lithuanian legal doctrine who have analyzed the institution of provisional remedies from a general perspective, namely V. Mikelėnas[1280], E. Laužikas, V. Mikelėnas and V. Nekrošius[1281], A. Driukas and V. Valančius[1282], R. Jokubauskas *et. al.*[1283], V. Mizaras[1284], D. Murauskas[1285], and other authors[1286].

Second, special mention should be made of the authors of Lithuanian legal doctrine who have conducted specific research related to the institution of provisional

---

1279 For example, the right to the protection of property (Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention), the right to private life (Article 8 of the Convention), and the right to freedom of expression (Article 10 of the Convention).

1280 Valentinas Mikelėnas, Civilinis procesas. First part. Second, revised and expanded edition (Vilnius: Justitia, 1997).

1281 Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas and Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė*, t. 1 (Vilnius: Justitia, 2003).

1282 Artūras Driukas and Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika, t. 2* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006).

1283 Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese" (doctoral dissertation, Mykolas Romeris university, 2021); Remigijus Jokubauska *et. al.*, *Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas* (Vilnius: Mykolas Romeris university, 2022).

1284 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė: monografija. Antras tomas* (Vilnius: Justitia, 2009), 731–735.

1285 Donatas Murauskas, *Instrumentalizmas teismų sprendimuose: argumentavimas įvertinus socialinius padarinius*, doctoral dissertation (Vilnius: Vilnius university, 2015), 204–247.

1286 Deividas Poška, *Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose*, daktaro disertacija (Vilnius, 2007); Dainius Raižys, *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme*, doctoral dissertation (Vilnius: Mykolas Romeris university, 2008); Mantas Arasimavičius, „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė", *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 323–346; Kristijonas Povylius, „Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts", *Teisė* 134 (2025): 97–110.

remedies: K. Armalis[1287], N. Kaminskienė[1288], A. Doržinkevič and I. Maculevičienė[1289], E. Sinkevičius and R. Norkus[1290], V. Pajeda[1291], D. Pelenis[1292], D. Soloveičikas[1293], A. Balsiukienė and V. Višinskis[1294], as well as other authors[1295], including the dissertation author's own research[1296].

Third, notable authors of foreign legal doctrine who have examined the concept of provisional remedies include N. Andrew[1297], A. Bruns[1298], L. Collins[1299], G. Cuniberti

1287 Klaidas Armalis, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje", *Teisė,* 100 (2016): 68–80.

1288 Natalija Kaminskienė, „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach", *Jurisprudencija,* 119, 1 (2010): 243–260.

1289 Artur Doržinkevič and Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose", *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158.

1290 Edvardas Sinkevičius and Rimvydas Norkus, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose", *Jurisprudencija* 20, 1 (2013): 197–206.

1291 Vaidas Pajeda. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai". *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 66–73.

1292 Dainius Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema", *Teisė* 42 (2002): 96–106; Dainius Pelenis, „Skolininko teisių gynyba laikinosios teisinės apsaugos procese (Vokietijos civilinio proceso teisės pavyzdžiu)", *Teisė* 42 (2002): 107–115; Dainius Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos", *Teisė* 50 (2004): 113–124.

1293 Deividas Soloveičikas, „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus", *Teisė* 70 (2009): 67–85.

1294 Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė and Vigintas Višinskis, *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolas Romeris university, 2024).

1295 Irmantas Šulcas, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų", *Juristas* 7–8 (2011): 19–25, Salvija Andriūnaitė. „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas". *Juristas* 6 (2007): 25–27.

1296 Artur Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste", *Teisė* 123 (2022): 85–97; Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese", *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137; Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje", *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.

1297 Neil H. Andrews, „Provisional and Protective Measures: Towards a Uniform Protective Order in Civil Matters", *Uniform Law Review* 6 (2001): 931–949.

1298 Alexander Bruns, „Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonisation?", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano ir Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1299 Lawrence Collins, *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws* (Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press, 1994).

and S. Migliorini[1300], D. Draguiev[1301], E. Dumbauld[1302], L. Ervo[1303], Carlos Esplugues-Mota[1304], Viktoria Harsagi[1305], James D. Johnson Jr.[1306], Masanori Kawano[1307], X. Kramer and G. Ormazabal Sánchez[1308], M. Kengyel[1309], N. Kyriakides[1310], J. Leubsdorf[1311],

1300 Gilles Cuniberti and Sara Migliorini, *The European Account Preservation Order Regulation: A Commentary* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

1301 Deyan Draguiev, *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes* (Cham: Springer, 2023).

1302 Edward Dumbauld, *Interim Measures of Protection in International Controversies* (Dordrecht: Springer, 1932).

1303 Laura Ervo, „The Finnish System of Provisional Measures – A Forest of Norms", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1304 Carlos Esplugues-Mota, „Provisional Measures in Spanish Civil Procedure", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1305 Viktoria Harsagi, „Provisional Measures in the Hungarian Civil Procedure Law", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1306 James D. Johnson Jr., „Attachment and Sequestration: Provisional Remedies under the Louisiana Code of Civil Procedure", *Tulane Law Review* 38, 1 (1963–1964).

1307 Masanori Kawano, „Provisional Measures as a Necessary Instrument for Effective Justice", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1308 Xandra Kramer and Guillermo Ormazabal Sánchez, „Provisional and Protective Measures", in *Comparative Procedural Law and Justice*, ed. B. Hess, M. Woo, L. Cadiet, S. Menétrey and E. Vallines García, XI dalis, 1 skyrius, accessed October 3, 2026, cplj.org/a/11-1

1309 Miklos Kengyel, „Provisional Measures in the Hungarian Judicial Practice", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol, 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1310 Nicolas Kyriakides, „Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures", daktaro disertacija (Oxford: University of Oxford, 2016), accessed October 3, 2026, https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f.

1311 John Leubsdorf, „The Standard for Preliminary Injunctions", *Harvard Law Review* 91, Nr. 3 (1978): 525–566.

C. Besso Marcheis[1312], C. Miles[1313], Peter L. Murray[1314], E. Rozalinova, A. Angelov and I. Georgiev[1315], D. Sinaniotis[1316], T. Tajti and P. Iglikowski[1317], N. Trocker[1318], S. Tsantinis[1319], P. Westberg[1320], A. A. S. Zuckerman[1321] and other authors. The dissertation also draws on other studies conducted in different fields (such as human rights protection or civil procedure).

Research methodology. It is recognized that legal research may aim both to describe the law currently in force and to analyze the value-based (ideological) content of the law; that is, research may be normative[1322]. This study focuses more on the second approach—that is, not so much on analyzing the currently applicable legal framework as on seeking an answer regarding the proper regulation of legal relationships and the application of these norms. In this paper, the starting point for analyzing the right to a fair trial is not merely a positivist assessment based on an examination of legislation

---

1312 Chiara Besso Marcheis. „Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1313 Cameron A. Miles, „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals", *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 73 (2013): 615–672, accessed October 3, 2026, https://www.zaoerv.de/73_2013/vol73.cfm; Cameron A. Miles, *Provisional Measures before International Courts and Tribunals*, *Cambridge Studies in International and Comparative Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

1314 Peter L. Murray. „Provisional Measures in U.S. Civil Justice" iš *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1315 Elena Rozalinova, Alexander Angelov and Ivan Georgiev, „Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters)", *Revista Forumul Judecătorilor*, Nr. 4 (2012), accessed October 3, 2026, https://ssrn.com/abstract=2224223.

1316 Dimitrios Sinaniotis, *Interim Protection before the European and National Courts*, daktaro disertacija (London: University College London, 2014), accessed October 3, 2026, https://discovery.ucl.ac.uk/1446695/1/Sinaniotis.Dimitrios_thesis.pdf.

1317 Tibor Tajti ir Peter Iglikowski, *A Cross Border Study of Freezing Orders and Provisional Measures: Does Mareva Rule the Waves?* (Cham: Springer, 2018).

1318 Nicolo Trocker, „Provisional Remedies in Transnational Litigation: A Comparative Outline of Forms of Judicial Cooperation", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1319 Spyros Tsantinis, „Provisional Measures: Protective and Interim Relief in Greek Law", in *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, ed. Rolf Stürner, Masanori Kawano and Nihon Gakujutsu Shinkōkai, *Problems of Transnational Civil Procedure*, vol. 4 (Tübingen: Mohr Siebeck, 2011).

1320 Peter Westberg. I*nterim Measures and Civil Litigation* (Scandinavian Studies in Law, 2007).

1321 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments", *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353–387.

1322 The normativity of law is a characteristic of law that reflects the value-based content of legal rules and links law, among other things, to morality (Eglė Mackuvienė, *Teisinio argumentavimo korektiškumo prielaidos*, doctoral dissertation (Vilnius: Vilnius university, 2011), 14).

and the case law of the ECHR. In Lithuania, as in many other countries, it is recognized that the court (judge) not only mechanically applies the law but also administers justice and upholds values[1323]. In this study, the right to a fair trial is viewed as a human right whose philosophical foundation lies in the theory of natural rights, which is closely linked to natural law. However, it should be emphasised that this study does not seek to answer the age-old question of what law is or which approach to understanding law is the most correct. There are several schools of legal thought, including natural law and legal positivism, and this study does not privilege any one of them over the others. Following the establishment of human rights in positive law during the second half of the 20th century, the concepts of these two schools of law (positive law and natural law) coincide in certain areas. Thus, the school of natural law is also significant in this study, as it views the right to a fair trial as an inalienable (natural) human right, while also clearly adhering to the concept of law as a system of legal norms created by the positive legislator, particularly when analyzing the articles of the Convention.

This dissertation presents a qualitative study, chosen due to the specific nature of the research; that is, the study aims to reveal the underlying issues surrounding provisional remedies and the right to a fair trial. The study focuses extensively on analyzing the role of the court in ensuring a balance between the rights and legitimate interests of the plaintiff and the defendant when applying provisional measures. In examining the issue of the compatibility between the institution of provisional measures and the right to a fair trial, the study employed methods commonly used in research of this nature, namely *historical*, *comparative*, *documentary analysis*, and *summary* methods.

Historical method. The historical research method is employed to reveal the origins, concept, and historical development of provisional remedies. Based on this method, the study examines how the institution of provisional measures of protection was formed, the reasons for its emergence, and the objectives of applying provisional measures of protection. The historical method is also important for assessing issues related to the terminology of provisional measures in both the international and Lithuanian contexts.

Comparative method. The comparative research method was applied in analyzing and evaluating the legal regulations of selected foreign countries regarding provisional measures. This method aims to reveal the differences between previously applicable and currently applicable legal regulations. This study draws on the legal regulations and/or case law regarding the institution of provisional measures in countries of the common law tradition (particularly the United Kingdom and the United States) and those of the civil law tradition (particularly Germany, Austria, France, Italy, and Spain). In this paper, a functional approach is employed when conducting a comparative analysis, for example, by distinguishing between the types of provisional measures.

Document analysis method. This research method was used to collect and analyze data from documentary sources. This method was applied in the analysis of positive law (Lithuanian and foreign legislation governing the institution of provisional

1323 Rūta Latvelė, *Teisėjo vaidmuo aiškinant teisę*, doctoral dissertation (Vilnius: Vilnius university, 2010), 4, 5.

remedies) and case law (procedural decisions of courts in Lithuania and foreign countries or international courts, including the ECHR). This method helped reveal how the institution of provisional measures is implemented at the theoretical and practical levels, and to what extent the right to a fair trial is guaranteed in the process of applying provisional measures.

Summary method. The summary method is used in this study to synthesise the material presented in individual chapters and to draw together the findings obtained throughout the research in the final stage of the study. It also helps identify the key issues addressed in the study and formulate recommendations for the legislature on improving the legal framework, as well as for courts on the application of provisional measures in civil proceedings.

Structure of the dissertation. The structure of the study was determined by its aim and the research questions formulated to achieve that objective. The dissertation consists of an introduction, four chapters, conclusions, and a summary in Lithuanian and English.

The first part of the dissertation examines the concept of provisional measures. The principal characteristics of provisional measures are identified in order to distinguish this legal institution from other similar phenomena. The research establishes that the concept of "interim protection" is broader than that of the "institution of provisional measures". The term "interim protection" is a broad term, which encompasses the institution of provisional measures, however such protection could also arise *ipso factum,* that is, directly by operation of law. Where interim protection arises directly by operation of law (hereinafter referred to as "statutory interim protection"), the legislature provides in advance that the occurrence of certain legal facts or circumstances gives rise to temporary protection in order to prevent adverse consequences or other threats to the enforcement of a court judgment. Statutory interim protection is available only in cases expressly prescribed by law and the court does not have any discretion in such a matter. In the author's view, cases in which the court has no discretion to decide whether to grant interim protection fall outside the scope of the institution of provisional measures within the meaning of Article 144 of the Code of Civil Procedure). Accordingly, two forms of interim protection may be distinguished: (1) statutory interim protection, which arises directly by operation of law; and (2) interim protection granted at the initiative of the parties or the court under Article 144 of the Code of Civil Procedure (i. e. institution of provisional measures). This distinction is also related to other characteristics of provisional measures, namely judicial discretion and the assessment of circumstances requiring evaluative judgment. These characteristics are not inherent in statutory interim protection, since the latter is governed by clearly defined legal rules. The research also examines other significant characteristics of provisional measures, including their temporary nature. Temporariness means that not only the institution of provisional measures itself and the effects of the measures are temporary, but also that the conditions required for their application may cease to exist or change over time. Another characteristic is that provisional measures are almost invariably associated with urgency. If it is possible to await the enforcement of

a final court judgment, the application of provisional measures becomes unnecessary. The requirement of urgency is also linked to one of the objective reasons for applying provisional measures, namely the adverse effects of the passage of time on judicial proceedings. Finally, provisional measures are characterised by their ancillary nature, meaning that the possibility of granting such measures depends on substantive law and on the principal dispute being adjudicated.

The historical development of provisional measures is also reviewed, with particular attention to the differences between the common law and civil law traditions. The institution of provisional measures developed to ensure effective legal protection. It is noted that, even in ancient Rome, praetors granted interdicts that had temporary effects and remained in force until the dispute was resolved. The historical development of provisional measures also demonstrates that, from their earliest origins, they have been associated with the discretion of the authority granting protection and the assessment of circumstances involving value judgments. In the common law tradition, provisional measures typically have an *in personam* effect, whereas in the civil law tradition they typically have an *in rem* effect. In recent years, however, a convergence between the *in rem* and *in personam* effects of provisional measures can be observed, particularly following the adoption of the Brussels I bis Regulation.

Finally, taking into account the different functions of provisional measures, the dissertation defines the principal types of such measures. It proposes adopting the functional classification set out in the ELI/UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure. It should be noted that the third category of provisional measures – interim payments – is not currently applied in Lithuania. Nevertheless, Lithuanian law does not impose an absolute prohibition on granting such measures. Accordingly, the research concludes that a court may order an interim payment, although doing so would be justified only in exceptional circumstances. As regards the fourth category, namely the preservation of evidence, the dissertation proposes recognising it as a distinct type of provisional measure, taking into account non-binding legal instruments and the experience of foreign jurisdictions.

The *second* part of the dissertation examines the relationship between the right to a fair trial and the institution of provisional measures. It analyses the impact of provisional measures on the right to a fair trial and on other substantive human rights, seeking to determine when provisional measures are relevant only from a procedural perspective and when they also affect substantive rights and obligations. The dissertation notes that Lithuanian case law is predominantly based on a procedural conception of provisional measures. Under this approach, courts refuse to grant provisional measures where they coincide with the subject matter of the claim, or refuse to grant certain measures on the ground that they affect substantive rights that may be unrelated to the claim brought before the court, among other reasons. Nevertheless, the case law of the ECtHR confirms that the procedural conception of provisional measures should not be treated as absolute. Provisional measures may also affect substantive rights and obligations. This is demonstrated by ECtHR cases concerning not the procedural guarantees enshrined in Article 6 § 1 of the Convention, but substantive human rights

protected by Article 1 of Protocol No. 1 and Articles 8 and 10 of the Convention.

The research also examines the State's positive obligations in proceedings concerning provisional measures. It establishes that the State has a positive obligation to make the institution of provisional measures accessible and to ensure that effective conditions exist for its application. This means that the State must not impose disproportionate restrictions or conditions on access to this form of protection. However, the State is not under a positive obligation to guarantee that a provisional measure will be granted in any particular case. Such an interpretation would, among other things, be inconsistent with one of the principal characteristics of provisional measures: judicial discretion, which is associated with the court's prerogative to strike a balance between the rights and legitimate interests of the claimant and the defendant. The dissertation also observes that, when deciding whether to grant provisional measures, a court does not, by that fact alone, breach the requirement of impartiality, even though it assesses circumstances that may be substantially similar to those subsequently examined during the determination of the case on the merits. Nevertheless, a party to the dispute is entitled to challenge the court's impartiality in this respect on the basis of objective evidence. Finally, the dissertation addresses certain negative obligations of the State. It notes that the State must ensure consistency in judicial practice. This may be difficult to achieve, however, because the application of provisional measures requires particular attention to the specific factual circumstances of each case. A court is not entirely free to create novel forms of provisional measures, since it must ensure the predictability of judicial practice. As regards the implementation of the principles of adversarial proceedings and equality of arms, the dissertation emphasises that hearing the defendant should be the general rule, while granting provisional measures without hearing the defendant should be treated as an exception. For example, in *Basari and Tov v. Ukraine*, the ECtHR found a violation of Article 6 § 1 of the Convention where a court granted a provisional measure without notifying the defendant. Accordingly, the dissertation proposes amending the wording of Article 147(1) of the CCP to establish the hearing of the defendant as the general rule in proceedings concerning provisional measures.

The *third* part examines the application of provisional measures and the specific characteristics relevant to their application. The principal conditions for granting provisional measures are the *prima facie* merits of the claim and the existence of a risk to the enforcement of the future judgment. However, case law recognises that other criteria may also be relevant, including the degree of urgency, proportionality, the public interest, and other considerations. The relevance of these additional criteria confirms that the institution of provisional measures involves the assessment of circumstances requiring value judgments and evaluative reasoning. It also demonstrates that the court has discretion to determine, in the circumstances of a particular case, whether granting provisional measures is appropriate. With regard to the first condition for granting provisional measures—the prima facie merits of the claim—the dissertation distinguishes between two tests. The first is the strict test (*fumus boni iuris*), under which the court must be satisfied that the claim is well-founded or at least has prima

facie merit. The second is the more lenient test (*fumus non mali iuris*), under which the applicant is not required to demonstrate that the claim has prima facie merit; it is sufficient to show that the claim is not manifestly unfounded. In the author's view, the two tests should be applied in a coordinated approach. In some cases, where more restrictive provisional measures are sought, the court should require a stronger prima facie showing of the merits because such measures impose greater restrictions on the defendant's rights. In other cases, where less restrictive provisional measures are sought, it should be sufficient for the court to be satisfied that the claim is not manifestly unfounded, since the impact of such measures on the defendant's rights is less significant. Accordingly, the strictness of the test applied by the court depends on the implementation of the principle of proportionality and the need to maintain a balance between the rights and legitimate interests of the claimant and the defendant. The risk to the enforcement of a court judgment may be understood narrowly, as a risk to the future practical enforcement of the judgment, or broadly, as a risk to other legitimate interests or to the effectiveness of judicial proceedings. In the author's view, the assessment of *fumus boni iuris* and *periculum in mora* does not constitute proving facts within the meaning of Article 178 of the Code of Civil Procedure. Rather, the purpose is to establish the likelihood of certain facts, not their certainty. When determining whether the conditions for granting provisional measures are satisfied, the court assesses the likelihood of facts rather than establishing their truth, which is determined when the case is examined on the merits. Thus, there is a difference between assessing the likelihood of facts, for example, when deciding whether to grant provisional measures, and establishing the facts to the requisite degree of certainty when determining the case on the merits. Furthermore, in the context of provisional measures, the court assesses the likelihood that certain events will occur in the future, rather than merely establishing circumstances that exist in the present or existed in the past.

The dissertation also evaluates the importance of proportionality in the application of provisional measures and examines how their proportionality can be maintained not only at the time they are granted but throughout their duration. It emphasises that the principle of proportionality serves to assess and maintain a balance between the interests of the claimant and the defendant. Where the application of provisional measures becomes disproportionate, the court is entitled to modify or revoke them of its own motion. However, the exercise of this power should be subject to certain conditions. First, the court may modify or revoke provisional measures of its own motion where their manifest disproportionality has been established. This must be assessed in the circumstances of each individual case. Second, the court's exercise of this power should be consistent with the opportunity for the parties to be heard. Accordingly, as a general rule, the court should inform the parties of its intention to consider modifying or revoking the measures and give them an opportunity to express their views. Third, the court should not modify provisional measures of its own motion in a manner that worsens the defendant's position.

The *fourth* part analyses the enforcement of court orders granting provisional measures. It notes that the process of administering justice is generally divided into judicial

proceedings, sometimes described as declaratory proceedings, and enforcement proceedings. Judicial proceedings concern the delivery of court judgments, whereas enforcement proceedings concern their enforcement. In addition to these two processes, some scholars identify a third process: preventive proceedings. Although this third process is not necessary in every case, it may be required in certain circumstances to ensure the proper administration of justice. The purpose of preventive proceedings is to ensure that both declaratory and enforcement proceedings ultimately achieve their objectives, notwithstanding potential delays. Preventive proceedings also encompass the granting of provisional measures, since their purpose is to ensure the effectiveness of a court judgment that will be delivered in the future. Accordingly, the enforcement of court orders granting provisional measures has certain distinctive characteristics when compared with the enforcement of court judgments traditionally enforced in enforcement proceedings following a determination of the merits. First, the stage of civil proceedings differs: orders granting provisional measures are enforced at a stage when the civil case has not yet reached the point of a final determination on the merits. Second, enforcement of a judgment on the merits is associated with the actual realisation of justice, whereas enforcement of an order granting provisional measures does not, in itself, finally determine substantive rights and obligations. Instead, it temporarily secures the enforcement of a future judgment or helps prevent other adverse consequences. Despite these differences, provisional measures and enforcement proceedings also share common characteristics. In particular, one of the purposes of provisional measures is to ensure the effectiveness of enforcement proceedings.

The research also examines the relationship between the attachment of assets as a provisional measure (hereinafter "attachment as a provisional measure") and the attachment of assets as a coercive enforcement measure (hereinafter "enforcement attachment"). It establishes that enforcement attachment is intended to facilitate the transfer of ownership of assets to the creditor, whereas asset attachment as a provisional measure is intended to secure the enforcement of a future court judgment. An analysis of the stages of enforcement proceedings shows that asset attachment initially serves as a preparatory measure in the enforcement process and may subsequently become a prerequisite for the realisation of assets. This distinction is also reflected in the legal framework. For example, Article 658(2) of the Code of Civil Procedure provides that, if the court has not ordered asset attachment as a provisional measure during the judicial proceedings, the bailiff does not attach the debtor's assets when issuing a notice requiring voluntary compliance with the judgment, unless there is a risk that the debtor may conceal the assets. This provision regulates asset attachment as a provisional measure rather than as a coercive enforcement measure. Accordingly, enforcement attachment is applied at the third stage of enforcement proceedings, namely the stage of compulsory enforcement, when the bailiff attaches the debtor's assets to secure recovery in favour of the creditor rather than to provide provisional legal protection. It should be noted that, in certain circumstances, the power to attach assets as a provisional measure belongs not only to the court but also to the bailiff (Article 658(2) of the Code of Civil Procedure).

The research establishes that Articles 144–152 of the Code of Civil Procedure do not apply to a bailiff attaching assets as a provisional measure in enforcement proceedings. This is because enforcement proceedings prioritise the protection of the creditor's interests (a pro-creditor approach), i. e. the State has already recognised the validity of the creditor's claim in a court judgment, and the debtor has lost the dispute concerning the right in question. Furthermore, when a bailiff attaches assets as a provisional measure in enforcement proceedings, the bailiff is not entitled to apply additional mechanisms for balancing the parties' interests, such as requiring security for potential losses or refusing to grant provisional protection where a corresponding sum has been deposited into a deposit account. These mechanisms are intended for situations in which the dispute concerning substantive rights and obligations has not yet been resolved by a final court judgment.

Finally, the dissertation emphasises the requirements of the right to a fair trial applicable to the enforcement of court orders granting provisional measures. It establishes that, in order to rely on the guarantees of the right to a fair trial enshrined in Article 6 § 1 of the Convention in enforcement proceedings, it is necessary to establish that the judicial decision being enforced concerns civil rights or obligations and that a dispute has arisen in relation to those rights or obligations. Although this depends in part on the characteristics of the particular enforcement system, examples from legal scholarship and case law demonstrate that a considerable range of situations may arise in which Article 6 of the Convention applies, for example, where a dispute concerning the amount of an *astreinte* arises in enforcement proceedings. Also, even where enforcement proceedings do not directly concern the determination of civil rights or obligations and no dispute arises in relation to them, it is recognised that the general requirements of a fair process must nevertheless be observed in enforcement proceedings.

The dissertation includes the main arguments, conclusions, and recommendations.

The statements to be defended:

1. Taking into account the historical development of the institution of provisional measures, the reasons underlying its importance, and the need to ensure an appropriate balance between the interests of the parties to the dispute, the legislator should regulate the institution of provisional measures in such a way that the court has broad discretion to determine whether the grounds for applying provisional measures exist and the extent and manner in which a person's rights should be restricted.
2. The principle of proportionality is a fundamental criterion for the application of provisional measures. Also, it enables an assessment of whether the guarantees of the right to a fair trial under Article 6(1) of the Convention are upheld both when provisional measures are applied and when the court orders regarding provisional measures are enforced.

CONCLUSIONS

The key characteristics of the institution of provisional remedies and the features of the measures themselves have been shaped by the historical development of law and the evolution of modern principles of the administration of justice. These principles recognise that, in order to resolve a case fairly, courts (or other dispute-resolution bodies) may need to issue temporary procedural orders to ensure the effective enforcement of the eventual judgment. The institution of provisional remedies emerged in response to various objective factors (such as the adverse effects of the passage of time on judicial proceedings) and subjective factors (such as the possibility of dishonest conduct by the defendant). Accordingly, in regulating the application of provisional remedies, the legislature has established conditions of an evaluative and discretionary nature, leaving it to the court to determine, in light of the specific circumstances of the case, whether those conditions are satisfied. In summary, the institution of provisional remedies and the measures themselves are characterised by the following key features: (1) provisional remedies are ordered by the body adjudicating the particular dispute (in civil proceedings, the court); (2) their application involves evaluative and value-based legal concepts rather than the mechanical application of strict legal rules; (3) provisional remedies are temporary in nature; (4) the institution of provisional remedies and the measures themselves are characterised by a degree of urgency, meaning that they must be ordered and enforced promptly; and (5) the institution of provisional remedies and the measures themselves are accessory in nature, meaning that they are necessarily linked to the main proceedings on the merits and to the substantive legal relationships between the parties to the dispute.

Different conceptions of the institution of provisional measures can be distinguished according to their impact on individuals' rights. Under the procedural conception of provisional measures, which prevails in Lithuanian case law, provisional measures derive from procedural law and therefore cannot significantly affect the parties' substantive rights and obligations by creating, modifying or extinguishing them. By contrast, under the substantive conception of provisional measures, which is also supported by the case law of the European Court of Human Rights, provisional measures may, in certain circumstances, affect substantive rights and obligations. According to the latter conception, provisional measures may affect substantive rights independently and thereby have a direct impact on fundamental rights, including the right to property, the right to respect for private life, and the right to freedom of expression. Where the application of provisional measures effectively affects a person's substantive civil rights or obligations, the guarantees of the right to a fair trial enshrined in Article 6 of the Convention apply to the institution of provisional measures. In determining whether substantive rights or obligations are affected, the actual impact of the measures in the circumstances of the particular case must be assessed. The principle of proportionality is one of the relevant criteria in conducting this assessment.

The conditions for the application of provisional measures (*fumus boni iuris* and *periculum in mora*) are legal concepts of an evaluative and value-based nature, designed

to enable the court to assess the need for provisional measures in light of the specific circumstances of each case. The process of establishing whether these conditions are satisfied differs from the process of proving facts within the meaning of Article 178 of the Code of Civil Procedure, as the court does not seek to establish and assess specific facts through adversarial proceedings but rather to determine the likelihood of certain facts and anticipate potential future developments. Furthermore, even where both of the aforementioned conditions are satisfied, the court must additionally assess whether the requested provisional measure is proportionate, that is, whether it strikes a fair balance between the rights and legitimate interests of the claimant and the defendant. The importance of the principle of proportionality in the context of provisional measures supports its recognition as a mandatory criterion for selecting and applying such measures, as well as for assessing their impact on individuals' rights.

The court's duty to ensure the application of proportionate provisional measures also includes the court's duty to ensure that the provisional measures applied remain proportionate throughout the proceedings. In cases where, in the court's assessment, the provisional measures are manifestly disproportionate and restrict a person's rights, the court has the authority to decide to modify or revoke the interim measures in order to comply with standards for the protection of individual rights. The court's duty to ensure that provisional measures are proportionate also applies in discretionary cases; however, this duty must be fulfilled without undermining fundamental principles of civil procedure, such as adversarial proceedings and the procedural equality of the parties.

Court orders granting provisional measures are enforced while the main proceedings on the merits of the dispute are still pending, that is, before the court's judgment on the merits becomes final. The enforcement of such orders has specific characteristics. A defendant who has not been notified of an application for provisional measures cannot voluntarily comply with an order of which they are unaware. Moreover, the actual implementation of certain provisional measures depends not on the defendant's actions but on those of the competent state authorities. Notwithstanding these specific characteristics, the guarantees of the right to a fair trial under Article 6(1) of the Convention apply to the enforcement of court orders granting provisional measures, provided that three conditions are met. First, both the main proceedings on the merits and the proceedings concerning the application of provisional measures must relate to a dispute over civil rights and obligations within the meaning of Article 6(1) of the Convention. Second, the provisional measure must affect a person's civil rights or obligations. Third, at the time the court order granting provisional measures is enforced, a dispute must arise concerning those civil rights and obligations that has not been resolved in the main proceedings. The enforcement of court orders granting provisional measures is also subject to other requirements stemming from the right to a fair trial, including the requirement that such orders be enforced as promptly as possible and the fundamental requirements of fair enforcement, including the requirement that enforcement measures be proportionate.

PROPOSALS AND RECOMMENDATIONS

The proposals and recommendations presented below concern the application and enforcement of provisional measures examined in this study, as well as the relationship between the institution of provisional measures and the right to a fair trial.

Recommendations to the Lithuanian legislature on amendments to the Code of Civil Procedure:

1. It is recommended that Article 145(9) of the Code of Civil Procedure be amended to provide that the fine be paid to the creditor rather than to the state. Accordingly, Article 145(9) of the Code should be worded as follows: "*For violations of the restrictions set out in points 6, 7, 8 and 12 of paragraph 1 of this Article, the court may impose, by order, a fine of up to EUR 300 on the persons responsible for each day of the violation, payable to the creditor. In addition, the claimant shall have the right to claim compensation for any damage resulting from non-compliance with the court order granting provisional measures.*"
2. *Article* 147(1) of the Code of Civil Procedure, which governs the examination of applications for provisional measures, should be amended to specify that provisional measures may be granted without notifying the defendant only in exceptional cases. Accordingly, it is recommended that Article 147(1) of the Code of Civil Procedure be worded as follows: "*Applications for provisional measures shall be examined by the court of first instance or, in the cases specified in the Law on Commercial Arbitration, by the Vilnius Regional Court. Where an application for provisional measures is submitted together with a statement of claim, the application for provisional measures shall be examined only after the court has decided whether to accept the statement of claim. The court shall decide on an application for provisional measures in written proceedings without delay and, in any event, no later than within three business days of receiving the application. In exceptional cases, where additional information is necessary to decide on the application for provisional measures, the court shall make its decision within seven business days of receiving the application. ~~When the court deems it necessary, the defendant is notified of the hearing on the motion for provisional remedies~~. The court shall notify the defendant of the hearing on the application for provisional measures, except where prior notification could prejudice the proper application of such measures.*"
3. Article 148 of the Code of Civil Procedure should be supplemented with a new paragraph 5, worded as follows*: "The court may, of its own motion, modify the nature or scope of provisional measures where this is necessary to protect the public interest and failure to modify the measures would infringe the rights and legitimate interests of an individual, society or the state. The court shall notify the parties to the proceedings of its intention to modify the nature or scope of the provisional measures.*"

4. Article 149(2) of the Code of Civil Procedure should be supplemented with a provision allowing the court to revoke provisional measures of its own motion where their application is manifestly disproportionate. Accordingly, it is recommended that Article 149(2) of the Code of Civil Procedure be worded as follows: *"The court shall revoke provisional measures of its own motion where the applicant fails to bring an action within the time limit set by the court. The court may also revoke provisional measures of its own motion where this is necessary to protect the public interest and failure to revoke the measures would infringe the rights and legitimate interests of an individual, society or the state. The court shall notify the parties to the proceedings of its intention to revoke the provisional measures."*

Recommendations for Lithuanian courts adjudicating matters concerning provisional measures:

1. It is recommended that clear rules for the interpretation and application of the law be developed in judicial practice to determine which provisional measures directly affect the defendant's substantive rights and obligations and are therefore subject to the guarantees of the right to a fair trial enshrined in Article 6(1) of the Convention, and which measures do not affect substantive rights and obligations and consequently fall outside the scope of those guarantees. In other words, case law should be developed to clarify the circumstances in which the application of provisional measures engages the defendant's right to a fair trial.
2. Where Lithuanian courts are faced with a dispute in which there is no significant uncertainty regarding the factual basis of the claim or the defendant's potential liability (for example, where it is clear that the claimant has suffered damage and that the defendant caused it, but the dispute concerns only the amount of compensation), the court should be able, at a party's request, to order an interim payment. Such an order would require the defendant, whose liability is likely to be established (for example, the person who caused the damage or an insurance company), to pay the claimed amount, or part thereof, to the claimant before the final determination of the case. This type of provisional measure should be applied with due regard to the urgency of the matter and the principles of justice, reasonableness, good faith and proportionality. If the claim is ultimately dismissed, the claimant should be required to reimburse the defendant for the amount paid pursuant to the order.
3. To ensure respect for the right to a fair trial when provisional measures are granted and the resulting court orders are enforced, courts should take a proactive approach. Where there are indications that the measures have become disproportionate or no longer serve their intended purpose, the court should notify the parties to the dispute and invite them to submit their views on whether the measures should be modified or revoked. Courts should also

take a proactive approach when addressing ancillary matters related to the application of provisional measures. For example, a court could propose that the claimant provide security to cover any losses that the defendant might incur as a result of the measures (Article 146(1) of the Code of Civil Procedure), thereby helping to ensure a proper balance between the parties' interests.

Approval and Dissemination of Research Results

Certain aspects and results of the study have been published in articles appearing in peer-reviewed academic journals:

1) Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7689.
2) Artur Doržinkevič and Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7690.
3) Artur Doržinkevič and Ivan Sukhorukov. „*Effective Application of Provisional Measures under the Brussels Ibis Regulation*“. *Socrates*, 26, 1 (2023): 75-81. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/47084.
4) Doržinkevič, Artur, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7890.
5) Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė, and Vigintas Višinskis. *Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/49327.

Presentations at conferences related to the dissertation topic:

1) At the conference "The 12th International Scientific Conference for Young Researchers: Social Transformations in Contemporary Society (STICS) 2024," held on June 6–7, 2024, the presentation "The European Account Preservation Order (EAPO): a Sui Generis Interim Measure in EU Law."
2) Presentation titled "Provisional Measures Through a Human Rights Lens" at the "13th International Scientific Conference: Social Transformations in Contemporary Society 2025," held on October 16, 2025.

Research Internships

From April to May 2024, the author completed a two-month internship at Ghent University (Ghent, Belgium). From October to November 2024, the author completed a two-month internship at the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT) (Rome, Italy). The author is grateful to Prof. Dr. Wannes Vandenbussche of Ghent University for his support during the internship, as well as to the libraries of Ghent University and UNIDROIT for providing access to their resources.

CURRICULUM VITAE

Personal data

Name, Surname	Artur Doržinkevič

Education

2022 – 2026	Doctoral studies, Mykolas Romeris University
2016 – 2021	Master's degree, Vilnius University

Experience

Since 2021-04	Consultant in the Case Law Division, Court of Appeal of Lithuania
2020-10 – 2021-03	Specialist Consultant, Vilnius Regional Court
2020-08 – 2020-10	Specialist Consultant, Vilnius City District Court
2018-09 – 2020-07	Legal Assistant, COBALT Legal

Academic activity

2023-09 – 2025-06	Lecturer, Mykolas Romeris University

Doržinkevič, Artur
TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ UŽTIKRINIMAS TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES CIVILINIAME PROCESE: daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2026. P. 324.

Bibliogr. 230-261 p.

Disertacijoje analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas ir jo poveikis teisei į teisingą bylos nagrinėjimą civiliniame procese. Pagrindinė mokslinė problema susijusi su klausimu, kaip ir kokia apimtimi užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą taikant laikinąsias apsaugos priemones ir vykdant teismo nutartis dėl jų taikymo civiliniame procese. Atskleidžiama laikinųjų apsaugos priemonių samprata, jų istorinės susiformavimo prielaidos ir rūšys. Tyrimo metu nustatyta, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių rūšių ir faktinių aplinkybių įvairovės šios priemonės gali nevienodai paveikti asmenų teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Pabrėžiama, kad teismas, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones, turi tinkamai įvertinti ir subalansuoti ieškovo ir atsakovo teises bei teisėtus interesus. Tyrime atskleidžiama laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų samprata ir pabrėžiama, kad šių sąlygų aiškinimas praktikoje susijęs su vertinamojo ir vertybinio pobūdžio aplinkybių įrodinėjimu. Taip pat analizuojami teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ypatumai ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų taikymas šiame procese. Tyrime daroma išvada, kad proporcingumo principas yra svarbus vertinant laikinųjų apsaugos priemonių poveikį asmenų teisėms ir sprendžiant dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų taikymo. Formuluojami pasiūlymai įstatymų leidėjui dėl sisteminio laikinųjų apsaugos priemonių instituto reglamentavimo ir teismams dėl tinkamo šį institutą reglamentuojančių teisės normų taikymo ir aiškinimo bei teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų užtikrinimo.

The dissertation examines the institution of provisional measures and its impact on the right to a fair trial in civil proceedings. The main research problem concerns how and to what extent the requirements of the right to a fair trial are ensured in the process of applying provisional measures and in the process of their enforcement. The dissertation explores the concept of provisional measures, the historical factors underlying their development, and the different types of such measures. The research reveals that, depending on the type of provisional measure and the specific factual circumstances, such measures may affect the right to a fair trial in different ways. It emphasises that, when applying provisional measures, courts must properly assess and balance the rights and legitimate interests of the claimant and the defendant. The dissertation examines the nature of the conditions for applying provisional measures and highlights that their assessment involves the establishment of facts requiring evaluative and value-based judgments. It also analyses the specific features of the enforcement of court decisions concerning the application of provisional measures and the application of fair-trial requirements in enforcement proceedings. The dissertation concludes that the principle of proportionality plays an important role in assessing the impact of provisional measures on individuals' rights and determining which fair-trial requirements apply. It puts forward proposals for the legislature concerning the systematic regulation of the institution of provisional measures, as well as recommendations for courts on the proper application of the legal provisions governing this institution and the safeguarding of fair-trial requirements.

Artur Doržinkevič

TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ
UŽTIKRINIMAS TAIKANT LAIKINĄSIAS APSAUGOS
PRIEMONES CIVILINIAME PROCESE

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz.

Parengė spaudai MB „Arhela“

Spausdino UAB „Ciklonas“
Žirmūnų g. 68, LT-09124 Vilnius
El. paštas info@ciklonas.lt
https://ciklonas.lt/